

परोपकाराय सताम् विभूतय

श्रीअभयदेवमृगिशिष्यरत्नश्री

द्वेपचद्रमृगिविगचितम्

श्री पुष्पमाळा-प्रकरणम्

शातमतिभुनिगजश्रीद्विचद्रशिष्य

मुनिश्रीकर्णगविजयकृत

सगञ्ज्यायासमेतम्

स्वधर्मा बाधयो जडेनोने वायवा

बाधुवा निमित्ते

श्री वाहुकट निवासी गेः रतनल्वीरलना

भाताल गाभयाधना स्मरणाथं भेट.

छपाची प्रमिद्ध कर्ता

पेण्णीयंह सुरयह गाह-भेटसाह

श्री जैन त्रयस्कट मठजना सेक्रेटरी

All Rights Reserved

अभट्टावाह.

मा सत्य प्रभा प्रो-ट्रा प्रसभा गा प्रेमयह नडावह

तथा ज्ञानाथ चम्भगीह जाध्यायि जाध्या

सन् १९१७ पी. सन् १९२७ नवे १९११

સચના

પુસ્તકને જેમ તેમ જ્યા ત્યા રખાડતુ મૂકવુ નહિ,
અશુદ્ધ હાથે પુસ્તકને આડકવુ નહિ, તેમજ
ઉવાડે મૂળે પુસ્તક વાચવુ નહિ

ત્રિસધ્ય દેવાર્ચામ્ વિરચય ચયં પ્રાપય યથા,
શ્રિયઃ પાત્રે વાપ જનય નયમાર્ગમ્ નય મન,
સ્મરક્રોધાદ્યારીન્ દલય કલય પ્રાણિષુ દયામ્,
જિનોક્ત સિદ્ધાન્ત શ્રુણુ વૃણુ જવાન્સુક્તિકમલામ્
સિદ્ધ પ્રકર

અર્થ—ત્રિકાળ દેવ પૂજન કર, યથાને વૃદ્ધિ પમાડ, સુપાત્રમા
લક્ષ્મીની વાવણી કર, ન્યાયમાર્ગે મનને દોરી જા, કામ, ક્રોધ આદિ
વાપ શત્રુતુ દબન કર, પ્રાણીઓ ઉપર દયા કર, જીનેશ્વર ક્ષાપિત
સિદ્ધાન્ત (શાસ્ત્ર)તુ ત્રવણકર અને મોક્ષ લક્ષ્મીને જલદી વગ ।

ૐ ભૂમિક્ત.

પ્રિય વાચનાર !

સત્પુરુષોત્તુ જીવન સ્વપરના કલ્યાણાર્થેજ હોય છે
જેમના વિશાળ, ઉચ્ચ અને દયાથી ઉ
'સત્પુરુષોના હૃદયના ભગતા હૃદયોમાથી નિરતર ગગા સિ
અમૃત ઝરણાંઓ.' વુના બળવાન ધોધ જેવા અમૃતમય
ઝરણાંઓ પ્રવાહની માફક વહ્યા કરે
છે, અને ત્રિવિધ તાપથી પીડા પામતા જગત જ તુઓને. અને
કદા શાન્તિકારક નિવડે છે કાર્વ કામ કાળે અને કામ, કામ ક્ષેત્રે
એ અમૃતમય ઝરણાંઓએ ચલમચલ કરી અનેક હૃદયોના ભંય
કર તાપને સદાને માટે હોયવ્યા છે અને હોયવે છે એવા ઝરણા
ઓના સત્પુરુષ સમુદ્ર જેવા અસખ્ય ત્રયો પૂર્વના મહાત્માઓ
ની વિભૂતિને જાહેર કરતા હજી પણ પૃથ્વી તળને શોભાવી રહ્યા
છે અને વિસ્તિર્ણુ કાળની અનતતામા સદાને માટે શોભાવી રહેશે
સજીવની ઔપથી જેમ મર્વ રોગ ઉપર અકસીર ફવા છે
તેમજ સત્પુરુષોના અબાધિત અને ઉ-
'મહાત્માઓના વચ પકારક વચનો, જન્મ, જગ અને મૃ-
નામૃતનો ઉપયોગ' ણના અનાદિ રોગ ઉપર અકસીર ઉ
પાય છે અનેજ ભવ્યાત્માઓ એવા
કલ્યાણકારક ઉપદેશામૃતના પાનથી સદાને માટે અજરામરત્વ

સચના

પુસ્તકને જેમ તેમ જ્યા ત્યા રખાડતુ મૂકવુ નહિ,
અશુધ્ધ હાથે પુસ્તકને અડકવુ નહિ, તેમજ
ઉવાડે મૃષે પુસ્તક વાચવુ નહિ

ત્રિસધ્ય દેવાર્ચામ્ વિરચય ચયં પ્રાપય યશ ,
શ્રિય પાત્રે વાપ જનય નયમાર્ગમ્ નય મન ,
સ્મરક્રોધાદ્યારીન્ દલય કલય પ્રાણિષુ દયામ્,
જિનોક્ત સિદ્ધાન્ત શ્રુણુ વૃણુ જવાન્સુક્તિકમલામ્
સિંદૂર પ્રકર

અર્થ—ત્રિકાળ દેવ પૂજન કર, યશને વૃદ્ધિ પમાડ, સુપાત્રમા
લક્ષ્મીની વાવણી કર, ન્યાયમાર્ગ મનને દોરી જા, કામ, ક્રોધ આદિ
ભાવ શત્રુનુ દબન કર, પ્રાણીઓ ઉપર દયા કર, જીનેશ્વર ભાષિત
સિદ્ધાન્ત (શાસ્ત્ર)નુ શ્રવણકર અને શ્રેષ્ઠ લક્ષ્મીને જવદી વર !

ૐ ભૂમિકા

પ્રિય વાચનાર !

સત્પુરુષોત્તુ જીવન સ્વપરના કલ્યાણાર્થે જ દોષ છે
જેમના વિશાળ, ઉચ્ચ અને દયાથી ઉ
'સત્પુરુષોના હૃદયના ભગતા હૃદયોમાથી નિઃસર ગગા સિ
અમૃત ઝરણાઓ.' ધુના બળવાન ધોધ જેવા અમૃતમય
ઝરણાઓ પ્રવાહની માફક વહ્યા કરે
છે, અને ત્રિવિધ તાપથી પીડા પામતા જગત જતુઓને, અને
કયા શાન્તિકારક નિવડે છે કોઈ કોઈ કાળે અને કોઈ કોઈ ક્ષેત્રે
એ અમૃતમય ઝરણાઓએ રેલમછેલ કરી અને જ હૃદયોના ભંધ
કર તાપને મદાને માટે દોષવ્યા છે અને હોલવે છે એવા ઝરણા
ઓના સચ્છરૂપ સમુદ્ર જેવા અમખ્ય યયો પૂર્વના મહાત્માઓ
ની વિભૂતિને જાહેર કરતા હજી પણ પૃથ્વી તળે શોભાવી રહ્યા
છે અને વિસ્તિર્ણુ કાળની અનતતામા સદાને માટે શોભાવી રહેશે
મજીવની ઔપધી જેમ મર્ચ રોગ ઉપર અકસીર દવા છે
તેમજ સત્પુરુષોના અખાધિત અને ઉ
'મહાત્માઓના વચ પકાન્ક વચનો, જન્મ, જગ અને મૃ
નામૃતનો ઉપયોગ.' ણના અનાદિ રોગ ઉપર અકસીર ઉ
પાય છે અનેક ભગ્યાત્માઓ એવા
કલ્યાણકારક ઉપદેશામૃતના પાનથી સદાને માટે અજરામરત્વ
પામ્યા છે, પામે છે અને પામશે

ઉત્તમ વિચાર, ઉત્તમ આશય, અને ઉત્તમ વિષયોના સ
 ‘ સાહિત્ય અને જન- તેમ છતાં તેની સર્વને જરૂર છેજ તેથી
 સમાજની સેવા માટે પૂર્વાચાર્યોના બનાવેલા માગધી કે સરકૃત
 અમારા ઉદ્દેશો ’ બાપાના અન્યોનો ગુજરાતિ કે હિન્દીલા
 પામા અનુવાદ કે ઉ ધગણુ કમળી, સગળ

બ્યાખ્યાણે લખાવી, અગર જમાનાને અનુસરતી ગ્રંથી અને જા
 પામા લખાવી, જ્ઞાસુ અને મુમુક્ષુ સન્નજનોને વિના મુદ્દયે કે અદ્વપ
 મુદ્દયે આપવા માટે જહાર પાડવામા આને છે આ નિમિત્તે ગુર્જર
 સાહિત્યની અને જનસમાજની સેવા બજાવવી, પ્રજામા ઉત્તમ પુ
 ર્ણોના ઉચ્ચ દૃષ્ટ્યોનુ પ્રતિબિંબ પાડવુ અને આપણા માનુષી
 જીવનને દેવાગી જીવન બનાવવુ એ વગેરે અમારા ઉદ્દેશો છે

આજ પર્યન્ત અમે જનસમાજની સેવામા ૧૮ અન્યો
 ગજી કરી શક્યા છીએ, જેમાના ધણાક-
 અમારા ઉદ્દેશોની સિ ની બખ્ખે અને ત્રણ ત્રણ આવૃત્તિઓ
 દિધ અને સહાયક છપાવવી પડી છે પરમ ઉપકારી મુનિ
 મહાગજાઓની કૃપાથી અને અનેક
 દાનનીર મન્નજનોની આર્થિક સહાયથી અમારો સાહિત્ય પ્રચારનો
 પ્રયત્ન હજી ચાલુ છે એવી સહાય હમેશને માટે મ્હોટા પ્રમાણમા
 ચાલુ રહે તો સમગ્ર આર્યાવર્તને એવા ઉત્તમ અન્યોના ઉપકારક
 વિચારોથી ભરી દેવાનો અમારો ઇરાદો છે

અમારી પામર શક્તિમા અમારા મહાન્ ઇરાદાને પૂર્ણ

કરવા જેટલું બળ પૃથ પાડવા માટે અમો પન્મપૃજ્ય મુનિ મહા-
ગજઓ, જૈન દોમના સરકારી પડિતો, અને દાનવીઃ મજ્જનોને
નમ્રભાવે વિનવીયે છીયે

આજથી લગભગ ૧૩૦૦ વર્ષ ઉપર થયેલા જૈનશામન
બૂપણ, નવાગી ટીકાકાર શ્રીમાન અભય-
આ અન્થ અને તેના દેવ સૂરીજના ગ્રીષ્ય શ્રીમાન હેમચન્દ્ર
કર્તા. સૂરીજ મહારાજે લવ્ય જનોના ઉપકાર

અર્થે આ પુષ્પમાળા નામનો વીસ અ
ધિકારથી ભરેલો અન્થ મૂળ માગધી લાપામા બનાવેલો છે તેના
ઉપર સરકત લાપામા શ્રીજનભદ્ર સૂરીજના શીષ્ય મહોપાધ્યાયશ્રી
સોમ ગણીજ મહારાજે ટીકા બનાવેલી છે ટીકાના આધારે શા
ન્તમૂર્તિ શ્રીમાન કર્પૂરવિજયજી મહારાજે સારભૂત સરળ વ્યાખ્યા
લેયા કરી આપી છે જેને જનસમાજની એવામા અમારી અન્થ-
માળાના ૧૯ મા મણકા તરીકે ગ્રંથ કરીયે છીયે

પોતાતી સુગંધથી લવ્ય પ્રાણિતા હૃદયોને સુવાસિત કર-
નાગ, સદ્ગુપ્દેશ અને ઉત્તમગુણો ૩૫
અન્થનુ ગૌરવ સુગંધની બહે કીથી બહે કી રહેલા અને
કદી પણ નહી કંગમાય એવા, અલૌકિક
ક પુષ્પોથી ગુ થેલી આ પુષ્પમાળા એક નમુનેદાર ક ઠાભરણની
ગરજ માટે તેવી છે

આ પુષ્પમાળાની અદર ગુ થેલા સદ્ગુણ પુષ્પોથી એના
કર્તાના હૃદય બગીચાની વિશાળતા અને ઉચ્ચતાનું કાદંબ માગ

યઈ શકે તેમ છે, તે વાચનારને સદૃજ નમજી શકાય તેમ હોવા
થી અત્ર તે સખધે બળાણુ ઉદ્દેશ્ય કર્યો નથી

આ અન્યને વાચવા વિચારવા અને અમલમાં મુકવા માટે
અમો વાચક વર્ગને સાગ્રહ બધામણ કરીએ છીએ

આ અન્યના છેડે ‘અતુર્ગતિજીવલક્ષ્યલુકાની’ એ નામ
નો ૩૮ ગાથાનો અથ મૂળરૂપેજ મુક્યો છે તે અન્યમાં અન્ત સ
મયે સર્વ જીવોને ખમાવવાનું મગ્ન અને અસરકારક સ્વરૂપ
ખડું કર્યું છે તે ખાસ અભ્યાસ કરવા યોગ્ય હોવાથી અને સરળ
હોવાથી અમોએ તેને મૂળમાં જ ગ્રહેવા દીધો છે જરૂર પડશે તો
આગળપર અર્થ માટે આપવાનું બની શકશે

આ અન્યની સગળ વ્યાખ્યા લખી આપનાર શાન્તમુર્તિ
શ્રીમાન્ કર્પુરવિજયજી મહારાજજી તથા આ અન્યની પ્રસિદ્ધિ
માટે નાણાની મદદ કરનાર ગૃહસ્થ, (કે જેમનું નામ દીખાયા
ઉપર આપેલું છે) તથા આવા કાર્યમાં તન, મન ધનથી મદદ
કરનારા સન્નનોનો આ પ્રસંગે અમો અત કરણપૂર્વક આ
ભાગ માની વીરમીએ નીચે

બુદ્ધ મુક મિગ્ધામિ દુકલમ્
વી પ્રમિદ્ધ કર્તા

દુતવિલમ્બિતવૃત્તમ્

ગુણસુગન્ધમૃતામલયત્તરામ્, નગ્ગણાંશ્ચતુરર્થવિધાયિનીમ્,
સજમિમાસુપગૃહ્યસમોત્તમામ્, સ્વગુણમૃર્તિમલંકુરતાજ્ઞન ।

शुद्धिपत्र

पृष्ठ	क्षी दी	अशुद्ध	शुद्ध
५	११	वाणी	वाणा
१७	१६	उठम	उठठम
३८	२०	ऊण	नाऊण
४६	२	साहणो	साहुणो
७६	८	ने	०
६७	१८	गुणकारी	अहु गुणकारी
१०४	१३	अत	अन
११३	१५	अरित्र	आगित्र
११६	२१	गिद्रा	गिन्ना
११७	१०	छु	हु
१४१	२०	कुलाणी	कुलीणा
१५४	१६	व्यहारा	व्यवहारा
१५५	१८	०	भववैराग्य द्वार
१७२	१६	विर्गभन	निर्गभन
१८५	७	आयणण	आययण

અનુક્રમણિકા

નંબર	નામ	પૃષ્ઠ
૧	પુષ્પમાળા પ્રકરણ	૧ થી ૨૦૫
૧	અહિસા દ્વાર	૬
૨	જ્ઞાનદ્વાર	૧૧
૩	દાનદ્વાર	૨૧
૪	શીલદ્વાર	૩૦
૫	તપદ્વાર	૩૮
૬	ભાવના દ્વાર	૪૪
૭	સમ્યક્ત્વશુદ્ધિદ્વાર	૪૫
૮	ચારિત્રશુદ્ધિ દ્વાર	૫૪
૯	ઈન્દ્રિયગ્રંથ દ્વાર	૧૦૮
૧૦	ન્યાયગ્રંથ દ્વાર	૧૧૭
૧૧	ગુરુકુલવાસ દ્વાર	૧૩૫
૧૨	સ્વર્ગપ્રાપ્તિના દ્વાર	૧૪૬
૧૩	ભવવૈગમ્યદ્વાર	૧૫૫
૧૪	વિનય દ્વાર	૧૬૩
૧૫	વેદાવશ્ય દ્વાર	૧૬૬
૧૬	સ્વાધ્યાય દ્વાર	૧૭૩
૧૭	અનાયનનત્યાગ દ્વાર	૧૭૬
૧૮	પરપરિવાદનિવૃત્તિ દ્વાર	૧૮૬
૧૯	ધર્મસ્થિરતા દ્વાર	૧૯૦
૨૦	પરિજ્ઞા દ્વાર	૧૯૫
૨	અતુર્ગતિ અવલોકનશુદ્ધિ	૨૦૫

પ્રસ્તાવના

મૂળ અથવા અથનુ નામ ઉપદેશમાળા ગણવામા આવ્યું છે, તોપણ તે અથના અતે તેમજ તેની વૃત્તિ (ટીકા) ના અતે પુષ્પમાળા એવું તેનું બીજું નામ પણ જોવામા આવે છે

શ્રીમાન ધર્મદાસગણિ વિગ્રહિત સુપ્રસિદ્ધ ઉપદેશ-માળાથી તેની જૂદી ઓળખ પાડવા માટે પણ તેનું નામ પુષ્પ-માળા રાખેલું હોય એમ મને છે, અને અદ્યાપિ તે પુષ્પ-માળાના નામથીજ પ્રાયઃ ઓળખાય છે

મૂળ અથની એક પ્રત (નાતિશુદ્ધ) પ્રાયઃ ખભાતના લહાન્માંથી પ્રાપ્ત થઈ હતી, તે પ્રતનો ઉતારો કરાવી મૂળ સહિત વૃત્તિના આધારે તે સુનાવવામા આવેલ છે, ઉક્ત પ્રકરણ અથમા અનેક પ્રકારે આત્મ કલ્યાણ સાગી આપે એવા ઉત્તમ વીશ અધિકારનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે, તેમજ તે અનેક આગમોમાંથી માન્ય રૂપે ઉદ્ભવેલ હોવાથી તેમજ પ્રાચીન આચાર્ય કૃત હોવાથી પ્રમાણભૂત છે, અથકર્તાએ અનેક અર્થે અતિ પ્રાચીન ઉપદેશમાળાની મૂળ ગાયાઓ પણ પ્રતગોપાત ટાકેલી છે, મૂળ અથકર્તા તેમજ હનુવૃત્તિ કર્તાનું નામ તેમજ તેમની ઓળખ અથના અતે સ્પષ્ટપણે બતાવેલ છે તેમના મળધે વધારે હકીકત મેળની શકાઈ નથી, પણ આટલી બીના તો જાણવામા આવી છે કે ઉક્ત પ્રકરણકારે ‘ ભવભાવના ’ નામનો અન્ય અથ પણ પ્રાકૃત ભાષામાં એવો છે, જેમા દ્વાદશ ભાવનાઓનું સવિસ્તર

ધ્યાન આપેલું છે તે બંને અથોની સનિમા એક અતિ મનોહર
શ્લોક નેવામા આપે છે જેમા અથકાગે શ્રોતાનુભુત મન બહુ
માર્ગી ગીતે આકર્ષેલું છે તે શ્લોક અતિ ઉપયોગી જાણી લેશ માત્ર
અર્થ સહિત નીચે ટાંટી લીધો છે

કા દિ પુગળના તેષા, ચેઽન્યશિલાનિચક્ષણા

યે સ્વ શિશ્યિતુ દક્ષા-સ્તેષા પુગળના નૃણામ્

જે ' પરાપદેશે પાડિલ ' વાપગનાગ એટલે અન્યનેજ
રિખામણ દેવામા શુભ છે તેમને પુરૂષ વર્ગમા કોણ ગણે છે ?
જે પોતાના આત્માને મનજવવા સમર્થ થયા છે તેઓનેજ પુરૂષની
ગણતરીમા ગણવા યોગ્ય છે

આ શ્લોક બહુજ અર્થ બોનક છે અને તે બોન બહુજ
ઉદાહરણથી અપાયેનો જણાય છે ક્વિતાર્થ એ છે કે વાચનાગે કે
નાભગનાગે આ અર્થનું રહસ્ય મેળવી શ્વ-આત્મ જટયાણ સાન-
વામા જ તેનો મુખ્યપણે ઉપયોગ કર્યો વીર છે

નામ આ પ્રમાણે છે

૧ અહિમા	૮ આગ્નિ શુદ્ધિ	૧૪ વિનય
૨ જ્ઞાન	૯ ઇન્દ્રિયજય	૧૫ વેચાવગચ
૩ દાન	૧૦ કપાય નિઝહ	૧૬ સ્વાધ્યાય
૪ શીન	૧૧ ગુરુ કુલવામ	૧૭ અનાયતન ત્યાગ
૫ તપ	૧૨ ન્વદોષની આ-	૧૮ ૫ પગિવાદ નિવૃત્તિ
૬ ભાવ	લોચના	૧૯ ધર્મ ચિરતા
૭ સમ્યક્ત્વશુદ્ધિ	૧૩ ભવ વૈગ ય	૨૦ પગિજ્ઞા(અનશનરૂપ)

ઉક્ત સર્વ અનિકારો ઉપર અથકાગે બની શકે તેટલું સ-
મર્ચન કહેલું છે, તેમજ દીકાકાગે મૃગ અથકાગનો નદાશય સ્પષ્ટ
પણે મમત્તવવા પ્રયત્ન કર્યો છે, તે સમસ્તપણે આ વ્યાખ્યામા
દાખની શકાયો નથી વખતના સકાયથી જટલો તેમાથી સાર
ખેચી શકાય તેટલો ખેચી આ વ્યાખ્યા સગલ બને તેમ પ્રયત્ન
કર્યો છે, તેમા ઠેકાણે ઠેકાણે કથાનકો પણ આવે છે, તે કથાનકો
કવચિન્ નિસ્તાગથી તો કવચિત્ અતિ સક્ષેપથી દાખલ કહેલ
છે તેમજ ખૂણગાથાઓમા પણ કવચિન્ નરૂજ્જોગ વ્યગ્રે વિશેષ
વિવરણ કહેલું છે અને કવચિન્ સક્ષેપથી વ્યાખ્યા કહેલી છે.
એક દર ભવ્યજનો આખા અવનો પરમાર્ય ગ્થિગચિત્તથી વિચારી
મનન કરી વિરેકવડે સદાયરણ સેવી આત્મ કલ્યાણ સાધે એજ
મહાકાશા

લેખક. સન્મિત્ર કર્પૂરવિજય.

નિહ (સર્વથા મોક્ષ પ્રાપ્ત થયેના), અર્ચા (મર્વથા કર્મ મુક્ત થયેલા) વિગ્રહ (દેહ-વિગ્રહ) થી સર્વથા મૂકાએલા, અકલક (મર્વથા કલક ગ્રહિત), અમગ (સર્વથા મર્વસગ-મર્ચા પગિગ્રથી મુક્ત થયેલા), અક્ષય (અસદ-ગદ્રિયોનો મ પૂર્ણ નિગ્રહ કરનાગ અથવા અક્ષય અવ્યાખાં મોક્ષ સ્થિતિને લગનારા), ક્ષીગ, (મમન્ન આવરણગ્રહિત તત્વાવધોં શક્તિથી શોભતા અથવા અનત શક્તિવાળા હોવાથી મમન્ન પગિનહ ઉપસર્ગે અહવા મ પૂર્ણ મર્ચ-નિષ્પ્રક પ), અને સદ્ગતિ પમાડવા સમર્થ પુરુષોમા ગિગેમણિ, તેમજ જીવાજીવાદિ સદ્ભૂત અર્ચ પ્રકાશવાવાળા (અથવા મદ્ગતિ પમાડવા સમર્થ એવા પગમાર્ને પ્રકાશવાવાળી) શ્રી વીરપ્રભુને હુ (શ્રી હેમચ દ્રસુગિ) ત્રિકગણુ શુદ્ધિથી પ્રણામ કરે છુ ૧

ગિનવચન (પ્રવચન-આગમ) રૂપી બગીચામાથી પ્રધાન પુષ્પોની માળાની જેવી સુવર્ણ (શોભનિક-ઉત્તમ અક્ષરોના વિન્યાસવાળી) અને અસાધારણ જ્ઞાનાદિક ગુણોવડે ગુ કેલી-રચેલી આ ઉપદેશમાળા (અપગ નામ પુષ્પમાળા પ્રકરણ) ની હુ ગચના કરે છુ ૨

મમુદ્રમા પાટ્રી નાખેલા (ચિતામણિ) ગ્તનની જેમ મનુષ્ય જન્મ ફગી પામવો અતિ દુર્લભ છે તેમા પણ રકને નિધાન પ્રાપ્તિની પેરે ગિન ધર્મની પ્રાપ્તિ (અતિ અતિ) દુર્લભ છે ઉત્તરાધ્યયન મુત્ર પ્રમુખમા ચૂલ્હપાસગ, પ્રમુખ દશ દૃષ્ટાતે મનુષ્ય

નિદ્ધ (સર્વથા મોક્ષ પ્રાપ્ત થયેલા), અકર્મા (સર્વથા કર્મ મુક્ત થયેલા) વિગ્રહ (દેહ-વિગ્રહ) થી સર્વથા મૂકાયેલા, અકલક (સર્વથા કલક ગ્રહિત), અમગ (સર્વથા સર્વમગ-મૂર્ચ્છા પરિગ્રહથી મુક્ત થયેલા), અક્ષય (અક્ષય-ઇન્દ્રિયોત્તેજ મધૂર્ણ નિગ્રહ કરનાર અથવા અક્ષય અવ્યાપાર મોક્ષ સ્થિતિને ભજનારા), શ્રી, (સમસ્ત આવગળુગ્રહિત તત્વાવમોગ શક્તિથી ગોબતા અથવા અનંત શક્તિવાળા હોવાથી સમન્ત પરિગ્રહ ઉપસર્ગ સહવા મધૂર્ણ સમર્થ-નિષ્પ્રક ૫), અને સદ્ગતિ પમાડવા સમર્થ પુરુષોમા શિવેશ્વર, તેમજ જીવાજીવાદિ સદ્ભૂત સર્વ પ્રકાશવાવાળા (અથવા સદ્ગતિ પમાડવા સમર્થ એવા પરમાર્થને પ્રકાશવાવાળી) શ્રી વીરપ્રભુને હુ (શ્રી હેમચ દ્રસ્ટા) ત્રિકાળ શુદ્ધિથી પ્રલામ કરે હુ ૧

જિનચયન (પ્રવચન-આગમ) રૂપી બગીચામાથી પ્રાપ્ત પ્રાપ્તોની માળાની જેવી સુવર્ણ (શૌભનિક-ઉત્તમ અક્ષયના વિન્યાસવાળી) અને અમાનાગણુ જ્ઞાનાદિઞ્ચ સુખોવડે ગુ કેલી-ચેલી આ ઉપદેશમાળા (અપર નામ પુષ્પમાળા પ્રકરણ) ની હુ ચયના કરે હુ ૨

મનુદ્રમા પાટી નાખેલા (ચિતામણિ) ગ્લની જમ મનુષ્ય જન્મ ફરી પામશે અતિ દુર્લભ છે તેમા પણ મને નિધાન પ્રાપ્તિની પેટે જિન ધર્મની પ્રાપ્તિ (અતિ અતિ) દુર્લભ છે ઉત્તર-સાધ્યચન સૂત્ર પ્રમુખમા ચૂચ્ચપાસગ, પ્રમુખ દશ દૃષ્ટાતે મનુષ્ય

જન્મ પામવો દુર્લભ કંઘો છે, તે દૃષ્ટાંતો વિગ્રેષાર્થે લાવી ને
લેવા તેનો દુર્લભ મનુષ્ય જન્મ પામ્યા છતાં પણ ન કને જન્મ
નિવાનની જેમ જિન ધર્મ પામવો અને દુર્લભ કંઘો છે ૩

એવું મનુષ્યપણુ અને જિનધર્મ પમાય તેના અનુકૂળ
અદ્ભુત કાર્યના કેવ તર્કીકે કોઈ કોઈ ગીતે મનુષ્ય જન્માદિષ્ઠ શ્રેષ્ઠ
આમત્રી પામીને શિવમુખ સપત્તિના હેતુરૂપ એવા જિનધર્મમા
સદા આવનાનપણે વર્તવું મોક્ષસુખદાયી વીતરાગ પ્રણીત નર્મ
પામીને તેમા ક્ષણ માત્ર પણ પ્રમાદ ન કરેનો, મતવળ કે શ્રી
વીતરાગ પ્રણીત તત્ત્વનું રૂચિપૂર્વક શ્રવણ મનન અને નિદિવ્યા-
મન કરના તત્ત્વ ગ્રંથે જો મ તે ઉત્કૃષ્ટ નર્મેનું આગમન યાય તેમ
પ્રવર્તવું તેમા ગકલત ન કરની ૮

અહિસાદ્વાર

સોય અહિસા મૂલો । ધમ્મો જિયરાગદોસમોદેહિ ॥

મણિઓ જિણેહિ તમ્હા । સવિસેસ તીર જઇયઘ્વં ॥ ૫ ॥

તે ધર્મ ગા, દેષ અને મોહવર્જિત એવા નિતેશ્વરાએ
અહિ સામૂલ કહેવો છે, તે માટે તે અહિસા અર્થે અનિક ઉત્ત-
માન ગ્રંથે ૫

કિં સુરગિરિણો ગરુય । જલનિહિણો કિં વ હુજ્જગમીર ॥

કિં ગયણાઓ વિસાલ । કોય અહિસા સમો ધમ્મો ॥ ૬ ॥

મેરૂ ગિગિયી (વનાર) મ્હોટુ કાણુ છે ? સમુદ્રથી વધારે
ગલીર કાણુ છે ? આકાશથી વધારે વિશાળ કાણુ છે ? તેમજ
અહિં સા અમાન બીજે કયો પર્વ છે ? ૬

કલ્લાણકોહિજણી । દુસ્તદુરિયારિવગ્ગનિદ્ધવર્ણી ॥

સમારજલહિતરણી । ઇકુચ્ચિય હોઈ જીવદયા ॥ ૭ ॥

કાટિ ગમે કલ્યાણને કરનારી, મહા દુ ખદાયી દુન્નિત (પાપ)
૩૫ શત્રુ વર્ગનો ક્ષય કરનારી, અને અમાનસમુદ્ર તાગનારી નૌકા
એક દેવળાં જીવદયાજ છે ૭

વિડલં રજ્જં રોગેહિ વજ્જિયં રુવમાડય દીહં ॥

અન્નપિ ત ન સુરક । જ જીવદયાઈ ન હુ મજ્જ ॥ ૮ ॥

વિશાળ નાજ્ય, રોગોથી વર્જિત ૩૫, અને દીર્ઘ આયુષ્ય
તેમજ એવું બીજું કોઈ પણ સુખ નથી કે જે જીવદયાથી સાધ્ય
(પ્રાપ્ત) ન થાય । મનતબ કે મર્વ પ્રકારના સુખ જીવદયાવડે સુખે
સાંચ થઈ શકે છે માટે જીવદયાને માટે અસત આદર કરવો
થોડો છે ૮

દેવિદચ્ચકવટ્ટિત્તણાઈ । મુત્તૂણ મિવસુહમણતં ॥

પત્તા અગત જીવા । અમય દાઝણ જીવાણ ॥ ૯ ॥

શ્રવેને અભય આપીને અનત જીવો દેવેન્દ્ર અને ચ-
કવર્તી આદિ સખથી સુખને અનુભવી અનત અક્ષય એવા શિવ
સુખને પ્રાપ્ત થયા છે ૯

તે અત્તણો હિણસી । અમય જીવાણ દિજ્જ નિશ્ચિપિ ॥
 મહ વજ્જાઉહજમ્મે । દિન્ન સિરિમતિનાહેણ ॥ ૧૦ ॥

તે માટે આત્મહિતેષીજનોએ (સર્વ) જીવોને મદાય અભય
 જાન દેવું જોઈએ । જેની ગીતે વજ્જયુપના ભવમા શ્રી શાન્તિનાથે
 અભયદાન આપ્યું હતું શ્રી શાન્તિનાથના જીવે પૂર્વભવમા એક
 પારિવા ઉપર કેની કર્યા આણી આત્માર્પણ કર્યું હતું । તે કથા-
 નક સુપ્રસિદ્ધ છે ૧૦

જહ મમ ન પિય દુરક । જાણિય એમેવ સયલ જીવાણ
 ન હણઈ ન હણાવેઈય । ધમ્મમિ ઠિઓ સ વિન્નેઓ ॥૧૧॥

જેમ મુજને દુઃખ પ્રિય નથી લાગતું તેમજ સકળ જીવોને
 પ્રિય નજ લાગે એમ જાણીને કાર્ડ જીવને ન હણે, ન હણાવે,
 તેમજ હાતાને રૂઢું ન જણે તેજ આત્મા ધર્મ માર્ગમા સ્થિત
 નિશ્ચિત જાણવો ૧૧

જે ઉણ છજીવવહ । કુણતિ અસ્મજયા નિરણુકપા ॥
 તે હુહલરકામિહયા । મમતિ સમારકતારે ॥ ૧૨ ॥

તેમજ જે મન વચન અને કાયાને કાચુમા નહિ રાખના
 છતાં અનુકંપા—(દયા) ગહિત જની સર્વ જીવોનો વન કરે જે
 (કરાવે છે અને અનુભાવે છે) તે લાખો ગમે દુઃખોથી પરાભવ
 પામી મમાર અટવીમા શ્રમણ કરે જે (મન વચન કાયાથી જે
 અન્ય પ્રાણીઓને પગિતાપ ઉપજાવે છે તે અવાની જનો અન્ય

જાન્મોમા તેથી બહુ ગણે પગિતાપ પામ્યા કરે છે) ૧૨

વહનધમારણરયા । જિયાણ દુરકં વહુ ઝડેરતા ॥

હુતિ મિયાવડ તણઓ—ઝ માયણ સયલદુરકાણ ॥૧૩॥

વન, બ નન અને માગવામા રક્ત છતા જે નિર્દય બનો
છોને બહુ દુષ્ણ ઉપજાવે છે તે મૃગાવતીના પુત્ર—મૃગાપુત્રની
ચેર નકળ દુષ્ણોનુ ભાજન થાય છે ૧૩

“મૃગાપુત્રનુ સક્ષિપ્ત ચરિત્ર ”

મનુષ્ય ભવમા પણ નાગકીની જેવા દુષ્ણોને સાક્ષાત્
વેદના મૃગાપુત્રને ભગવતના મુખથી જાણીને પ્રભુના વચનમાં
દૃઢ પ્રતીતિ છતા તેવા દુષ્ણો નાશાત્ જેવાના કાંતુકવાળા શ્રીગૌ-
તમ સ્વામી શ્રીવીરપ્રભુની આજ્ઞા લઈને મૃગાવતીને ધરે પધાર્યા.
પોતાના આવાગમનનુ કાગલ નિવેદન કર્યે છતે મૃગાવતી ગૌતમ-
સ્વામીને નામિકા સદ્વિત મુખ (મુદ્ધપત્તિથી) બાધી લેવાનુ જ-
ણાવી જ્યા ભૂમિગૃહ (બોયરા) મા મૃગાપુત્ર છે ત્યા લઈ ગઈ તે
મથળે અનેક અસાધ્ય રોગોથી પીડાતા તે કુમારને સાક્ષાત્ દેખીને
પત્રી શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રીવીરપ્રભુની ચમીપે આવી અતિ
નમ્રતાથી તેના પૂર્વભવ સબધી પૃછા કરી તારે શ્રીવીરપ્રભુએ
જાણાવ્યુ કે આ ભગ્ત ક્ષેત્રમા પૂર્વે શતદ્વાર નામના નગરના
ચનપતિ ગજનો વિજયવર્ધન પ્રમુખ પાચસો ગામનો એક અધિ-
પતિ અર્ધર્મા, અર્ધર્મ પ્રિય, અર્ધર્મને માગ જાણનાર અને અર્ધ-

મંવડે આવો વયેનો, બહુ જીવોને વચળ નન અને મનસ ન બધી
 ત્રાસ આપવામાજ નક્ત રઠઝડ (ગોઠાડ) નામનો ક્ષત્રીય (નાન-
 પુત) હતો તે પોતાના ગામોના લોકોને આજન કરે વડે સતા-
 પતો, નિર્દન કરી મૂકતો, યાનનુ ન્યાન શ્રદ્ધ કરતો, એમ મદેનમત
 બની સ્વચ્છદપણે વર્તતો તેવામા એકદા તેના શરી મા એવી નાથે
 ૧૬ સોળ મહારોગ પ્રગટ થયા ખામી, શ્વાન, જ્વર, દાહ, કુક્ષીશ-
 ણ, ભગદર, અને અર્ધ પ્રમુખ મહા ગેગોથી તે બહુ પીડાવા લા ગો
 અનેક ઉપાય કરતા છતા ઉક્ત મહાગેગથી તે મુક્ત વડે શકયો
 નહિ તે મહા ગેગોથી ભા વિડ બના પામતો આર્ત મોદ્ર વ્યા-
 નને ધ્યાતો અઢીએ વપતુ ઉદ્ધૃત આયુધ પાણી સાચી મગીને
 પ્રથમ નરકમા ઉદ્ધૃત આહખે નારદી થયો ત્યા અનેક દુ મહદુ ખો
 મહી અ તે સાચી અનીને અહા મૃગાવતી ગણીની ક્ષિમા
 ઉત્પન્ન થયો તેથી ગણીને અને ગજને પણ ભાગે જદ્ધ યયુ અ તે
 તે જન્મ્યો પણ વિડ બના પામતો છતો પોતાનો કાળ નિર્ગમન
 કરે છે તે ૨૦ વર્ષતુ આયુધ્ય પૂર્ણ કરીને અનેક નીચ અવતા
 લા બવશ્રમણુ કરે હિમાનો આનો કરુક વિપાક સાબળી
 ચતુર માણસોએ ચેતીને ચાનતુ ઘટે છે મતવળ કે કોા પણ
 પ્રાણીને જદાપિ કોા પણ મીતે દુ ખ ઉપજે તેમ કરુવુ નહિ

વીતરાગના ઉપદેશથી જાણીને એ ભવ દુ ખથી નિવેદ-ત્રાય થતો
હોય તો જીવદયામા રક્ત ગ્રહેવું ૧૪

જ્ઞાનદ્વાર.

इच्छतो य अहिस । नाण सिरिज्ज सुयुरुमूलमि ॥
सच्चिय कीरइ सम । ज तव्विसयाइ विन्नाणे ॥१५॥

અહિસાના લાભને ઇચ્છનારે સદ્ગુરુની મઝીપે જ્ઞાન મેળ-
વવું જોઈએ, કેમકે જ્યાં તે અહિસા મળે ત્યાં વિજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય
છે ત્યાં જ તે (અહિસા) ડીઝી ગીતે સેવાય છે, અન્યથા તે માગી
ગીતે સેવી શકાતી નથી ૧૫

किं नाना को दाया । को गहणविही गुणा य के तस्म ॥
दारकमेण इमिणा । नाणस्स पख्खण वुच्छ ॥ १६ ॥

જ્ઞાન તે યુ ' જ્ઞાનદાતા કોણુ ' જ્ઞાન ગ્રહણ કરવાનો
વિનિ ગો ' તેના શા શા ગુણો ' આ દ્વારના અનુક્રમથી જ્ઞાનની
પ્રત્યક્ષા કરીશુ ૧૬

आभिणिवोहियनाण । सुयनाणचेव ओहिनाण च ॥
तह मणपज्जवनाण । केवलनाणं च पचमय ॥ १७ ॥

પહેલું મનિજ્ઞાન, બીજું શુદ્ધજ્ઞાન, ત્રીજું અવનિજ્ઞાન,
ચોથું મન પર્યવ જ્ઞાન, અને પાંચમું કેવળ જ્ઞાન '૧૭'

इत्थ पुण अहिगारो । सुयनाणेण जओ सुएण तु ॥
 सेसाणमप्पणोवि य । अणुओग पईवदिट्ठतो ॥ १८ ॥

અત્ર પ્રસ્તુત અનિકાર શ્રુતજ્ઞાન વડે ડેકેમકે શ્રુતજ્ઞાન
 વડેજ શ્રેય (ખીજ) મતિ ગાનાદિક જ્ઞાનોનુ તેમજ પોતાનુ (શ્રુતજ્ઞા-
 નનુ) વ્યાખ્યાન થઈ શકે છે, પ્રદીપના દૃષ્ટાતથી—જેમ દીપક પો-
 તાને તેમજ ખીજ ઘટપટાદિક પદાર્થોનિ પ્રકાશે, તેમ શ્રુતજ્ઞાન
 પણ ઉભયને પ્રકાશી—જાણી શકે છે ૧૮

इकमि वि मुरकपयमि । होइ जो इत्थ निचमाउत्तो ॥
 त तस्म होइ नाण । छिदइ मो तेण दुइजाल ॥ १९ ॥

૧૧ એક પણ નિર્વાણુ સુખગાથી પદ્મા જે અત્ર સદાય ઉપ
 ચુકત (નલકાગ વૃત્તિવાળો) થઈ વર્તે છે તે તેનુ (સમ્યગ્) જ્ઞાન
 કહેવાય છે અને તે વડે તે દુઃખ બળને ગેદી નાખે છે (ભાવના-
 મય કરેલા એક પણ ઉત્તમ પદ્ધતી પ્રાણીનુ કહ્યાપા થઈ શકે છે
 તેનુજ ઉત્તમ જ્ઞાન અનિક હોય તો અધિક હિત, પણ જેટલુ હોય
 તે ભાવનામય હોવુ જોઈએ પત્રી બને તે યોદુજ હોય ધણાને
 માટે અત્ર કર્વિ આશંક નથી) ૧૯

सविग्गो गीयत्थो । मझत्थो देमकालभावन्नू ॥
 नाणस्म होइ दाया । जो सुद्ध परूवगो साहू ॥ २० ॥

સવિત્ત—ભવભીરુ, મોક્ષ અનુકૂળ ક્રિયા કરનાર, મુમુક્ષુ,
 તીવ્ર વૈનગી, ગીતાર્થ, (મતાર્થ ઉભયના અણ) મધ્યસ્થ, નિષ્પ-

ક્ષપાતી, કેવળ ગુણગતી, અને દેશકાળનો જાણુ છતો જે માધુ-
મુમુક્ષુ હૃદય પ્રત્યક્ષ હોય તે જ્ઞાનનો દાતા હોય ૨૦

ઓમત્રો વિ વિહારે । કમ સોદેહ મુલમવોહી ય ॥
ચરણકરણ વિસુદ્ધ । ઉવવૂહતો પરૂવતો ॥ ૨૧ ॥

(કાર્ત્ત મુમુક્ષુ) નયન માર્ગમા શિયિલ છતા મર્વિત વીન-
ગગ પ્રણીત ચગલુ કગલ (પચ મહાવ્રતરૂપ પૂજા ગુણ અને પિ હ
વિશુદ્ધિઆદિ ઉત્તમ ગુણ) ને પ્રશન્તો અને પ્રત્યક્ષો નતો કર્મ
નિર્જન કહે અને સુલભ બોલિ પણ વાય મતલબ કે શ્રીઉપદેશ
માળા પ્રમુખમા કથા મુજબ સ વિજયક્ષીપણુ પાળનાર પણ
સ્વહિત સાધી શકે પણ ગુણવિના મિથ્યા બની સ્વહિત
માધી ન શકે. ૨૧

અરકલિય મિલિયાઈ ગુણે । કાલગ્રહણાઈ ઉ વિહી સુત્તે
મજ્જણ નિમિજ્જ અરકા । ઇચ્છાઈ કમોતયત્થમિ ॥ ૨૨ ॥

સૂત્ર અર્થ ગ્રહણ કરતી વખતે (શિયોએ) અન્યતિત
અને અભિસિત પ્રમુખ ગુણવાળા (ન્યૂનાનિક નહિત) ઉચ્ચાગતા
સૂત્રોમા કાલગ્રહણાદિક વિનિ (શાસ્ત્રપ્રમિદ્ધ ક્રિયા વિશેષ-ઉદ્દેશ,
સમુદ્દેશ અનુના પ્રમુખ), પ્રમાર્જન, (અભિસુદ્ધિ) જ્ઞાનદાતા ગુરુ
મહાગજ શાસ્ત્રવાચના દેવા સમાપિપૂર્વક બેએ એવા આનન પ્રમુ-
ખની યોજના તેમજ અક્ષ (ચદનક) વડે આપનાચાર્યને ન્યાયવા
દેસાદિક ક્રિયાક્રમ કરવાનો હોય છે ૨૨

નિદ્રા વિગદા પરિવર્જિતેહિં ગુત્તેહિ પજલિતડેહિં ॥
મત્તિવહુમાણપુલ્લ ॥ ઉવડત્તેહિ મુણેયવ્વ ॥ ૨૩ ॥

નિદ્રા અને વિકૃત વર્જિત અને સુનિયત્ત યોગવાળા
યદ્યને શિષ્યોએ પ્રાજ્ઞિ (હન્તપુટ) જોડી કરી ભક્તિ બહુ માનપૂ-
ર્વક ઉપયુક્ત બની (સાવનાનપણે) શાસ્ત્રવાચના લેતી જોઈએ ૨૩
અભિક્ષ્વ તેહિ મુદ્દામિઆઈ । વયણાઈ અત્થમારાઈ ॥
વિમ્મિય મુદ્દેહિ હરિમા । ગણદિ હરિસ જણતેહિ ॥૨૪॥

તેમજ વળી શિષ્યોએ વિમ્મિત મુખે, હર્ષિત મને અને
આચાર્ય મહારાજને હર્ષ ઉપજાવતા છતાં ગુરુના ગભીર અર્થ-
વાળા સુભાષિત (મધુર) વચ્ચેનાં ત્રવણ કરવા અભિવાધી બનવું
જોઈએ ૨૪

ગુરુપરિતોસગણ ॥ ગુરુમત્તીણ તદેવ વિણણ ॥
ઈચ્છિય સુત્તત્યાણ ॥ સિપ્પ પાર સમુવયતિ ॥ ૨૫ ॥

ગુરુ મહારાજને પગિતોષ (અનેક ગીતે સમાપ્ત) ઉપજા-
વવાથી, ગુરુ મહારાજ પ્રત્યે સા । ભક્તિભાવથી તેમજ વિનય
બહુમાન કરવાથી શિષ્યો ઈચ્છિત સત્કાર્યનો શીઘ્ર સારી રીતે પાર
પામે છે ૨૫

સમય મળિણ વિદિણા । સુત્ત અત્થો અદિજ્જ જુગ્ગસ્સ
વિજ્ઞાસાહગનાણ ॥ દુતિ ઇયમ વહુદોસા ॥ ૨૬ ॥

શાસ્ત્રપ્રથિત વિધિ મુજબ વિધાનાયકના દૃષ્ટાન્તથી યોગ્ય
 હોયને ન ત્ર અને અર્થ દેવા, અન્યથા અનેક દોષો નહીં હોય
 મતવળ કે યોગ્ય હોયને ન ત્રાર્થ દેવાથી સ્વપને હિત અને
 અયોગ્યને દેવાથી સ્વપને અહિત-અનર્થ પેદા થાય છે, માટે
 યોગ્યને જ દેવા ૨૬

અમે ઘડે નિહિત । જહા જલ ત ઘડ વિનાસેઈ ॥
 ઇય મિહ્તરહસ્મ । અપ્પાહાર વિનાસેઈ ॥ ૨૭ ॥

જેમ કાચા પડામાં નાખેલું જળ તે પડાનો વિનાશ કરે
 તેમ મિહ્ત-ત ગહન્ય પાલ હીન-મરન ગુણ વિકળ-અયોગ્ય
 હોયનો વિનાશ કરે છે ૨૭

મેહા હુજ્જ ન હુજ્જ વ । લોણ જીવાણ કમ્મવસગાણ ॥
 ઉજ્જોઓ પુણ તહ વિહુ । નાણમિ મયા ન મોતવ્વો ૨૮

જગતમાં કર્મવશવર્તી હોયને મેના (નાનલા શક્તિ) દોષ
 અથવા ન દોષ તે પાલ જ્ઞાન અભ્યાસ કરનારના હૃદયમાં તે નહીં
 પ્રકરો જોઈએ ૨૮

જહ વિહુ દિવસેણ પય । ધરેઈ પરકેણ વા સિલોગહ્ધં ॥
 ઉજ્જોય મા મુચસુ । જહ્ ઇચ્છસિ સિરિકુ નાણ ૨૯

કદાચ આખા દિવસમાં એકજ પદ આવડે અથવા આખા
 પખવારિયામાં આજી શ્લોકજ આવડે તે પાલ જો જ્ઞાન શીખવા

ઈચ્છા હોય તો ઉત્તમ મુદ્રીશ નહીં શુભ નિષ્ઠાથી ઉત્તમ વડેજ
જ્ઞાનનો વસો. થઈ શકશે ૨૯

જ પિચ્છહ અચ્છેર । તહ સીયલમઓનણાવિ કમેણ ॥
ઉદણ ગિરી મિત્તો । યોવ થોવ વહતેણ ॥ ૩૦ ॥

પ્રસ્તુત નિયમની પૃષ્ઠિ માટે આશ્ચર્યજનક દૃષ્ટાંત છે તે તમે
વિચારો કે શીતળ મૃદુ અને ચોડુ ચોડુ મોવતુ—ધીમે ધીમે વહેતું
જળ (નળપ્રવાહ) અનુક્રમે નદીના નાના પાણી વહેને ગિરિ જવા
દુર્લેધને પણ ભેદી નાખે છે તેમ ગાન્તિથી વિનય બહુમાનપૂર્વક
ગુરુ મહીપે ચોડુ ચોડુ લાલતા પા. અનુક્રમે દુર્વલ શ્રુત રહસ્યને
પામી શકાય છે, શુદ્ધ નિષ્ઠાથી મમતા અને ઉત્સાહપૂર્વક યત્ન
કરનાર અવશ્ય ક્ષેત્રમદ નીવડે છે, માટે નિઃસંશય અધિક ઉત્સાહ
અને ધૈર્યથી જ્ઞાન અભ્યાસ કયા કરવો ૩૦

સૂઝ જહા સસુત્તા । ન નસ્મઈ કયવરમિ પડિયાવિ ॥
જીવોવિ તહ મસુત્તો । ન નસ્મઈ ગઓવિ સમારે ॥૩૧॥

જેમ સૂત્ર (દોગ) મહિત મુ. કચગમા પરી છતી પા. નાશ પામતી નથી તેમ જીવ પા. સૂત્ર (જ્ઞાનસહિત) છતો કદાચ
કર્મવશાત્ સસાગ્ર જમણ કરતો છતો પા. વિનાશ પામતો નથી,
મતવળ કે પૂર્વે અભ્યાસેવા શ્રુતજ્ઞાનના પ્રભાવથી પુનઃ અદ્ય
સમયમા બોનિ લાલ પામીને હંચો આવે છે અને જ્ઞાન વિનાનો
અજ્ઞાની જીવ તો ચાગે ગતિમા અરહો પરહો અથડાયાજ કદે

છે, તેનો કેમે કરીને આરો આવતો નથી માટે શ્રુત જ્ઞાનના અભ્યાસી થયું ૩૧

સુઙ્ગિ જહ અસુત્તા । નાસઈ રેણમિ નિવહિયા લોણ ॥
તહ જીવોવિ અસુત્તો । નાસઈ પહિઓ ભવરયંમિ ॥૩૨॥

જેમ સુત્રગદિત મૂર્ખ ૨૪મા પડી થકી લોકમા નદ થતી
જણાય છે તેમ સૂત્ર (જ્ઞાન) ગદિત ૮૪૫ પણ ભવ (સમાગ) ૨૪મા
રંગદોષાર્ધને નાશ પામે છે એટલે અનતશ જન્મ જરા મળના
દુખ પામ્યા કરે છે ૩૨

જહ આગમપરિહીણો । વિજો વાહિસ ન મુણઈ તિગિચ્છ ॥
તહ આગમપરિહીણો । ચરિત્તસોહિ ન યાણેઈ ॥ ૩૩ ॥

જેમ શાસ્ત્ર જ્ઞાનગદિત વેદ વ્યાધિની ચિકિત્સા કરવી
જણતો નથી તેમ આગમ બોનગદિત ૮૪૫ પણ આગ્નિ શુદ્ધિને
જણી શકતો નથી ૩૩

કિ ઇત્તો લહર । અચ્છેરતર વ સુદરતર વા ॥
ચદમિવ સવ્વલોગા । વહુસસુયમુહ પલોયતિ ॥ ૩૪ ॥

આથી વધારે પ્રધાન, આશ્ચર્યકારક અથવા સુદુર શુદ્ધ
કે સર્વે લોકો ખુબ શ્રુત (જ્ઞાની) ના મુખને અદ્રમાની જેમ અ-
તિ આદરથી બેવે છે ૩૪

છટ્ટમદસમદુવાલસેહિં । અવહુસસુયસ જા સોહી ॥

इत्तो य अणेगयुणा । सोही जिमिअरस नाणिरसा॥३५॥

છકે, અષ્ટમ, દસમ (ચા? ઉપવાસ) અને દુવાવસ
(પાચ ઉપવાસ) કરવે કરીને અબહુદ્યુત (અપ્પક્ષ-અજ્ઞાની)
ની જોટણી શુદ્ધિ (કર્મનિર્જરા) થાય તેથી અનેક ગુણી શુદ્ધિ
સંપન્ન થાપી નિત્ય ભોજી જ્ઞાની-વિવેકાને થાય એ મર્મ નિર્ભળ
જ્ઞાન (વિવેક) નો જ પ્રભાવ બાળવો ૩૫

नाणेण सव्वभावा । नज्जती सुहुमवायरा लोए ॥

तम्हा नाण कुमलेण । मिरिकियव्व पयत्तेण ॥३६॥

જ્ઞાન વડે જગતમા વર્તતા સૂક્ષ્મ અને બાહર સર્વ બાવો
બાળી શકાય છે તે માટે કુશળ (શુદ્ધિમાન) જનોએ પ્રયત્નથી
જ્ઞાન અભ્યાસ કરવો તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લેવું એજ સદ્શુદ્ધિ
પ્રાપ્તિનું ખરૂં કળ છે ૩૬

नाणमकारणवद्ध । नाण मोहधयारादिणवद्ध ॥

नाण मसारसमुद्ध-तारणे वधुर जाण ॥ ३७ ॥

જ્ઞાન નિષ્કારણ બધુ (સહાયક) છે જ્ઞાન મોહ અધ-
કારને દૂર કરવા સૂચ્ય છે, અને જ્ઞાન આ સસાર ગમુદ્ર તારવાને
મનોહર જહાઝ છે ૩૭

वसणसयसल्लियाण । नाण आसासय सुमित्तुव्व ॥

मागरचदरमव होइ । कारण सिवसुहाण च ॥ ३८ ॥

સે કડો કદથી દુષિત જનોને જ્ઞાન ઉત્તમ મિત્રની પેરે
 (અત્ર) આશ્વાસન આપનાર છે અને સાગરચ દ્રની પેરે
 (પરત્ર) શિવ સુષ્પને મેળવી આપનાર છે ૩૮

સાગરચ દ્રનુ સક્ષિત ચરિત્ર.

આ ભરતક્ષેત્રમા મલયપુર નગરને વિષે અમૃતચ દ્ર
 રાજની ચ દ્રકળા નામની ગણીની કુક્ષીથી ઉત્પન્ન થયેલા સા-
 ગરચ દ્ર કુમારે એકદા દોષક પુત્ર પાસેથી પાચસો દિનાર
 દઇને એક ગાથા ગ્રહણ કરી તે ગાથા આ પ્રમાણે હતી

અપત્થિય ચિય જહા દદ્ધ, દુહ તહ સુદ્ધિ જીવાળ,
 તા મુત્તુ સમ્મોહ, ધમ્મેચ્ચિય કુણ્ઠ પડિવધ. ૧

તેનો પરમાર્થ એવો છે કે જીવોને દુષ્પ તેમજ સુષ્પ પણ
 ખરેખર જ્યારે વગર ઇન્છાએ આની મળે તે ત્યાં સમોહ
 મૂકીને (મુઝાયા વિના) કેવળ ધર્મને વિષેજ પ્રતિબધ (આત્મ-
 હ-વિશ્વાસ) કરવો તે કુમારે કદાચિત કીડા રગવા ઉધાનમાં
 ગયો હતો ત્યાંથી તેને દોષએ અપદ્ધરી લીધેલા પોતાને તેણે સમુ-
 દ્રમા પડેલો જોયો બાગ્ય યોગે કાષ્ઠ અને પાત્રી તે સમુદ્રની પાર
 પહોંચ્યો, પૂર્વોક્ત ગાથાના સરમગણથી મર્મ દુષ્પને અમત્ લેખી
 કરતા એવા તેણે દોષક ચરણમા ફાસો ખાતી એક દીવ્ય કન્યાને
 દેખી તેનો પામ છેદીને તેણે તેણીનું ગ્રહણ કર્યું તે કન્યાભાનુ-
 રાજની પુત્રી કમળમાળા નામની હતી તે-કન્યા પ્રથમથીજ
 કુમારના શુભ માંબળી તેને જ વરના આતુ હતી. તે હકીકત કુ-

મારને કોઈક ખેચરે કહી, પછી અનુક્રમ યોગને પામી કુમારે તે કન્યાનુ તેમજ અન્યત્ર પણ અનેક કન્યાઓનુ પાણી ગ્રહણ કર્યું તે તે સમવિષમ મ્યજે તે પૂર્ણાકત ગાયાનુજ નમગ્ન કરી ધર્મમાજ ચિત્ત રાખતો તેથી તે બહુ સુખી થયો અનુક્રમે મહા વિશાળ રાજ્યને ભોગની મદ્દગુઝ મમીપે દીક્ષા ગ્રહી શાસ્ત્ર અભ્યાસથી મહાજ્ઞાની થઈ, દુષ્કર ચારિત્ર પાળી સર્વ પશિદ્ધ ઉપમર્ગને સમભારે સહી, નિષ્પિય કર્મમળનો ક્ષય કરી કેવળજ્ઞાન પામીને મોક્ષે ગયા એક ગાથાના પ્રભાવથી સાગરચ દ્ર કુમાર અનુક્રમે અક્ષય પદ પામ્યા જાણીને આત્માર્થી જનોએ અવગ્ર્ય જ્ઞાનાભ્યાસ કરવા સતત ખ્યાય રાખ્યો ઉચિત છે તેથી ઉભય લોકમા હિત જ સભવે છે

પાવાઓ વિણિયત્તી । પવત્તણા તદ્દય કુમલપરલ્લમિ ॥
વિણયસ્સય પલ્લિવત્તી । તિન્નિવિ નાણે મમુણ્ણતિ ॥૩૯॥

પાપ થકી નિવૃત્તિ, તેમજ પુણ્ય કાર્યમા પ્રવૃત્તિ અને વિનય ગુણની પ્રાપ્તિ એ ત્રણ વાના જ્ઞાન 'જ્ઞતે' પરિપૂર્ણ થાય છે ૩૯

ગગાઙ્ઘ વાલ્લુઅ જો મિણિજ્ઞ ઉલ્લિચિઝ્ઞણ ય સમત્તયો ॥
દ્દથ્થજ્ઞેહિ સમુદ્દ । સો નાણગુણે મણિજ્ઞાહિ ॥૪૦॥

જે ગગાનદીની રેતી માપી શકાય અને સમુદ્રના જળ જે હ્રાથથી ઉત્તેચી નાખના કોઈ સામર્થ હોય તોજ તે જ્ઞાન ગુણ-

ને ઠહી શકે મતલબકે જ્ઞાનના મધૂર્ણ ગુણને કહેવાને કોઈ પણ
સમર્થ થઈ શકે તેમ નથી ૪૦

ઈતિજ્ઞાનદ્વાર સમાપ્ત

હવે ઉપદ્રવ દાન સંબંધીદ્વારની વ્યાખ્યા
શાસ્ત્રકાર કહે છે

દાનદ્વાર.

આહાર વસહિ વત્યા । एएहि नाणीण वग्गह कुज्जा ।।
जं भवगयाण नाण । देहेण विणा न समवइ ॥ ४१ ॥

આહાર, વસતિ (વસવાતુ ન્યાન) અને વસ્ત્રાદિક વડે
જ્ઞાની જનોને ઉપદ્રવ (આધાર) આપવો, કેમકે જીવોને જ્ઞાન
દેહવિના મલવતુ નથી ૪૧

देहो अ पुग्गलमओ । आहारईहिं विरहिओ न भवे ।।
तयभावे न य नाण । नाणेण विणा कओ तिथ्यं ॥ ४२ ॥

દેહ પુદ્ગલ મય છે, તે દેહ આહારાદિક વિના ન નભી
શકે મતલબ કે દેહના નિર્માણને માટે આહારાદિકની અવશ્ય
જરૂર છે, તેથી જ તે ટકી શકે છે તેના વિના જ્ઞાન સંભવતુ નથી
અને જ્ઞાન વિના માધુ, સાધની, આવક અને ત્રાવિકા રૂપ તી-
ર્થ—મધ શી રીતે મળવે ? માટે તેને ઉપદ્રવની પૂરતી
જરૂર છે ૪૨

एएहि विरहियाण । तवनियमगुणा भवे जइ समग्गा ॥
आहारमाईयाण । को नाम परिग्गह कुज्जा ॥ ४३ ॥

જે પ્રયોક્ત ઉપદ્ધભ વિનાજ તપ નિયમ પ્રમુખ મમત્ર
ગુણે સભવતા ટાય (સાંપી શકાતા હોય) તે પછી આહાર
વસ્ત્ર પાત્રાદિકનો કોણ (શા માટે) સ્વીકાર કરે ? ૪૩

तम्हा विहीइ सम । नाणीणसुवग्गह कुणतेण ॥
भवजलहिजाणपत्त । पवत्तिय होइ तित्थपि ॥ ४४ ॥

તે માટે વિનિર્મૂલક જ્ઞાની પુરૂષોને સમ્યગ ઉપદ્ધભ આ-
ગતા છતાં ભનસમુદ્ર તરવાને યાનપાત્ર (બહાજ) જેવું તીર્થ
પણુ પ્રવર્તાવ્યું ગણાય ૪૪

कह दायगेण एय । दायव्व केसु वावि पत्तेसु ॥
दाणस्म दाइगाण । अदायगाण च गुणदोसो ॥ ४५ ॥

દાતાએ આપેા ઉપદ્ધભ કેવા ભાવથી આપવેા અને તે
વળા કેવા પાત્ર પુરૂષોને આપેા, એવી રીતે દાનદાતા અને અદા-
તાના જે ગુણ હોય સભવે તે કહેના યોગ્ય છે ૪૫

आससाइ विरहिओ । सद्धा रोमचकचुइज्जतो ॥
कम्मरकयहेउ चिय । दिज्जा दाण सुपत्तेसु ॥ ४६ ॥

આશનાદિ (આવેાક પન્વેાક સળવી સુખની ઇચ્છા,
યશ, માન, પ્રતિષ્ઠાદિકની ઇચ્છા) રહિત થઈ અને શ્રદ્ધા તથા

સેમાય (હર્યોક્ષામ) ને 'પારણ કમી દાતાએ કેવળ કર્મનો ક્ષય કરવાને માટે' સુપાત્ર દાન દેવું . ૪૬

આરમ્ભનિયત્તાણ । અકિરિત્તાણં અકારવિતાણં ॥

ધમ્મદ્વા દાયવ્વ । ગિરીહિ ધમ્મે કયમણાણ ॥ ૪૭ ॥

આ ભક્તિયાથી નિવૃત્ત થયેલા, મૂઢ્યવેડે વશ આહ્વાનદિક નહિ ગ્રહણ કરનારા, તેમજ આ ભ અને ખરીદી નહિ કરાવનાર તથા 'પરમાજ ચિત્તને સ્થાપનાગ માધુજનોને ગૃહસ્થોએ ધર્મને માટે' દાન દેવું . ૪૭

ઇય મુરકહેડદાણ । દાયવ્વ સુત્તવન્નિયવિહીણ ॥

અણુકપાદાણ પુણ । જિણેહિ સલ્લથન નિસિદ્ધં ॥૪૮॥

આવું મોક્ષ મુખ આપનાર સુપાત્રદાન શાસ્ત્રમા વર્ણવેલા વિનિ મુજબ દાતાએ દેવું, અને અનુક પાદાનનો તો જિનોએ કર્યાય પણ નિપેદ કર્યોજ નથી અનાથ, અપંગ, નિગશ્ચિતને સ્થાથી અપાતુ દાન અનુક પા દાન છે ૪૮

કેસિ ચ હોદ્ધ ચિત્ત । વિત્ત અન્નેસિમુમયમન્નેસિ ॥

ચિત્ત વિત્ત પત્ત । તિન્નિવિ કેમિ ચ ધન્નાણ ॥ ૪૯ ॥

કેટલાકનું ચિત્ત સુદૃઢ હતા (ભાવનામય) હોય, કેટલાકનું દ્રવ્ય સુદૃઢ (ન્યાયોપાર્જિત) હોય, ત્યાં કેટલાકના ચિત્ત અને વિત્ત બન્ને મુદ્દર દોષ પણ ચિત્ત વિન અને 'પાત્ર એ તથે

સુંદર તો ડોઠકજ લાઘ્યશાળીને લાભે છે મતવળકે લાવનામય
ઉદાર આશય વડે નીતિથી ઉપાર્જિત કરેલુ દ્રવ્ય તથાપ્રકારના
સુપાત્રમા દેવાનો પુણ્યપ્રસંગ વિગ્ય પુણ્યશાળીને જ મળે છે ૪૯

આરુગ્ગ સોહગ્ગ । આણિસ્સરિય મણિચ્છિઓ વિહવો ॥
સુરલોયસપયા ચિય । સુપત્તદાણાજ્વરફલાઈ ॥ ૫૦ ॥

આરોગ્ય, મૌભાગ્ય, આજ્ઞૈશ્વર્ય (અન્ય જનો આત્મા સ્વી
કારી લે એવી ઠકુરાઈ), મન ચિતિત વિશવ (લક્ષ્મી) તેમજ
સુરયોગ મળધી મપદા એ સહુ સુપાત્ર દાનના મોક્ષ સુખની
અપેક્ષાએ અપર (પ્રાસંગિક) કૃણ જાણા ૫૦

દાઉ સુપત્તદાણં । તમિ મવે ચેવ નિવ્વુયા કેવિ ॥
અન્ને તઈય મવેણ । મુત્તુણ નરમરસુદાઈ ॥ ૫૧ ॥

સુપાત્ર દાન દઈને કેટલાક લભ્ય જનો તે ભવમાજ નિ
વૃત્તિ (મોક્ષ) પામ્યા અને અનેરા કેટલાક લભ્યો નર સુર સળધી
સુખ વિવશીને ત્રીજા ભવે મિહિ પદને પામ્યા ૫૧

જાયઈ સુપત્તદાણં । મોગાણ કારણ મિવફલ ચ ॥
જહ દુણ્હ માઝયાણ । સુયાણ નિવસૂરમેણરમ ॥ ૫૨ ॥

સુપાત્ર દાન દેવ અને મનુષ્ય મળધી મુખપ્રાપ્તિનુ કા
રાધાય છે તેમજ શિવમુખ (મોક્ષ) ઉપકૃણ પણ આપે છે, જેમ
સુરસેન નૃપના પુત્ર બન્ને લાઘ્યોને સુપાત્ર દાનથી બારે મુખ
પ્રાપ્ત થયું હતું, તેમનુ મક્ષિત ચગિત આ પ્રમાણે છે ૫૨

મુરસેન રાજના બન્ને પુત્રનુ સક્ષિત ચરિત્ર.

સૂરસેન રાજના બને પુત્રો અમરસેન અને વયરસેન એ બને ભાઇઓ એકઠા મહેલના ઝરૂખામાં બેઠા હતા, તેવામાં મુનિ યુગળ (બે મુનિઓ) ને જોઈને જાતિ અમરણ જ્ઞાન પામી ભક્તિભગ્યી તે બને મુનિઓને વદન કરવાને ગયા અવપિજ્ઞાની મહર્ષિ મુનિએ તે બન્નેના પૂર્વભવનુ સ્વરૂપ જાણાવી કહ્યું કે તમારામાંથી અમરસેને પૂર્વે મુનિને દાન દીધું હતું તે દાન વૃક્ષના પુષ્પરૂપ આ ગાંધ્યની તેને પ્રાપ્તિ થઈ અને વયરસેને પાંચ ઢાડીના પુષ્પથી પ્રભુની પૂજા દીધી હતી તેથી તેને પાંચમો પાંચસો દિનાઃ (સોનૈયા) પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ તથા ભોગ પ્રાપ્તિ રૂપ થઈ અને મુખ્ય કુળ તો બનેને આ ભવથી પાંચ ભવ સુધી દેવલોક તથા મનુષ્ય લોકના ઉત્તમ ભોગ ભોગવીને છઠ્ઠે ભવે પૂર્વ વિદેહમાં રાજ્ય ભોગવી નીરાગ (વીતગગ) ચાગ્રિત વડે મુક્તિની પ્રાપ્તિ થશે આવી ગીતે પૂર્વ જન્મમાં દીધેલા દાન અને કરેલી જિન પૂજાનુ ફળ જાણી અનેક દાનગ્રાણા તથા જિન ચૈત્યો કરાવી, તેમજ સાતે ક્ષેત્રોમાં પુષ્કળ 'ન વાવી, પ્રતજ્ઞા અગીકાર કરી, પાંચમાં સ્વર્ગમાં દેવપણે તે બન્ને ભાઇઓ ઉપન્યાસથી ત્યાથી પૂર્વોક્ત ક્રમે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મી મોક્ષે જરો

પદસતગિલાણેસુ । આગમગાદીસુ તહ ય કયલોણ ॥
ઉત્તરપારણગામિ ય । દિન્ન સુવહુફલ હોઈ ॥ ૫૩ ॥

પ્રશાન્ત, (પર્યટન-વિહાર કરવાને અસમર્થ) જ્ઞાન

(ગાળી), આગમગ્રાહી (શાસ્ત્રાભ્યાસી) માનુષ્યોને લેાય કર્યા
ખાદ તેમજ ઉત્તર પાનખાને પ્રસંગે (શાસ્ત્ર વિધિથી) રીધેલુ દાન
ખદુ ગણુ કુળદાયી નીવડે છે ૫૩

વક્ષેણ અણિન્નેણ ચ । ધણેણ જહ્ હોહ પત્તનિહિણ ॥
નિચ્ચતરગરુવો । ધમ્મો તાં કિં ન પજ્જત્ત ॥ ૫૪ ॥

ખાદ્ય અને અનિત્ય એવુ 'ન' (સુ)પાત્રમા સ્થાપવાવડે
કરીને જો નિત્ય (શાશ્વત) એવો અનન્તર વર્ષ પ્રાપ્ત થતો હોય
તો શુ પરિપૂર્ણ ન થયુ ? અર્થાત મર્વ સિદ્ધ થયુ મમજવુ ૫૪

દારિદ્ર દોહગ્ગ । દામત્ત દીળયા સરોગત્ત ॥
પરપરિભવમહણ ચિય । અદિન્નદાણાણવથાઓ ॥૫૫॥

દારિદ્ર, દૌર્ભાગ્ય, દાસત્વ, દીનતા, સંગીયતા, અને પરપ
રાખવતુ સહન કરવાપાત્રુ એ સર્વ (સુપાત્ર) દાન નહીં દેનાર
ની અવસ્થાઓ છે (૮લી સામગ્રીએ શ્રદ્ધા તથા વિવેકની ખામી
થી, અનાદગ્રથી કે કૃપણતાદિક દોષોથી સુપાત્ર દાન કરી શકતા
નથી તેમના કેવા હાલ થાય છે તે ઉપર ગાથામા જણાવ્યુ છે
મોટે સામગ્રી સાર્થક મક્ષણ કરવી) ૫૫

વવસાયફલં વિહવો । વિહવસ્સ ફલ સુપત્તવિણિઓગો ॥
તયમાવે વિવસાઓ । વિભવો વિય દુગ્ગહિનિમિત્તો ॥૫૬॥

વ્યવસાય ઉદ્યોગ કરવાનુ પ્રયોજન-કુળ વક્ષી છે, લ

લક્ષ્મી પામ્યાનુ કળ સુપાત્રદાન છે તેના અભાવે વ્યવસાય અને લક્ષ્મી બને દુર્ગતિના કારણરૂપ થાય છે, ન્યાયનીતિથી લક્ષ્મી કમાઈ તેનો સુપાત્રદાન વડે લ્હાવો લેવો એથી સદ્ગતિ સદ્ગતિ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, એમ પૂર્વે શાસ્ત્રકારે બતાવ્યું છે ૫૬

પાયં અદિન્ન પુલ્લં । દાણ સુરતિરિયનામવેસુ ॥
મણ્યત્તેવિ ન દિજ્ઞા । જહ ત તો ત પિ નણુ વિહલા ॥૫૭॥

પ્રાય દેવ તિર્યંચ અને નારકીના લેવોમા દાન પૂર્વે દી-
ધેલુ હોતુ નથી, અને મનુષ્યપણામા પણ જો દાન ન દેવાય
તો તેને મનુષ્યભવ પણ ખરેખર નિકળ નીવડે ૫૭

ઉન્નયવિહવો વિ કુલ્લુગ્ગઓ વિ મમલકિઓ વિ રૂવી વિ ॥
પુરિમો ન સોહહ ચિય । દાણેણ વિણા ગર્હદુલ્લ ॥૫૮॥

અત્યંત લક્ષ્મીપાત્ર છતાં, ઉત્તમ કુળમા ઉત્પન્ન થયા છતાં,
વસ્ત્ર અથવા કાર્યથી અક્ષ કૃત છતાં અને સ્વરૂપવત છતાં પુરૂષ, દાન
(સુપાત્રદાન—પક્ષે મદ વારિ) વિના મયગળ (હાથી) ની જેમ
ખરેખર શોભા પામતો નથી ૫૮

લલ્લોવિ ગરૂયવિહવો । સુપત્તિસ્વિત્તેસુ જેહિ ન નિહિત્તો ॥
તે મહુરાઝરિવણિલ્લ ॥ માયણ હુતિ સોયસ્મ ॥૫૯॥

બહુ દ્રવ્ય પામ્યા છતાં સુપાત્રરૂપ ઉત્તમ ક્ષેત્રમા જેમણે
વાળ્યું નથી, તે મહુગણુગીમા વસનાગ વણિકની જેમ શોકનું ભા-
જન થાય છે

મથુરાપુરી વાસ્તવ્ય વણિક દષ્ટાન્ત

મથુરાપુરીમા ધનસાર શ્રેષ્ઠી વમે છે તે ૬૬ કોડ દ્રવ્ય-
નો સ્વામી છે તો પણ એક કોડી માત્ર પણ વર્ષે કાર્યમા આ-
પતો નથી ખીન્ન દાતા જનોને દેખીને પણ દીલમા ધણો બળે
છે, વધારેશુ ॥ પણ ધનના માણસ પણ તે બહાર ગયો હોય સારે
જમે છે તેનું કૃપણપણુ એવું તો જગજહેર થયું કે ભોજન કર્યા
વગર કોઈ તેનું નામ પણ ગ્રહણ કરે નહિ અન્યદા તેનું ભડા-
રેલું સમસ્ત દ્રવ્ય કોયલા રૂપ થઈ ગયું, જગ માગે ગ્રહેલું છુટી
ગયું અથગ માગે ગ્રહેલું ચોગેએ લૂટી લીધું અને બાકીનું દશ વત
જેટલું દ્રવ્ય લહીને જળમાર્ગ આપ્યો, તો માર્ગમા વહાણ ભા-
ગ્યુ સાથી દૈવયોગે મમુદ્રના તીરે પહોંચ્યો હતો એક અટ-
તીમા પડ્યો પડ્યો નિચાગવા લાગ્યો કે હા ! ઇતિ ખેદે મેં જાતે
દ્રવ્યને ભોગવ્યું નહિ, તેમજ તે મુપાત્રમા ખર્ચ્યું પણ નહિ, તેથી
દાન ભોગ રહિત મારા દ્રવ્યનો ઉવટે દૈવયોગે વિનાશ થયો, તેમ-
જ વળી કુટુંબનો પણ વિરહ થયો એટલામા તત્કાળ કેવળજ્ઞાન
પ્રાપ્ત થનાથી મુર અસુમેએ અર્થેના એક મહર્ષિને દેખી મનમા
પ્રુથી વઈ તેમને વદન કરી ધર્મ દેશના માબળી, પછી જ્ઞાનીને
દ્રવ્ય વિનાશનું કાગણું પૂછવા લાગ્યો

કેવળી ભગવાને કહ્યું કે ધાતકીજડે ભરતક્ષેત્રમા બે
ભાઈઓ હતા તેમા વડો ભાઈ સગળ ગભીર અને દાનેશ્વરી હતો
તે સદાય દીન જનોને દાન દીધાજ કરતો હતો નાનો ભાઈ
શુદ્ર સ્વભાવી હતો તેથી તે એ કે મોટા ભાઈ ઉપર દ્વેષપુદ્ધિ રાખતો

હતો તોપણ તે તો દાન દીરાજ કરતો હતો ત્યાં નાનો ભાઈ
 દ્રવ્ય વહેચી લઈ જુદો થયો, જુદા થયા પછી તેનું ધન ક્ષીણ
 થઈ ગયું અને મોટા ભાઈને તો તેના પુણ્યના પ્રભાવથી ધન
 વૃદ્ધિ પામ્યું ત્યાં નાના ભાઈએ દ્વેષ બુદ્ધિથી રાજની પાસે ખોટી
 ચાડી કરી તેની પાસેથી દ્રવ્ય પડાવ્યું તેથી વૈરાગ્ય પામી વડા
 ભાઈએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી અને તેનું પાલન કરી તે સૌંદર્ય દેવ-
 લોકમાં ગયો નાનો ભાઈ અત્યંત તપ કરીને અમુક થયો તે અ-
 મુર સાથી ચંચરીને આતુ થયો અને વડા ભાઈ તામલિસિ
 પુરિમાં વ્યવહારી પુન થયો, ત્યાં તે ભુક્ત ભોગી થઈ દીક્ષીત થયો
 અતુક્રમે ધાતિ કર્મને ખપાવી કેવળજ્ઞાન પામ્યો તે હું પોતેજ
 છું જે તે પૂર્વ ભવમાં દાનનો દ્વેષ કર્યો હતો તે કર્મથી તું કપણ
 થયો અને ધન પણ મહત્તા નહ વડી ગયું એ પ્રમાણે મર્વ હકી-
 કત જ્ઞાનીના મુખથી શ્રવણ કરીને પૂર્વ ભવનું સ્વરૂપ જાણી વૈરા-
 ગ્યથી પોતે સમ્યક્ત્વભૂજ શ્રાવકના વ્રત ગ્રહણ કર્યા હોયથી વ્યા-
 પારમાં જે લાભ મળે તેમાંથી ક્રૂત ગ્રામે ભાગ્ય પોતે રાખવો,
 બાકીના ત્રણ ભાગ ધર્મ કાર્યમાં (પરમાર્થમાં) ખર્ચી દેવા, એવો
 અલિગ્રહ ધારણ કરી કેવળી ભગવાનને નમસ્કાર કરી તે તામ-
 લિસિ નગરીમાં આવ્યો અન્યદા વ્યતરે ઉજ્જડ કરી મૂકેલા
 કોઈ એક શૂન્ય ઘરમાં પોતે કાઉરસંગ ધ્યાને રહેતા ત્યાં તેને તે વ્ય-
 તરે આખી ગતિ ઉપસર્ગ કર્યો તેમાં ક્ષોભ ન પામ્યો, તેથી પ્રભાતે
 વ્યતર તુષ્ઠમાન થઈ બોલ્યો કે વર માગ છતાં પોતે કંઈ માગ્યું નહિ-
 ત્યાં વ્યતરે કહ્યું કે તું મથુરામાં જ ત્યાં તું પુન ૬૬ કોડ દ્ર-

વ્યનો ન્વામી યજિશ પત્રી મયુરામા આવ્યા ખાદ તેને તેવીજ રીતે નિધાનાદિ ૬૬ કોડ દ્રવ્ય મળ્યુ, તેથી તે મહાદાન પુણ્ય કરી ધર્મને આગધી સૌધર્મ દેવલોકે અડણાણ વિમાનમા ચાર ૪ પથ્યોપમના આયુધવાળો દેવ થયો, ત્યાંથી ગયની મહાવિદેહક્ષેત્રમા મિદ્ધિ પામશે ઇતિધનસાર શ્રેષ્ઠી કથાનકમ્

એવી ગીતે ત્રણે પ્રકારનો દાન ધર્મ બતાવ્યો હવે ક્રમ પ્રાપ્ત શીલ ધર્મ બતાવે છે

ઝાલિદ્વાર

इय इक् चिय दाण । भणिय नीसेसगुणगणनिहाण ॥
जइ पुण सीलपि हविज्ज । तत्थता मुदिय भवणा॥६०॥

આ અનંતર કહેયુ દાન જ સમસ્ત ગુણ ગણુનુ નિધાન છે, અને જો કદાચ તેની સાથે શીલ (ગુણ) પણ હોય તો પછી તેમા બાકી નુ ' કહેવાય ' મતવળ કે એતો વળી સુવર્ણ અને સુગંધ મમાન છે ૬૦

ज देवाणवि पुज्जो । भिरकानिस्सोवि सीलसपुत्तो ॥
पुहविवर्द्धवि कुसीलो । परिहरणिज्जो बुहजणस्स ॥६१॥

બિક્ષા ઉપજીની 'જ્ઞતા' જો શીલગુણથી સંપૂર્ણ હોય તો તે દેવતાને પણ પૂજનિક થાય છે અને એક પૃથ્વીપતિ પણ જો કુશીળ (શીલ-વિકળ) હોયતો તે પહિત પુરુષોને પરિહરવા ચોગ્ય છે ૬૧

કસ્સ ન મલાહણિજ્ઞ । મરણપિ વિશુદ્ધસીલચરણસ્સ ॥
 કસ્સ વ ન ગરહણિજ્ઞા । વિઅલિઅસીલા જિઅતા વિદર

વિશુદ્ધ શીલગત્ત પુરૂષત્ત મગ્ગ પણ કોને શ્લાઘા (પ્ર-
 શસા) કરવા યોગ્ય ન થાય : અને શીળ વિકળગત્તો અવતા
 પણ કોને નિદવા યોગ્ય ન થાય : ૬૨

જે મયલ પુહૈં માર । વહતિ વિસહતિ પહરણપ્પીલ ॥
 નણ મીલમરુગ્ગવહણે । તે વિહુ સીયતિ કાસરુવ્વ ॥૬૩॥

જે મકળ પૃથ્વીના બારને વહે છે અને શસ્ત્રોની પીડાને
 ખુશીથી મઢે છે તે પણ પાડાની પેઠે શીવ મબધી બારતુ
 ઉદ્ધવન કરવામા ખરેખર મીઠાય છે, મતલબ કે કામાન્ય જનો
 શીળ પાળવાને કેવળ કાયર હોય છે આ પ્રમગે નવણાદિક
 દૃષ્ટાન્તરૂપ મમજવા તેનું ચરિત્ર અપ્રમિદ્ધ છે ૬૩

રહિરિદ્ધિબુદ્ધિગુણસુદરીણ । તહસીલચરણપયત્ત ॥
 મોઝણ વિમ્હિયકર । કો મહ્લહ શીલચરણ ॥૬૪॥

ગતિસુ દરી, ગિદ્ધિસુ દરી, બુદ્ધિસુ દરી અને ગુણ-
 સુ દરીએ શાસ્ત્રનીનિ મુજબ શીવ રક્ષણ કરવાનો કરેલો વિસ્મ-
 ય કાગી પ્રયત્ન નાબળીને પોતાના પ્રાણ શીવ રત્નને કોણ
 મક્કીન કરે ? તેમનું ચરિત્ર આ પ્રમાણે છે

રતિસુ દરી પ્રમુખ મતીઓના ચરિત્ર

સાકેતપુરમા જિતશત્રુ રાજ રાજ્ય કરે છે ત્યાં રાજ

શ્રેષ્ઠી, મંત્રી અને પુરોહિતની પુત્રીઓ રતિસુ દરી, ગિદ્ધિસુ દરી, બુધ્ધિસુ દરી અને ગુણસુ દરી નામની ચાર સખીઓ શ્રીગિન ધર્મના મર્મને જાણનારી છે તેમા ન દનપુરના ગજની સાથે પરણાવેલી રાજની પુત્રીને અત્યંત કપવાળી જાણીને હસ્તિનાપુરના સ્વામીએ સર્વ જલથી તેના પતિને હણી તેણીને અહણ કરી લીધી અનેક ચાટુ (ત્રિય) વચનોથી પ્રાર્થના કરાતી તેણીએ મદનકળ-મીઠળાદિકના યોગથી વમનાદિક વડે સ્વદેહનું અત્યુચિપણુ તેને જાણાવ્યું અને વળી કહ્યું કે આ પ્રમાણે માત્ર આપુ શરીર અશુચિમય છે તો પછી આવા અત્યુચિદેહ ઉપર શામાટે અનુરાગ કરો ? ત્યારે રાજ બોલ્યો કે પ્રિય ! તારા નેત્ર ઉપર મને મહામોહ થાય છે એ વાત જાણીને રતિસુ દરીએ રાત્રિમા રાત્ર-વડે પોતાના બે નેત્રો ઉપેડી કાઢી ગજના હાથમા આપ્યા રાજ દેખીને વૈગમ્ય પામ્યો તે બનાવ વડે ગજનું મન ખિન્ન થવાથી રતિસુ દરીએ કહ્યું ॥ કાઉન્સગ વડે આકષાએવા દેવતાએ નવા ચક્ષુ કરી લીધા, જેથી લોકમા શીળનો મહિમા વિસ્તર્યો પછી રતિસુ દરી વૈરાગ્ય વડે દીક્ષા ગ્રહીને સ્વર્ગે ગઈ ૧

શ્રેષ્ઠી પુત્રી ગિદ્ધિસુ દરીને વ્યવહારી પુત્રનીમાથે પગલાવી-તે દપતી જે વહાણ ઉપર ચઢ્યા હતા તે વહાણ ભાગી જવાથી પાટીયુ પામીને તે દપતી કોઈક બીજા દ્વીપમા ગયા, ત્યાં આવી ચઢેલા બીજા વણિકે તેમને પોતાના વહાણમા લીધા પછી રુદ્ધિ-સુદરીના રૂપથી મોહિત થયેલા તેણે તેના પતિને મમુદ્રમા પાડી નાખી તેણીને વિષય ભોગ માટે પ્રાર્થના કરી ત્યારે તેણીએ કહ્યું

કે " પરવશ ઇન્દ્રિય વાળા પુરૂષો અનેક સ્ત્રીનો સમુદાય (સ્વાધીન) છતાં પણ તૃપ્તિ પામતા નથી તેમજ તેવી કામી સ્ત્રી સમસ્ત પુરૂષોવડે કરીને પણ તૃપ્તિ પામતી નથી " તે પછી તુ કેમ મોહ પામે છે ? એવા વચનથી તે મૌન રહ્યો તે વહાણુ પણ બા-
ગ્યુ અને એક પાટીયુ મળી આવવાથી તે સોપારક પહોચી-
ત્યા પૂર્વેજ આવી પહોચેલા પોતાના ભર્તાગને મળી બન્નેએ એક
બીજાના વૃતાન્ત કહી સંભળાવ્યા, તેથી તે બન્ને સસાગથી વિગ્રહ
છતા ત્યા રહે છે પેલો વણિક પણ પાટીયે વળગીને ત્યાજ આ-
વ્યો, મગ્ધાહારથી તે કાઢીયો થયો દૃપતીએ તેને દેખી આજખી
ક્ષીધો તેને પશ્ચાત્તાપ થવાથી પ્રતિજોવિને પગ્ગ્રી ગમન નહિ
કરવાનો નિયમ આવ્યો ત્યા ધન ઉપાર્જિતને સહુ સ્વસ્થાનકે ગયા
રૂઢિ સુદગી અવમરે પ્રવ્રજ્યા (દીક્ષા) અગીકાર કરીને સ્વર્ગે ગઈ ર

મત્રી પુત્રી બુદ્ધિસુદગી સાર્યવાહના પુત્ર સાથે પરણા-
વેલી છે પિતાના ઘરે ગોખમા બેઠેલી તેણીને ગજાએ દેખી તે-
ણીમા અનુરક્ત થવાથી ખોટા દોષ માથે ચઢાવીને તેણીના પિ-
તાને સહકુટુંબ પકડ્યો છેવટે ગજાના કહેવા મુજબ બુદ્ધિસુદગીને
સ કેતિક સ્થાનમા મુકવાથી મત્રીને મુક્ત કર્યો પછી રાજાએ
તેણીને કામ ભોગ માટે પ્રાર્થના કરી, પરતુ તેણીએ તે માન્ય
કરી નહી અન્યદા તેણીએ એક પોતાના જીવી મીણુની પૂતળી
ચોતરૂંક વિદ્યાવાળી કરગી તેને વસાહરણથી શણગારીને પોતાના
સ્થાનમા મૂકી અને પોતે છાની ઝૂપાઇને રહી રાત્રિમા ગજા ત્યા
આવ્યો તે પૂતળીને બુદ્ધિસુદગી બાણીને બોલાવવા લાગ્યો નહી

બોલતી એવી તેણીને બોલાવવા માટે તેણીનું મુખ ઉઘુ ઠગે છે તેવાંમા પહેલેથીજ જાણે (તે પૂતળીનું) અંજલ લાગેલું મોઝણું (છુટ્ટ) માથું બમ્મિ ઉપર પડ્યું દુર્ગંધ છૂટી રાજમુખ મચકોડતો 'આ છુ' એમ ચિતવે છે એવામા બુદ્ધિસુંદરી પ્રગટ થઈને કહેવા લાગી કે જોવી આ તેવીજ હું પણ દેખાવમા નમણીક છતાં અદ્ય વિદ્યાથી ભરેલી છું ઈત્યાદિક કથા છતાં ગજ મમજ્યો નહિ, ત્યારે નહમા ગોખથી પડતું મૂકીને તે બમ્મિ ઉપર પડી તેથી રાજાએ લન્નિજત થઈ ત્યાં આવીને ઉપચાર કરી તેણીને 'બહેન' કહીને બોલાવી તેણીની કામા માગી તેણીના વચનથી પરમ્પ્રી ગમન નહિ કરવાનો નિયમ અગીકાર કર્યો લોકમા ભાઈ યશ ગવાયો અને અવમગે તે બુદ્ધિસુંદરી દીક્ષા અહણ કરી નવર્ગે ગઈ છે

પુરોહિતની પુત્રી ગુણમુદગીને શ્રાવસ્તીમા વિપ્ર પુત્રની સાથે પરલાવી નાકિતપુત્રના ડોઈ બીજ વિપ્ર પુત્રે ચાર પક્ષામાથી બિલ્લોની ધાટ લાવીને સ્વરૂપવત ઢોવાથી તેણીને પક્ષીમા આણી કામભોગ માટે ન્યારે તેણીની પ્રાર્થના કરી ત્યારે તેણીએ ચૂર્ણ-યોગથી પોતાના દેહમા અતિસાર (ઉપગ ઉપર દ્યુત થાય તેવો રોગ) પેદા કર્યો અનેક ઉપચાર કર્યા છતાં તે નહિ મટવાથી તેમજ તેણીનું શરીર અશુચિથી ખરડાયેલું જોઈને તે નિર્વેદ (વેગ ય) પામ્યો ત્યારે તેનો તેવો મુશ્કેલ ભાવ જાણીને તેણીએ પ્રતિજ્ઞા આપ્યો પછી તે વિપ્રે તેણીને શ્રાવસ્તીમા તેણીના પિતાના ઘરે મૂકી અન્યદા તે વિપ્રને સર્પ કરડ્યો ત્યારે ઉપચારથી તેને સંજ્જ કરી જિનધર્મ અને પરમ્પ્રી ગમન નહિ કરવાનો નિયમ પ્રાપ્ત કરાવ્યો ગૌણસુંદરી

પોતે પણ વૈગવ્યથી પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરી સ્વર્ગ ગઈ ૪

એવી રીતે એ ૪ ચાંચે મતીઓ શીલના પ્રભાવથી સ્વર્ગ
સુખ ભોગવી ચ પા પુરીમા મહેબ્બના ધરે જુદી જુદી અવતરી રૂપ
માલાઅયુક્ત ગતી ત્યાના શ્રેષ્ઠિ પુત્ર વિનય ધર કુમારની સાથે
પગલી અન્યદા તેમનું મનોહર રૂપ માલગીને ગળાએ વિનય ધર
આથે ફરી મંત્રી કરી તેના અતે હાહપર ખોટા આગેપ ચઢાવી,
તેનું ધર મુદ્રિત (જામ) કરાવીને (ગળાએ) પોતાના અતેહરમા
ને સર્વ સ્ત્રીઓને ગ્રાહી લાગે શીલના પ્રભાવથી દેવતાએ તેમને
કદ્રૂપી કરી દીધી તેથી ભય અને વિશ્વમય પામેલા ગળાએ તેમને
મૂઠી દીધી એટલે તે પાત્રી જવી હતી તેવી સુરૂપવત થઈ ગઈ
વિનય ધરનું પણ નન્માન કર્યું લોકમા ગાસન પ્રભાવના થઈ.
અવનંદે ગળાએ કેવળી ભગવાન પાસે પૂજા કરી તેથી તેમનો
પૂર્વભવ અને દેવ માત્રિન્ય માલગીને સવેગ પામેલો ગળા અને
વિનય ધર અતેહર મહિત પ્રવ્રજ્યા સર્વ કર્મ અપાવીને મોક્ષે ગયા.

ઇતિ ગતિસુદરી પ્રમુખના ચરિત્ર

જલહીવિ ગોપય ચિય । અગ્નીવિ જલ વિમંપિ અમયસમ ।

સીલમહાયાણ સુરાવિ । કિકરા હુતિ મુવળમિ ॥૬૫॥

જમને શીલગુણની મહાય છે તેમને સમુદ્ર પણ ખડેખર
ગોપદ (ગાયના પગલા) જેવડો સુતર થાય છે, અગ્નિ પણ જળ
થાય છે, અને વિપ પણ અમૃત સમાન થાય છે, (શીલના પ્રભા-
વથી) શીલવંતને દેવતાઓ પણ સર્વત્ર મેવક થઈ રહે છે ૬૫

સુનરરિદ્ધી નિય કિકરિવ્વ । ગેહગણમિ કપ્પતરુ ।
સિદ્ધિસુહપિ ચ કરયલ-ગય વ વરસીલકલિયાણ ॥૬૬॥

ત્રેપ્તગીવ પાળનાગ્ને દેવ, મનુષ્યની ગિદ્ધિ પોતાના આક
રની જેમ મેને છે કટપવૃક્ષ તેના ધગ્ના આગળે આવી ન્દે છે.
અને મોક્ષ સુખ પણ તેના હસ્તગત જેનાજ થાઈ ગ્દે છે મતવખ
સમસ્ત મુખ શીવવતને સુલભ છે ૬૬

સીયા-દેવમિયાણ । વિસુદ્ધવરસીલચયણફલિયાણ ॥
ભુવણચ્છરિય ચરિય । સમણ લોણવિ ય પસિદ્ધ ॥૬૭॥

વિશુદ્ધવ શીવરત્નને નરનાગી એવી સિતા અને દેવસિકા
(દેવસેના) ના જગતને ચક્રિત કરી નાખે એવા અગ્નિ શાસ્ત્રમા
અને લોકમા પાપુ પ્રમિદ્ધ છે (મહામતી સીતાના પવિત્ર શીવના
પ્રભાવથી ગગનતલ સ્પર્શી અગ્નિ પણ નજીક રૂપ થઈ ગયો હતો તે
અને દેવમેનાએ પોતાનો પતિ પન્દેશ ગયે છતે તેના પવિત્ર શી
લનો ભગ કરવા માટે આનેવા આગ વ્યવહારીના પુત્રોને શીવના
પ્રભાવથી ઉતટા છેતરી સ્વશીળની રક્ષા કરી પ્રમજે તેમને પણ
ધર્મ યુક્તિથી પ્રતિગોષી તેવા કુચદૃથી મુક્ત કર્યા હતા અને છે-
વટે પોતે પણ વૈગવ્યથી પ્રવળ્યા અગીકાર કરી દેવળ જ્ઞાન પામી
મોખે ગઈ તે વાત પ્રમિદ્ધ છે) ૬૭

વિસયાઝેરે વહુમો । સીલ મણસાવિ મહિલિયં જેહિ ॥
તે નરય દુહદુમહ । સહતિ જહ મણિરહો રાયા ॥૬૮॥

જમણે વિપયાતુઝ બનીને મનથી પણ શીજગત્તને અનેક-
વાર મલીન કર્યું છે તે (બાપડા) મણિગથ ગજની પેઠે નગકનાં
દુ સહ દુ ખને સહન કરે છે ૬૮

મણિરથ રાજાનું દષ્ટાંત

અવતી દેશના પ્રાંત સુદર્શન નગરમા મણિરથ નામ-
નો રાજા છે તેનો નાનો ભાઈ યુગબાહુ યુવગજ છે તેને મદન-
રેખા નામની સ્ત્રી છે એકદા તેણીના રૂપમા ગુપ્ત થયેલા મણિરથે
દૂતીદ્વારા તેણીની પ્રાર્થના કરી, ત્યાંજે તેણીએ તેવા અકાર્યથી નિ-
વર્તવા તેને જાણાવ્યા છતાં તે વિપયાધ મણિરથે પોતાના બધુ
યુગબાહુને છાજથી શસ્ત્રધાનવડે મારી નાખ્યો, તે વખતે હિમ્મ-
નથી સ્વપતિને ધર્મમા જગૃત કર્યા, તે ધર્મના પ્રભાવથી મગણ પામી
બ્રહ્મ દેવનોકમા દેવ તરીકે ઉત્પન્ન થયો પછી પોતાના પવિત્ર
શીજની રક્ષા કરવા માટે તેણી મગણા છતી ગત્રી નમયેજ સાથી
નાહી માર્ગમા પુત્ર પ્રસવ થયો તે બાળકને વસ્ત્રમા વીંટાળી તેના
હાથમાં મુદ્રિકા પહેગવીને અશુચી ટાળવા જાણાય પામે ગઈ.
ત્યા જાણગજે તેણીને ગગનમા ઉછાળી, તે વખતે ત્યાથી ન દીશ્વર-
દ્વીપે જતા એક વિદ્યાગજે કામ વિકારથી તેણીને વિમાનમા ઝીલી
લીધી પુત્રને લા આવી ચઢેલો મિથિવાપુત્રીનો સ્વામી પદ્મરથ
લગયો તે વાત પ્રજ્ઞાસિવિધાના યોગે તે વિદ્યાગજે કહેવાથી તેણીને
ધીગજ આવી ન દીશ્વરમા જૈત્યો બૂહારી (તે વિદ્યાધરના પિતા) જ્ઞાની
મુનિને નમસ્કાર કર્યો મુનિના ઉપદેશથી વિદ્યાગજનો વિકાર શમી
ગયો તેણીને ધર્મ ભગિની (બહેન) તરીકે સ્વીકારી તે વખતે

પોતાને પતિ, જે તરત બ્રહ્મ દેવવૌકઝા ઉત્પન્ન થયો હતો તેણે
આવીને અવસાન વખતે સહાય કરનાર પોતાની પત્નીને પ્રણામ
કર્યો. તે દેવે તેણીને ઉપાડીને સ્વપુત્ર સમીપે મુકી પાત્રી વૈગમ્ય
વડે દીક્ષા ગ્રહણ કરી મદ્યપિત ગામી થઈ અને મણિરથ રાજા તેજ
રાત્રિમાં અર્પદ સથી મરીને નરકે ગયો (ઇતિ મણિરથનૃપ દૃષ્ટાત)

ચિતામણિના કિં તસ્મ । કિં ચ કમ્પદુમાઈ વચ્ચર્હિ ॥
ચિતાઈયફલકરં । સીલ જસ્મથિ સાર્દાણ ॥૬૯॥

જેમને અચિત્ત કૃણદાયી શીવરત્ન સ્વાધીન છે તેમને
ચિતામણીકે કમ્પદુમાઈક વસ્તુઓની શી ભરત છે ? ૬૯

એ પ્રમાણે શીવધર્મનું સમર્થન કર્યું હવે ક્રમાંગત તપ
ધર્મની વ્યાખ્યા કરતા છતાં અચકાર કહે છે

તપદ્વાર

ઇય નિજિયકમ્પદુમ-ચિતામણિકામધેણુમાહૃષ્પ ॥

ધનાણ હોઈ સીલ । વિસેસઓ સજુઅ તવસા ॥૭૦॥

આવી રીતે કમ્પદુપ, ચિતામણિ અને કામધેતુના મ
હિમાને જીતી લેનાર શીવરત્ન પુન્યવત પ્રાણીઓને પ્રાપ્ત થાય
છે તે શીવરત્ન જો તપ યુક્ત હોય તો તે વિશેષે કરીને ઝર્મ નિ-
ર્ભંગને ॥૮૧ થઈ રહે છે ૭૦

સમયપસિદ્ધ ચ તવ । બાહિરમમ્ભિતર ચ બારસહા ॥

જળ જદા વિરિય । કાયવ્વ તો સુહર્થીહિ ॥૭૧॥

શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે તપ બાણ અને અશ્વતરભેદે બાર પ્રકારનો જાણીને સુખના અર્થીજનોએ તેનું યથાશક્તિ સેવન કરવું ઘટે છે ૭૧

જ આમોસહિ વિષ્ણો-સહી અ મમિત્રસોઅપમુહાઓ ॥
લહ્મીઓ હુતિ તવમા । સુદુલ્લહા સુરવરાણંપિ ॥૭૨॥

તે તપના સેવનથી શ્રેષ્ઠ દેવતાઓને પણ અતિ દુર્લભ એવી આમૌપધિ લક્ષ્મિ (જેના વડે સંસ્પર્શન માત્રથીજ સકળ વ્યાધિઓ દૂર થઈ જાય તે) વિષ્ણુદાપતિ લક્ષ્મિ (જેનાવડે વિદ્યાર્થિક મળ સુગ વી વાય અને સંસ્પર્શ માત્રથીજ વ્યાધિઓ દૂર થઈ જાય તે) અને સભિન્ન શ્રાત (મરે ગરીબ વ્યાધિઓનું જેમા શ્રવણ થાય છે અથવા જૂદી જૂદી એક એક ઇન્દ્રિય વડે સર્વ ઇન્દ્રિયોના વિષયો જેમા અનુભવિ શકાય, અથવા પરસ્પર લક્ષણથી અને નામથી જૂદા જૂદા અનેક શબ્દો જે વડે સાબળી શકાયતે) વિગેરે (ખેલૌપધિ, મળૌપધિ, જ ધાત્યારણ અને વિધાયાન્ત્ર પ્રમુખ અનેક) લક્ષ્મિઓ ઉત્પન્ન થાય છે ૭૨

સુરસુદરિકરચાલિય-ચમરૂપીલો સુહાઈ સુરલોણ ॥

જ મુજઈ સુરનાહો । કુસુમમિણ જાણ તવતરુણો ૭૩

જેને સુરસુદરીઓ (દેવાંગનાઓ) પોતાના હાથે ચામર વીંચી રહી છે એવા ઇંદ્રો દેવલોકમાં જે દિવ્ય સુખ ભોગવે છે તે તપ તરૂના પુત્ર માત્ર સમજે, તેના કૃણ તો મુક્તિના અક્ષય સુખજ છે ૭૩

જ ભરહમાઇણો ચકિણો વિ । વિષ્ણુરિયનિગ્મલપયાવા ।
 મુજતિ ભરહવાસ । ત જાણ તવપ્પભાવેણ ॥૭૪॥

વળી જેમનો નિર્ભળ પ્રતાપ ચોતરફ પ્રસરી રહ્યો છે એવા
 ભરતાદિક ચઢવર્તીઓ જે આખા ભગ્નક્ષેત્રને ભોગવે છે તે તપનો
 ૧ પ્રભાવ ખાલવો ૭૪

પાયાલે સુરલોણ । નરલોણ વાવિ નથિ ત કજ્જં ॥
 જીવાણ જ ન સિજ્ઝઈ । તવેણ વિહિણાણચિન્નેણ ॥૭૫॥

સ્વર્ગ, મૃત્યુ કે પાતાળમા પણ એવું કાંઈ કાર્ય નથી કે જે
 યથાસ્થિત-શાસ્ત્રનીતિ મુજબ કરેલા તપથી નિહ્ન ન થાય; મત
 સખકે ગમે તેવું કાર્ય પણ યથાર્થ તપના પ્રભાવથી નિહ્ન થાયજે ૭૫

વિસમપિ સમ મમયપિ નિમ્મય દુજ્જણાવિ સુયણ્ઠ્ઠ ॥
 સુચરિઅતવસ્સ મુણિણો । જાયઈ જલણોવિ જલનિવહો

સારી ગીતે શાસ્ત્ર મર્યાદા મુજબ તપ કરનાર મુનિને વિ
 પદા રૂપ હોય તે પણ સપદા રૂપ, ભયથી ભરેલું હોય તે પણ
 નિર્ભય, દુર્ગત હોય તે પણ સન્નત્ત જેવો અને અગ્નિ હોય તે
 પણ જળના સમય જેવો થઈ જાય છે જેમ મુનીને તેમ બીજા
 પણ ઉચ્ચ તપસ્વીઓને તપના પ્રભાવથી ઉચ્ચ જણાવેલું સર્વ
 શુભ મળવે છે ૭૬

તવસુસિયમસરહિરો । અતોવિષ્ણુરિયગરુઅમાહણ્ણા ॥
 સલહિજ્જતિ સુરેહિ વિ । જે મુણિણો તાણ ધણઓહ ૭૭

જેમણે તપથી માસફળિ ગોપવી નાખ્યા છે અને જેમના
અતઃમા મહાન પ્રભાવ જાગેલો હોવાથી દેવતાઓ પણ જેમની
શ્રદ્ધા (પ્રશન્ના) કરે છે તે મુનિજનોને મારો પ્રલામ છે ૭૭

જ નંદિસેનમુણિણો । ભવતેરે અમરસુંદરીણપિ ॥
અહ્લોભણિજ્જરુવ । સપત્ત ત તવસ્મ ફલ ॥૭૮॥

નદિપેણ મુનિનુ અનેગ મનુષ્ય ભવમા સુગ્ધ દરીઓને
પણ અતિ લોભાવનારૂં કેવળ તે તપનુ ફળ મમજુ ૭૮
સુર-અસુર-દેવ-દાણવ-નરિદવચકવટ્ટિપમુહેહિ ॥
મત્તીરૂં મંમમેણ ચ । તવસ્સિણો ચેવ થુલ્લતિ ॥ ૭૯॥

સુર, અસુર, દેવ નાનવ તેમજ મર્વ નરપતિમા પ્રવાન
અઠવતી પ્રમુખ ભક્તિથી અને બહુમાનથી તપસ્વીઓનેજ અતે
છે (તે તપનોજ પ્રભાવ છે) ૭૯

પથઈ સુહાઈ જીવો । રમગિદ્ધો કુણઈ નેવ વિલ્લતવ ॥
તંત્રહિ વિણા પઢય । મગ્ગઈ અહિલાસમિત્તેણ ॥૮૦॥

૮૦ અનેક પ્રકારના મુષ્ણની આહના કરે છે પણ રમ-
ગિદ્ધ છતો વિશાળ તપ કરાવે કરતો નથી ફક્ત તે તતુઓ વિના
અભિલાષ માત્રથી વસ્ત્ર માગે છે, પરંતુ જેમ તતુઓવિના વસ્ત્ર
નિર્વપન્ન થતુ નથી તેમ વિશાળ તપ વિના મુષ્ણપણ મળતુ નથી.
કાર્યના અર્થી જનોએ કાગણને અવગ્રહ સેવવજ જેમએ ૮૦

કમાઈ ભવતરસચિયાઈ । અફકસ્વઢાઈ વિ સ્વળેણ ।
હજ્જતિ સુચિન્નેણ । તવેણ જલણેણવ વળાઈ ॥૮૧॥

ભવાન્તરમા સચેક્ષા યતિ આકગ કર્મ પણ કાણુવારમાં
જેમ દાવાનળથી વન બળી બળે છે તેમ આગી ગીતે આચરેલા
તપથી બળીને ભન્ન થઈ બળે છે ૮૧

હોઝળ વિસમસીલા । બહુજીવસ્યકરાવિ કૂરાવિ ॥
નિમ્મલતવાણુભાવા । સિઝ્ઝતિ દઢ્ઢપ્પહારિવ્વ ॥૮૨॥

મહા માઠા આચરુ કનના અને બહુ જીવોનો ધાત કર-
નાર એવા કૂર પ્રાણીઓ પણ નિર્મળ તપના પ્રભાવથી દૃઢપ્રહારી
નીપેરે સિદ્ધ થઈ શકે છે ૮૨

દૃઢ પ્રહારીનું સક્ષિપ્ત ચરિત્ર

વસ તપુગ્રમા અશિશર્મા નામના વિપ્રના કુળમા દૃઢ પ્રહાર
વડે અનેક જીવોનો ત્રાસ આપતો યયાર્ય નામા દૃઢપ્રહારી ચાર
મહા અન્યાયવૃત્તિથી આજીવિકા ચનાવતો, એકદા મોટી ધાડ
લઈને એક બ્રાહ્મણના વગમા પેઠા ત્યાં તે બ્રાહ્મણ તેની સગર્ભા
સ્ત્રી (બાળનરિત) અને ગાયની હત્યા કરી ઉદ્વિગ્ન ચિત્તથી
આગળ ચાલતા તેણે એક ઝુનિને દેખ્યા, તેમની દેશના માણી
વૈરાગ્યથી દીક્ષા લઈ તેણે એવો અભિગ્રહ કર્યો કે ગમે તેવા ઉપ-
સર્ગ થાય તો પણ મારે ગેય ન કરવો અને જ્યાં સુધી પૂર્વે કરેલું
પાપ યાદ આવે ત્યાં સુધી કરો આહાર ન ચલાવું કરવો પછી

પ્રથમ દેગન કરેલા લોકોએ ઉપજાવેલા અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગો
અદીનપણે મહન કરી શુદ્ધ ધ્યાનવડે કેવળજ્ઞાન ઉપજાવીને તે
સિદ્ધિ પદ પામ્યો પહેલા અધોર પાપ કરનારો છતા તે સકળ
પાપથી મુક્ત વર્તી પરમ પદ પામ્યો તે ઉત્તમ પ્રકારના તપ ન-
યમનોજ પ્રભાવ સમજવો

સઘગુરુપચ્ચનીર્ણ । તવાણુભાવેણ સાસિઉ ચહુમો ॥

વિન્હુકુમારલ્લ મુણી । તિથ્થસ્મ પમાવગા જાયા ॥૮૩॥

તપના પ્રભાવથી તપ તથા ગુરુના પ્રત્યનિક (શત્રુ) જીતીને
શિક્ષા આપી વિષ્ણુકુમાર મુનિની પેઠે અનેક મુનિઓ ગાસન
પ્રભાવક થયા છે, વિષ્ણુકુમાર મુનિએ સ્વલક્ષિના પ્રભાવથી લક્ષ-
યોજન પ્રમાણ દેહ કરીને જિનવર્મના દ્વેષી નમુચ્ચિને ગુરુમહારા
જની આજ્ઞાથી શ્રીમધની ગ્લા કરવા માટે સર્પી શિક્ષા કરી ધર્મ
પ્રભાવના દીધી હતી તેનો વિશેષ અનિકાર ઉપદેશમાળા પ્રમુ-
ખથી જાણી લેવો નિર્મળ તપના પ્રભાવથી એવી અનેક અપૂર્વ
લક્ષિઓ ગ્વત ઉપજે છે ૮૩

હુતિ મહાકપ્પસુરા । વોહિ લહિઉ તવેણ વિહુઅરયા ॥

જહ સંદઓ મહપ્પા । સીસો સિરિવીરનાહરમ ॥૮૪॥

તપ વડે પાપ કર્મને ખપાવી શ્રીવીરપ્રભુના શિષ્ય ખધક
મુનિનીપેઠે મહર્ષિજ દેવલોકમા દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાથી
ગયવી પુન જોધિગ્ત પામી તપયોગે સકળ કર્મને ખપાવી કેવળ
જ્ઞાન પામીને મોક્ષે જાય છે પ્રથમ તે ગર્દભાલી પગિત્રાજકના

શિષ્ય હતા એકદા શ્રીવીર પ્રભુના શિષ્ય પિ ગણે તેને લોક
 રૂપાદિક સબ વી પ્રશ્ન પૂછ્યા, ખૂંડે પોતે અજાણ હોવાથી મા
 ગ્યો એકદા શ્રીવીર પ્રભુને વદન કરવા લોકને જતા દેખી એ
 એ પૂછવા પોતે પણ ગ્યો, ત્યાં છિન્ન સ દેહ હતો શ્રીવીર પ્ર
 મીપે દીક્ષા લઈ દુષ્કર તપ સયમ પાળીને અને અનશન કર
 અચ્યુત દેવલોકે દેવ થયો, ત્યાંથી અવી મહા વિદેહ ક્ષેત્રમાં અ
 ચતરી સર્વ કર્મ ખપાવીને મોક્ષ જશે ૮૪

કિત્તિય મિત્ત મણિમો । તવસ્સ સુહ ભાવણાઈ ચિન્નસ્સ
 મુવણત્તણ્ણિ ન જઓ । અન્ન તસ્મથ્થિ ગરુર ॥૮૫॥

શુભ ભાનનાથી આચરેલા તપનું મહાત્મ્ય કેટલું કહાયે
 કેમકે ત્રણ ભુવનમાં પણ તે તપથી કાંઈ નધારે બળવાન નથી ૮૫
 એવી રીતે તપ વર્મનું સમર્થન કરી હવે ભાવના ધર્મ
 ની વ્યાખ્યા અથકાર કહે છે

ભાવનાદ્વાર

દાણ સીલ ચ તવો । ઉચ્છુપુષ્પ વ નિષ્ફલ હુજ્જા ॥
 જઈ ન હિઅયમિ ભાવો । હોઈ સુહો તસ્મિમે દેઝ ॥૮૬॥

જે દ્વંધમાં શુભલાન (જગૃત) નહાય તેા દાન, શીલ અને
 તપ સેવડીના ફુલની પેઠે નિષ્ફળ થાય એ એવી શુભ ભાનના
 જગૃત કરનાના આ આગળ કહેનામાં આનતા હેતુઓ છે પ્રથમ
 તે ૧૮ હેતુઓના નામ અથકાર કહે છે ૮૬

સમ્મત્તચરણસુદ્ધી । કરણજઓ નિગ્ગહો કસાયાણ ॥
 ગુરુકુલવાસો દોસાણ । વીયડણા ભવવિરાગો ય ॥૮૭॥
 વિણઓ વેયાવચ્ચ । સજ્ઞાચરુદ્ધ અણાયયણચાઓ ॥
 યરપરિવાયનિવિત્તી । થિરયા ધમ્મે પરિન્ના ય ॥૮૮॥

૧ સમ્યક્ત્વ ગુદ્ધિ, ૨ ચાગ્ગિ શુદ્ધિ, ૩ ઈન્દ્રિયજય, ૪ કપાય નિગ્રહ, ૫ ગુરુ કુલવાસ, ૬ દોષ (અતિચારાદિક) ની આલોચના અને ૭ ભવવૈગમ્ય ૮ વિનય, ૯ વેયાવચ્ચ, ૧૦ સ્વાધ્યાયગતિ, ૧૧ અનાયતન સાગ, ૧૨ યગ્ગપરિવાદ (નિદા) નિવૃત્તિ, ૧૩ ર્મમા સ્થિતતા અને દેવદે ૧૪ અનશન ૩૫ પગિણા ૮૭-૮૮

હવે તે દરેક હેતુઓનું વધારે સ્પષ્ટીકરણ અનુક્રમે
 અથકારજ પોતે કરે છે.

(દારગાહા)

કિ સમ્મત્તં તં દુજ્જ । કિહણુ કસ્સ વ ગુણા ય કે તસ્મ ॥
 કદ્ધ મેય અદ્ધઆરા । લિગ વા કિ મ્ભવે તસ્સ ॥

તેમા (પ્રથમ) સમ્યક્ત્વ તે હું ૨ તે શી રીતે પ્રાપ્ત થાય ૨
 કેને પ્રાપ્ત થાય ૨ તેના શા શા કાયદા છે ૨ તેના કેટલા ભેદ છે ૨
 તેના કેટલા અતિચાર છે ૨ તેમજ તેના લિંગ કયા કયા છે ૨ ૮૯

(પહિદારગાહા)

અરિહં દેવો ગુરુણો । સુસાંહણો જિણમય મહ પમાણં ॥
 ઇચ્છાઈ સુહો ભાવો । સમ્મત્ત વિંતિ જગગુરુણો ॥૧૦॥

અરિહંત એજ દેવ, સુમાતુ એજ ગુરુ, અને નીતગગ-
 અર્વજા કથિત એજ ધર્મ માટે પ્રમાણ છે, ત્યાંદિક જે શુભ ભાવ
 તેજ અમ્યક્ત્વ (અમકિત) છે, અમ જગગુરુ જિનેશ્વરો કહે છે ૯૦

મમિઝ્ઞ અણતાઈ । પુગલપરિયટ્ટમયસહસ્સાઈ ॥
 મિચ્છત્તમોહિયમઈ । જીવા સસારકતારે ॥ ૧૧ ॥

પાવતિ સ્વેઝ્ઞ । કમાઈ અહાપવત્તકરણે ॥

ઉવલનાણ કહમવિ । અભિન્નપુલ્લ તઓ ગઠિ ॥૧૨॥

પ્રથમ તો મિશ્રાત્વ મોહિત મતિવાળા જીવો અને ત દક્ષ
 ગમે પુદ્ગળ પગવર્તન સુવી સસાર અટવીમા ભ્રમણ કરીને
 ધનના ધોળ ના ન્યાયે કથચિત્ત યથાપ્રવૃત્તિ કગલ વડે (આ-
 ચુનર્જિત મકળ કર્મની સ્થિતિ પર્યાપમના અસખ્યાતમે ભાગે
 ન્યૂન એક કોડાકોટ સાગરાપમ જેટલી કરી તેથી અધિક)
 કર્મની સ્થિતિ અપાવીને પછી પૂર્વે નહિ બેઠેલી અધિ પાસે
 આવે છે ૯૧-૯૨

ગઠિં મણતિ મુણિણો । ઘણરાગદ્દોસપરિણ્ડસરુવ ॥

જમ્મિ અભિન્ને જીવા । ન લહતિ કયાવિ સમત્તા ॥૧૩॥

નિષિદ ગગદ્વેષની પરિણતિને જ્ઞાની પુરૂષો અથિ કરે
તે અથિને બેઠા વિના જીવે કદાપિ પણ સંમકિત પામી
કતા નથી ૯૩

ઉલ્હસિય-ગરુડ-વિરયા । ધન્નાં લહુકંમુણો મહાપ્પા
આસન્નકાલભવસિદ્ધિ-યા ય તં કેદ મિદંતિ ॥ ૯૪ ॥

જેમની વીર્ય શક્તિ અત્યંત ઉલ્લસિત થઈ છે અને
અદ્ય મમયમા મિદ્ધિપદ પામવાના છે એવા કાલક નિગ્ધ હ
કર્મો મહાત્માઓ તે નિષિદ ગગદ્વેષમય અથિને બેઠી નાખે છે

જે ઉણ અમલ્લજીવા । અણતસો ગંઢિદેમપત્તાવિ ॥
તે અકયગઠીમેયા । પુણોવિ વટ્ટતિ કમાઈ ॥ ૯૫ ॥

પરંતુ જે અમલ્લ જીવે છે તે તો અનતીના જે તે અ
પ્રદેશ સુધી આવ્યા છતાં અથિને બેઠી શકતાજ નથી તેથી
પુનઃ કર્મ વૃદ્ધિ કરે છે ૯૫

તં ગિરિવર મિત્તુ । અપુલ્લકરણમ્ગવજ્જધારાણ ॥
અતોમુહુત્તકાલ । ગતુ અનિયાટ્ટિકરણમિ ॥ ૯૬ ॥

પદસમયં સુજ્ઞતો । સ્વવિત્ત કમ્માઈં તથ્ય વહુયાઈ ॥
મિચ્છત્તમિ ઉદ્ગ્રે । સ્વીણે-ણ્ઠ્ઠિઅમ્મિ ઉવસંતે ॥ ૯૭ ॥
સંસારગિમ્હતવિઓ । તત્તો ગોસીસચંદણસ વ ॥
અંદેપરમનિબ્બુદ્ધર્ક । તસ્મતે લંહઈ સમ્મત્ત ॥ ૯૮ ॥

મનુષ્યો ધર્મ શ્રવણાદિકવી અને નાગકો અને દુષ્ક મહન કરવા વિગેરે કારણોથી કર્મને ખપાવતા તથા લબ્યત્વ પરિપાકથી તે સમ્યક્ત્વ પામે છે પામતી વખતે તે પામતા કહેનાય છે અને પછી પામેલા કહેનાય છે નિર્યયગતિમા પૂર્વ પ્રતિપન્ન તો જ એ અદ્રિયાદિક નિકલેદ્રિયમા સામ્નાદન સમકિતનન ઉપજે તેની અપેક્ષાએ યોડાક વખત કહેનાય, પછી તો તે નિષ્ઠે મિથ્યાત્વ પામે છે પચેન્દ્રિય તિર્યચમા તો પૂર્વ પ્રતિપન્ન હાઇ ગઈ, અને નનમાન સમયે પામતા તો વિકલેદ્રિય અને નમૃગિદ્રિય પચેન્દ્રિય નજ મળે, એકેન્દ્રિયમા તો સમ્યક્ત્વની પૂર્વ પ્રાપ્તિ તેમજ વર્તમાન સમયે મળતી નથી બાકી કર્મચય પ્રમાણે સામ્નાદન સમકિતનત તેમા ઉપજે તે અપેક્ષાએ યોડાક વખત પૂર્વ પ્રતિપન્ન કહેવાય ૯૯-૧૦૦

જહ ધન્નાણ પુહૃઈ । આહારો નહયલ વ તારાણ ॥

તહ નીસેસગુણાણં । આહારો હોડ સમ્મત્ત ॥ ૧ ॥

જમ સર્વ ધાન્યની ઉત્પત્તિ અને નિયતિના આધારભૂત પૃથ્વી છે તાન્યો (જ્યોતિષયક)નો આધારભૂત આકાશ છે, તેમ સમસ્ત ગુણોના આધાર રૂપ સમ્યક્ત્વ (સમકિત) છે ૧૦૧

મમ્મદિદ્ધી જીવો । ગચ્છઈ નિયમા વિમાણવાસીસુ ॥

જહવિ ન ગયેસમ્મત્તો । અહવા નિવહ્માઉઓ પુર્વિવાસા

સમ્યગ્દૃષ્ટિ (સમકીર્તી) જીવે તેણે સમકિત વિહારયુ

ન હાય અથવા પ્રત (અન્યગતિ યાન્ય) આયુષ્ય બાવી સીતુ ન
 હાય તો અસ્ય વિનાનવાન્તી (વિમાનિક) દેવપણે ઉત્પન્ન
 થાય કે, મનનથી કે નમસ્કિનની અખટ આગમના ક્રમનાની
 જાણ નમસ્કિન થાય કે ૧૦૦

અચલિયમમત્તાણ । મુગતિ આણ કુળતિ મર્ત્તાણ ॥

જહ અમગ્દત્તમજ્જાણ । અહર નિવવિક્કમાઈણ ॥ ૩ ॥

અચળ નમસ્કિનનની દેવતાઓ પણ ભક્તિથી એના
 મનન થ, અમ દત્તની ભાર્યો અન વિષમ નુપનિની પેરે ૧૦૩

‘ અમગ્દત્ત ભાર્યા અગ્નિ ’

ત્રણી દુન અમગ્દત્ત વ્યાપા થય પ દેશ મર્યેનો ત્યા નિન
 મતિ નિ શક શ્રેણીની વિમળયગા નામે પુત્રીને અત્યંત કપ
 નતી જોડે તેની નાથે પાણિ તદ્વા કન્વા તેણે તેના પિતાને
 નાર્થના કરી, પા નિનમી દાનાથી તેમા તે કાઢી ગયા નહિ,
 ત્યાં પ્રવમ તો કપટથી જ્ઞાનક મની નૈન ગુરુ પામે બહુ યથાર્થ
 તત્ત જાણી ત્રનનાગી થયો પાડી તે શ્રેષ્ઠપુત્રીને પગાળી અરેશ
 ગયો ત્યા અમગ્દત્તના માતા પિતા નિનમી દાનાથી દેવ કન્વા
 થાયા, આ ઉપર જોડુ આજ અદાબુ, બહુ પેરે વિહબના કર
 નાથી સુગ્રાધને તેણી એક મોટા વેવાવિષ્ટિત પદ્મ દ્રુદમા પડી
 તેણીના સથ શીનાદિક મત્તવથી નિતિ વડે દેવતાએ એક મહાન
 રત્નમય દોડી કરી રત્નમય નિદામન ઉપર તેણીને આપિત
 કરી તેણીનો ભાગે મલકાવ કયા તેથી જ્ઞાનનની થાણી ભાગે પ્રભા-

વના વડે પડી કોડે જાની ગુડને પોતાના ઉપર આવી પડેલા
 ક્ષય કરી જાણુ પૂજના પૂર્વભરમા પોને પોતાની મોક્ષને ક્ષય ક
 આપેલુ તેનુ આ કૃષ્ણ છે, એમ જાણી વૈભવ પામી દીમા મદુ
 કરી દુઃખ નપ જપ નવા જ્ઞાનના બળથી નકળ કર્મ બપારીને
 તે વિમળયશા મોક્ષપને પામી એવી રીતે અમરદત્તની
 ભાર્યો વિમળયશાનુ મશ્નિસ અગ્નિ કહ્યુ

“ વિદ્યમ નૃપતિ અગ્નિ ”

કુસુમપુર પતિ હરિનિસક નૃપતિના પુત્ર વિદ્યમ નામે
 યોગનય પ્રાપ્ત થયે પોને નિયમ નુષને ભોગવતો જતો એકદા મેગ
 વ્યામ વનાથી જાની ગુડને તેનુ કાળનુ પૂજના પૂર્વ જન્મમા ક-
 રેલી મુનિહૃત્યાવી નગકાંકિ દુર્ગતિમા બહુ જાણ ભમીને પુન
 ત્વણિક પુત્ર વડે ત્યા બાળ નપ નપીને અતિ નજપુત્ર થયો છે,
 એન નામથી જાતિ રમણુ વાન પામી નત નારી ગ્રાનક વયે
 પ્રયમ મેગ ગાન્તિ મટિ મતિ મોહથી તેના માતા પિનાએ દેવ
 ભોગને મટિ માનેલી હિ ના નહિ કન્વાવી તે યક્ષે અનેક ઉપનર્ગ
 કર્યો જતા તેને દયા નર્મમા દૃઢ નિશ્ચયવાળો જાણી, તેના નરવથી
 દેવે તુષ્માન થઇ, તેના ઉપર પુષ્પની વૃદ્ધી કરી, તેના નદ્ગુણોની
 બાગે પ્રસાસા દીધી પછી દેવ આત્મિયથી નકળ પૃથ્વી નારી, શ્રી
 જિનગામનની પ્રભાવના કરી, બહુ પુણ્યના કાર્ય કરી, અ તે દીક્ષા
 અહી, મકળ કર્મમળનો મર્નવા ક્ષય કરી, તે પમપરનો ભોગી થયો.
 ‘ઇતિ વિદ્યમ અગ્નિ.’

અતોસુદ્ધુત્તમિત્તપિ । ફામિય જેદિ હુજ્જ સમ્મત્ત ॥
તેમિ અપહ્લુપુગ્ગલ-પરિયટ્ટો ચેવ મમાગે ॥ ૪ ॥

અતર્મુદ્ધર્ત (અપહ્લુપુગ્ગલ) સુધી પા। જેમણે સમકિત
સ્પર્શ્યુ છે તેમને અપ પુગ્ગલ પગવર્તનથી અવિકલ મમાગ પશ્ચિમ-
મા। કર્તુ પડતુ નથી ૧૦૮

લભ્મતિ અમરનગ્મપયાઓ । મોહગ્ગરૂવકલિયાઓ ॥
ન ય લભ્મઈ મમ્મત્ત । તગ્ગય મવમમુદ્દસ્મ ॥ ૫ ॥

જોભાગ્ય અને રૂપથી ગોભીત હોવ મનુષ્ય નબળી એ
પદા મળી રાકે પા। ભવ નમુદ્દ થતી તા ના નાન તુલ્ય સમ્ય ત્વ
રત્નની પ્રાપ્તિ સુલભ નથી ૧૦૫

સ્વડય સ્વઓરમમિય । વેઅય-મુવસામિય ચ સામણય ॥
પંચવિહ સમ્મત્ત । પન્નત્ત વીયસગોદિ ॥ ૬ ॥

સાધિજ, સાધોપગમિક, વેદક ઇપગમિક અને નાના ન
અ પાત્ર પ્રકારનું સમ્યક્ત્વ શ્રી વીતનગ પ માત્રાએ જાણવું
છે તેના વિગેષ અનિકાન સમકિત પચીસી, કર્મત્રય પ્રનુબથી
જાણી લેવો ૧૦૬

સંકા ફલ વિગિચ્છા । પામડીણ ચ સયવ-પમસા ॥
તસ્મ ય પચ્ચ દ્યારા । વજ્જેયન્વા પયત્તેણ ॥ ૭ ॥

સંકા, ઇષ્ટા-(કુમતની વાદના) વિગિચ્છા-(ધર્મના

કળનો ન દેહ), પાપ પ્રીત્તોનો પગિય અને પાપ પ્રીત્તોની મુતિ
એ અમ્ય-ત્વના પાપ અનિયાન પ્રય નવડે વળેલા યોગ્ય છે ૧૦૭

પિંદપ્પયાણ હુણણ । સોમગ્ગહણાહ લેય-કિચ્ચાહં ॥

વજ્જમુ કલિગિમગ । લેહઅતિથિયમુ ગમણ ચ ॥૮॥

પિંદપ્રદાન (પિંદુપિંદ) યગ (અસિનપંડુ), સોન
અદુગ્ધ (અદ્વઅદુગ્ધ) આદિ ગમ્મવી સૂર્યઅદુગ્ધ, નદાન્તિ પ્ર-
- મુખ લૌકિક કાર્ય તેમજ કુલિગીનો નગ તથા લૌકિક તીર્થ
(પન્થાર્થ ગમ્ય ન્યગ) મા પ્રમાણુ કરવાનું તુ ત્યજ મનસપદ્ધ
મિથ્યા વાનના માત્ર ત્યજવાની છે ૧૦૮

મિચ્છત્તમાવિડ ચિય । જીવો મવમાયરે અણાયમિ ॥

દદાચિત્તોવિ છલિજ્જહ । તેણ હમો નણુ કુસંગેહિ ॥૯॥

અનાદિ અમાન્નાગમ્મા પ્રથમનો ૭૫ મિથ્યાન બાવિ-
વત દાય છે તેવી તે ગમે તેનો દૃઢ ચિત્તવાળો દાય નો પણ નિષ્ઠે
કુમળવી આગિ નય છે ૧૦૯

જસ્મ મવે મવેઓ । નિલ્લેઓ ઉવમમો અ અણુકંપા ॥

અધિક્ક જીવાહસુ । નજ્જહ તમ્માથિ સમત્ત ॥ ૧૦ ॥

જેને ન પેગ (મોક્ષાભિલાષ) નિર્મે (ભવ વૈગમ્ય),
ઉપગમ (ક્ષમા-નમતાભાવ), અનુક્રપા (ક્રોડાભાવ), અને
૭૫૬૬૬ તત્ત્વમા આસ્તિમ્ય (તત્ત્વવદ્ધા) દાય તેને અમ્ય-ત્વ
છે એમ નાનું તે ગિવાય બીજા પાનું નિગ કરે છે ૧૧૦

સવ્વંય ઉચ્ચિક્કમ્મ । ગુણાણુગઓ ર્હં ય જિણવયણે ॥
અગુણેસુ અ મઙ્ગલંય । મમ્મદિદ્દિસ્મ લિગાહ ॥ ૧૧ ॥

મર્ત્ય ઉચિત વર્તન, ગુણાણુગ, નિત વચનમા નિ
અને નિર્ગુણી ઉપર પણ મંથન્ય ભાર એ સમ્યક્ દૃષ્ટિના બી-
જ નિગ ૭ ૧૧૧

એ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ શુદ્ધિનુ સમર્થન કરીને હવે
ચાગ્ધિ શુદ્ધિ દ્વારા કહે છે

ચારિત્રદાર

ચરણરહિય ન જાયહ । સમ્મત્ત મુક્કસાહય દ્વ ॥
તો જહસુ ચરણકરણે । જહ્મદ્દચ્છમિ મુલ્લસમચ્ચિરેણ ॥ ૧૨ ॥

ચાત્રિ, (સદ્વર્તન) નિત એકલુ સમ્યક્ત્વ । નતન

આગ્નિ દ્રાણ નામુને હોય / અને તે આગ્નિનુ શુ કળ (ના ૫)
 છે / એ સર્વ પ્રતિદ્રાગેનો ખુલામો જન્તા / જન્તા ચયકાન પોતે ન
 કહે છે ૧૧૩

સાવજ્જજોગવિરડં । ચરણ ઓહેણ ટેમિય મમણ ॥

મેણ ઉ દુવિગણ્ણ । દેમે મન્ને અ નાયવ્વ ॥ ૧૪ ॥

પાય બ્યાપાન્થી વિન્નનુ તે આગ્નિ, અમ તેનુ નામાન્ય
 તક્ષણ નામ્મમા કહેલુ છે, તે આગ્નિ દેગથી અને સર્વથી અમ
 બે પ્રજાનુ કહેલુ છે એમ નામનુ ૧૧૪

દેસચરણ ગિહીણ । મૂલત્તગ્ગુણ-વિગણ્ણો દુવિહ ॥

મૂલે પચ અણુવ્વય । ઉત્તગ્ગુણ દિમિવચાર્ડિયા ॥ ૧૫ ॥

ગૃહ-ચોનુ દેશ આગ્નિ મૂળગુણ અને ઉત્ત- ગુણના ભેદ
 થી બે પ્રકારુ છે ૧૧૫ ગુણના પાય આપુવ્વતો અને ઉત્ત-
 ગુણના ગુણ પ્રતાદિ છે ૧૧૫

પચય અણુવ્વયાઈ । ગુણવ્વયાઈ ચ દુતિ તિન્નેવ ॥

મિરકાયાઈ ચરો । મન્વ ચિય હોઈ વારમહા ॥ ૧૬ ॥

આપુવ્વતો પાય છે, ગુણવ્વતો વાનુ છે, અને શિવાવ્વતો
 આગ છે સર્વ મળીને દેશ આગ્નિ બાગ પ્રકારનુ છે ૧૧૬

મૂલત્તગ્ગુણમેણ । સવ્વચગ્ગણપિ વન્નિય દુવિહ ॥

મૂલગુણેસુ મહવ્વય । મહ-ભોયણ-વિગ્મણ ચ ॥ ૧૭ ॥

મુળગુણ અને ઉત્તર ગુણના બેદથી મર્વ આગ્નિ પાત્ર જે પ્રકારનું કણુ છે અગ્નિ ગુણોમા પાત્ર મહામતો અને છઠું ગણિ ભોજન વિન્યાસ ૭ ૧૧૭

પિંડવિસોહી મમર્ડ । માવણ પડિમા ચ હ્રદિયનિરોહો ॥
પડિલેહણ ગુત્તીઓ । અભિગ્ગહા ઉત્તરગુણેસુ ॥ ૧૮ ॥

ઉત્તર ગુણોમા પિંડ વિસુદ્ધિ (નિર્દાપ આહાર વિનિ), પાત્ર અભિતિ, ભાવના, (અનિત્યાદિઠ દ્વાદશ, મૈત્રી પ્રમુખ ચાન્, અથવા પાત્ર મહામતોની રૂપ ભાનાનાઆ છે તે) દ્વાન્શ પડિમા પાત્ર ઇંદ્રિયોના નિર્મલ, પ્રતિ વેષ્મન, નાગ ગુપ્તિઓ, અને અનેક પ્રકારના (દ્રવ્ય સ્થેત્ર કાન, ભાવ) અભિગ્ગહોનો સમાવેશ થાય છે ૧૧૮

ઇય એવમાઈમેય । ચરણ સુરમણ્યમિદ્ધિમુહકરણ ॥
જો અરિહદ ધિસુજે । તમહ બુચ્છ મમાસેણ ॥૧૯॥

ઈત્યાદિક બેદવાળું આ આગ્નિ જે દેવ અનુકૂળ મળ્યે ની મુખ્ય તેમજ ભોક્ષ મુખને માધી આપનાર કે તેને મહા કબ્જાને જે ચોખ્ખ (આધિકારી) ૭ તે હુ અમેષવી કહીશ ૧૧૯

મવેગભાવિઅમણો । સમ્મત્તે નિચ્છલો ચિરપદ્મો ॥
વિજહિઓ અમાઈ । પન્નવણિજો કિવાલુ ચ ॥ ૨૦ ॥
જડધમ્મમિ વિ કુસલો । ધીમ આણારુડં સુમીલો અ ॥
વિન્નાય તસ્સરુવો । અદિગારી દેમવિરૂપ ॥ ૨૧ ॥

નવેગ, (ત્રીન મોક્ષાભિલાષ) વડે ભાવિત, નમ્યકત્વમા
 નિશ્ચય, સ્થિર, (દૃઢ) પ્રતિજ્ઞાવત, ઝતેન્દ્રિય, નિર્માયી સુષ્પે ન-
 મજની ગકાય કે તેવો અને ઝડલાવત, યતિર્મમા પાણુ દુરાળ,
 બુદ્ધિમાન, આગાઝચિ, મુનીસ અને દેશ ચાગ્નિના સ્વરૂપનો
 ખાણુ (ઉપવક્ષણથી અધુદના, વિનયાદિજ ગુણથી ગોખિન) દેશ
 વિગતિનો અનિકાગી કે ૧૨૦-૧૨૧

પાણ હુતિ જોગા । પલ્લજાણ વિ તિચ્ચિય મણુસ્સા ॥
 દેસ કુલાઈ સુહા । વહુ સીળણ્ણાય કમ્મસા ॥ ૨૨ ॥
 અઘ્ઘારમ પુરિમેસુ । વીમ ઈથીસુ દમ નપુમેસુ ॥
 જિણ પહિકુટ્ટત્તિ તઓ । પલ્લાવેંડ ન કપ્પતિ ॥૨૩॥

પ્રાય દેશ વિગતિને જો યોગ્ય છે તે મનુષ્યો પ્રનજ્યા (ન-
 વે ચાગ્નિ) લેના યોગ્ય હોય છે વિગેષમા દેશ કુળાદિક શુદ્ધ અને
 જના કર્મ ખુ સીળ પ્રાય થઈ ગયા હોય તે ચાગ્નિને યોગ્ય છે
 પુરૂષ વર્ગમા ૧૮, સ્ત્રી વર્ગમા ૨૦ અને નપુમક વર્ગમા ૧૦ પ્ર-
 કાર નિતોગ્યે નિર્ધેયા છે માટે તેને પ્રનજ્યા દેરી કદ્યે નહી
 તેમા પ્રથમ પુરૂષના ૧૮ પ્રકાર કહે છે. ૧૨૨-૧૨૩

ચાલે હુદ્દે નપુસે ય । કીવે જહે ય વાદિણ ॥
 તેણ રાયાવગારી ય । ઉપત્તેય અદસણે ॥ ૨૪ ॥
 દાસે હુદ્દે અ મદ્દે અ । અણુત્તે જુગિણ ઇઅ ॥
 ઉવહ્ણ અ મયણ । સેહનિષ્ફેહિયાઈ ય ॥ ૨૫ ॥

इय अद्वारम मेया । पुरिमस्म तद्विधिष्याइ ते चेव ॥
 गुर्विणि सवालवच्छा । दुन्नि डमे हुति अन्नेवि ॥२६॥

ખાન (ખાન આઠ વર્ષનો) ધૃદ્ધ (આઠ ૫૦ વર્ષનો), ન
 પુનઃ (ન આ તેમજ ન પુનઃ) -વીથ (જાયઃ-ગ્રીકા), ૧૮,
 વ્યાપિત્ત, ચોર, ૧૮દ્રાહી, ઉન્મત્ત, અ ૧, નમ (નિચાલ વચ્ચે)
 દુષ્ટ (જપાય દુષ્ટ તેમજ નિષય દુષ્ટ), મૃદ, જાગાર્ન-(જન્મ ૧૨),
 ભુગિત, (નતિ, કર્મ, શરીરગતિની પ્રિત), અવબદ્ધ (કોઈની
 આગે જગત્થી બંધા, ગયેન), ભૃતજ, (ભાદૃત) અને શિષ્ય નિષ્કે
 ટક (માતા પિતાદિની આગા પામ્યા વિના દીક્ષા મટિ ભગા
 વેનો-નરાદેન) એ અદ્વાર ભેદ પુન્યમા વર્ણના યોગ્ય છે મત
 લખ કે તે દીક્ષાને અયોગ્ય છે કેમકે બ્રાહ્મદિને દીક્ષા દેવાથી
 જ્ઞાનન માનિન્ય, નયમ-આત્મવિવેચનાદિક ૧૫ મળે છે સ્ત્રી
 વર્ગના પણ ઉપર જહેવા ભેદ નાના, વિગેષમા ગર્ભવતી અને
 ફેં પીતા બાળકનાગી એમ મે મથાને સ્ત્રીના ૨૦ ભેદ યાચ છે
 ૧૨૪-૧૨૫-૧૨૬

पडए बाडए कीत्रे । कुर्मी डमालुअत्तिअ ।
 मउणी तक्रममेविअ । पम्कियावपम्विए इअ ॥२७॥
 मोगधिए अ आसित्ते । दमे एए नपुसगा ॥
 सफिलिष्ठत्ति माट्टण । पन्वावेउ अफुप्पिआ ॥ २८ ॥

પડન, વાતિક, સ્ત્રીબ, ૩ સ્ત્રી, ૪૪૧૩ શુનિ, તત્કર્મ

સેવી પાશિડાપામિડ, ઐગનિડ, અને આનકન એ દગ પ્રકારના
નપુનક નિયત પશિડામી હોવાથી સાનુઓએ દીના દેવા અ
યોગ્ય કહ્યા છે ૧૨૭-૧૨૮

વહિણ વણિણ ચેવ । મતઓમહિતવહણ ॥
હમિમત્તે દેવમત્તે અ । પલ્લાવિજ્ઞ નપુંમણ ॥ ૨૯ ॥

વર્નિત, વર્ણિત, મત્ર અને આપનિવંડ ઉપલત, ઋષિ
તપસ્વીવંડે ગમ્મ અને દેવ ગમ્મ (આપથી એની અનન્યાને પ્રાપ્ત
થયેન) એવા ૧ પ્રકારના નપુનકને પ્રત્યક્ષ આપી ગકાય કાના
કે તે કામઉન્માદથી નિર્લિપ હોય ૧૨૯

મહિલામહાવો સમ્વન્ન મેઓ । મિદિમહત મડઆ ય વાળી
સમહયમુત્ત-મફેણગ ચ । ઇયાણિ છપ્પડગલસ્થણાણિ ૩૦

ઉપર બતાવેલા દગ પ્રકારના નપુનકમા પડવાના છ
લક્ષણો એકાદ ઉદે છે શ્રી સ્વભાવ (પુરુષાદગ્ગ છતા શ્રીના જેવો
સ્વભાવ), ગમ્મ, ડપ, ન્મ, ગન અને નર્પગનો ભેદ હોય (અટલે
તે સર્વ વિધનજુ હોય) પુરુષ ચિન્હ મ્હોટું હોય, વાળી મુદુ
હોય, શ્રીની જેમ મૃત્ર નગમ્મ હોય અને તે ક્રીડા વગ તુ હોય
એ છ લક્ષણ કહ્યા છે ૧૩૦

વાલાહદોમરહિઓ । ઉવટ્ટિઓ જડ હવિજ્ઞ ચરણ્યં ॥
તં તસ્મ પડત્તાલો-અણસ્મ સુગુરુહિ દાયન્વ ॥૩૧॥

મોટે જે બાનાદિક ગાયોથી ગદ્દિન હાય અને ચારિત્રને અર્થ ઉજમાળ થઇ આવ્યો હાય તેને પ્રથમ મદ્ગુડ્ગોએ આપોયના (આનોયના) આપીને પત્રી દીક્ષા દેતી ॥૩૧॥

આલોચણ-સુહસ્મ । વિ દિજ્ઞ વિર્ણીયસ્સ નાવિર્ણીયસ્સા ॥
નહિ દિજ્ઞઈ આહરણ । પલિઅત્તિઅ કન્નહયસ્મ ॥૩૨॥

આ વોચણથી સુહ વચેન પણ જે વિનીત રોય તોજ તેને દીક્ષા ની પણ અનિનીતને ની નહી કેમકે જેના હાથ, કાન કેપાદ ગયા હોય તેને આભગા નેવાય નહિ મનવખ કે જેમ તે આભગા પહેનાને વાયડ નથી તેમ અનિનીત પણ ભાગવતી દીક્ષાને વાયક નથી તેવજ નિનીત ગિયજ દીક્ષાને લાયક છે ॥૩૨॥

અણુરત્તો મત્તિગઓ । અમુઈ અણુઅત્તઓ વિમેમન્ન ॥
ઉજ્જુત્તો પરિત્તો । ઇચ્છિય-મય લહઈ માહુ ॥૩૩॥

અનુન્ન (પ્રથમા ગણીના ગની જેમ જેનું મન ગુડમા રગાયુ હોય), ભક્તિનન, અમેયક (કલ્પિગુડના થાળ ન તજે એવો), અનુવર્ન (સર્વેનું ઉચિત નાચવનામા તત્પર), વિશેષણ (મમન્ત ન્નુના વિવેકનો જાણ), ઉરુક્ક (જ્ઞાન ધ્યાનમા અનિ ઉજમાળ) અને અપગિતાત (આત્માથ નાનનામા અખિન્નપરો ઉદમ કરનાર) માત્ર ઈચ્છિત અર્થને મુખે મેળવી ગરે છે ॥૩૩॥

વિણયવઓ વિદ્ધુ કયમગલસ્મ । તદાવેગ્ધપારગમણાય ॥
દિજ્ઞસુ કઓવઓગો । સિત્તાઈસુ સુપ્પમથ્થેસુ ॥ ૩૪ ॥

વિનયન ત અને નિશ્ચે મગજકારી (દેવ, ગુરુ, મધ વિગેરેની પ્રજા સમિતિ કરનાર) શિષ્ય નિવિધને ચારિત્ર પાળી સડે માટે નિ મિત્તાદિક ન બધી ઉપયોગ કરી તેને સુપ્રશન્ત (જિનચૈત્ય-લીંગ વૃક્ષાદિક નમીપ) ક્ષેત્ર (સ્થળ) મા દીક્ષા દેની ૧૩૮

इय एवमाह विहिणा । पाएण परिक्खिऊण छमास ॥
पव्वजा दायव्वा । सत्ताण भवविरत्ताण ॥ ३५ ॥

આ આદિક વિનિવંટ પ્રાય ૬ માસ સુધી પરીક્ષા કરીને ભવવિરક્ત ભવ્ય આત્માને દીક્ષા દેવી એ મર્મ વિગતિ આભાયિક અગીકાગ કરવાનો વિનિ બતાવ્યો ૧૩૫

द्वे महान्त आशेषवानो विधि अवकाश दर्शावे छे
विहिपडिवन्नचरित्तो । ददधम्मो जइ अ वज्जभीरूय ॥
तो सो उवच्छविज्जइ । वएसु विहिणा इमो सो उ ॥ ३६ ॥

વિનિ સહિત ચારિત્ર અગીકાગ કર્યે છતે એ તે આગ્નિ ધર્મમા નિશ્ચય હોય અને પાપથી કડતો હોય તો તેને વિધિવત્ ઉપસ્થાપના આપવી એટલે મહાન્તાનેપ કર્વો તે વિધિ આ સુદખ ૭ ૧૩૬

पटिए अ कहिअअहिगय । परिहारुद्धवणाइ सोकण्णो ॥
छजीवघायविरओ । तिविह तिविहेण परिहारी ॥ ३७ ॥

દશ વૈકાલિકના ૫૨ જીવનકાય અર્થયન પર્યંત મુત્ર અ

यं अवधार्यते तेभ्यः नरैः पृथग्निर्वाही मनसा निवृत्तः यथेष्टे
ते शिष्येण उपस्थापनां आपत्नीं भेटवे महाजन आरोपवा १३७

अप्यत्ते यः कर्हिता । अणदिगयपरिच्छिन्ने अआणाई ॥
दोमा जिणेहि भणिआ । तम्हा पत्ता-दुवष्टोवे ॥३८॥

आगतं ज्ञेयमा आनन्तर्यन्यथीनात् द्विष्य विग्रे
ने उपस्थापना आपत्तं जानकम् ॥ ते प्राप्तिं नहि यथेष्टे, तेभ्यः
पृथग्निर्वाही मनसा निवृत्तः यथेष्टे, तेभ्यः शिष्येण
विनयादिकं गुणं परीक्षां नहि कथं ज्ञेयं, ते उपस्थापनां ज्ञेयं
आत्तां लभन्ति ॥ १३८ ॥

मेहस्म तिन्नि भूमी । जहन्न तद् मज्झिमा य उक्कोसा ॥
गइदिय मत्त चउमामिआ य छम्मामिया चैव ॥३९॥

अभिनेय शिष्येण उपस्थापनां (महाजन आरोपवा)
नी त्रया भूमिजा ये जनन्य, भयम्, अने उत्पद्यते अत्युक्तं
नात् अहोनात्रि, यां मान्य अने छ माननी ॥ १३९ ॥

पुव्वोवट्ठपुगणे । करणजयञ्च जहन्निया भूमी ॥
उक्कोमा उ दुम्मेह । पडुच्च असदहाण च ॥ ४० ॥

नत श्रद्धा यथेयाने पुनः महाजन आरोपवानां प्रसंगे
छेदित्यन्यत्तं क्वा भेटि अथन्य भूमिजा अने अहि न्हित तेभ्यः

ત્રદ્વા નહિતને માટે ઉત્કૃષ્ટ ભૂમિકા નમજની નતબ્રહ્મને સ્ત્રાર્ય પ્રાપ્ત
 ૧૭ના હૃદય ૧૪ માટે ૧૧૧૧ ભૂમિ ૧૮૦

એવય મજ્ઞિમિયા । અણિહિજ્જતે અમદ્દહતે અ ॥
 માવિયમેહાવિસ્મવિ । કમ્મજયદ્વાય મજ્ઞિમિયા ॥૪૧॥

એજ પ્રમાણે બુદ્ધિ ગદિન દાનાથી સ્ત્રાર્ય નેયા ૭૪૦ ન
 નાય અથવા મોહાન્યથી ત્રદ્વા યુક્ત અન્યો ન દોય તેને માટે મ-
 યમ ભૂમિકા છે, તેમજ -દાય ત્રદ્વા નહિત સ્ત્રાર્ય આપીત દોય
 તોપણ હૃદય ૧૪ને માટે ૧૧ મ યમ ભૂમિકા નમજની ૧૪૧

ઇય વિહિપહિવન્નવઓ । જહ્જ જ્ઞીવ-કાય-જયણાસુ
 હુગ્ગહ-નિવધણ ચિય । તપ્પહિવત્તી મેવે ડઅગ ॥૪૨॥

આ પ્રમાણે વિરિ નુજળ મહાનન અગીજા કમ્મા ૧૭
 ૭૧ નિગાયની થનનાને માટે અરિજ અપ ૭૪૦ તેમા ઉપેક્ષા
 ૭૪૦થી નત ત્રદ્વા ઉચ્છેદ દુર્ગેનિકાગી યાય છે માટે તેની અનર્થ
 કાગી ઉપેક્ષા ૭૪૦ નહિ ૧૮૦

એગિદિણસુ પચસુ । તમેસુ કય-કારણા-ણમહ-મેયં ॥
 મયદ્દુણ પરિઆવણ । વેરમણ ચ ય સુતિવિદ્દેણ ॥૪૩॥

પાચ પ્રકારના આવા ૩૫ એકેદ્રિય ૭૪૦ તથા સર્વ
 ૧૧ ૭૪૦ને નયદ્દન (ચરણ નર્પગાદિક જન્ય), પગિતાપન (કશા-
 થી નાડન-વકુટ પ્રદાગદિક), અને વ્યપરોપણ (પ્રાપ્ત હુગ્ગ)

મન, વચન, અને કાયાથી કરતું નહિ, કરાવતું નહિ, અને કરનારને કંઈ જાણતું પણ નહિ ૧૪૩

જઈ મિચ્છદિદ્ધિઆણવિ । જત્તો કેમિ ચ જીવ સ્સલાણા ।
કહ સાહ્વહિ ન એમો । કાયઞ્ચો મુણિયસોરેહિ ॥૪૪॥

જ્યાં કેટલાક મિચ્છાદિદ્ધિ છતાં પણ હવે ન્હાં માટે યત્ન કરતા જણાય છે તે પરી વર્ષ ગદ્યના જાણ મુનિઓએ તે હવે ન્હાંના કેમ યત્ન ન કર્યો ? તેમણે તે કંઈ કરીને અધિક તર યત્ન કર્યો? ધટે છે ૧૪૪

નિય પાણગ્ધાણવિ । કુણતિ પરપાણસ્સલ્લણ વીરા ॥
વિમતુવડવમોગી । વમ્મસુદ્ધં ઇન્ધુદાહરણ ॥ ૪૫ ॥

ધીર પુરૂષો પોતાના પ્રાણ ત્યાગે પણ પ પ્રાણતું સ્થપા કરે છે જેમી તુલ્યીતું શાક વાવડી જનારા ધર્મ રૂચિ આણુ ગામતું અત્ર ઉદ્ધારના છે ૧૪૫

ધર્મવોપ મગ્નિના ગિય ધર્મ રૂચિ આણુગાર તમમ્યાને ગાગરો ગોચરી ગયેલા સારે નાગશ્રી નામની વિપ્રબાર્યાએ બ્રાતિવી જેણુ કંડવી તુલ્યીતું શાક તેમને આપી દીધું, તે શાક ગુરૂ મ હાગજને બતાવતા નિષ તુલ્ય જાણી ગુરૂએ નિર્વિઘ વ્યગ્રમા પન્ડ વવા પ્રમાણ્યુ તેમ કરતા તેમથી પડેલા એક મિદુ માત્રથી અનેક કીટીકા પ્રમુખનો નાશ વયેનો જોડ તે દયાળુ આપગાર તે નર્વ શાક પોતેજ લખી ગયા, અને પગિવાએ સમાધિથી કાવધર્મ પામી મ ગતિ પામ્યા

કોહેણ વ લોહેણ વ । મળેણ હાસેણ વા વિ તિવિહેણ ॥
સુહમેઅગપિ અલિયં । વજ્જસુ સાવજ્જસયમૂલ ॥ ૪૬ ॥

કોપથી, લોખથી, લયથી કે હાસ્યથી નાતુ કે મોટું જુ-
ઠાપુ એ કડો ગમે પાપતુ મુળ જાણીને તુ ત્રિવિધે ત્રિવિધે પ-
ગિહ ૧૮૬

લોણવિ અલિયવાઈ । વીસસણિજ્ઞા ન હોઈ મુયયુવ્વ ॥
પાવડ અવન્નવાયં । પિયરાણવિ દેહ ઉવ્વેય ॥ ૪૭ ॥

લોકમા પાલ અસત્યવાદી જુનગની પેટે વિશ્વામ કવ્વા
ચેઅય યતો નથી તેથી તે અર્વાર્વાદ (અપવાદ) ને પામે છે, અને
માતપિતાદિકને પણ ઉદ્દેગ ઉપજાવે છે ૧૪૭

આરાહિજ્ઞઈ ગુરુ દેવય ચ । જણણિવ્વ જણઈ વીમમ ॥
પિયવધુવ્વ તોમ । અવિતહવયણો જણઈ લોણ ॥ ૪૮ ॥

મત્યવાદી આ લોકમા દેવ ગુરુને આરાધી શકે કે, માત-
ની પેટે વિશ્વામ પેદા કરે છે, અને પ્રિયજન વુની પેરે મતોપ ઉપ-
જાવે છે ૧૮૮

મરણે વિ સમાવહિણ । જંપતિ ન અન્નહા મહાસત્તા ॥
જ ન ફલ નિવપુદ્ધા । જહ કાલગસૂરિણો મયવં ૪૯

દત્ત નૃપે યજ્ઞ ૬૫ પૃષ્ઠે છે તે પૂજ્યશ્રીકાલિકા-
આર્ય મહાગત્તની પેરે મરણાત કદ આખ્યે છે તે પણ

મહા સત્ત્વવત સાધુઓ અન્યથા જલપતા નથી ઉ
શમાળા પ્રમુખ ત્રયોમા ઉક્ત મહા મત્ત આચાર્યવરતુ અ
મુપ્રસિદ્ધ છે ૧૪૯

વસુનર્વદ્વિષ્ણો અયસ । મોઝુણ અસચ્ચવાદ્વિષ્ણો કિત્તિ ।
સચ્ચેણ નારયસ્સવિ । કો નામ રમિજ્ઞ અલિયંમિ ॥૫

અમલવાદી વસુનર્વદો અપયશ થયેલો બાપી અને
ત્યવાદી નારદની કીર્તિ વિચ્છિન્નગ્રસ્તી બાપીને કાણ અસત્યમા ર
રતિ કરે ? ૧૫૦

ક્ષીરકદ્ધ બક ઉપાધ્યાયના છાત્ર નારદ, વસુ અને પવ
તની કથા ઉપદેશમાળાદિકમા મુખ્યમિધ્ધ છે

અવિ દત્તસોહણ પિ હુ ॥ પરદબ્ધમદિન્નય ન ગિન્દિ
દ્વિપરલોચગયાણ । મૂલં વહુદુસ્સ્વલ્લક્ષણ ॥ ૫૧

દત્તશુદ્ધિ કરવા માટે એક મળી જેવી પણ પાન્દી
આપ્યા વગર લેવી નહિ કેમકે તે અદત્ત આ લોક પગલોક
બધી લાખો ગમે દુ ખનુ મૂળ છે ૧૫૧

તદ્વિઅવણ દદત્ત । સોઝ ગિદ્વિષ્ણો વિ નાગદત્તસ્મ ॥
કહ તથ્ય હુતિ સિદ્ધિલા । સાદ્ધ કયસવ્વપરિચાયા ॥

ત્રીજા વ્રતમાં શુદ્ધિ એવા નાગદત્તનું પણ દૃઢ

સાલગીને સર્વ સાવધ (પાપ) બ્યાપારના પરિહારી સાધુઓ તેમાં
કેમ ગિયિળ હોય ? નજ હોય ? ૧૫૨

વારાણસીમા વસતા ધનદત્ત શ્રેષ્ઠીનો પુત્ર નાગદત્ત
નામે મહાસૌભાગ્યશાળી ધર્મ મર્મનો જણુકાર છે એકદા માર્ગમા
ચાલતા ગજનુ પડી ગયેલુ કુળગજેપુત્રી દ કાયેલુ પોતે જોયા
છતા લીધુ નહીં પણ ચક્રિત થઇ અન્ય માર્ગે ચાલ્યો વસુદત્તે
તે જોવા લીધુ, અને અવસર પામી નાગદત્તને અપાય પાડવા
જ્યાં નાગદત્ત પૌપધમા કાઉમ્મગમુદ્રાએ ઉભો હતો ત્યારે
તેના ગળે બાધીને ગજને તે વાન જણાવી ગજએ તેને તેનીજ
અવસ્થામા ત્યા મગાવી બહુ પેટે પૂછ્યુ પણ તેણે પૌપર પાર્યા
પછી પણ વસુદત્તને અનર્થ થવાના બયથી મત્ય હકીકત રાજને
જણાવી નહિ, તેથી ગજએ ભારે વિડ બનાપૂર્વક તેને વધ મ્થાનક
મોકલ્યો પણ તેના સત્ત્વ અને સત્ત્વના પ્રભાવથી શામન દેવતાએ
શળિ મિહાસન રૂપ અને પ્રહાર આબૂપણ રૂપ કરી લીધા ધર્મની
મોટી ભારે પ્રભાવના થઈ ગજએ આવી નાગદત્તનો ભારે સ-
ત્કાર કર્યો અને વસુદત્તને દેશનિકાલ કર્યો અનુક્રમે નાગશ્રીને
પરણી ચિન્હાળ પર્યંત વિષય સુખ ભોગવી અતે વૈરાગ્યથી સ્ત્રી
સાચે દીક્ષા લઇ નાગદત્ત સ્વર્ગે ગયો યાવત્ મોક્ષ પામશે

નવગુત્તીર્હિં વિસુદ્ધ । ધરિજ્ઞ વંશં વિસુદ્ધપરિણામો ॥

સન્નવયાણવિ પવર । સુદુદ્ધરં વિસયલુદ્ધાણ ॥ ૫૩ ॥

સર્વ વ્રતોમાં શ્રેષ્ઠ અને વિષયલુપ્તને અતિ દુર્ધર એવુ

બ્રહ્મચર્ય વિદ્યુદ્ધ પગિલામ યોગે નવ શુભિ (વાડો) વડે નિર્મળ-
પણે પાળતુ ૧૫૩

દેવેસુ વીયરાઓ । ચારિત્તી ઉત્તમો સુપત્તેસુ ॥

દાણાણ-મમયદાણ । વયાણ વમન્વય પવર ॥ ૫૪ ॥

જેમ મર્મ દેખોમા વીતરાગ ઉત્તમ છે, સુપાત્રમા માતુ
(નિમ્ન મુનિ) ઉત્તમ છે, દાનમા અભયદાન ઉત્તમ છે તેમ મર્મ
પ્રતોમા બ્રહ્મચર્યવ્રત ઉત્તમ છે ૧૫૪

ધરત વય ચરત તવ । મહત દુહ વમત વણનિયુજેસુ ॥

વમવય અધરતો । વમા વિદુ દેહ મહદ્દામ ॥ ૫૫ ॥

ગમે તે પ્રત નગે, તપ તપો, દુ ખ મદો, વનના નિદુ
જમા જઈ રસો પાળ બ્રહ્મચર્યને નહિ ધાગણ કરતો બ્રહ્મા પાળ મને
હસવા યોગ્ય લાગે છે મતવળ કે બ્રહ્મચર્ય વિના બધા પ્રત, તપ,
કષ્ટ રૂપ છે અને બ્રહ્મચર્યવડે તે મર્મે સાર્યજ છે તેથી બ્રહ્મચર્ય
વિના બ્રહ્મા પાળ મને રૂચતો નથી ૧૫૫

જ કિચિ દુહ લોણ । રૂપરલોતમવપિ અરૂપસહ ॥

તં મચ્ચ ચિય જીવો । અણુમુજઈ મેહુણાસત્તો ॥૫૬॥

જે જઈ આલોક અને પરલોક સખધી અતિ દુસ્સહ
દુ ખ છે, તે મર્મ દુસ્સહ દુ ખ મૈથુન (વિપય ભોગ) મા આમકા
જીવ જરૂર અનુભવે છે ૧૫૬

દતુ નિમ્મલાઈ । ચરિઆઈ સુદમણસ્મ મહરિમિણો ॥
 હ વિમમમંકહેસુ વિ । વંભવય જસ્મ અસ્થલિય ॥૫૭॥

સુદર્શન મહર્ષિના નિર્મળ ચરિત્રતુ મહુકોઈ બચ્ચને
 તુમોદન ડેગે । કે જે બ્રહ્મત્રત બારે વિષમ મયોગોમા પણ અ
 મલિત ગખી શક્યો ૧૫૭

શુદ્ધવાશ્રમમા પણ ઉત્તમ પ્રકારે શીલ નતનુ સગ્ધણ
 વામા ચતુર મુદર્શન ગેક, જેના ગીલના પ્રભાવથી શક્તિ
 મહાનન યથુ, અને પ્રહાર આબપણુ કેપ થઈ ગયા, તેમજ વ-
 ની બારે પ્રભાનના થઈ, તેમનુ ચરિત્ર ઉપદેશમાળાદિક ચ-
 મા સુપ્રસિદ્ધ છે

દામિ ચરણજુયલ । મુણિણો મિરિથૂલમદસામિસ્મ ॥
 તો કમિણમુયગીણ । પડિઓ વિ મુહે ન નિદ્રૂસિઓ ૫૮

મુનિ શ્રીસ્થૂલભદ્ર વ્વામીના ચગલ યુગળને હુ બક્ષિથી
 ૧૬ છુ કે જે ઝાગી નાગળના મુખ ઉપર પડ્યો નો નિગબાધ
 થયો ૧૫૮

જઈ વહસિ કહવિ અથ । નિગથ પવયણ પવજોવિ ॥
 નેગથત્તે તો મા-સણસ્મ મડલત્તણ કુણમિ ॥ ૫૯ ॥

નિર્ઘય શામનને પ્રાપ્ત થયા છતા નિર્ઘયપણામા જો મોઢ
 રીતે (કોઈ પ્રકારનો) અર્થ-પરિગ્રહ ગખીશ તો તુ શામનની
 મક્ષીનતાને કમીશ ૧૫૯

ત મઙ્ગલા ઉ સથે । મળિયા મૂલ પુણ્નમલયાણ ॥
તો નિમ્ગથો અથ । સઘ્વાણથ વિવજ્જિજ્ઞા ॥૬૦॥

એવી ગીતે કરવામા આવતી શાસન મલીનતા પુન પુન સમાર ઉત્પત્તિરૂપ વેવિનુ મુળ કાણુભૂત કહેલી છે તેથી મર્મ અનર્થ રૂપ અર્થ-પગ્ગિરહને નિર્ઘયે લગ્ગ દેવો બેઠાએ ૧૬૦

જડ ચક્રવટ્ઠિરિદ્ધિ । લઘ્વપિ ચયતિ કેદ્ સુપ્પુરિસા ॥
કો તુ અમતેસુવિ । ધણેસુ તુચ્છેસુ પડિબધો ॥ ૬૧ ॥

ન્યારે કોઈ સત્પુરુષો ચક્રવર્તી સખધી શિદ્ધિ સ્વાધીન છતી પણ ત્યજી દે છે તો પછી તને અછતા એવા પણ તુચ્છ અર્થમા ગો પ્રતિબધ નડે છે ૧૬૧

બહુવેરફલહમૂલ । નાઝળ પરિગ્ગહ પુરિસસીહા ॥
સમરરેવિ મમત્ત । ચયતિ ચપાઝરિપહુવ્વ ॥ ૬૨ ॥

પગ્ગિરહને બહુ વેર અને કવેશના કારણ રૂપ બાણીને સિદ્ધ પુરુષો ચ પાપુગીના સ્વામીની પેઠે સ્વશરીરપરનો મમત્ત પણ ત્યજી દે છે ૧૬૨

“ ચ પાપુગી સ્વામી કીર્તિચદ્ર નૃપ ચરિત્ર. ”

ચ પાપુગીમા કીર્તિચદ્ર રાજ ગણ્ય કરે છે તેનો સમ-રવિજ્ય નામનો લગુણધુ યુવરાજ પદે છે એકલા વર્ષાકાળે ક્રીડા અર્થે રાત્ર પ્રમુખ નામ ઉપર આરૂઢ થઈ ક્રીડા કરવા લાગ્યા એ

ટયામા નદીમા એવું મોટું પૂર આવ્યું કે નાવાઓ જુદી જુદી
 દિશાઓ તરફ વહી ગઈ, અને જોત જોતામાં રાજની નાવા અ-
 દૃશ્ય થઈ ગઈ તે નાવા દૂર જતી માર્ગમા કોઈ વૃક્ષના મૂળે અથ ,
 હા, હાલી ગઈ એટલે ગજ પ્રમુખ તેમાથી ઉતરી કાઢે આવ્યા,
 ત્યાં નૃપતિએ નદીની લેખડમા હટાઈ ગયેલું મણિગત્તનું નિધાન
 દેખ્યું ને પોતાના ભાઈને બોલાવી બતાવ્યું તે જોતાજ ભાઈની
 નિયત બગડવાથી તેણે નૃપતિને મારવા માહત્ત ધા કર્યો તે ધા
 નથીને અર્થને અનર્થનું કારણ જાણી તે મણિનિધાનને એમનું
 એમ અનામત મૂકી પોતે ચાલી નીકળ્યો યુવગજો નિધાન તરફ
 જાયુ તો તેના ક્રમભાગ્યથી તેની નજરે પડ્યું નહિ નૃપતિ જાની
 ગુરૂને તેનું કાગળ પૂછી માલગી બનવિગત થઈ દીક્ષા મહી સદ્-
 ગતિ પામ્યો, અનુક્રમે મહાવિદ્ સેત્રમા અવતરી મોક્ષપદ પામને

“ઇતિ કીર્તિચક્ર નૃપ કથા.”

पञ्चरक्त नाणिणो विदुः । निसिभक्त परिहरति वहमूल ॥
 लोइयसिञ्छतेसु वि । पडिसिद्धमिण जओ मणियदइ
 बभाइतेअसभूय । भाणुं जपति वेअवी ।
 पुठ करेहितो तस्म । सुह कम्म समायरे ॥ ६४ ॥

પ્રત્યક્ષ જ્ઞાની (અવધિ, મન પર્યવ અને કેવળજ્ઞાની) પણ
 હિ સા મૂળ રાત્રિભોજનનો પરિહાર કરે છે અને લૌકિક સિદ્ધા-
 ન્તમા પણ તેનો પ્રતિષેધ કર્યો છે, કહ્યું છે કે વેદના - જાણુ પ્રરૂપો

ઠહે છે કે સર્વ અધાદિકના તેજથી ઉત્પન્ન થયેલ છે, તેથી તે સૂર્યના કિરણો બહાર નિકળે છે (મર્યોદય થયે છે) સુખ કાર્ય કરવું ૧૬૩-૧૬૪

રિસીહિ ભુત્ત મજ્ઞણ્હે । પુવ્વણ્હે તિઅમેહિ ય ।

અવરણ્હે પિયગેહિ । સાય ભુજતિ દાણવા ॥ ૬૫ ॥

અપિ જનો મર્યાન્હે જમે, દેવતાઓ પહેલે પહોળે જમે, પિતૃલોકા (પૂર્વજો) પાછને પહોળે જમે અને દાનવો માળે જમે ૧૬૫

સજાણ જરુલ્લરલ્લેહિ । ભુત્તમેવ જહ કમ ॥

સવ્વલેલાવહ્કમ્મ । ગઓભુત્તમભોયણ ॥ ૬૬ ॥

ગદ્યા સમયે યજ્ઞ અને ગક્ષમો જમે એમ સહુનો ભોજન સમય યથાક્રમ થયો છે (તેથી નિહ્વાય ડેકે) મર્યા વેળા બ્યનિ કાન ગત્રી ભોજન એ અભોજન છે (મતલબ કે ગત્રી ભોજન સર્વથા વર્જ્ય છે) ૧૬૬

ન વાહુઈ ન વા ન્હાણ । ન સહ્થ દેવયચ્ચણ ॥

દાણ વા વિહિય રા-ઓભોયણ તુ વિસેમઓ ॥ ૬૭ ॥

આહુતિ, આના, ગ્રાહ, દેવાર્ચન, દાન અને વિશેષતઃ (ખાન કરીને) ભોજન એટલા નાના નાનીમાકરવાજ નહીં ૧૬૭

ઇય અન્નાણવિ વજ્જ । નિસિમત્ત વિવિહજીવવહ્જણય ॥

છર્જીવ-હિઅ-સ્યાણ । વિસેમઓ જિણમયઠિયાણ ૬૮

નિનિન જીવનો નન કરનાર રાત્રી ભોજન જ્યાં
સમ્યક્ત ગદિત—અજ્ઞાની જીવોને પણ વર્જ્ય છે તો સર્વ જીવનુ
હિન કરવામા ગત એવા જન મતીઓને તે વિશેષ વર્જ્ય
નમજનુ ૧૮

इह लोगंमि वि दोसा । रविगुत्तस्सव भवति निमिभत्ते ॥
परलोए सविमेसा । निदिष्टा जिणवरिदेहि ॥ ६९ ॥

રવિગુપ્તની જન્મ આ લોકમા પણ ગતિ ભોજન કરતા
પ્રગટ દોષ (વિનિય વ્યાપિ પ્રમુખ) સભવે એ અને પરલોકમા તો
તેથી અનેક દોષો જિનેશ્વરે કહેલા છે એમ સમજી મૂકી ભવ
બીડ (પાપ બીડ) નોએ ગતિ ભોજનનો નર્વથા પગિહા કરવો
અને વિશેષ નનોપ વૃત્તિ નાગવી ૧૬૯

“ રવિગુપ્ત ચરિત્ર ”

રવિગુપ્ત એક શ્રેષ્ઠિનો પુત્ર અત્યંત નિપય ગૃહ છતો
માનન ગાનનપણે આખી ગત ગટે ચોક ચાટામા પણ ખાતા ક
ગતો હતો, નમાત્માઓની નિદા કરતો હતો કે તે ખાપડા ગમમા
શુ જાણે એમ કરતા એકદા ગત્રી ભોજનથી તેના શરીરમા બાકે
વ્યાધિ ઉત્પન્ન થયો તેથી મરીને ત્રીજી નગરે ઉત્પન્ન થયો, અને
તેને અનન કાવ પર્યંત મમાગમા પર્યંતન કરતુ પડ્યુ એ વાત
સુખાથી એ અવગ્ય લખ્યમા વેવી !

अलमिन्वपमगेण । रखिखज्ज महव्वयाइ जत्तेणं ॥

अइदुसहमज्जियाइ । रयणाइं दरिद्-पुरिसुव्व ॥ ७० ॥

વધારે કહેવાથી સર્થ તત્ત્વ એ છે કે કાઈ નિર્ધને અતિ
 દુષ્ટે ઉપાર્જેલા રત્નોની પેરે મહાવ્રતોની કાળજીથી રક્ષા કરવી
 મુમુક્ષુ જનોનું એ ખાસ કર્તવ્ય છે ૧૭૦

તાણ ચ તથ્યુવાઓ । પચય સમિઓ તિન્નિગુત્તીઓ ॥
 જાસુ મમપ્પઈ મન્ન । કરણિજ્ઞ સજયજણસ્મ ॥૭૧॥

તે મહાવ્રતોનું પાનન કરનાનો આ ઉપાય છે કે પાત્ર
 સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિનું સાગી ગ્રીતે પત્રિપાલન કરવું તેમા
 મયમી-સાનું જનોનું સર્વ કર્તવ્ય સમાધાન્ય છે ૧૭૧

પવયણમાયાઝ ઇમા । નિદ્દિઘ્ઘા જિણવેરેદિ સમયમિ ॥
 માય એયાસુ જઓ । જિણમણિય પવયણમસેમ ॥૭૨॥

મિદ્ધાન્તમા ત્રિનેશ્વરોએ એમને પ્રવચન માતા કહીને
 બોલાવી છે કેમકે તેમા ત્રિનેશ્વર ભગનાને બાપેલા સમસ્ત સિદ્ધા
 ન્ત સમાઈ જાય છે ૧૭૨

સુયસાગરસ્સ સારો । ચરણ ચગ્ગસ્સ સારમેયાઓ ॥
 સમિર્ઘ-ગુત્તીણ પર । ન કિચિ અન્ન જઓ ચરણ ॥૭૩॥

શ્રુત સાગરનો નામ આગ્રિ છે અને આગ્રિનો સાર અદ્ધ
 પ્રવચન માતા છે તે સમિતિ ગુપ્તિ ઉપગત બીજું કર્તવ્ય ચારિત્રનું
 સાર-ગદ્ય નથી ૧૭૩

ઙરિયા માસા એમણ । આયાણે તહ પરિટ્ઠવણમમિર્ઘ ॥
 મણ-વયણ-કાય-ગુત્તી । એઆઝ જહ ક્કમ વુચ્છ ॥૭૪॥

ધર્યા, ભાષા, એપણુ આદાન અને પારિઠાવણિયા સમિતિ
અને મન, વચન, અને કાય ગુપ્તિ એ આદ્ર પ્રવચનમાતાનુ વિગેષ
સ્વરૂપ યથાક્રમ કહીશ ૧૭૪

આલવણે અ કાલે । મગ્ગે જયણા ય ચઝહિ ઠણેહિ ॥
પરિસુદ્ધ રિયમાણો । ઇરિયામમિઓ હવડ સાહુ ॥૭૫॥

આવબન, કાળ, માર્ગ અને જયણા એ ચાર ન્યાનકવડે
પરિશુદ્ધ પર્યટન (ગમના ગમન ક્રિયા) કરતો સાવુ ધર્યા સમિતિ-
વાન કહેવાય આવબનાદિવ કયા તેનો મથકા પોતેજ ખુ
લામો કરે છે ૧૭૫

નાણાઈ આલવણ । કાલો દિવસો અ ઉપ્પહવિસુઠો ॥
મગ્ગે જયણા ય પુણો । દલ્લાઈ ચઝવિહો ડળમો ॥૭૬॥

આવબન તે જ્ઞાનાત્મિક ગુણની પ્રાપ્તિ પુરિ, કાળ તે
દિવસ છે, માર્ગ તે રાજમાર્ગ-ઉત્પથ વગરનો, અને જયણા તે
દ્રવ્યાદિક ચાર પ્રકારની તે આ પ્રમાણે—૧૭૬

જુગમિત્તનિહિયદિટ્ઠી । સિત્તે દલ્લમિ ચલ્લુણા પેહે ॥
કાલમિ જાવ હિહ્હ ॥ માવે તિવિહેણ ઉવરત્તો ॥૭૭॥

ક્ષેત્રથી યુગમાત્ર (વૃક્ષગ પ્રમાણ) જમીન ઉપર દૃષ્ટિ
રાખી, દ્રવ્યથી ચક્ષુવડે બેઠ તપામી, કાળથી જ્યા સુધી ગમન
ક્રિયા કરવી પડે ત્યા સુધી અને બાવથી મન, વચન, કાયાવડે

વધારે કહેવાથી સર્થ તત્ત્વ એ છે કે કોઈ નિર્ધને અતિ
કુ ખે ઉપાર્જેયા રત્નોની પેરે મહાવ્રતોની કાળજીથી રક્ષા કરવી
મુમુક્ષુ જનોનું એ ખામ કર્તવ્ય છે ૧૭૦

તાણ ચ તથ્યુવાઓ । પચય સમિઓ તિન્નિયુત્તીઓ ॥

જાસુ સમપ્પઈ સન્વ । કરણિજ્ઞ સજયજણસ્સ ॥૭૧॥

તે મહાવ્રતોનું પાનન કરનાનો આ ઉપાય છે કે પાત્ર
સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિનું સાગી રીતે પચિપાલન કરવું તેમા
મયમી-માવું જનોનું મર્વ કર્તવ્ય અમાધ તથ્ય છે ૧૭૧

પવયણમાયાઝ ઇમા । નિદ્દિઢ્ઠા જિણવેરેહિ સમયમિ ॥

માય ઇયાસુ જઓ । જિણમણિય પવયણમસેસ ॥૭૨॥

સિદ્ધાન્તમા ત્રિનેશ્વરેએ એમને પ્રવચન માતા કહીને
બોનાવી છે કેમકે તેમા ત્રિનેશ્વર લગવાને બાખેલા સમસ્ત સિદ્ધા
ન્ત સમાર્જિત થય છે ૧૭૨

સુયસાગરસ્સ સારો । ચરણ ચરણસ્સ સારમેયાઓ ॥

સમિર્ડ-ગુત્તીણ પર । ન કિંચિ અન્ન જઓ ચરણ ॥૭૩॥

શુભ નાગરનો માગ ચારિત્ર છે અને ચારિત્રનો સાગ અથ
પ્રવચન માતા છે તે સમિતિ ગુપ્તિ ઉપગત બીજું કે ચારિત્રનું
સાર-ગ્રહસ્થ નવી ૧૭૩

ઇરિયા માસા ઇસણ । આયાણે તહ પરિટ્ટવણમમિર્ડ ॥

મણ-વયણ-કાય-ગુત્તી । ઇઆઝ જહ કમં વુચ્છ ॥૭૪॥

દુર્યોધ, ભાષા, એપણુ આદાન અને પારિઠાવણિયા સમિતિ
અને મન, વચન, અને કાય ગુપ્તિ એ આદ્ય પ્રવચનમાતાનુ વિગેષ
સ્વરૂપે યથાક્રમ કહીશ ૧૭૪

આલંબણે અ કાલે । મગ્ગે જયણા ય ચઝહિ ઠણેહિ ॥
પરિસુહં રિયમાણો । ઇરિયામમિઓ હવડ સાહૂ ॥૭૫॥

આલંબન, કાળ, માર્ગ અને જયણા એ ચાર ન્યાનકવડે
પરિશુદ્ધ પર્યટન (ગમના ગમન ક્રિયા) કરતો માનુષ્યો સમિતિ
વાનુ કહેવાય આલંબનાદિ કયા ? તેનો અર્થકાર પોતેજ પુ-
વાઓ કરે છે ૧૭૫

નાણાઈ આલંબણ । કાલો દિવસો અ ઉપ્પહવિસુકો ॥
મગ્ગે જયણા ય પુણો । દલ્લાઈ ચઝલ્લિહો ઇણમો ॥૭૬॥

આલંબન તે જ્ઞાનાદિક ગુણની પ્રાપ્તિ ? પુષ્ટિ, કાળ તે
દિવસ છતે, માર્ગ તે રાત્રિમાર્ગ-ઉત્પત્તિ વગરનો, અને જયણા તે
દ્રવ્યાદિક ચાર પ્રકારની તે આ પ્રમાણે—૧૭૬

જુગમિત્તનિહિયદિટ્ઠી । સિત્તે દલ્લમિ ચરણુણા પેહે ॥
કાલમિ જાવ હિહ્હઈ । માવે તિવિહેણ ઉવડત્તો ॥૭૭॥

ક્ષેત્રથી યુગમાન (ધૂસરા પ્રમાણ) જમીન ઉપર દૃષ્ટિ
રાખી, દ્રવ્યથી અશુદ્ધિ બેધ તપાસી, કાળથી જ્યાં સુધી ગમન
ક્રિયા કરવી પડે ત્યાં સુધી અને બાવથી મન, વચન, કાયાવડે ॥

નયુક્ત (ઉપયોગન ત 'તો) પર્યટન કરે । કેવી રીતે ઉપયોગવ ત
નો પર્યટન કરે તે અથકાગ નજાને કે ૧૭૭.

દુમ્હો કહરતો । હમિરો સદાઙ્ગસુ રજતો ॥

જ્ઞાપ્ય ચિતંતો । રીઝજ ન ચક્કવાલેણ ॥ ૭૮ ॥

ઉચે મુખ રાખી કયા (નાના) કરતા, હાસ્ય કરતા,
અઘાતિક નિપયમા અનુરક્ત થા । મનમા સ્વાધ્યાય કરતા તેમજ
વાર્તા કહેનાત્તિક કાળે) કુડાજી વગી ન આવતુ પણ નાના
।ટાના કમનજ જયપા નહિત આવતુ ૧૭૮

હ હુજ રિયાસમિઓ । દેહેવિ અમુચ્છિઓ દયાપરમો
હ મંથુઓ સુગેહિ વિ । વગ્દત્તમુળી મહાભાગો ॥૭૯॥

જેમ મહાભાગ્ય વગ્દત્ત મુનિને દેવોએ ન્તવ્યા તેમ હ
મા પરમ તત્પર છતા અપેક્ષા પા મુગી રહિત મુનિ ધર્મ્યા
મિનિનન હોય ૧૭૯

“ વગ્દત્ત મુનિ ચગ્ત્ર ”

કોઈક ગરુડમા વરદત્તનામા મુનિ મહા આરિત્રી, સ્વદે
મા પણ નિરૂપિત, પ્રશમ ગ્મમા નિમગ્ન, અને વિશેષે ધર્મ્યા
મિનિનન 'તો ઉપયોગ નહિત નિયરે કે પ્રાણાતે પણ ઉપયોગ
નયલા) ચૂકતા નથી એકદા વંદ્ર દેન નમક્ષ તે મુનિના તીવ્ર
પાની પ્રશમા કરી જશ્ય કે કોડ દેન પણ તે મુનિને ક્ષોભાવી શકે
જેમ નથી એ વાત માળગી કો મિથ્યા દૃષ્ટિને તે વાતની શ્રદ્ધા

નહિ આવવાથી તે મુનિને ચળાવવા આવ્યો મુનિ સ્થરિલ ભૂમિ
જતા હતા તે વખતે માર્ગમા માંખી માખી જવડી નાની નાની
મદૂકિઆ વિકૂર્વી અને પઝારી એક મદોન્મત્ત હાથી વિકૂર્વી
મૂક્યો, મુનિએ વિચાર્યું કે જો હું ફોડીશ તો મદૂકી (દેડકી) એની
વિગંધના થગે માટે ધીમે ધીમે ન્યણાથી આવતા વધુ દોષ તે
યાઓ, એમ નારી ધીમે ધીમે ન્યણાથી આવે એ અવામા એકા
એક હાથીએ આવી મુનિને ઉડાળી આકાગમા ફેંચ્યા ત્યાથી તે
મદૂકી ઉપર પડતા સ્વદેહથી યતી તે મદૂકીએની વિગંધના માટે
વાગવાન મિથ્યાદુષ્ટ દેવા લાગ્યા મગજ મળવી ભયથી રહિત
તે મુનિને ત્રણી દેવે પ્રગટ થઈ તેમની પ્રશ્નમા કરી, પોતાના આ
ગમનનું કારણ જણાવી, તે મહાભાગ્ય મુનિને ખમાવી, દેવ સ્વસ્થા
નંદે ગયો તે દેવે એવી રીતે સ્તુતિ કર્યા છતાં ગર્વ રહિત તે મુ-
નિવર જ્યાગાધર્મક વિચરી મુખા વચા ઈતિ વગદત મુનિ
કથાનક.

‘કોહાઈહિ મણ વ । હાસેણ વ જો ન મામણ માસ ॥
મોહર-વિગહાહિ તહા । માસાસમિઓ સ વિન્નેઓ ૮૦

કોનાદિક કપાયથી, ભયથી, કે હાન્યથી તેમજ મુખરતા
અને વિકથાદ્યે જે જોવે નહિ તેમને લાપા મમિતિવત
જાણવા ૧૮૦

વદુય લાઘવ-જણય । સાવજ્ઞ નિહ્સર અસવજ્ઞ ॥
ગારથિયજણઉચિયં । માસોસમિઓ ન માંસિજ્ઞા ॥૮૧॥

અનિષણ, લઘુતા ઉપજવનાર, સદોષ, કઠોર, મળક
વિનાનુ તેમજ ગૃહસ્થજનોચિત (હે, હો, આવો, બેસો, જાઓ
ઇત્યાદિક) વચન-બાપા સમિતિવત બોલે નહિ ૧૮૧

ન વિરુદ્ધઈ લોચર્દ્ધિ । વાહિજ્ઞઈ જેણ નેય પરલોડ ॥
તહ નિરૂણ વત્તવ । જહ સગયસાદુણા મણિય ॥૮૨॥

જેમ વોક મર્યાદાનો ભગ ન થાય, તેમજ પરનોક મ
બધી હિતને બાના ન પહેાચે, તેમ સ ગત સાધુની પેર નિપુણ
તાવાણુ (કહાપણુ બરેણુ) વચન બોલવુ ૧૮૨

“સ ગત સાધુનુ ચરિત્ર”

કાઠક ગગ્ગમા સિદ્ધાન્તમા સુનિપુણ મહાગુણવત સ ગત
નામના સાધુ વર્તે છે, જુડ મહાગજ સાથે વિચરતાંકાઠક નગરમા
આવ્યા ત્યા પરચકનો ભય થવાનો નિમિત્તના બળથી બાણી શુ-
રૂએ જ્ઞાન સાધુને નિમિત્તે સ ગત મુનિને તે નગરમા મૂકી બીજા
બધાને અન્યત્ર વિહાર કરાવ્યો. શત્રુઓએ આવી નગરને રૂધુ.
સ ગત સાધુ નિર્દાપ આપના અને આહાર અર્થે બહાર નીકળ્યા
સેનાનીએ તેમને પૂછ્યુ કે તમે કયાથી આવો છો ? મુનિએ ક્ષોભ
રહિત કહ્યુ કે નગર થકી, ત્યારે તે નગર મ બધી બધી બાતમી મુનિને
પૂછવાલાગ્યો પણ મુનિએ નીડરપણે કહ્યુ કે એવી વાત કહેવાનો
મુનિનો આચાર નથી સેનાનીએ ઘણી ધમકી આપી જણાવ્યુ કે
તમે હેરિક છો, મુનિએ કહ્યુ કે અમે હેરિક નથી પણ સાધુ છીએ
પછી સ્પષ્ટ રીતે ક્ષોભ વગર મુનિનો આચાર જણાવવાથી સેનાની

પ્રમન્ન થઇ કહેવા લાગ્યો કે એ ધર્મ બહુ સુદર છે, મને પણ મારા
યોગ્ય ધર્મ બતાવો । એમ કહેવાથી સ ગત મુનિએ તેને ઉપદેશ
દીધો તેથી તણે ગૃહસ્થ યોગ્ય ધર્મ અગીકાર કર્યો । આવી રીતે
સજ્જનોએ પણ બાપા મહિતિવત થવું । એ પ્રમાણે સ ગત
સાધુનો વ્યતિકર કહેા.

આહારોવહિસિજ્ઞ । ઉગ્ગમઉપ્પાયણેસણાસુદ્ધ ॥

ગિન્હઇ અદીણહિઅઓ । જો હોઇસ એસણાસમિઓ ૮૩

આહાર, ઉપપદિ અને ઉપાશ્રય (પ્રમુખ) ને ઉદ્ગમ,
ઉત્પાન્ના અને એવાળા દોષને વર્જી નિર્દોષ અહીન તતિએ ગ્રહે એવો
ને ખપ કરે તે એવાળા મહિતિવત મમજવો ૧૮૩

આહાર-મિત્ત-કજ્ઞે । સહ સચ્ચિય જોવલ્લઘઇ જિણાણ ॥
કહ સેમગુણે ધરિહી । સુદુહરે સો જઓ મણિય ॥૮૪॥

આહારમાત્ર પ્રયોજને ને નિનેશ્વર પ્રભુની આજ્ઞાનુ ઉદ્દેશ-
ધન કરે તો પાછી તે કામ્ય સુદુર્ધર શ્રદ્ધાચર્યાદિ એવ ગુણોને શી
રીતે ધરી શકશે । ને કારણ માટે કહ્યું છે કે- ૧૮૪

જિણસામણમ્મ મૂલ । મિલ્લવાયરિયા જિણેહિં પન્નત્તા ॥
ઇથ પરિતપ્પમાણ । તં જાણસુ મંદસહ્લીઅ ॥૮૫॥

જિન શાસનનું મૂળ (તત્ત્વ) એ છે કે મુનિએ નિર્દોષ
આહાર ગમેથી લેવો, એમ જિનેશ્વરોએ ફરમાવ્યું છે એ કાર્યમા

જે મુનિ ખેદ વહે છે તે નયમ માર્ગમા મન શ્રદ્ધાનાન છે
એમ સમજવું ૧૮૫

જહ નરવણ્ણો આણ । અઢકમતા પમાયદોમેણ ॥

પાવતિ વધવહરો-દહિજ્જમરણાવમાણાડ ॥ ૮૬ ॥

તહ જિણવરાણ આણ । અઢકમતા પમાયદોમેણ ॥

પાવતિ દુગ્ગણપહે । વિણિવાય મહસ્સકોડીઓ ॥ ૮૭ ॥

જેમ નગપતિની આરા અતિદમનાર વેદો પોતાના પ્ર
માદ દોષથી બચ, વન, રોધ (પદ) અને અવયવાદિકના જેદ પ્ર
મુખ્ય મગ્ણાત જ્ઞાને પામે છે, તેમ જિનેશ્વર પ્રબુની આગા અનિ
કમના પ્રમાદ દોષથી દુર્ગતિના અંતે નહિય દોષિવા વિનિયાત
નેજ પામે છે ૧૮૬-૧૮૭

જો જહવ તહવ લખ્ધુ । ગિન્હહ આહારુવહિમાઈય ॥

સમણગુણવિપ્પમુક્કો । સમારપવટ્ટુઓ મણિઓ ॥ ૮૮ ॥

આહાર, ઉપાધિપ્રમુખને જે જેમ તેમ (વેર-અથી) પ્રાપ્ત
કરી લે છે તે શ્રમણ (નિઝય) માર્ગથી દૂર છતો ન સાગની વૃદ્ધિ
કરનાર કહે છે ૧૮૮

ધણસમ્મ-ધમ્મરૂઢમાઈયાણ । સાહૂણ તાણ પણઓહ ॥

કઠઠ્ઠિયજીણહિ વિ । ન એસણા પિલ્હિયા જેહિ ॥ ૮૯ ॥

તે ધનશર્મ અને ધર્મરૂઢિ પ્રમુખ સાધુઓને હુ પ્રણામ

જરુ છુ કે જમણે મગલાત કષ્ટ પ્રાપ્ત થયે છતે પણ એપણા સ-
મિતિ વિગધી નહિ ૧૮૯

“ ધનશર્મ અને ધર્મરૂચિ ચરિત્ર. ”

ધનશર્મ એ એક શ્રેષ્ઠ પુત્ર વૈરાગ્યથી દીક્ષા ગ્રહી ગ્રીષ્મ
રેતુમા શુક્ર સાયે વિચરતો હતો તે વખતે અરણ્યમા અત્યંત તૃ-
પાથી પિડીત યવાથી આગળ આલ્લનાને અશક્ત થયો માર્ગમાં
ખડુજ ધીમી ગતિથી હાંડતા શીતળ જળથી ભગેલી નદી આવી
પરંતુ પ્રાણાન્ત કષ્ટે પણ તે મચેત જળ પોતે પી'તુ નહિ શુભ
વ્યાનથી મગીને તે વૈમાનિક દેવ થયો અવનિજ્ઞાનથી પૂર્વભવનો
વ્યતિકર જાણી 'માગ મગલથી મુનિઓને ખેદ ન થાઓ' એટલા
માટે મુનિઓને વૈદ્યિય રૂપથી મળીને તેમને સતોષિત કર્યા

ઇતિ ધનશર્મ કથા.

મહાતપસ્વી ધર્મરૂચિ અણુગારને એકદા અકસ્મ તપ
કરી અરણ્યમા આલ્લતા પારણે ક્ષુધા તૃપાથી પિડીત થયેલા વન-
દેવનાએ દીઠા, તે વનદેવતાએ મનુષ્યનુ રૂપ ધારી તે મુનિને
કાનિક આપવા માહ્યા છતા પોતાની વિચક્ષણતાથી દેવ માયા
જાણીને તે ગ્રહણ કરી નહિ તેથી પ્રગટ થઇ વનદેવતાએ તે મુ-
નિની ભારે પ્રશસા કરી તો પણ ગર્વગ્રહિત રહેલા તે મુનિ સકળ
કર્મને ખપાવી શિવ પદ પામ્યા એ પ્રમાણે ધર્મરૂચિ અણુ-
ગારની સક્ષેપથી વાત કહી

પડિલેહિઝણ સમ્મ । સમ્મ ચ પમજ્ઞિઝણ વથ્થૂણિ ॥
ગિન્હિજ્ઞ નિરક્કવિજ્ઞ વ । સમિઓ આયાણસમિર્ઘે ૧૦

આદાન નિશેષણ સમિતિવત (સાધુ-પુરુષ) પ્રથમ સ
અગ્રીતે દૃષ્ટિ પડિલેહણ કરી પછી પૂજા પ્રમાર્જને વસ્તુ
અહણ કરે અથવા નીચે સ્થાપે ૧૬૦

જઈ ઘોરતવચ્ચરણ । અસક્કણિજ્ઞ ન કીરણે ઇન્હિ ॥
કિ સક્કાવિ ન કીરઈ । જયણા સુપમજ્ઞણાઈયા ॥૧૧॥

ન બની શકે એવું ચોર તપ આચર્યા બે ન કરી શકાય
તો સુખે બની ગઈ એવી સુપ્રમાર્જનાદિક જયણા કરવામા કેમ
ઉપેક્ષા કરવી થટે ૧૬૧

તમ્હા ઉવડત્તેણ । પડિલેહણપમજ્ઞણાસુ જઈયલ્લ ॥
ડય દોમે સુગુણેસુવિ । આહરણ સો મિલ્લ સુર્ણી ૧૨

તે માટે ઉપયોગ સહિત પ્રતિલેખન પ્રમાર્જન કરના કા-
ળજી રાખવી આ મળધી ગુપ્ત દોષમા આર્ય સોમિલભુનિનુ
દૃષ્ટાત બાણુ ૧૬૨

“આર્ય સોમિલભુનિનુ ચરિત્ર.”

સોમિલ નામના એક ભુનિ ગુરૂની આજ્ઞાથી પાત્ર પ્રતિ
લેખના કરી તે ઉચ્ચ રાખી કે જેકે કાર્ય માટે ગયા હતા કાર્ય પૂર
થયે છતેભિક્ષા માટે જતા તે સોમિલને પાત્રા પુનઃ પ્રતિલેખનાનુ

સાધુએ કહેનાથી આ પાત્રા હમણાજ પડિલેલાં છે એમ કહેવાથી તેના તેવા ઉપેક્ષા ભગેલાં વચનથી રૂઢ થયેલા દેવતાએ પ્રગટ થયે તેને ઉપાસન દીધો, તેથી તે પ્રતિલેખન ક્રિયામાં અધિકાધિક આવધાન ગ્રહેવા લાગ્યો ઇતિ સોમલક્ષ્મિનિ દૃષ્ટાંત.

આવાયાઈ-વિરહીણ । દેસે સંપેહણાઈ પરિસુદ્ધે ॥

ઉચ્ચારાઈ કુળંતો । પચમસમિયં સમાણેઈ ॥ ૧૩ ॥

આપાત, (લોકોનું આવાગમન ન્યાય તુ હોય) તેમજ મલોક (લોકો દ્વંથી દેખી શકે એના અર્થ) ટાળી શુદ્ધ નિર્દોષ અર્થ હિલ ભૂમિમા વડીનીતિ તથા લલુનીતિ કરતો સાધુ પાત્રમી પાગિષાપનિકા સમિતિને આગધે ૭ ૧૮૩

ધમ્મરુદ્ધમાઈણો રૂહ । આરણ માહુણો ગયપમાયા ॥

જેહિ વિમમાવડસુવિ । મણસાવિ ન લધિયા આસા ॥ ૧૪ ॥

ધર્મરૂઢિ પ્રમુખ પ્રમાદગ્રહિત મા'ડુઓનું અત્ર ઉદાહરણ તેનું કે જેમણે વિષમ આપત્તિયોગે મનથી પણ એ સમિતિનું ઉદ્ધવન કર્યું નથી ૧૮૪

“ધર્મરૂઢિ મુનિનું સક્ષિપ્ત ચરિત્ર.”

કોઈક ગચ્છમા ધર્મરૂઢિ નામના મુનિ પ્રતિલેખનક્રિયામા પ્રાણાન્તે પણ પ્રમાદ કરતા નથી અન્યદા ન'યા અમયે સ્થિલ પ્રતિલેખના કરવી ચૂકી જવાથી, ગત્રીમા લલુનીતિની શકા થતાં પોતાના થયેલા પ્રમાદને લીધે જીવદયાની ખાતર

તેનો ગેન કરી રહ્યા છે અને પોતાના આત્માને હવે પછી વધારે
સાવધાન રહેવા સમજાને છે એવા તેના મત્તવથી તુષ્ટમાન થયેલા
આમત્ર દેવતાએ પ્રભાત વિદ્યુર્બુધ્ધિ એટલે સાંજે સ્થિતિ ભૂમિને
પટ્ટીનેહી લઘુશકા ટાળી પછી તરત અનકા- પમગી જવાથી
તે બધી દેવમાયા બણી મુનિ સ્વપ્રમાદને નિહતા અને દેવ
માત્રિ'યથી પણ ગર્વ નહિ ધગતા નયમમા વનારે માવધાનપણે
વર્ના અનુક્રમે સકળ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધિ પદને પ્રાપ્ત થયા
છતિ '૨મ'૩મિ મુનિ દૃષ્ટાત

અકુસલમણો નિરોહો । કુસલસ્મ ઉર્ફરણ તહેગત્ત ॥

હય નિદ્ધિઅમણપસરા । મણગુત્તિ ચિતિ મહરિસિણો ॥૧૫॥

અકુશળ (સાવધ) મનનો નિરોધ અને કુશળ (શુભ)
મનનું ઉદ્ધીરણ તથા ચિત્તની એકાગ્રતા થાય તેમ પ્રવર્તનું એ મનો-
ગુપ્તિ છે એમ સકલ વિકલ્પાતીત-નિર્વિકલ્પ નમાધિવત્ત જિ
નેશ્વરે કહે છે ૧૬૫

અવિ જલહીવિ નિરુજ્જહ્વ । પવણોવિ સ્વલિજ્જણ ઉવાણં ॥

મન્ને ન નિમ્મિઓ સ્ચિય । કોવિ ઉવાઓ મણનિરોહે ૧૬

ઉપાયવડે સમુદ્રનો રોધ કરી શકાય છે અને પવનને પણ
ખાળી (ગેદી) શકાય છે, પણ મન નિરોધ કરવાનો કોઈ અદ્-
ભૂત ઉપાય કોઈએ નિર્માણ કર્યો જણાતો નથી ૧૬૬

ચિંતહ અચિત્તણિજ્જ । વચ્ચહ દૂર વિ લઘહ ગુરુપિ ॥

ગુરુઆણવિ જેણ મણો । મમહ દુરાયારમહિલ્લ ૧૭

જિનવયનમહાવિજ્ઞા । સહાઈણો અહવ કેડ સપ્પુરિસા
રુમ્મતિ તપિ વિમ્મમિવ । પઢિમાપઢિવન્ન-સદ્ધવ્વ ॥૧૮॥

કેમકે મન નહિ ચિતના થોજ્ય (પગ્ગ્રી પ્રમુખ) વસ્તુને
ચિતવે છે, દુઃખ નય છે, અમુદ અને દુઃગમે જોળગી નય છે,
અરે મહાન પુરુષોના પણ મન ફરાચારી શ્રીની પેરે લખ્યા જે
છે અથવા કેટલાક અપુરુષો જિનવચન ૩૫ મહાવિધાની સહા-
યથી (વિપવગ્ના) વિપની જન્મ મનને પણ પ્રતિમા પ્રતિપન્ન
(જિનદામ) શ્રાવકની પેરે નિરૂપે છે ૧૮૭-૧૮૮

“ જિનદાસ શ્રાવક ચરિત્ર. ”

જિનદાસ શ્રાવક એકદા પોપન મહી રાજ્ય ધરમા કાઉ-
રનગ ધ્યાને રહ્યા હતા તેવામા ત્યા તેની સ્ત્રી કોઈ અન્ય પુરુ-
ષની સાથે ગમવા માટે આવી, અધાગમા તેણીએ સ્વભર્તાને
જાણ્યો નહિ, ખીવાયુક્ત પાયાવાળો પક્ષગ ઢાળી ચયેષ્ટ ગમવા
લાગી એક તીક્ષ્ણ ખીલો જિનદાસનાજ પગ ઉપર આવ્યો તે
પગને ચીંગી ભૂમિમા પેસી ગયો, તેથી તીવ્ર વેદના થઈ, તે વેદના
અદીનપણથી સહી, પવિત્ર જિનવચનનું અવધાન કરી શુદ્ધ
અધ્યવસાય મહીત જાળ કરી વૈમાનિક દેવપણે ઉત્પન્ન થયો
ન્યારે શુદ્ધાશ્રમમા ગ્રહેવા શ્રાવક પણ મનનો આવી ગીતે જય
કરે તો માત્ર જનોએ એથી અધિક મનોન્ય કરવો ઘટે છે ઇતિ
જિનદાસ શ્રાવક કથા

અકુસલવયણનિરોહો । કુસલસ્સ ઉર્ડરણ તદ્દેગત્ત ॥

ભાસાવિસારણહિ । વડ્ડુત્તી વન્નિયા ઇમા ॥ ૧૯ ॥

અકુશળ વચનનો નિગેધ, કુશળ વચનનું ઉદ્દીરણ તેમજ વચનની એકાગ્રતા (નિર્વ્યાપાગતાઉપ) ને ભાષા અભિતિમા કુશળ પુરુષો ભાષાસમિતિ જઠે છે ૧૯૬

દમતિ તુરગા વિહુ । કુમલેહિ ગયાવિ સજમિજ્જતિ ॥

વયવગ્ધિ સજમિઠ । નિઉણાણવિ દુક્કર મન્ને ॥૨૦૦॥

કુશળ પુરુષો (ઉદ્ધત) વેાડાને તેમજ (મદોન્મત્ત) હાથીને પણ દમી જાણે છે, પણ વાણી ઉપ વાણીને વશ કરવી એ તેા નિપુણ જનોને પણ દુ'ક' છે એમ માનુ છું ૨૦૦

સિદ્ધતનીંકુસલો । કઢ નિગિન્હતિ ત મહાસત્તા ॥

સન્નાયગ-ચોરગ્ગહ-જાણગ ગુણદત્તમાદુબ્બ ॥ ૧ ॥

સિદ્ધાન્ત (આગમ) નીતિમા કુશળ કંઠક મહાસત્ત્વરાણી સાવૃ પુરુષો તેનો પણ નિનહ જઠે છે અને સ્વજનોને ચોગ પકડી લેને એવું જાણનારા ગુણદત્ત માનુનીયે દૃષ્ટાન્તઉપ બને છે ૨૦૧

“ ગુણદત્ત સાંતુ દષ્ટાન્ત ”

ગુણદત્ત માનુને એકના ગુરુ આજ્ઞાથી એકાદી વિચિત્રતા અરણ્યમા ચોગે મળ્યા, “ અમારી વાત કોણે જહીરા નહિ ” એમ જાણાડી તેમણે મુનિને જવા દીધા માર્ગમા આગળ જત

મુનિને (પોતાના સસાર પક્ષી) માતા પિતાદિક મળ્યા તેમણે
 વદનાદિક કર્યા બાદ આગ્રહ કરી મુનિને પાછા વાળ્યા, માર્ગમા
 યોગેએ તેમને પકડી લુટી લીધા ત્યારે પદ્મીપતિને મુનિગજની
 માતાએ કહ્યું કે મને છગી આપ કે જીથી સ્તનોને ઠાપી નાખુ
 પદ્મીપતિએ તેનું કાગળ પૂછનાથી તે વૃદ્ધાએ કહ્યું કે મેં જાતે
 સ્તન પાન કરાવેલા આ સાધુએ તમને જાણ્યા જોયા છતાં મને
 પ્રયત્નથી નિવેદન કર્યું નહિ મુનિને તેનું કાગળ પૂછતા મુનિએ
 કહ્યું કે યોડી પાણુ ગૃહી પ્રયત્ન વાર્તા શ્રીગિનેશ્વરેએ નિષેધી છે
 તો તે ગિન વચનનો અનાદર કરી હું સ્વજનનું કાર્ય શી રીતે
 કરું ? આ વાતથી પ્રસન્ન થઈ પદ્મીપતિએ સહુને ઝાડી મૂક્યાં
 મુનિ પાણુ સહુને સહુપરેશ દર્જ અન્ય સ્થળે વિહાર કરી ગયા એવી
 રીતે અન્ય મુમુક્ષુઓએ પણ વચનગુપ્તિ આદરવી

“ઈતિ ગુણદત્ત સાધુ દશાન્ત ”

જો દૃઢગદ્દો ઇવ । દેહો અસજમેસુ વદ્વતો ॥

નાણકુસેણ રંભઈ । સો મન્નઈ કાયગુત્તત્તિ ॥ ૨ ॥

દુષ્ટ ગન્ધર્વની પેરે અસયમ માર્ગમા પ્રવર્તતા દેહને જ્ઞાન
 રૂપ અજ્ઞાન રહે દમવામા આવે તે કાયગુપ્તિ કહેવાય છે ૨૦૦

કુમુન્દવ સયા અગે । અગોવગાઈં ગોવિન્દ ધીરા ॥

ચિદ્વતિ દયાહેલં । જહ મગ્ગપવન્નઓ સાહૂ ॥ ૩ ॥

કર્મ (કાયળા) ની પેરે સદા સ્વદેહમા અગોપાંગિને

ગોપવી રાખા ધીર પુડપો દયાને માટે માર્ગ પ્રપન્ન સાવુની જે
પ્રવર્તે છે ૨૦૩

“ માર્ગ પ્રપન્ન સાધુ ચગિત્ર ”

કોઈએક મુનિગજ સાર્યની સાથે વિચિત્રતા હતા, તે નાર્ય
ધામનાળા મ્યાનમા પડાન નાખી રહ્યો, માવુને પોતાને રટેવા
ચોગ્ય સ્થાનક નહિ હોવાથી કદ્યથી એક પગ ગહી શકે એવા નિ
ર્દોષ મ્યળમા એક પગે મ્યાનમા લીન થઈ હતા ગદ્યા પણ તિવ
તુષ માત્ર પણ ખીજી ભૂમિ વાપરી નહિ તેમના મત્વથી તુષ
માન થયેલા ઈંદ્રે પ્રશસા કરી, તે સાક્ષણા કોઈક દેવ ચળાવના
આગ્યે, વ્યાવ્રતુ રૂપ ધારી કાળ મારી મુનિ ઉપગ ધસ્યે પણ
મુનિ લગાડે ક્ષોભ પામ્યા વગર ત્યાજ હતા નહ્યા, તેથી દેવ પ્રગટ
થઈ મુતિ કરી ખમાવી સ્વસ્થાનકે ગયો તે પણ ગર્વ રહિત તે
મહામુનિ ન્યાનમા સમાહિત રહી સકળ કર્મ ખપાવી મોક્ષપ
પામ્યા ઇતિ માર્ગ પ્રતિપન્ન માધુ દદાત

इय निम्मलवयकलिओ । ममिई-गुत्तीसु उज्जुओ साह
तो सुत्त अथ पोरिसि । कमेण सुत्त अहिज्जिजा ॥४॥

એ પ્રમાણે નિર્ગળ મત સહિત સમિતિ શુભિ પાળવામા
ઉદ્બુક્ત (હનમાળ થયેલો) સાતુ સત્ર પોન્ખી અને અર્થ પોરખીના
અનુક્રમ પ્રમાણે શાસ્ત્ર સિદ્ધાન્તનો અભ્યાસ કરે ૨૦૪

तमि अहीए विहिणा । विसेसकयउज्जमो तवविहाणे ॥
दव्वाइअपडिक्खो । नाणादेमेषु विहरिजा ॥ ५ ॥

વિનિ પૂર્વક શાસ્ત્ર અભ્યાસ કર્યે છતે વિવિન તપો વિના
 નમા વિશેષે ઉત્તમવત બની દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવમા પ્રતિ-
 બંધ રહિતપણે જૂદા જૂદા દેસોમા મુનિએ વિચરવું ' તે પ્રતિબંધ ન
 દ્રવ્યથી ત્રાવકાદિકમા, ક્ષેત્રથી નિર્વાત (પવન વગરના) આના-
 દિકમા, કાળથી શરદાદિક ઉતુમા, અને ભાવથી શરીર અવયવા
 દિકમા જેમકે આ ગ્રીમ ઉતુમા અહિજ રહીયે તે શરીરને મુખ
 ગહેરો મુનિનો એવો આચાર છે કે નર્વન મમલાવ ગમ્પી પ્રતિબં-
 ધ રહિત વિચરવું ૨૦૫

પઢિવધો લહુઅત્ત । ન જણુવયારો ન દેસવિન્નાણ ॥
 નાણાઈણ અબુઠ્ઠી । દોસા અવિહારપરકમિ ॥ ૬ ॥

(પ્રતિબંધ રહિત પણે) વિહાર નહિ કરવાથી (એકત્ર
 ગઢેતા) ગગદેષાદિક દોષોની ઉત્પત્તિ વાય, સ્વલ્લઘુતા થાય, તેમ
 જ વૈકાપકાર, દેશ વિજ્ઞાન, તથા જ્ઞાન વૃદ્ધિ થઈ શકે નહિ ૨૦૬

ગયણવ નિરાલલ્લો । હુજ્જ ધરામહલ વ સવ્વસહો ॥
 મેરુવ નિપ્પકપો । ગમ્મીરો નીરનાહુવ્વ ॥ ૭ ॥
 ચદુવ્વ સોમલેસો । સૂરુવ્વ ફુરંતગ્ગતવતેઓ ॥
 સીહુવ્વ અસલ્લોભો । સુસીયલો ચદણવણ વ ॥ ૮ ॥

(આત્મવેદી મુનિ) ગગનની જેમ નિરાલલ્લી, પૃથ્વીની
 પેરે સહનશીલ, મેડની જેવા નિપ્રકંપ, સમુદ્રની જેમ સુસીયલ,

ચ દ્રની જેવા સામ્ય લેશ્યાવત, સૂર્યની જેવા ચુરાયમાન ઉચતપ
તેજવાળા, સિંહની પેરે અક્ષોબ્ય અને ચઢનના વનની જેમ સુ-
શીતળ પ્રકૃતિવત હોય ૨૦૭-૨૦૮

પવણુવ્વ અપહિવહ્નો । મારુહવિહગમુવ્વ અપમત્તો ॥
સુહ્ધવહુવ્વ વયાસો । સારયસલિલ વ સુહ્ધમણો ॥૧॥

તેમજ મુનિ પવનની પેરે પ્રતિષ્ઠા ગહિત વિચરનાર,
ભા ઉપખીની પેરે પ્રમાદ ગહિત, મુગ્ધ વંદુની પેરે વિકાર વર્જિત,
અને શરદ જાળની પેરે શુદ્ધ દૃઢ્યવાળા હોય ૨૦૯

વજ્જિજ્ઞ મચ્છર પરણેસુ । તદ્ નિયણેસુ ઉકરિસ ॥
દૂરેણ પરિવજ્જસુ । સુદમીલસ્સ સસગ્ગિ ॥ ૧૦ ॥

પગપામા મત્સર, તેમજ નિજગુણમા ઉત્કર્ષ કરતો નરિ,
અને મુખ શીવ જનોનો સમર્ગ (પગિચય) દુઃસ્વીત ત્યજવો, મ
નનબ કે તે કદાપિ લગાડે કરતો નહિ ૨૧૦

પામથો ઓસન્નો । કુસીલ સસત્તનીઅ અહાહ્લદો ॥
ણહિ સમાઇન્ન । ન આયરિજ્ઞા ન સસિજ્ઞા ॥ ૧૧ ॥

પામથા, ઉસન્ના, કુશીળ, નમસ્ત ન્યને ચયાગ્રહદી
માનુએ જિનાજ્ઞાને ઉત્તમી નમાયરેલુ કાર્ય આત્માયિ સાનુએ
પોતે આદરવુ નહિ, તેમજ તેને પ્રશમવુ નહિ । પામથાદિકતુ
નરપ્રવચન સારોધાર પ્રમુખ અન્ય ત્રયો વક્રી બાણી લેવુ ।
બાણીને પોતે તેવે પ્રસંગે વિવેકથી વર્તવુ ૨૧૧

પિજં ભય પઓસો । પેસુનં મચ્છરો ર્હાસો ॥

અર્હકલહો સોગો । જિણેહિ સાહૂણ પઢિકુદ્ધો ॥૧૨ા

પ્રેમ, (સ્વજનાદિકમા) ભય, પ્રદ્રેષ, પૈશન્ય (ચાડી) મગ્જ, રતિ (ધટ સયોગે હર્ષ) હામ્ય, અગતિ (અનિષ્ટ સયોગે ખેદ) કલહ, શોક એ નર્વવાના માધુઓને શ્રીજિનેશ્વરેએ નિષે 'યા' એ મતલબ કે તે દોષો માધુઓએ એવના નહિ ૨૧૨

વદિજ્જંતો હરિસ । નિદિજ્જતો કરિજ્જ ન વિસાય ॥

ન હિ નમિઅનિદિઆણ । સુગઈ કુગય ચ વિતિ જિણા

મુનિજન વદાતા હર્ષ ન કરે, અને નિદા કરાતા ખેદ ન વડે, કેમકે નમાયેવાની સુગતિ અને નિદા કનગ્યેવાની દુર્ગતિ યાય એનો નિયમ નથી એમ કહેવાની મતલબ એ કે મુનિએ નિદા, સ્તુતિ ડગના, માન અપમાન આપનાર તેમજ નવજન અને અન્ય જનો એ સહુ ઉપર મદાય સમદૃષ્ટિ નાખી વિચગ્વુ, નિરતર અતગ્વૃત્તિ—અતગ્લક્ષ્ય ઉપયોગ ગાખીને નયમ પાળવુ । ૨૧૩

અપ્પા સુગઈ સાહઈ । સુપણ્ણો દુગ્ગઈ ચ દુપણ્ણો ॥

તુદ્ધો રુદ્ધો અપરો । ન સાહઓ સુગઈકુગઈણ ॥ ૧૪ ॥

આત્માને સન્માર્ગમા પ્રવર્તાવ્યાથી તે નદ્ગતિ આપે છે અને ઉન્માર્ગમા વર્તાવ્યાથી દુર્ગતિ આપે એ બાકી બીજા તૃહયા છતા જઈ સદ્ગતિ કે દુર્ગતિ આપી શકતા નથી, માટે

બીજી બહાનું નહિ જોતા અતરમાજ જોઇ પોતાનીજ બુધો મુક્તિ
શુદ્ધ નિર્ભય યવુ એજ ખડ નિજ કર્તવ્ય છે ૨૧૪

લહુકમ્મો ચરમતણૂ । અણતવિરિઓ સુરિદ પણઓવિ
સવ્વોવાયવિદિન્નૂ । તિયલોયગુરુ મહાવીરો ॥ ૧૫ ॥
ગોઆલમાઈણહિ । અહમેહિ ઉર્ડિણ મહાધોરે ॥
જઈ સહઈ તહા સમ્મ । ઉવસગ્ગપરીસહે સવ્વે ॥૧૬॥
અમ્હારિસા કહ પુણ । ન સહતિ વિસોહિઅવ્વ ઘણકમા
હા ભાવતો સમ્મ । ઉવસગ્ગપરીસહે મહસુ ॥ ૧૭ ॥

વધુકર્મ, ચરમશરીરી, અનતવીર્યનત, સુદેન્દ્રપ્રણમિત
તેમજ સર્વ ઉપાય અને વિધિના ખણ છતા ત્રિવેદી શુદ્ધશ્રી મહા
વીર દેવે પણ જ્યારે ગોવાળીયા પ્રમુખ અધમ લોહાએ ઉગીરવા
મહાધોર સર્વ ઉપસર્ગ અને પગિસહો સમ્યગ રીતે (દીનતા વગ-
-અદીનભાને) સહન કર્યા તો પછી જોને હજી ઘણા કર્મ ખપા
વવાનાં રહેલા છે એવા અમાગી જવાઓએ તે કેમ ન સહન કર-
વા ? એમ પ્રિયાર કરી ઉપસર્ગ પરિસહને સમજાવે મહન કર ।
૨૧૫-૨૧૬-૨૧૭

एवपि कम्मवसओ । अरई चरणमि हुज्ज जई कहवि ॥
तो भावणाइ सम्म । इमाई सिग्घ निअत्तिजा ॥१८॥

એમ છતા કર્મયોગે જ્ઞાત યાગિત્રમા અરતિ થઇ જાય

તો આ ભાવનાવડે તે યતી અરતિને શીઘ્ર ટાળી દેવી । ૨૧૮

સયલદુહાણાવાસો । ગિહિવાસો તથ્ય જીવ મા રમસુ ॥

જ દ્રસમાઈ ગિહિણો । ઉચરપિ દુહેણ પૂરિતિ ॥ ૧૯ ॥

હે આ ! મકળ કુ ખના નિવાસ રૂપ ગૃહવાસમા તુ રતિ
જ મા કેમકે આ દુપમા કાળમા ગૃહમ્યો પોતાના ઉદરને પણ
દુ ખે ભરે છે ૨૧૮

જલલવતરલ જીય । અધિરા લચ્છિ વિમગુરો દેહો ॥

તુચ્છા ય કામભોગા । નિવંધણં દુરકલસ્વવાણ ॥૨૦॥

હાબના અથ ઉપર રહેલા જળખિંદુની જેવું આવિત બે-
તબેતામા પૃથ વધ બધ છે, તેમજ લક્ષ્મી ચપળ-અચ્ચિર છે,
તેજ કાણુભગુ છે અને લાખો ગમે દુ ખોને દેનાગ વિષય ભોગો
તુચ્છ-અમાર છે ૨૨૦

કો ચક્કવટ્ટિરિદ્ધિ । ચઙ્ગ દાસત્તણ સમહિલસઈ ॥

કો વરરયણાઈ મુચ્છુ । પરિગિન્હઈ ઉવલસ્વહાઈ ॥૨૧॥

ચક્રવર્તીની ગિદ્ધિ મૂળને દાસપાત્ર કાણુ (મૂર્ખ) માગી
લે ? અને ઐશ્વર્યનો ત્યાગ કરીને કાણુ પશ્ચરના કટકાઓનું
અહણ કરે ॥ ૨૨૧

નેરહઆણવિ દુરક । જિજ્ઞાસ કાલેણ કિ પુણ નરાણ ॥

તા ન ચિર તુહ હોદી । દુરકમિણ મા સમુચ્ચિયસુ ॥૨૨॥

નારકીઓના (દીર્ઘ) દુ ખ પણ કાળે કરીને ક્ષીણ થઈ જાય છે તો પછી મનુષ્યના દુ ખ કદા ગણત્રીમા છે ? તેથી આ દુ ખ તને લાખા વખત નહિ ગ્હે, એમ વિચારી હે જીન ! તું ખેદ (ઉદ્વેગ) ન કર, પણ વીરા થા ! ૨૨૨

इय भावतो सम । खंतो दतो जिइदिओ होउ ॥
हृथिव्व अकुसेण । मग्गामि ठ्वेसु नियचित्त ॥ २३ ॥

આવી રીતે મમ્યગ્ વિચાર કરતો હે ભદ્ર ! તું ક્ષાન્ત, દાન્ત અને હિતેન્દ્રિય થઈ અકુશનડે હાથીની જેમ પોતાના ચિત્તને માર્ગમા સ્થાપન કર ! ૨૨૩

जम्हा न कज्जसिद्धी । जीवाण मणमि अट्टिए ठाणे ॥
इत्थ पुण आहरण । पमन्नचंदाइणो भणिया ॥ २४ ॥

કેમકે શુભ પરિણામાદિકમા મન અસ્થિગ્રહીતે હોવાના ૫૯ કાર્યની મિદ્ધિ થઈ શકતી નથી, આ પ્રસંગે પ્રસન્નમય દ્ર પ્રમુખના ઉદાહરણ શાસ્ત્રમા બાધ્યા છે, પ્રસન્નમય દ્ર રાજર્ષિ તેમજ ભરત મહારાજના ઉદાહરણ ઉપદેશમાળાદિકમા મુખ્ય સિદ્ધ છે ૨૨૪

अहर-गइ-पडियाण । किलिच्चित्ताण नियडि बहुलाण
सिरित्तुडमुडणेण । न वेसमित्तेण साहारो ॥ २५ ॥

નરકાદિક નીચી ગતિ તરફ જમણે પ્રત્યાન કરેલુ છે

એવા કિંદ્રષ્ટ ચિત્તવાળા અતિ કપટી જનોનું શિર મુકન કરવા
પૂર્વક વેપ આપવા માત્રથી કહ્યાણુ થતું નથી, શુણુ વિકળ અને
અનેક દોષ દુષિત જનોનું વેપ માત્રથી હિત થતું નથી ૨૨૫

વેલવગાર્દેસુ વિ । દીમદ્ લિંગં ન કજ્જસસિદ્ધી ॥

પત્તાઈ ચ મવોહે । અણંતસો દવ્વલિગાર્દં ॥ ૨૬ ॥

વેપ વિડ બક વિદૂપકાદિકની પાસે લિંગ (વેપ) તો હોય
ઠે છતાં તેથી કંઈ કાર્ય સિદ્ધિ થતી નથી તેવા દ્રવ્ય લિંગ તો
અસાર ચક્રમા ભમતા જીવે અનતિવાગ પ્રાપ્ત કરેલા છે, પણ શુ-
ણના ખપ વિના કનુ નજ્યુ નથી તેટલા માટે કેવળ દ્રવ્ય લિંગ-
માજ આશ્રય નહિ ધરતા માથે નદગુણનો અધિક ખપ કરના
શાસ્ત્રકાર જણાવે છે ૨૨૬

તમ્હા પરિણામુચ્ચિય । માહદ્ કજ્જ વિણિચ્છિઓ એસો ॥

વવહારનયમણ । લિંગગ્ગહણંપિ નિદ્દિદ્ધ ॥ ૨૭ ॥

તેથી આત્માનો (શુદ્ધ) પરિણામજ (સ્વછષ્ટ) કાર્ય માંગી
આપે છે એવો નિશ્ચય-સિદ્ધાન્ત છે તેમજ વ્યવહાર નયના અ-
ભિપ્રાયે લિંગ ગ્રહણ કરવાતું પણ કરેલું છે તેથી ઉલ્લયની અ-
પેક્ષા સિદ્ધ થાય છે ૨૨૭

જદ્ જિણમય પવજહ । તા મા વવહારનિચ્છે મુયહ ॥

વવહારનઓચ્છે । તિત્થુચ્છેઓ જઓ મણિઓ ॥ ૨૮ ॥

उस्मग्गेण निसिद्ध । अववायपयमि सेवए असद्धो ॥
अप्पेण च्हू इच्छइ । विसुद्ध-मालवणो समणो ॥३९॥

ઉત્તમર્ગ સામાન્ય વિવિરૂપ માર્ગે જતો નિષેડ કર્યા હોય તે અપનાવ પટે (ગાદ ગેગાદિક કાગળે) અશક ભાવે વિશુદ્ધ આ લગ્નવત સાધુ આચરે, એમ કહીને તે અલ્પ માત્ર મયમ વ્યયથી અધિક સયમ લાભનો ભગ્નક હોય ૨૩૯

पडिमिद्धपि कुणतो । आणाए दव्व-खित्त-कालन्नू ॥
सुज्झइ विसुद्धभावो । कालयसूरिव्व ज भणिय ॥४०॥

દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળનો બાલ પ્રભુ આત્માએ નિષિડ કાર્યને કરતો રતો વિશુદ્ધ ભાવથી કાવિક મગ્નિ પેરે વર્મ નિર્જરાવડે નુદ્ર વાય કેમકે કહ્યું છે કે “ સાધુ ચૈત્ય અને પ્રવચનના પ્રત્યનિક તથા નિદકને સવ શક્તિથી નિવારે, સ ગાદિકના ગાર્યે (લખિધપાત્ર સાધુ) ચકવર્તીની સેનાને પણ ચૂરી નાખે ” તે કાવિકાચાર્યની કથાનો નિસ્તાર નિશીથ સૂત્રચક્રી બાળી વેરો બાકી પોતાનીબદેન સા વી (સગસ્વતી)ના વ્રતને ભગ વરનાર ગજ (ગર્વભિધ) ને ઉપાયોથી પદશ્રદ કર્યા છતાં જમ તે આચાર્યવર શુદ્ધિને પામ્યા તેમ અન સમજી લેવુ ૨૪૦

जा जयमाणस्स भवे । विराहणा सुत्तविहि-समग्गस्स ॥
सा होइ निज्जरफल । अभय विसोहि जुत्तस्स ॥४१॥

જાયા ॥ (યતના) વન અને શાસ્ત્ર વિધિ સચુક્ત ગીતા-
ર્થવડે અશક્ય પરિહારે જે જીવ વિરાગના થઈ જાય તે અ યાત્રમ
વિશુદ્ધિ યુક્ત હોનાથી તેમને અગ્રભકર્મની નિર્જરાને માટે થાય ।
મતયળકે તેવી નિગધનાથી લાગેલું યતિ ચિત્ત કર્મ શીઘ્ર નહ થઈ
જાય જેમકે પ્રથમ અમયે બારે બીજે અમયે નિર્જર અને ત્રીજે
અમયે કર્મ ગહિત બને પ્રખર અ યાત્રમ વિશુદ્ધવત માટે એવી
જાત્ર મર્યાદા છે ૨૪૧

જે જતિઆ ય હેઝ । મવસ્મ તે ચેવ તત્તિઆ મુરકે ॥
ગળળાઈયા લોગા । દુળ્હવિ પુત્રા મવે તુલ્હા ॥૪૨॥

ગગદ્વેષ અને અજ્ઞાન યુક્ત જીવોને જે ભવવૃદ્ધિના હેતુઓ
છે તેજ હેતુઓ નમતા ભાગી જ્ઞાન-વિરોધી જનોને મોક્ષને માટે
થાય છે અને તે ભવમોક્ષ સખ પરી હેતુઓની ગણના કરતા અસ-
ખ્યાત બોકાકાશ પ્રદેશવડે (અન્યૂનાધિક) પૂર્ણ અને પરમ્પર
તુલ્ય થાય છે જીવ અનત છતાં હેતુ અસખ્ય કહ્યા તે અધ્ય-
વસાય સ્થાનની અપેક્ષાએ સમજવા ૨૪૨

ફરિયાવહિયાઈયા । જે ચેવ હવતિ કમવધાય ॥
અજયાળ તે ચેવ ઓ । જયાળ નિવ્વાળગમણાય ॥૪૩॥

ગમનાગમન, ભોજન, શયન પ્રમુખ જે (ક્રિયા) અજ
યલાવતને કર્મ બધ લાગી થાય છે તેજ ક્રિયા જયલાવતને કર્મ
નિર્જગનડે મોક્ષને માટે થાય છે ૨૪૩

एगतेण निसेहो । जोगेसु न देसिओ विही वा वि ॥
 दलिय पप्प निसेहो । हुज्ज विही वा जहा रोगे ॥४४॥

ગમનાગમન, ભોજન, શયનાદિક વ્યાપારમા જિનોએ
 એકાત નિષેધ કે એકાત આદેશ કર્યો નથી પણ જેમ રોગમા
 જીવ દ્રવ્યને પામીને વિનિ નિષેધ કરવામા આવે છે, એટલે અમુ
 કને અમુક પ્રકારના જ્વરમા સંદેહ અમુક વસ્તુની છૂટ આપે છે
 ત્યારે અન્યને જુદાજ પ્રકારના સંયોગને લઈ તેવાજ જ્વરમા તે
 વસ્તુનો નિષેધ કરે છે, તેમ અત્ર પણ જિનો તથાવિન સંયયણ
 વિનાના યજ્ઞ શાસ્ત્ર અભ્યાસમા પ્રવૃત્ત થયેલા સાવુને અતિ આક-
 રા તપનો નિષેધ કરે છે, અને સિન્ધ આહારાદિકની આજ્ઞા આપે
 છે, ત્યાં ફક્ત સંયયણ વાળા સાવુને આશ્રી તેજ કર્મરોગની ચિ
 કીત્સામા તેથી જુદાજ બતાવે છે અથવાતો એકજ જીવ દ્રવ્ય
 આશ્રી દેશ કાલાદિકના ભેદથી કાર્ય ભેદ બતાવે છે ૨૪૪

अणुमित्तोवि न कस्मइ । वधो परव्युपच्चया भणिओ ॥
 तहवि य जयति जइणो । परिणामविमोहिमिच्छता

કોઈને પરવસ્તુ પ્રત્યય (ખાદ્ય અર્થ કારણે) કશે બધ
 કે મોક્ષ થતો નથી પણ પોતાના પગિણામથીજ બધ કે મોક્ષ થાય
 છે તોપણ પરિણામ વિશુદ્ધિને ઇચ્છતા મુનીશ્વરે પ્રાપ્તિપાત વિ
 ગમણાદિક વિષયોમા યત્ન કરે છે, તે યુક્તજ છે ૨૪૫

जो पुण हिसाययणे—सु वट्टई तस्स नणु परीणामो ॥
 दुट्ठो न य त लिग । होइ विसुद्धस्स जोगस्स ॥४६॥

અને જે (આપમતિથી) હિસાદિક કાર્યમા પ્રવર્તે છે તેનો પગિણામતો દુષ્ટજ સમજવો હિસાદિક ધ્યાનકામા વર્તવું એ વિશુદ્ધ પગિણામનતનુ લક્ષણ નથી ૨૪૬

પડિસેહો અ અણુના । એગતેણ ન વન્નિયા સમણ ॥
 એમા જિણાણ આણા । કજ્જે મચ્ચેણ હોઅવ્વ ॥ ૪૭ ॥

(જોકે) સિદ્ધાન્તમા એકાત વિધિ કે નિષેધ ઉપદિશ્યા નથી પણ જે સમયે ક્ષત્રા યોગ્ય હોય તે કરતા નિર્ભય-દ સગૃહિત વનેનું એ તો ખાસ જિન આજ્ઞા છે ૨૪૭

દોસા જેણ નિરુજ્ઞાતિ । જેણ સિજ્જતિ પુલ્લકમાહ ॥
 મો સો મુરકોવાઓ । મેગાવથ્યાસુ સમણં વ ॥ ૪૮ ॥

જેનાથી દોષોનો નિમિદ્ધ થાય એટલે કે દોષોનું શમન થાય, તેમજ પૂર્વકર્મનો ક્ષય (નિર્જરા) થાય, તેને મેગાવથ્યામા આપ્યો સમાન ભોક્ષાપાય સમજવો ૨૪૮

વહુ-વિથર-મુસસગ્ગ । વહુયર-મુવવાય-વિથર નાહ ।
 જેણ ન સંજમહાણી । તહ જયસુ નિજ્જરા જહ ય ૪૯

બહુ વિસ્તારયુક્ત હિત્તર્ગ (વિનિમર્ગ) ને તથા અનિ બહુ વિન્નાગ્યુક્ત અપવાદ (નિષેધમર્ગ) ને જાણી, જેમ અયમની દાનિ ન વાય, તેમજ જેમ કર્મ નિર્જરા થાય, તેમ હે ભદ્ર ! તું પ્રયત્ન કર' ૨૪૯

અનિપુણ શુદ્ધિવાળાથી બહુ કષ્ટે જાણી શકાય એવા
જિન વચન ગભીર છે તેથી ગગદ્વેષ કદાચહાદિ ગદિત થઈ આ
જિન વચન પ્રયત્નથી વિચારવા ૨૫૪

ઉત્સર્ગવચાય-વિઝુ । ગીયથો નિસ્સિઓ અ જો તસ્સ ॥
અનિપૂહતો વિરિય । અસદ્દો સઙ્ગથ્ય ચારિત્તી ॥ ૫૫ ॥

ઉત્સર્ગ અને અપનાદના જાણ એવા ગીતાર્થ અને જે
તેવા ગીતાર્થની નિશ્ચયે રહેતા હોય તે સાધુ કપટ ગદિત સર્વત્ર
સ્વશક્તિ કોરવીને તપ, સ્વાધ્યાય અને વૈયાવચ્ચને કર્મો છોડે
ચાગ્રિવ ત લેખી શકાય ૨૫૫

રાગાદોસરહિઓ । મયણ-મયઢાણ-મચ્છર-વિમુક્કો ॥
જ લહહ સુહ સાહ । ચિતાવિસવેયણરહિઓ ॥ ૫૬ ॥
ત ચિતાસયસલ્લિય-દિયણહિ કસાયકામનહિણહિ ॥
કહ ઉવમિજ્જહ લોણ । સુસરપહુચકવટ્ટીહિ ॥ ૫૭ ॥

રાગાદિ દોષ રહિત, મદન (જામવિકાર), અણવિધ મદ
ધ્યાન અને મગ્ધર રહિત સાધુ, ચિતા રૂપ વિષ વેદનાથી મુક્ત
કર્મો જે (અનુષ્ઠાન) સુખ મેળવે છે તે સુખ સે કડા ચિતારૂપ
રાત્રિથી ભરેલા અને કામ કપાયથી નિહાળિત થયેલા ઇંદ્રો અને
ચક્રવર્તી (ના સુખ) સાથે શી રીતે સગપાવી શકાય / મતનજ
કે નિર્વિકાર પ્રશાન્ત મુનિના સુખ પાસે નિયમ કપાયને વશ વર્ત
નારા ઇંદ્રાદિકના સુખ બિલકુલ નજીવા જણાય છે ૨૫૬-૨૫૭

જ લહઈ વીયગઓ । સુરકં તં મુણઈ સુચ્ચિય ન અન્નો ॥
 ન હિ ગત્તાસૂયરઓ । જાણઈ સુરલોચ્યં સુરકં ॥૫૮॥

ગગાદિક વિકાર વર્જિત-વીતરાગ જે સુખ અનુભવે છે તે તેજ જાણે છે, બીજો કાંડ જાણી શકતો નથી વિદ્યાની ખાટમાળનાં જૂડ સુચોકના સુખ શું જાણે ? મુનિના સ્વાભાવિક-સ્વાધીન સુખ પાસે લોકોના કૃત્રિમ અને પગધીન પૌદ્ગલિક સુખ ગા હિમાખમા છે ૨ ૨૫૮

इय सुहृदलय चरण । जायइ इत्थेव तग्गयमणाण ॥
 परलोय-फलाइ पुण । सुरनरवर-सिद्धि-सुरकाइं ५९

જેમનું મન આગ્નિથી ભાવિત છે તેમને યયોક્ત ચારિત્ર આ લોકમાન્ય પ્રગટ (અતરૂ શાન્તિ-પ્રશમાનિ ૩૫) સુખદાયી થાય છે અને પગલોકમા છદ્મ, ચક્રવર્તી સંજની સુખ તેમજ મોક્ષ સુખ પણ અર્પે છે ૨૫૯

अव्वत्तेण वि सामा-इएण तह एगदिणपवन्नेण ॥
 सपइराया रिद्धि । पत्तो कि पुण समग्गेण ॥६०॥

એક દિવસ માત્ર અવ્યક્ત સામાયક પાપુ પાળવાથી સ-પ્રતિરાત્ર ત્રાગુ ખડની (અર્ધ ભન્ત ક્ષેત્રની) ઋદ્ધિ પામ્યો, તે સમગ્ર-પૂર્ણ સામાયકનું તો કંટેવું જ શું ? આર્ય સુહૃન્તિ મુગ્ધિએ પ્રતિબોધિત શ્રી સ પતિગત્તનુ ચગ્નિ મુપ્રસિદ્ધ છે ૨૬૦

એ પ્રમાણે આગ્નિ શુદ્ધિ અવિકાર પૂર્ણ થયો

ઇન્દ્રિય જયદ્વાર

અજિદિદિહિ ચરણ । કઠ્ઠ વ ઘુણેહિ કીરડ અસાર ॥
તો ચરણ ધીહિ દદ્ધ । જડ્યવ્વ ઇદિયજયમિ ॥૬૧॥

ખિયા કહને કરના છના નસ યોધુપતાદિકથી ઇન્દ્રિય જય
વગરના ના'તુ જેમ પુણુ નામનો જીવડો કાઢને યોધુ-નિ સાગ કરી
મૂકે છે તેમ નિસ્ય મુખની વાલમાંથી અચ્ચાન્નિતો વિનાશ કરી
નાખે છે, તેથી અણના અર્થો સાનુએ ઇન્દ્રિય જય કરવા દૃઢ
પ્રયત્ન કરેો । ૨૧

મેઓ સામિત્ત ચિય । સઠાણ પમાણ તહય વિમઓ ય ॥
ઈન્દિયગિહાણ તહા । દોઈ વિવાગો અ મણિયવ્વો દર

તે ઇન્દ્રિયોના ભેદ, પ્રકાર, તેનું સ્વામિત્વ (કયા છત્રને છે
ટક્ષી ઇન્દ્રિયો હોય તે) સસ્થાન (ઇન્દ્રિયોનો આકાર), પ્રમાણ
(માન), વિષય (ગ્રહણશક્તિ) તેમજ તે તે ઇન્દ્રિયોના વિષયમાં
ગૃહ-આસકન થયેવાને જે જે કળ થાય તે કહેવાશે ૨૬૨

પચેવ ઇદિયાડ । લોયપસિહ્દાઈ સોયમાઈણિ ॥
દલ્લિદિઅ માર્વિદિઅ । મેયવિમિન્ન પુણિક્કિ ॥૬૩॥

આત્ર (કર્તા) આદિક પાત્રજ ઇન્દ્રિયો લોક પ્રસિદ્ધ છે, તે
પ્રત્યેકના પુનઃ દ્રવ્યેન્દ્રિય અને ભાવેન્દ્રિય એવા બે ભેદ થઈ
જાય છે ૨૬૩

અતો-ચહિ-નિબ્વત્તી । તસ્મત્તિ-સરૂવય ચ ઉવગરણ ॥
 દન્વિદિયમિયર પુણ । લહ્હુવઓગેહિ નાયવ્વ ॥૬૪॥

તે ઇન્દ્રિયની અદર અને બહાગની ગ્યના તે નિવૃત્તિ
 અને તેની શક્તિયમાણ ને ઉપકરણ તે બન્ને દ્રવ્યેન્દ્રિય બાણવી.
 અને લક્ષિય તથા ઉપયોગ વડે ભાવેન્દ્રિય બાણવી તેમા
 જ્ઞાનાન-ણી આદિ ઝમેના ક્ષયોપગમથી જવને ગજ્ઞાદિક અહણ
 કગ્વાની ગતિ મપને તે લક્ષિય, અને તે શબ્દાદિકનો અહણ
 યગિણામ એ ઉપયોગ મમગવો તે બન્ને ભાવેન્દ્રિય છે ૨૪

પુદ્ગલ-જલ-અગ્નિ-વાયા । સ્પર્શા એગિદિયા વિણિદિદ્ધા
 ફિમિ-સલ્લ-જલ્લગા-લમ—માઈવાહાડ ય વેડાદિ ॥૬૫॥

પૃથ્વી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિ એ પાચ એક-
 ન્દ્રિય કહ્યા છે, તેમને એકજ સ્પર્શ ઇન્દ્રિય હોય છે દૃષ્ટિ, શ્રવણ,
 ગંધો, અગ્નિશિયા અને માતૃવાહ (ચુદેશ) પ્રમુખ એ ઇન્દ્રિય બાણવા
 તેમને સ્પર્શ ઇન્દ્રિય અને ગ્સના ઇન્દ્રિય એ બે ઇન્દ્રિયો હોય છે ૨૫

કુંથુ પિવીલિય પમુયા । જૂયા ઉદોહિયા ય તેડદી ॥

વિચ્છુ-મમર-પયગા । મન્ચિય-મસગાઈ ચરારિદિ ॥૬૬॥

કુંથુ, દીડી, પમુયા, જૂ, અને ઉદોહી પ્રમુખને સ્પર્શ, રસ
 અને ત્રાણ એ ત્રણ ઇન્દ્રિયો છે વીછી, શ્રમગ, પતગ, માખી,
 મગજ (ડાસ) પ્રમુખને સ્પર્શ, ગ્સ, દ્રાણ (નામિકા) અને
 ચક્ષુ એ ચાર ઇન્દ્રિયો હોય છે ૨૬

મૂસગ સપ્પ ગિલોદ્ધ ય । વ્રમણીયા સરહ પરિકળો મચ્છા ।
ગો મહિસ સસય સૂયર । હરિણ મણુસ્સા ય પર્ચિંદી ૬૭

મૂષક (ઉદ્ધ), માપ, ગિરોગી, બાબણી, મગ્ડા, પખી,
મગ્છ, ગાય, લેશ, સસના, સૂક, (ખૂડ) હરિણ, મનુષ્યો, કે-
વતા અને નારદી એ મહુને સ્પર્શ, ગમ, ત્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર
એ પાત્ર ઇન્દ્રિયો હોય ૩ ૨૮૭

કાયવપુપ્ફગોલય । મસૂર અહમુત્તયસ્સ પુપ્ફ વ ॥
મોય ચરકુ ઘાણ । ખુમ્પપગ્મિઠિય ગ્મણ ॥ ૬૮ ॥

શ્રોત્ર, ચક્ષુ, ત્રાણ અને રસના અનુક્રમે કંઈ બ પુષ્પ ગો-
લક, મસૂર, અતિમુક્તાકના પુષ્પ અને કુરમ્પ (અસ્ત્રો) જેવા સ-
ન્ધાન વાળા હોય છે, મતત્તમ ૩ શ્રોત્રાદિક ઇન્દ્રિયોનો આકાર
તથા પ્રકારનો હોય છે ૨૮૮

નાળાગાર ફાસિદિય તુ । વાહલ્લઓ ય સવ્વાઈ ॥
અણુલમસલ્લભાગ । એવ પટુત્તઓ નવર ॥ ૬૯ ॥
અણુલપટુત્ત સ્સણ । ફરિમ તુ મરીરવિશ્થલ્લ મણિય ॥
વારસહિ જોયણેહિ । મોય પગ્ગિન્હણ સહ ॥ ૭૦ ॥
રૂવ ગિન્હઈ ચરકુ । જોયણ લલ્લવાઓ સાહરેગાઓ ॥
ગધં રસ ચ ફાસ । જોયણ નવગાઓ સેસાઈ ॥ ૭૧ ॥

સ્પર્શન ઇન્દ્રિય તો અનેક પ્રકારની હોય છે પ્રમાણુમા
 યોત્તાદિક મર્તે ઇન્દ્રિયો પ્રત્યેકે અતર ન્યના આશ્રી લાંબી, પહોળી
 અને જાડી અગુણના અસખ્યાતમા ભાગની હોય છે, તેમા એ
 દક્ષો નિગેષ છે કે રસનેન્દ્રિય અગુણ પૃથક્ત્વ (૨ થી ૬ અગુણ)
 અને સ્પર્શનેન્દ્રિય શરીર પ્રમાણુ વિસ્તારવાળી હોય છે વિષય
 અહણુ પ્રમાણુ આશ્રી યોત્તા ઇન્દ્રિય (ઉત્કૃષ્ટ) બાર યોજન
 મુધીથી ગજ્ઞ અહણુ કરે છે, અથુ ઇન્દ્રિય કમક અધિક લાખ જો-
 જનથી રૂપ અહણુ કરી શકે છે, અને બાકીની ઇન્દ્રિયો ઉત્કૃષ્ટ નખ
 જોજન અતગિત ગધ, રમ, અને સ્પર્શ અહણુ કરે છે ઉત્કૃષ્ટત
 તેટલા ૬૦ રેટલા ઉત્કટ ગધ રસાદિકને અહણુ કરી શકે છે ૨૬૬-
 ૨૭૦-૨૭૧

અગુલઅમલભાગો । મુણતિ વિમય જહનઓ મુત્તુ ॥
 ચરકું ત પુણ જાણઈ । અગુલમલિજભાગાઓ ॥૭૨॥

અથુ ઇન્દ્રિય નિવાય બીજી બધી ઇન્દ્રિયો જવન્યત અ-
 ગુણના અનખ્યાતમા ભાગના આતરે રહેલ વિષયને બાણે છે,
 અને અથુ પાણુ અગુણના સખ્યાતમા ભાગના આતરે રહેલ નિષ-
 યને અહી રાકે છે ૨૭૨

इय नाय तस्सरूवो । इदियतुरए सएसु विसएसु ॥
 अणवस्यधायमाणे । निगिन्हए नाणरज्जहि ॥ ७३ ॥

આની રીતે ઇન્દ્રિયોના વિષયનુ સ્વરૂપ બાણીને, અને

મોણ સુમદાઈ । નિહયા તહ ચરખુણા વણિસુયાઈ ॥
 ઘોણેણ કુમારાઈ । રસણેણ હયા નરિદાઈ ॥ ૭૭ ॥
 ફાસિદિણ વસણ । પત્તા સોમાલિયા નરેસાઈ ॥
 ઢક્કિણેણ વિ નિહયા । જીવા કિ પુણ સમગ્ગેહિં ॥ ૭૮ ॥

આજ ઇ દ્રિયથી સુભદ્રાદિક, તેમજ અશ્રુવિકારથી વણિક
 સુતાદિક, ધ્રાણુ ઇ દ્રિયથી કુમારદિક અને રસના ઇ દ્રિયથી નરેન્દ્રાદિક
 વિનાશ પામ્યા, તેમજ સ્પર્શ ઇ દ્રિયથી સુકુમારિકા સખધી નરે-
 શાદિકે દુઃખ પામ્યા. જ્યારે એક એક ઇ દ્રિયની પરવશતાથી જીવે
 એવી રીતે વિનાશ પામ્યા તો પછી પાચે ઇ દ્રિયોને સમકાળે પર-
 વશ થઈ ગહેનાગ પામર પ્રાણિઓનું કહેવુંજ શુ ? ૨૭૭-૨૭૮

“ દષ્ટાત ૧ હુ ”

સુભદ્રા પોતાની એક દાસી કદાચિત્ દાઢ અતુઃ ગવૈ-
 યાના ગાનના અમ્મા નિમમ્મ થઈ મોડી આવવાથી તે દાસી ઉપર
 ચીડાણી, સત્ય હકિકત કહેવાથી પોતે પણ તે ગાયન સાંભળવા
 આતુર થઈ એકદા તે પ્રમાણે પોતે તક મેળવી તેનું મનોહર
 ગાન સાંભળ્યું, પણ તેને કદ્રૂપ જણી પાછળથી તેની નિંદા કરવા
 લાગી, તે વાત ગવૈયાએ જાણી જ્યારે સુભદ્રાનો પતિ પરદેશ
 ગયો હતો ત્યારે પોતાનું વૈર વાળવા માટે તેના ગૃહ સમીપે જઈ
 વિગ્ધાનવથી દુઃખ થયેલી તેણીને એવું ગાન સંભળાવ્યું કે જેથી
 દુઃખમત્ત પ્રાય ખની એ બાકળી થઈ પ્રમાદથી નીચે પડીને તે મરણું

પામી એવી રીતે આન ઈન્દ્રિયની પગવશતાથી સુભદ્રાનું
મગ્ન થયું

‘ દૃષ્ટાન્ત ૨ શ્રુ ’

કાચનપુત્રમા વસતા એક એકિનો પુત્ર જન્મતી વેળાએ
સુદૃઢ લક્ષણ લક્ષિત છતા ચપળ નેત્ર વાળો હોવાથી તે સ્ત્રીલોભી
થયો, એમ કોઈ સામુદ્રિકે કહ્યું હતું, તે પ્રમાણે જ ચોવન ચર્યમા
તે વૈવાક્ષ અત્યંત સ્ત્રીલોભી બન્યો, તેથી ઘણે ઠેકાણે ફટાનો
ઢેવટ ગાજની ગણીને જોઈ તેની માથે બ્યલિયા સેવના નીચા
કગવા લાગ્યો, માર્ગમા જતાજ બહુ વિરબના પામ્યો, ઢેવટ બૂકા
હાને કમોતે મગી ત્રીજી નગડે ગયો, એ પ્રમાણે ચક્ષુદ્રિયની પ
રવશતાથી નણિફસુત પોતાના બન્ને લવ હારી ગયો

“ દૃષ્ટાન્ત ૩ શ્રુ ”

એક ગજપુત્ર અત્યંત ગુણવત્ત છતાં ઘણું ઈન્દ્રિયના
વિષયમા અતિ લોભુષ હતો એકદા તેની આગમન માનાએ
પોતાના પુત્રને રાજ્ય પ્રાપ્તિ થાય તે માટે કપટથી વિષમય
એક ગંધ પુટી તૈયાર કરી, તેને એવી યુક્તિથી ગોડવી રાખીકે તે
ગજપુત્રના હાથમાં આવતા તરતજ સુધીને તે પ્રાણમુક્ત થયો તે
ઘણું લોભુષતાનું ક્ષણ જણવું

“ દૃષ્ટાન્ત ૪ શ્રુ ”

મિથિલા નગરીમા વિમળયશા નામે રાજા છે તે અન્યત્ર
કેવળી લગવાનને વાદવા ગયો, ત્યારે કેવળી મહારાજે દેશના

દીપ્તી કે “સર્વ ઇદ્રિયોભા રમના ઇદ્રય જીતવી, સર્વ
 કર્મોભા મોહનીય કર્મ જીતવું, સર્વ વ્રતભા બ્રહ્મવ્રત
 યાજવું, અને સર્વ ગુણોમાં મનગુણિ યાજવી એ અ-
 નિ કહિન છે” એ પ્રમાણે દેશના આબજીને નૃપતિએ પ્રજા
 પ્રત્યે પૃથ્વ્ય કે મહાગજ’ ગ્સનેન્દ્રિય જીતવાથી કેવા કાયદા છે
 અને તેનું દુર્જય પણ શી ગીતે છે? ગુરુમહાગજ કહે છે કે
 નૃપતિ ગ્સનેન્દ્રિયને જીતવાથી બીજી બધી ઇદ્રિયો મહાજી જીતા
 ઇ જાય છે અને તેને વિવિધ રમ નડે પોષવાથી નેષ ઇદ્રિયોને
 પુષ્ટિ મળ્યા વગેરે જેમ વૃક્ષના મૂળમાં જળનું મિચન કગ્વાથી
 તે જળ હેઠ ટાય મુધી પહોચી કળ પ્રસન્નિ કહે છે, અને જળ
 વિના મૂળ શક થવાથી આખું વૃક્ષ સકાંડ જાય છે, તેમ અન્ન
 અમલ વેનું તે ઉપર એક દષ્ટાન કહું છું આ બૂવલય (ન-
 ગર)માં કર્મ વિપાક ગળ ગળ્ય વગેરે તેને શુભ સુદરી અને
 અશુભ સુદરી નામે મેગણીઓ છે પહેલીથી વિષ્ણુ નામનો પુત્ર
 દક્ષ, કૃતઘ, મરણ અને શુદ્ધિમાન થયો ત્યાં બીજીથી મતિવિકળ
 આળ નામનો પુત્ર વિપરીત ગુણવાળો થયો, તેમાં પા.
 વિનેષત ગ્મયોલુપી થયો તેથી તે ગ્સલોલ નામે વિખ્યાત થયો
 ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, પેયપેય ઇગ્જા મુજબ વાપરવાથી રોગઅસ્ત થયો
 વૈદ્યોએ લધન કરવા કહ્યા છતાં તે કરતો નથી ભાઈએ બહુ
 કહેવાથી લધન કર્યું પણ ભાઈ પ્રમુખને વિન વિન ભોજન કરતાં
 એમ પ્રદેષથી પ્રજ્વલિત થઈ ભાઈને મારવા દોડયો, તે ધાને નથી
 વેગવ્ય વડે વિષ્ણુ ભાઈએ દીક્ષા ગ્રહી આત્મ કહ્યાપુ સાધ્યુ-

પિતાએ પણ એજ પવિત્ર માર્ગ આદર્યો અને તે ગમનોત્રુપી બાળ ગાન્યપદ પામી માન લોત્રુપી બની, સૌંદ્ર ધ્યાનશી મરી, સાત મી નરેકે ગયો ત્યાથી અનત સસાર પશ્ચિમમાં કચે એવી રીતે ગમનોત્રુપતા વડે તે પાપી બાળ બહુ દુ ખી થયો

“ દૃષ્ટાન્ પ મુ ”

વમતપુરમાં જીતશત્રુરાજ પોતાની રાણી સુકુમાલિકાના ઝામળ ન્પર્શમાં અતિ આસક્ત થયો છતો રાજ્ય કાજની ઉપેક્ષા કરી બેઠો તેથી મત્રીએ તેને પદબ્રષ્ટ કરી તેના પુત્રને તખ્ત નથીત કર્યો મહાટવીમાં આવતા ગણી બૂખી તન્પી થઈ તેથી ગજાએ મોહવશાત્ સ્વજ વા ચીંગીને પોતાના માતાદિ કરી તેણીને પશ્ચિમ કરી, તોપણ અ તે તેણીએ રાજને છેદ દીધો રાણી પણ નિવિંન વિ હબનાપાત્ર થઈ, એ રી રીને ન્પર્શન ઇ દ્રિયને આધીન બની રાજ રાણી બન્ને દુ ખી થયા આ પ્રમાણે એક એક ઇ દ્રિયને વશ પડનાર પ્રાણિઓના બહુ બુદ્ધ હાય થાય છે પતંગ, ભગ, મીન, મગ્ગ, હાથી અને હાલ પ્રતુખ પા અંકક ઇ દ્રિયને આધીન બની મગ્ગાત કષ્ટ પામે છે, તો મમકાને મમત્ર ઇ દ્રિયોને વશ બનાવ જીવોને ચેતી અને ચનારી દુ ખ દ દોષીનુ કહેતુ ન્પ મુ ” એમ સમજી ચતુર નગેએ ચેતી જલુ અને સતોષવ્રતિ ધારી પાન ટાગીથી મન મર્કટને બા રી સ્વનશ કરી ઇ દ્રિય જય કર્વે !

સેવતિ પર વિસમ । વિસતિ દીળ મળતિ ગરુયા વિ ।।
 ઇન્દ્રિયગિદ્ધા ઇહહ । અહરગય જતિ પરલોભ ॥ ૭૧ ॥

ઇ દ્રિયગ્ન્ય વિષયોમા યદ્ધ બનેલા મોટા નોડા પણ
અદિ બીજાની મેવા કહે છે, વિષય મ આમાદિકમાં ઉતરે છે, દીન
નયન બોલે છે અને પગલના નગકાદિકની નીચી ગતિમા નય
કે મતનખ કે વિષય નિવશતાથી જીવ હ્રમ્ય-વોકમા પરાબલ
પામે છે ૨૭૬

નારયતિરિયાય ભવે । इदियविमगाण जाइ दुस्काइ ॥
मन्ने मुणिज्ज नाणी । भणितं पुण सो वि न समध्यो ८०

ઇ દ્રિયને વશ થયેલા જીવને નગ ક તિર્યચ ગતિમા ને ને
કુ ખો નહવા પડે છે તે તે કક્ત નર્વજ-કેવળીજ જાણે છે, એમ
'શુ માતુ છુ, છતા તેઓ પણ તે કુ ખ વહેવા નમર્ય નથી ૨૮૦

तो जिणसु इदियाइ । हणसु कसाए यजइ सुह महमि
सकमायाण न जम्हा । फलसिद्धि इदियजएवि ॥ ८१ ॥

તેથી જો તુ શુખ વાછતો હોય તો ઇ દ્રિયોનો નય ક
અને કપાયોનો નાશ કરે કમકે ઇ દ્રિયોનો નય કર્યો છતા પણ
કપાયવૃત જીવને કળ નિદ્ધિ વધ શક્તી નથી ૨૮૧

कपायजय द्वार.

तेसि सरूव भेओ । कालो गइमाइणो य भणियन्वा ॥
पत्तेयं च विवागो । गगद्दोसत्तभावो अ ॥ ८२ ॥

તે કપાયોનુ સ્વરૂપ, તેમના ભેદ, તેમનો સ્થિતિ-કાળ,

અને તેમની ગતિ પ્રમુખ, તેમજ પ્રત્યેકે તેમનો ડૂંગ વિપાક
અને તેમનું ગગદ્વેષપણે થતું પગિણમન એ સર્વે વિષયો અત્ર
અર્થવા યોગ્ય છે પ્રથમ કથાય સજ્જનો વ્યુત્પત્ત્યર્થે ૬૨ છે ૨૮૨

કમ્મ કસ ભવો વા । કસમાઓ મિં જઓ કસાયાઓ ॥
સસારકારણાણ । મૂલ કોહાઈણો અ તે ઐ ॥ ૮૩ ॥

કપ એટલે કર્મ અથવા ભવ—તે કર્મ અથવા ભવનો
આથ એટલે લાભ જેથી થાય તેનું નામ કપાય છે તેથી તે કો
વાદિક કપાય અસયમાદિક સસારવદ્ધિજનક કારણોના મૂળ
ગણાય છે ૨૮૩

કોહો માણો માયા । લોહો ચરો વિ હુતિ ચડ મેયા ॥
અણ અપ્પચ્ચરકાણા । પચ્ચરકાણા ય સજલણા ॥ ૮૪ ॥

કોપ, માન, માયા, લોભ, એ આ કપાયો પણ અનતા-
નુબધિ, અપ્રત્યાખ્યાની, પ્રત્યાખ્યાની અને સજ્જનો રૂપે ચાર આ-
પ્રકારના છે ૨૮૪

વધતિ ભવમણત । તેણ અણતાણુવધિણો મણિયા ॥
એવ સેસાવિ ઇમ । તેસિં સરુવ તુ વિન્નેયં ॥ ૮૫ ॥

કપાય ઉદય પામ્યા છતાં અનત ભવ (સમાર) નો અ-
નુબધિ (વિસ્તાર) કરે તેથી તેને અનતાનુબધી કહ્યા છે,
તેમજ બીજાનું પણ આવી રીતે સ્વરૂપ કહેવામાં આવ્યું છે.

પર્યાખ્યાણ-નિયમમા પ્રતિબંધ કહે તેથી અપ્રત્યાખ્યાની, સર્વ
વિનિની પ્રાપ્તિમાં પ્રતિબંધ ન કહે તેવી પ્રત્યાખ્યાની અને ચાગિ-
ત્રીને પણ કાણવા ઉદય સાવ દેખાડે એવા મંદતાને પ્રાપ્ત થયેલા
જ્ઞાપકને અન્વયનના નામથી ઓળખાવ્યા છે ૨૮૫

જલ-રેણુ-પુદ્ગલ-પવ્વય-રાઈસરિસો ચઝવિર્હો-કોહો ॥
તિણિસ લયા કઢ-દ્વિય-સેલ-થંભોવમો માણો ॥૮૬॥

જળ, રેણુ (ગ્રા) પૃથ્વી, અને પર્વતમા પડેલી રેખા
(કાટ) મમાન અનુક્રમે ચાર પ્રકારનો અન્વયનાદિક કોષ છે
તેમજ માન, વૃણની શળી, કાટ, અસ્થિ (હાડ) અને પર્યાખ્યા
થલ જેનો છે મતલબ કે તે અનુક્રમે અતિક અધિક વખત
ગેના હોનાથી દૃઢ છે ૨૮૬

માયાવલેહિ-ગોમુત્તિ-મિદસિગ-ઘણવસમૂલમમા ॥
લોહો હલિદ-સ્વજળ-કદમ-કિમિરાગસામાણો ૮૭

અનવેહિ (વાસની છાન), ગોમુત્ત, મિદસિગ, (મેદાતુ-
શી ગદુ) અને ઘણા મજબૂત વાનના મૂળ સમાન માયા છે તેમજ
લોભ હાન, ખજન (ગજળ) કદમ (ગાડનો મળ) અને
કિમિરાગ (કિરમીજીયા ગ) જેવો છે. ૨૮૭

પરક-ચડમાસિ-ચચ્છ-જાવજીવાણુગામિણો મણિયા
દેવ-નર-તિરિય-નારય-ગહસાહણહેયવો નેયા ॥૮૮॥

તે સજ્જવનાદિક કથાય અનુક્રમે એક પક્ષ (પખવાદિયુ)
ચાર માસ, એક વર્ષ, અને જીવિત પર્યંત ટકવાવાળા છે, અને
દેવ, મનુષ્ય, તિર્યચ અને નરક ગતિને આપવાવાળા છે ૨૮૮

ચણ્ડસુવિં ગઈસુ સઘ્વે । નવર દેવાણુ સમહિઓ લોહો ॥
નેરહઆણવિ કોહો । માણો મણુયાણ અહિઅયરો ૮૯
માયા તિરિયાણહિયા । મેહુણ-આહાર-મુચ્છ-મય સન્ના
સ ભવે કમેણહિયા । મણુસ્સ-તિરિ-અમર-નિરયાણ ૯૦

જો કે મન ગતિમા આગે પ્રકાશના કથાય તો હોય છેજ તો
પણ દેવતાઓને લોભ વિશેષ હોય છે, નારદીઓને ક્રાન અને મનુ
ષ્યોને માન અધિકતર હોય છે, તથા તિર્યચને માયા અનિક હોય
છે તેમજ મનુષ્ય, તિર્યચ, દેવ અને નારદીને આ ન જ્ઞા પૈદી મે
થુન, આહાર, પગિત્રહ અને ભય મ જ્ઞા અનુક્રમે અનિક હોય ૭
૨૮૯ ૨૯૦

મિત્તપિ કુણહ મત્તુ । પચ્છહ અહિય હિયપિ પરિહરહ ॥
કજ્જાકજ્જ ન મુણહ । કોવસ્સ પમગઓ પુરિસો ૯૧

હોપને વશ થયેલો પુરુષ મિત્રને શત્રુ વેષે છે, અહિત કરે છે
હિતનો પણ ત્યાગ કરે છે અને કાર્ય અકાર્યને જાણતો નથી ૨૯૧

વર્મથકામમોગા-જ હારણ કારણ દુહસયાણ ॥

મા કુણસુ કયમવોહ । કોહ જઈ જિણમય મુણસિ ૯૨

જો તુ જિન મનને બાણતો હોય તો વર્ષ, અર્થ કામ
(ભોગ) નો નાશ કરનાર સે કડો દુષ્ણને દેના અને સસાગની
પગ પગ વંધાગના કોપ કરીશ નહિ ! ૨૬૨

इह लोइ चिय कोवो । सरीरमंताव-कलह-वेराइ ॥
कुणइ पुणो परलोगे । नरगाइसु दारुण दुस्क ॥ ९३ ॥

કોપ આ લોકમા ખરખર શરીર સતાપ, વલહ અને વૈ
ગભાવ કરાવે છે, અને પરલોકમા નરકાદિક દારૂણ (અતિ આકર) દુષ્ણ આપે છે ૨૬૩

स्वती सुहाण मूलं । मूल धम्मस्स उत्तमा खंती ॥
हइ महाविज्जा इव । खंती दुरियाइ सयलाइ ॥ ९४ ॥

(ત્યાગે દોષના પ્રતિકાર રૂપ) ક્ષમા સુખનું મૂળ છે જિ
નોક્ત ઉત્તમ ક્ષમા વર્મનું મૂળ છે, તેમજ તે મહા વિજ્ઞાની જે
મકળ દુગ્ધિ પાર્વિ-દોષ ને દૂર કરે છે ૨૬૪

कोवमि खमाण्वि य । चकारिय खुड्डओ अ आहरण॥
कोवेण दुह पत्तो । खमाइ नमिओ सुरोहिपि ॥ ९५ ॥

કોપ કરવામા અને ક્ષમા ગુણ આદરવામા અવ્યય કારિ-
રિત ભદ્રિકા (અવ્યય કરી ભદ્રા) તથા નાગદત્તશુધિક (કુરંગદ) પ્રમુખના દૃષ્ટાંત છે તેઓ કોપથી દુષ્ણ પામેલ છે, અને ક્ષમા-
થી દેવતાઓએ પણ તેમને પ્રણામ કરેલ છે ૨૬૫

“ અમ્ય કારી ભદ્રાનુ ચરિત્ર. ”

અમ્ય કારી ભદ્રા એ એક શ્રેષ્ઠિની પુત્રી હતી પોતાનું વચન ઉત્તર ન ન કરે એવા ગૃહસ્થ (પ્રધાન) સાથે પાણી, દિવસ અન્ન થયા બાદ ગમે તેમ થાય તો પણ ધર બહાર નહિ જવા પોતાના પતિને જણાવવાથી તે તે પ્રમાણે કરતો હતો. છતાં એક દિવસે પ્રાનાને ગાંઠએ રોકી રાખવાથી તે વખતસર આવી શક્યા નહિ, તેથી બહુ કુપિત થઈ સ્વપતિને ત્યાગ કરી પોતે ચાલી ગઈ, માર્ગમા ચોર પ્રમુખથી બહુ દુઃખ પામી, પછી ધાતકી પ્રદેશમા વેચાડ જ્યાં મનુષ્યના પોહીથી વસ્ત્ર ગાતા ત્યાં કવચિત્ કો, સ્વજન આની ચકનાથી તેણે તેણીને તે દુઃખમાથી કોઈ ગીતે મુક્ત કરી આના કંકના અનુભવ પછી તેણીને બહુજ સમતા આવી ક્ષમાગુણ તેણીમા એટલો બધો વૃદ્ધિ પામ્યો કે હદે પણ તેણીની પ્રશંસા કરી ઉત્તમ સમતા થોગે પોતાની જીવગી સુધારી તે સુખી થઈ.

“ શુદ્ધક સાધુ દંડાત ”

શુદ્ધક સાધુ કવચિત્ બિક્ષા નિમિત્તે ગયો હતો, ત્યાં અનુપયોગથી એક મદ્દજી (દેડકી) તેના પગ નીચે કચનાઈ ગઈ તે વાત અન્ય માણસે પુનઃ પુનઃ જણાવ્યાથી કોપ પ્રવૃત્તિ થઈ શુદ્ધક તે સાધુને મારના જતા વચમા રહેવા સ્તબ આયે બટકા ગ્યો અને તેના મર્મ સ્થાને વાગવાથી મરણ પામી જ્યોતિષક દેવ થયો પછી મર્પના કુળમા અનતર્યો, ત્યાં જાતિસ્મરણ જ્ઞાનથી પોતાની જૂથ સમજ, સુનાગીને સમતા યુક્ત કાળ કરી નાગદત્ત નામે રાજપુત્ર થયો.

“કરગદ્ સાધુ દષ્ટાત.”

કરગદ્ સાધુ મહા વૈનાગ્યવત છતા બહુ સુધા યોગે દિન-
મમા બે ત્રણ વાર નિર્દોષ આદ્ય વાપ-તા હતા, ઉપવાસ પ્રમુખ
તપ કરી શકતા નહિ એકદા આદ્ય લાવી તપસ્વી સાધુને પોતે
નિમત્રણ કર્યું, તે તેમણે નહિ સ્વીકારતા તે સાધુના પાત્રમા યુક
નાખ્યુ કરગદ્ મુનિ મનમા સમતા મહિત તે વાપરી ગયા ઉ
ત્તમ પ્રકારની ક્ષમાને આદ્ય જગતા નિર્ભય ‘યાન યોગે તે કેવળ
જ્ઞાન પામી સકળ કર્મ બંનથી મુક્ત થઈ મોક્ષે સવાળ્યા

જાઈ-કુલ-રૂવ-ચલ-સુઅ-લાભ-તવ-સિરિય-અઢહા માળો
જાણિય પરમથેહિં । મુકો સસારમીરુહિ ॥ ૧૬ ॥

પન્થાર્યના જાણ, ભવ લીડ નનો આદ્ય પ્રકારનો મદ ત્ય
જે કે જાતિ, કુળ, બળ, શ્રુત, લાભ, તપ, અને ક્ષમી સખતી
અભિમાન-ગુમાન તેઓ કરતા નથી ૨૬

અન્નયરમઓમ્મત્તો । પાવડ લહુઅત્તણ સુગુરુઓવિ ॥
વિવુહાણ સોયણિજ્જો । ચાલાણવિ હોઈ હમણિજ્જો ॥૧૭॥

ઉક્ત મદ પૈકી કોઈ મદથી ઉન્નત બનેવો જન ગમે તેવો
જાણે દોષ તો પણ લધુતાને પામે કે, પડિતોને શોચના યોગ્ય
અને બાળકોને પણ દસવા યોગ્ય બને કે ૨૭

જઈ નાળાઈ મઓ વિ હુ । પઢિમિદ્ધો અઢમાણમહણેહિ
તો મેસ મયઢાણા । પરિહરિયવ્વા પયત્તેણ ॥૧૮॥

આરે આઠે મદના ક્ષય કરનાર જિનેશ્વરોએ જ્ઞાનાદિક
ગુણોનો મદ કરવો પાપુ નિષેધો છે, તો બાકીના (અનર્થ દાયક)
મદ ધ્યાનો તો અવશ્ય (આત્માર્થી-જનોએ) પ્રયત્ન વડે પઠિત
સ્વાજ જોઈએ ૨૬૮

દપ્પવિસપરમમત । નાણ જો તેણ ગલ્લમુલ્લહર ॥
સલિલાડ તસ્મ અગ્ગી । સમુદ્ધિઓ મદપુન્નસ્સ ॥૧૯॥

જે જ્ઞાન અભિમાન ઉપ વિષને ટાળવા પન્ન મત્ર સમાન
છે તેજ જ્ઞાનથી જો ગર્વ કરવામા આવે તો મ- પુન્યનાશને જ-
નમાર્થી અગ્નિ ઉઠ્યો મમજનો ૨૬૯

અમ્મસ્મ દયા મૂલ । મૂલ સ્વતી વયાણ મયલાણ ॥
વિણઓ ગુણાણ મૂલ । દપ્પો મૂલ વિણાસસ્મ ॥૩૦॥

નર્મતુ મૂળ દયા ે, મકળ પ્રતોતુ મૂળ ક્ષમા છે, અને
સકળ ગુણોતુ મૂળ વિનય ે, તેમ (મકળ) વિનાશતુ મૂળ
અભિમાન ગર્વ ે ૩૦૦

ચદ્દોસસકુલે ગુણલલ્લમિ । કો દુલ્લ ગલ્લિઓ રહર ॥
મોઝ્ઝ વિગયદોમ । ગુણનિવહ પુલ્લપુરિસાણ ॥૧॥

પૂર્વ પુરોના નિર્દોષ ગુણ સમુદાય (આશ્રી) સાલણીને
બહુ દોષથી વ્યાપ્ત એવા લવ માત્ર ગુપ્તા કોણ (સદ્ગુણ પુ-૫)
ગર્વ કરે ૩૦૧

સોહઈ દોસામાવો । ગુણવ્વ જઈ હોઈ મન્છરુત્તિઓ ॥

વિહવેસુ તહ ગુણેસુ અ । ઇમે ઇદ્દિઓ અહંકારો ॥૨૦॥

જો જીવમાથી મન્છર દોષ દૂર થયો હોય તો તે દોષનો અભાવ ગુણની પેરે જોલે છે શ્રીમત (લક્ષ્મીપાત્ર) અને ગુણવતને વિષે રહેલો અહંકાર શિષ્ટ જનોના દુષ્ટ્યને વધારે પીડા કરે છે મતયામરે શ્રીમતે તેમજ ગુણવત જનોએ અહંકાર નજર કર્યો જોએ ૩૦૨

જાઈ મણિક્કેણવિ । પત્તો ડુવત્તણં દિઅવરોવિ ॥

મન્વમણિ કહ પુણ । હોહિતિ ન સન્વગુણહીણા ॥૨૧॥

એક જાતિ મદદ કરવા માગથી દ્વિજવશ પણુ-ડુબ્બ પણુ પામ્યો તો સર્વ મદદ કરવાથી પ્રાણીઓ સકળ ગુણ હીન કેમ ન થાય ? અપિતુ થાયજ ૩૦૩

“બ્રહ્મદેવ દદ્યાત”

એમદત્ત નામના પુરોહિતનો પુત્રબ્રહ્મદેવ સકળ વિદ્યા-ગ્રહ છતાં જાતિ મદથી ઉન્નત જની જવાથી તેના પિતાના મગ્ન બાદ રાજ્યે અન્ન્ય પુરોહિત થાયો બ્રહ્મદેવની સહુકાંઈ હામી કરવા લાગ્યા, તેથી કંટાળીને તે અટવીમા ચાલ્યો ગયો, ત્યાં અનેક દુર્ગોને જોતા તેમાના એકદુર્ગે આવી તેને સ્પર્ગ કર્યો તેથી તે દુષિત થઈ તેને શાપ દેના લાગ્યો પરિણામ એ આગ્યુ કે દુર્ગે તેને, હાં માયો ત્યાથી મરીને તેજ દુષ્ણનો દુર્લભ પુત્ર થયો

અને બહુ પાપ કરી મરીને પાપમી નરકે ગયો ત્યાથી પણ નિકળી પ્રાપ્ત સર્વ હીન બલિઓમા અવતરી મહા દુષ્ટી થયો

જે મુદ્ધજળ પરિવચયતિ । વદુ-અલિય-કૂડ-કવડેહિં ।
અમરનરસિવસુહાણ । અપ્પા વિ દુ વચિઓ તેહિ ॥૪॥

જે અસત્ય વચન વચના યુક્ત બહુ કપટ દેખાતો મુગ્ધ જનોને હજે છે તેઓ મુગ્ધ ના અને મોક્ષ સુખથી પોતાના આત્માને પણ વચે-હજે છે એમ ચોક્કસ નમજનુ આ ઉપ થી અત્ય-મગ્ધનીજ સિદ્ધિ થાય છે અ વાત પૂરવાર થાય છે ૩૦/

જઈ વણિસુઆઈ દુરક । લઢ્ઢ ઇક્કસિ કયાઈ માયાણ ॥
તો તાળ કો વિવાગ । જાણઈ જે માઈણો નિચ ॥૫॥

એક વાગ માયા-કપટ કવચથી જો વણિક પુત્રી દુષ્ટ પામી તો જે મદાથ માયા-પ્રપચ કર્યા કરે છે તેમને કેનુ મગ્ધ થશે તે કોણ જણે છે ? ૩૦૫,

“વણિક પુત્રી વસુમતિ દષ્ટાત”

એક શ્રેષ્ઠીની વસુમતિ નામની પુત્રીએ પોતાની માતાના મનુષ્ય થયા બાદ આગ્રહાન માતાની ઉપર ખોટું આગ ચલાવવા એકદા યુક્તિ કરી, જેથી ના હક તેણીનો (શ્રેષ્ઠીએ) ત્યાગ કર્યો. તેથી બાર પ્રહર સુધી તે બાપડી રૂદન કરતી ગઈ એવો દયા ના નક દેખાવ જોવાથી તેણીનું હૃદય થી ગળ્યું, અને કલક ઉતારવા માટે પોતાના પિતાને યુક્તિમર સમજાવવા લાગી, આથી પિતાએ

પુન તેણીનો સ્વીકાર કર્યો આવી ગીતે બાધેલા કર્મ વડે તેણી
ભવાતગ્મા બાળ વર્ષ પર્યંત પતિ વિરહના કુખને પામી ઊવટ
ગાનીના મુખથી તે હરીકૃત જણી વૈગવ્યવી દીક્ષા લઈ તે સુખી થઈ

કો લોભેણ ન નિહાઓ । કસ્સ ન રમણીહિ મોલિયહિયય
કો મચ્છુણા ન ગસિઓ । કો ગિદ્ધો નેવ વિમણ્ણુ||૬||

લોભથી દોણ હણાયુ નથી ; સ્ત્રીઆએ કોનું હૃદય ભો
ગળ્યું નથી ; મૃત્યુએ કોનો અત કર્યો નથી ; અને વિષય
સુખમાં દોણ શૂદ્ધ બન્યું નથી । ૩૦૬

પિયવિરહાઓ ન દુસહ । દારિદ્રાઉ પર દુહં નથિ ॥
લોભ મમો ન કસાઓ । મરણ સમા આવહ નથિ||૭||

પ્રિય વિરહ જેવું કે જે દુઃખ નથી, દારિદ્ર જેવું જેવું
દુઃખ નથી, લોભ સમાન ક્રોધ વપાય નથી અને મરણ સમાન
ક્રોધ આપદા નથી ૩૦૭

થોવા માણકસાઈ । કોહકમાઈ તઓ વિસેમહિઆ ॥
માયાકસાઈ વિસેસહિયા । લોભંમિ તઓ વિમેસહિયા

માન કષાયવત થોરા છે, (મત્તવળ કે માન કષાય
મબધી ઉપયોગ યોગે વખત રહે છે) તે કરતા ક્રોધ કષાયવત
વિશેષ અધિક છે, તે કરતા માયા કષાયવત વિરોધાત્મક છે અને
તે મર્વથી પણ લોભ કષાયવત વિરોધાત્મક મમજવા ૩૦૮

इअ लोभस्सुवओगो । सुत्तेवि हु दीहकालिओ भणिओ॥
पच्छाय ज खविज्जइ । एसु चिय तेण गरुअयरो ॥९॥

કાન્તુકે એ લોભનો ઉપયોગ સૂત્રમા દીર્ઘ કાળનો કથ્યા
હે, તેમ તેનો ક્ષય પણ સર્વ કપાયના ક્ષય પત્રી વાય છે, તેથી
જરીને એ લોભ ખરેખર બીજાવી વધારે બળવાન છે ૩૦૬

कोहाइणो य सव्वे । लोभाउ चिय जओ पयट्टति ॥
एसु चिय तो पढम । निग्गहिअव्वो पयत्तेण ॥१०॥

વળી કોધાદિક સર્વ કપાય લોભ થકીજ પ્રવર્તે છે, તેથી
જરીને એ લોભનોજ પ્રથમ પ્રયત્નથી નિનહ કરવો પડે છે ૩૧૦

न य विहवेणुवसमिओ । लोभो सुस्मणुअचक्खवट्ठीहि
संतोसु चिय तम्हा । लोभविसुच्छायणे मतो ॥११॥

સુરપતિઓ કે ચક્રવર્તીઓ ને ભવ વડે લોભને શાન્ત કરી
શક્તિ નથી, માટે લોભ રૂપી વિપનો ઉગ્રહેદ કરનાને ફક્ત સંતોષ
રૂપી મત્રજ સમર્થ છે ૩૧૧

जह जह वट्ठइ विहवो । तह तहलोभोवि वट्ठए अहिय
देवाइत्थाहरण । कविले वा खुड्डओ वा वि ॥ १२ ॥

જમ જમ વિભવ વધતો જાય છે, તેમ તેમ લોભ પણ
અનિક વધતો જાય છે, તેમા દેવતાઓ દૃષ્ટાત રૂપ છે મતવચ્ચ કે

સર્વ જીવો કરતા દેવોને અધિક લોભ કહ્યો છે, મનુષ્યોમા પણ ક-
પિલ અને ક્રુદ્ધલોકના દષ્ટાત જાણવા ૩૧૨

“ કપિલ દષ્ટાત ”

કપિલ એ એક પુગહિતનો પુત્ર હતો, જે પોતાના પિ-
તાના મરણ થયા બાદ માતાની પ્રેરણાથી પિતાના મિત્ર બ્રાહ્મણના
ઘરે વિદ્યાભ્યાસ કરવા ગયો હતો, ત્યાં દ્રવ્યોગે દુર્વ્યમનમા લુબ્ધ
થયો હતો. દ્રવ્યની જરૂર જણાતા નૃપતિ પાસે દક્ષિણા માગવા ગયો
ત્યાં ખરી હકીકત કહેવાથી ગજાએ પ્રસન્ન થઈ ગમે તેટલું ધન
જડાગમાથી લેવા આજ્ઞા કરી, ત્યાં પોતે કેટલું ધન માગવું તેનો
એકાંતમા વિચાર કરવા બેઠો, પણ લોભ વડે તે દ્રવ્યનું કંઈ
માન-માપ ગણી નહિ જે માસા સુવર્ણથી માડી કોડ સોનંયાથી
પણ તેની તૃણા શાન્ત વઈ નહિ તેનું કારણ શોધતા પોતાની
બુદ્ધ પોતાને સમજાણી અને સર્વ લોભ તજી મતોષ વૃત્તિ ધારી
સાધુ-નિમિત્ત થયો અને કેવળ જ્ઞાન પામી મોક્ષ સુખ પ્રાપ્ત કર્યું

“ આપાદભૂતિ સ ક્ષિપ્ત ચગ્નિ ”

ધર્મરૂચિ આણુગાગ્રનો એક શિષ્ય આપાદભૂતિ નામે
હતો, તે ભિક્ષાય ગયેલો તેને એક અતિ સુદૃઢ મોદક મળ્યો તેવા
મોદકના લોભથી ભિન્ન ભિન્ન રૂપ ધારી તેજ ઘરે જઈ પોતે મોદક
મેળવ્યા આવા લોભથી ગૃહસ્થનો વધારે પરિચય થતા વિકાગ-
અન્ત ખની તે ચાગ્નિ હીન વયો, સ્ત્રીમા લુબ્ધ ખની નટવત્ ચેષ્ટા
કરવા લાગ્યો એકદા નિમિત્ત પામી વિરક્ત થઈ પૂર્વકૃત કર્મને માટે

પ્રત્યાજ્ઞા કરી પુનઃ પ્રવર્જિત થઈ ભગ્ત બ્રૂપતિનું નાટક ભજવતા
ને દેવગણના પામ્યો

મામન્નમણુચરતસ્સ । કમાયા જસ્મ ઉક્કહા હુતિ ॥

મન્નામિ ઉચ્છુપુફ્ફ વ । નિપ્પલ તસ્સ સામન્ન ॥૧૩॥

આરિત્રને સેવન કરનાર જે સાધુના કપાય ઉત્કટ (પ્રખળ)
વર્તતા હોય તેનું આગ્રિ શેવડીના કલ જેવું નિષ્ફળ છે એમ
સમજવું ૩૧૩

જ અજિજય ચરિત્ત । દેસૂણાણ વિ પુવ્વકોઢીણ ॥

ત પિ કસાઇય મિત્તો । હારેદ્દ નરો મુહુત્તેણ ॥ ૧૪ ॥

કંઈક ન્યૂન કોડ પૂર્વ પર્યંત આરિત્ર પાળી જે લાભ ઉ
પામ્યો હોય તે પણ એક મુહુર્ત (જે ઘડી) માત્ર કપાયિત પરિ
ણામથી સાધુ હારી બચ છે ૩૧૪

જહ્ ઉવસતકસાઓ । લહ્દહ્ અણત પુણો વિ પહિવાય

ન હુ મે વીસસિયવ્વં । યોવેવિ કસાય સેમમિ ॥૧૫॥

જ્યારે એકાદશ ગુણુચ્ચાનવર્તી ઉપશાન્ત કપાયવત
સાધુ પણ પુનઃ અનંત લવ શ્રમણ રૂપ પ્રતિપાતને પામે છે, ત્યારે
જેને સમસ્ત કપાય ઉપશાન્ત થયા નથી એવા તમારે તો ચોટા
પણ કપાય ઉદયમા જણાતા હોય, ત્યાં સુધી તેનો વિશ્વાસજ ગ
પ્યો ચોખ્ખો નથી ઠમકે તે કપાયનો નિગ્રહ નહિ કરવાથી તેને
વધતા ત્રાટ લાગતી નથી ૩૧૫

પદ્માણુદણ્ જીવો । ન લહ્હ મવસિદ્ધિઓ વિ સંમત્તં ॥
 વીઆણ દેમવિરહ । તદ્ આણુદયંમિ ચારિત્તં ॥ ૧૬ ॥

પ્રથમના (અન તાનુષ ધી) કપાયનો ઉદય છતે બવસિદ્ધિક
 (મોક્ષ ગામી થના) જીવ પણ સમ્યક્ત્વ પામતો નથી બીજા
 (અપ્રત્યાખ્યાની) કપાયનો ઉદય છતે દેશવિગતિ આગ્રિ પામતો
 નથી અને ત્રીજા (પ્રત્યાખ્યાની) કપાયનો ઉદય છતે સર્વ
 વિગતિ આગ્રિ પામી શકતો નથી ૩૧૬

મવ્વેવિ અ અડયારા । મજલણાણ તુ ઉદયઓ હુંતિ ॥
 મૂલછિજ્જં પુણ હોઠ । વારસપ્પહ કસાયાણ ॥ ૧૭ ॥

આગ્રિમા સર્વ કોઽ અનિચ્ચા ન જ્વલન કપાયના ઉદય
 થકીના હોય છે અને બાકીના બાર (અન તાનુષ વિ, અપ્રત્યાઽ
 પ્રત્યાઽ) કપાયના ઉદયે તે મૂળ ડેઘ (મર્યા આગ્રિ ઉગેદક)
 દેખા શામે છે ૩૧૭

જ પિચ્છસિ જિયલોણ । ચતગઈ-સસાર-સમવ દુરક ॥
 તં જાણ કસાયફલ । સુરક પુણ તજ્જયસ્મ ફલં ॥ ૧૮ ॥

જીવ વોકમા (જગત્માં) આ ગતિમાં બ્રમણ કૃપાથી
 હતપન્ન થતુ જે જે કુખ્ય તુ દેખે છે તે તે કોવાદિક કપાયનુજ
 કળ સમજા તેમજ સમસ્ત જીવોમા તુ જે જે સુખ દેખે છે તે તે
 કપાય નિગ્રહનુ કળ સમજા ૩૧૮.

ત વત્થુ મુત્તવ્વ । જ પઢ ઉપ્પજ્જણ કસાયગ્ગી ॥

ત વત્થુ ધિત્તવ્વ । જયોવમ્મો કમાયાણ ॥ ૧૯ ॥

એમ સમજી જે વસ્તુ પ્રત્યે (જેને આશ્રી) કપાય અન્નિ
ઉપર તે વસ્તુ તજી દેની અને જ્યાં અયના જેથી ઉપાય શાન્ત
ઉપશાન્ત પાય ત્યાં અથવા તે વસ્તુનો જગડ આશ્રય લેવો ૩૧૬-

एसो सो परमंथो । एय तत्त तिलोयसारमिण ॥

सयलदुहकारणाण । विणिग्गहो ज कसायाण ॥२०॥

તેજ આ પગ્ધાર્ય છે, આજ તત્ત્વ છે, તેમજ ત્રણલોહમાં
સાર આજ છે, કે નહીં હું ખના કાગ્યાં ૩૫ કપાયોનો વિગેયે
કરીને નિગ્રહ કર્યો ૩૨૦

माया लोभो रागो । कोहो माणो अ वन्निओ दोसो ॥

निज्जिणसु इमे दुन्निवि । जइ इच्छसि त पय परम २१

માયા અને લોભ રાગ ૩૫ છે તથા ક્રોધ અને માન દ્વેષ
રૂપ છે, એમ શાસ્ત્રજાગે કહેલું છે, તેથી જો તું પરમ પદને ઇ
ચ્છતો હોય, તો તે રાગ અને દ્વેષ ઉભયને મમસ્ત પ્રકારે છૂટી
લે ૩૨૧

ससुरासुरपि भुवण । निज्जिऊण वसीकय जेहि ॥

ते राग दोस-मल्ले । जयति जे ते जए सुहडा ॥२२॥

જેમણે (જે રાગ અને દ્રવ્યે) સુગતુ સહિત આખા
બુવનને છતી વશ કરી લીધું છે, તે ગગ દ્રેષ ઉપ મલ્યોને જે છતે
છે, તેજ જગતમા ખગ સુભટ છે ૩૨૨

ગગો અ તત્થ તિવિહો । દિદ્ધિસિણેહાણુરાય-વિસણ્ણુ ॥
કુપવયણેણ્ણુ પદમો । વીઓ સુઅન્નધુ-માઈણ્ણુ ॥ ૨૩ ॥

તેમા રાગ ત્રણ પ્રકારનો છે, ૧ દૃષ્ટિરાગ, ૨ સ્નેહરાગ,
અને ૩ કામ રાગ પ્રયમ (દૃષ્ટિગ) શાખ્યાદિ દુપ્રવચન (દુશા-
ન્ન) વિષે, બીજે (સ્નેહ ગગ) પુત્ર બધુઓ પ્રમુખમા મમ-
જવે ૩૨૩

વિસયપહિવધરૂવો । તદ્ધઓ દોમેણ સહ ઓદાહરણા ।
લક્ષ્મીહર-સુદર-અરિહ-દત્ત-નદાઈણો કમસો ॥ ૨૪ ॥

ત્રીજે (કામરાગ) વિષય પ્રતિબંધ (ગૃહ્ણતા) ઉપ જાણવો
આની ગીતના ત્રણ પ્રકારના ગગ તથા દ્રેષ ઉપ લક્ષ્મીધર,
મુદર, અર્હર્ષન અને નદાદિક અનુક્રમે ઉદાહરણ ઉપ મમજ-
વા ૩૨૪

“ લક્ષ્મીધગદિક સક્ષિપ્ત ઉદાહરણ ”

કામ એક શ્રેણીને લક્ષ્મીવગ પ્રમુખ ચાર પુત્રો હતા શ્રે-
ણીનું કુટુંબ ધર્મ વાસિત હતું કિંતુ ઉક્ત ચાર પુત્રો મોહના
અગજ દૃષ્ટિગ, સ્નેહગ, કામગ તેમજ દ્રેષને વશ થઈ જવાથી

શ્રેષ્ઠા તેમને નર્મવિમુખ થયેલા બેઠા મનમાં દુષ્કિન વધ વૈગમ્ય-
થી કોઈ સુનાવું પાસે ચાગિત લઈ સંગતિ પામ્યા, અને તે ચારે
પુત્રો ઉક્ત દોષોથી મનુષ્ય કદ પામી મરીને દુર્ગતિમાં ગયા, ત્યા
થી અનંત મમાજ શ્રમણ જંગે તેમજ અનંત દુષ્કિન ભાગી થશે

સત્ત્વ વિમ પિસાઓ । વેચાલો હુયવહોવિ પજ્જલિઓ ॥
ત ન કુણ્ઠ જ કુવિઆ । કુણ્ઠિ રાગાઈણો દેહે ॥૨૫॥

શત્રુ, વિપ, પિગ્ગાય, વેનાળ તેમજ પ્રજ્વલિત થયેલો
અગ્નિ પણ તેવો અનર્થ દેહીને ન કડી શકે તેવો અનર્થ દુષિત
થયેલા ગગાદિ દોષો છે ૩૨૫

જો રાગાઈણ વસે । વમમિ સો સયલદુરકલલ્લવાણ ॥
જસ્મ વમે રાગાઈ । તસ્મ વસે સયલસુરકાઠ ॥ ૨૬ ॥

જે રાગાઈક દોષોને પગવશ છે તે સકળ દુષ્કિને પગવશ
છે, અને તેજ રાગાઈક જીમને વશ છે તેમને મમન્ત સુખ વશ
છે, એમ મમન્તુ ૩૨૬

પુબ્બુત્તગુણા સન્ને । દસણચારિત્તસુદ્ધિમાઈયા ॥
દુંતિ ગુરુસેવણચિય । ગુરુકુલવાસ અઓ વુચ્છ ૨૭

પુર્વોક્ત દર્શન શુદ્ધિ, તથા ચારિત્ર શુદ્ધિ પ્રમુખ સમસ્ત
ગુણો ગુરુ મહાગજની સેવાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે માટે હવે ગુરુ દલ-

ગુરુકુલવાસ દ્વારા

કો ય ગુરુ કો સીસો । કે ય ગુણા ગુરુકુલે વસંતસસ ॥
તપ્પઙ્ગિવસ્ત્વે દોસા । મળામિ લેસેણ તથ્ય ગુરુ ॥૨૮॥

(તેમા) ગુરુ કેવા ગુણુવ ત હોય : શિષ્ય કેવો ગુણુપાત્ર
જોડ્યે : ગુરુકુલમા વસતાં કયા કયા ગુણ મળવે : તેમજ ગુરુ-
કુલવાસમા નહિ વ્યવતા આપમતિએ એકલા દૂરવાથી કયા કયા
દોષ સહને : તે વેશમાત્ર કહુ છુ તેમા પણ ગુરુ મહાગજ કેવા
ગુણુવ ત હોય તેનો ખુલામો આ પ્રમાણે છે ૩૨૮

વિહિપઙ્ગિવન્નચરિત્તો । ગીયન્થો વન્છલો સુસીલો યા ॥
સેવિ ય ગુરુકુલવાસો । અણુઅત્તિપરો ગુરુ મળિઓ

યથાવિદ્ય ચારિત્ર પ્રતિપન્ન, ગીતાર્થ, વાત્સલ્યવત, સુ-
શીળ, ગુરુકુલવાસ એવી, અને શિષ્યાદિકના આશયને અમળ
હિત ચાહનારા ગુરુ મહાગજ હોય ૩૨૯

દેસ-કુલ-જાઈ-રૂવી । મઘયણ-ધિર્ઈ-જુઓ અણાસસી ॥
અવિકલ્થણો અમાર્ઈ । થિર પરિવાડી ગહિઅવકો ૩૦
જિયપરિસો જિયનિદ્દો । મજ્ઞન્થો દેસકાલમાવન્ન ॥
આસન્નલદ્ધપદ્ધમો । નાણાવિહદેસમાસન્ન ॥ ૩૧ ॥

પંચવિહે આયારે । જુત્તો સુત્તન્થ-તદુભયવિહન્ન ॥

આહરણ-હેઉ-ઉવણય-નય-નિઉણો ગાહણા કુસલો ॥૩૨॥

સસમયપરસમયવિઙ્ગ । ગમ્ભીરોદિત્તિમ સિવો સોમો ॥
 ગુણસયકલિઓ एसो । પવયણઉવएसओ अ गुरु ३३

વળી આર્યદેશમા ઉત્પન્ન થયેન ઉત્તમ કુળ તથા જાતિમા
 જન્મેય, પ્રતિઉપ (દેદીપ્યમાન દેહનત) દૃઢ સધયણ (શરીર
 આધો) અને સ્થિરતા યુક્ત, સ્પૃહા રહિત, આત્મશ્લાધા રહિત,
 નિર્માયી, સ્મૃતિ શીલ, આદેય વચ્ચન (જેતુ વચ્ચન સર્વ
 કોઈ માન્ય કરે) સહન શીલ, અવ્ય નિદ્રાવત, મન્ય-
 સ્થ, દેગજ્ઞ, કાળજ્ઞ, ભાવજ્ઞ, આસન્ન પ્રતિભાશાળી (શીર
 નિરૂપણ શક્તિનત) તેમજ અનેક દેગોની ભાષાનાજાણુ, પચ
 વિધ આચાર યુક્ત, નૂતન અર્થ તદુભયના જાણ, દૃષ્ટાત, હેતુ,
 ઉપનય જોડવામા તથા નૈગમાદિક નયોમા નિપુણ, એ સમય
 તેમજ પગ સમયના જાણુ, ગભીર, પ્રતાપી, ઉપદ્રવ શામક,
 શીતળ પ્રકૃતિ અને પ્રવચન (શાસ્ત્ર) ઉપદેશક એવી રીતે સેકડો
 ગમે ગુણોથી ગુરુ મહાગજ સ યુક્ત હોય ૩૩૦-૩૩૧-૩૩૨-
 ૩૩૩

અઠ્ઠવિદા ગણિસપય । આચારાઈ ચઠ્ઠવિહિક્કિ ॥
 ચઠ્ઠા વિણયપવિત્તી । છત્તીમ ગુણા ઇમે ગુરુણો ॥૩૪॥

પ્રત્યેક આગ ચાર પ્રકારની એવી આચારાદિક આઠ પ્ર
 કારની આચાર્ય સપદા તથા ચાર પ્રકારની વિનય પ્રવૃત્તિ એવી
 રીતે ગુરુ મહાગજના ૩૬ ગુણો છે ૧ આચાર સપદ, ૨ શરીર

મ પત, ૩ શ્રુત મ પત, ૪ વચન સ પત, ૫ વાચના સ પત,
૬ મતિ સ પત, ૭ પ્રયોગ મતિ સ પત, અને સગ્રહ પગિણા
સ પત એમ આઠ મ પદ છે તે પ્રત્યેકના ચાર ચાઁ બેઠ આવી
રીતે છે ૩૩૪

- (૧) નિત્ય ચાગ્રિત્રમા ઉજમાળતા, મદ નહિતતા, અનિયત વિ
હાર સ્વરૂપતા, અને નિર્વિકાંગતા
- (૨) લક્ષણ પ્રમાણોપેતતા, અપૂર્ણ અહીન અર્વાગતા, પરિપૂર્ણ
ધર્મિયતા, અને સ્થિત મહનનના
- (૩) બહુશ્રુતતા, પરિચિતસત્રતા, ગોષવિશુદ્ધિક્ષણતા, અને
ઉદાત્તાદિ સ્તર વિશુદ્ધિ વિવાચિના
- (૪) આદેય વચનતા, મનુગ વચનતા, રાગાદિ અનિત્રિત વચન-
તા, અને પરિશુદ્ધ અમંદિગ્ય વચનતા
- (૫) શિષ્યોને યયાયોગ્ય મત્ર ઉદ્દેશન, સમુદેશન, પૂર્ન આલા-
પક પગિણમન પૂર્વક અપા આલાપક પ્રદાન, પૂર્વાપર
મગનિધી વિચારતા કે પ્રરૂપતા સૂત્ર અભિધેયતુ મમ્યગ્
નિર્વહન કરતુ
- (૬) અવગ્રહ (અર્થાવગ્રહ), ઈહા, (વિચાગ્ણા) અપાય (નિ-
શ્ચય) અને ગાગ્ણા
- (૭) વાદાદિત અવસરે અમુક વાદીને હુ શ્રુતના સમર્થ છુ કે
નહિ એવી પર્યાલોચના, આ વાદી માખ્ય, સૌગત કે દાણ છે
અથવા ને પ્રતિભાવત છે કે રહિત છે : એમ વિચારવુ, આ

ક્ષેત્ર સાંતુ ભાવિન છે કે અભાવિત છે, ઇત્યાદિક ચિત્તનુ,
આ આહારાદિ વસ્તુ મને હિતકર છે કે નહિ, ઇત્યાદિ
વિચારવું

(૮) બાળ, ગ્નાન, બહુશ્રુતાદિના નિર્માહ યોગ્ય ક્ષેત્ર ગ્રહણ, વર્ષા
રતુમા જ તુધાતાદિ નિવારણાર્થે પીઠ ફલકાદિ ગ્રહણ, યથા
મમથેજ સ્વાધ્યાય, પ્રતિવેષન, શિક્ષાચર્યા તથા ઉપધિ યા
ચના-ગ્રહણ, વડિલ સાંતુ પ્રત્યે યથાયો ય વિનય બહુમાન
પ્રમુખ કરવું એવી ગીતે પ્રત્યેકે ચાર ચાર પ્રકારે
આચાર્ય સંપદાના આઠ ચોક જત્રીમ ભેદ કથા.

હવે ચાર પ્રકારની વિનય પ્રતિપત્તિ જણાવે છે

૧ તપ મયમ પ્રમુખ કરવા, કરાવવા અને અનુમોદવા
૩૫ આચાર વિનય ૨ મુત્રવાચના વ્યાખ્યાનાદિ ૩૫
શ્રુત વિનય, ૩ મિથ્યા દ્રષ્ટિ જનોને નમ્યક્તન ધર્માદિ
પમાદના ૩૫ વિશેષણા વિનય ૧૪ કથાયથી
દોષિત ને દોષથી નિવર્ત ૧૫ નિ
ધાતનાને

હો

૩
૫

શુભ

જીહાણ વિ લિહતો । ન મદ્દઓ જથ્થ સારણા નથ્થિ ।
 દહેણવિ તાહતો । સ મદ્દઓ સારણા જથ્થ ॥ ૩૬ ॥

જે ગુરુ સ્વશિષ્ય વર્ગને બ્રમ્હી ચાટતો છતો સારણાદિક કરતો નથી તે ગુરુ કડ્યાણુકારી (૩૩૦) નથી, અને જે સારણાદિક કહે છે તે દડવડે શિષ્યને ગિફા કરતો હોય તો પણ તે રૂંદો છે ૩૩૬

જહ સીસાઈ નિકિતડ । કોઈ સરણાગયાણ જતૂણ ॥
 તહ ગચ્છમસારતો । ગુરુ વિ સુત્તે જઓ મણિય ॥૩૭॥

જેમ કોઈ મહા પાપી સારણાગત બ્રમ્હીના મસ્તક કાપી નાખે તેમ ભવ ભયથી શરણે આવેલા સાધુઓને જે સારણાદિક કરતો નથી તે પણ સૂત્રમા તેવોજ કહેવા છે જેવી ગીતે કહ્યું છે ૬-૩૩૭

જળણીણ અનિસિદ્ધો । નિહઓ તિલહારઓ પસંગેણ ॥
 જળણી વિ થળચ્છેય । પત્તા અનિવારયતીઓ ॥૩૮॥

માતાએ નહિ નિષેધેલો તિલ ચોનાન પુત્ર વિનાશ પામ્યો, તેમજ તેનાજ કાર્યથી પુત્રને નહિ નિવારનારી માતાના પણ મ્તન કપાયા ૩૩૮

“ વિધવાપુત્ર ઉદાહરણ ”

એક વિધવા માતાનો પુત્ર બાલ્યવયમા સ્નાન કરી ભીને શરીરે વસ્ત્ર ગ્રહિત થઈ બહાર જતા માર્ગમાં કોઈ વૃણિગની દફાન

પાસે તવના દગવામા અક્ષાઈ પડ્યો, તેથી ઘાનૂ તવ નેના
 ચારીરે ચોટી ગયા, તે વચ્ચે ઘરે આની પોતાની માતાને તે વાત
 જણાવતા તેણીએ એ વાતમા ટેકા આપ્યો, પણ નિયેન કર્યો નહિ,
 તેથી તે નિગત ચારી કરતા શીખ્યો છેવટે તેમા પકડાડ જવાથી
 તેને મોતની શિક્ષા થઈ, તે પહેલા પોતાની માતાને મળવા ક
 અગ્ર જણાવવાથી પૂરતા અપનાથી તેને તેની માતા પામે લઈ જ
 વામા આવ્યો માતાની પાસે પોતે છરી માગી કે તરત તે તેણી-
 એ આપી, એટલે તેજ છરીથી તેણીના બને મ્તન તેણે કાપી નાખ્યા
 વેઠાએ તેનું કારણ પૂછતા તેણે જણાવ્યું કે આ માતા માગી વેરપ
 થઈ છે, કેમકે એ તેણીએ મને ચારી કરતા નિવાર્યો હોત તો
 મારી આવી નશા થાત નહિ અવળી શિખામણથીજ મારા બા
 હાવ થયા છે

इय अनिवारयदोमा । सीसा ससारसागरमुर्विति ॥

विणयत्तपसगा पुण । कुणति ससारबुच्छेय ॥ ૩૯ ॥

એવીગીતે એ શિષ્યોના દોષો નિવારવામા આવે નહિ તો
 તે બાપડા સસાર સાગરમા દૂબે છે, અને તેમના દોષોનું નિવાર-
 નું કરવાથી તેઓ સસારનો અંત કરે છે, એટલે હવે બ્રમણ
 નિનારીને અક્ષય મુખ પામે છે ૩૩૬

जहि नय्यि मारणा वा-रणा य पडिचोयणा व गच्छमि ॥

सो अ अगच्छो गच्छो । सजमकामीहि मुत्तव्वो ॥ ૪૦ ॥

મોટે જે ગરહમા સન્માર્ગનું અગણ કરવા રૂપ સારણ,

અસદ્ ભાર્ગથી નિવારવા રૂપ વારણા, મિદ વચનથી સયમ મા-
ર્ગમા પ્રેરણા રૂપ ચોચણા અને છેવટે તેમ છતા ન માને તો ઠ
કુદ વચનથી પાલુ દિત માર્ગમા પ્રવૃત્તિ કરવા પુન પુન કહેવા
રૂપ પરિ ચોચણા કરવામા આવે નહિ તે ગગ્ગને અગગ્ગ રૂપ
નિ સાગ સમજી મથમના અર્થા સાધુઓએ તજી દેવો અને બીજા
માગ સુવિદિત ગગ્ગમા બધ વગી નિર્મળ રીતે સયમનુ પરિપા
લન કરવુ ૩૪૦

અણમિઓગેણ તમ્હા । અમિઓગેણ ચ વિણીય દ્વયે ચ ॥
જચ્ચિયર તુરગા ઇવ । વારેઅબ્બા અવજ્જેસુ ॥ ૪૧ ॥

શુદ્ધ મહાગગ્ગાં અતિવ ત અશ્વની જેમ વિનીત ગિ થોને
દામળ વચનથી અને કુદ અશ્વની જેમ અવિનીત ગિ થોને કુદક
વચન વટે પાણુ અસદ્ ભાર્ગથી નિનાગ્વા યોગ્ય છે ૩૪૧

ગચ્છતુ ઉવેહંતો । કુલ્લવ્હ દીહ ભવ વિહીણ ઉ ॥

પાલતો પુણ સિજ્ઞાઈ । તદય ભવે ભગવદ્ સિદ્ધ ॥૪૨॥

ગચ્છની ઉપેક્ષા કરતો શુદ્ધ દીર્ઘ કાળ સસાર પરિભ્રમણુ
કરે છે અને વિનિવત્ત સારણાદિકથી ગચ્છતુ પાલન કરતા તે ત્રીજે
બવે સિદ્ધિ પદને પામે છે એમ ભગવતી મૂત્રમા કહ્યું છે ૩૪૨.

“ હવે શિષ્યનુ સ્વરૂપ કહે છે ”

શુરુચિત્તવિઝ દરકા । ઉવસતા અમુદ્ગો કુલ્લવહુલ્લ ॥

વિણયરયા ય કુલ્લણી । હુતિસુસોસા શુરુજણસ્સ ૪૩

સુશિષ્યો ગુરુ મહાગજના આશયના બાણ, ચક્રાર, ઉપ-
શાન્ત અને કુશલધુની પેરે કોઈ ગીતે ગુરુ મહાગજને નહિ ૩૭૩
નારા, વિનય કબામા રક્ત નથા કુલીન (જાતનત) હોય ૩૭૩

આગારિંગિય-કુસલ । જઈ મેયં વાયસ વણ પુજા ।
તહવિ અ સિ નવિ કૂડે । વિરહમિ અ કારણ પુચ્છે ૪૪

આકાર તથા ઝગિત બાણવામા કુશળ, કદાચ (પરીક્ષા
નિમિત્તે) ગુરુ મહારાજ કાળા કાગડા ને સ્વેત (ધોળો) કહે તો
પણ તે વચનને ખોટું ન પાડે, પણ એકાંત સ્થળે અવમા પામીને
તેનું તરફથી પૂછે, એવા સુવિનીત શિષ્યો હોય ૩૪૬

નિવપુચ્છિણ ગુરુના । મણિઓ ગગા કઓમુહી વહઈ ॥
સંપડે એવં સીસો । જહ તહ સવગ્ધ કાયવ્વ ॥ ૪૫ ॥

ગજવડે પૂછાયેલા ગુરુએ જ્યારે શિષ્યને કહ્યું કે ‘ગગા
કઈ દિશાએ વહે છે?’ ત્યારે તે શિષ્યે જમ વિનયપૂર્વક ગુરુ-
મહાગજના કહેણ પ્રમાણે તે બાબતનો નિર્ણય કરીને જણાવ્યું
તેમ સુશિષ્યોએ સર્વત્ર વર્તવું ૩૪૫

એક વખત રાજા અને ગુરુ વચ્ચે એવો સવાદ થયો કે
વિનય ગુણ રાજપુત્રમા અધિક છે કે માણસોમા અધિક છે ?
ગુરુ મહારાજે કહ્યું કે તમે તમારા પાટવી દુવરને ‘ગગા કઈ
મુખી વહે છે?’ તેની તપાસ કરી જણાવવા કરમાવો અને હું
એક તરત દીક્ષિત થયેલા શિષ્યને એવીજ રીતે કરમાવું દલયની

પગીક્ષા કરના એમ નક્કી કરીને રાજપુત્રને અને નવદીક્ષિત શિ-
ષ્યને પૃથક્ પૃથક્ એવી કડમાશ કરી, તેનો તેઓ દેવો અમલ કરે
છે તે તપાસવા દોઢ વિદ્યાનુ માણસની યોજના કરી, તો માત્રમ
પડયુ કે રાજપુત્રે તો મળના હુકમને હસી કાઢ્યો હતો, અને
માધુએ તેની પૃષ્ઠેપગી તપાસ કરી ઉભયને સતોષ પમાડ્યો હતો.
મતલબ કે રાજપુત્ર કડતા અધિક અને માથો વિનય મા'ત્રમાજ
નક્કી થયો. એવી રીતે વિનય પ્રયુજવા સદા સાવધાન રહેવું એ
દરેક શિષ્યોની ખામ કડજ છે. યત “વિનયવૃત્તિમાજ શિ-
ષ્યની ખરી ગોભા છે.”

નિયગુણગોરવમત્તો । થદ્ધો વિણય ન કુલ્લહ ગુરુણ ॥
તુલ્લો અવન્નવાઈ । ગુરુપઢિણીઓ ન સો સીસો ॥૪૬॥

હુ ગુણવાન છું એવી રીતે નિજગુણ ગૌરવવડે મત્ત હો-
વાથી સ્તબ્ધ-અભિમાની 'ગ્તો ગુરુ મહાગત્રનો વિનય ન કરે
તથા જે તુલ્યમતિ અવર્ણવાદી અને ગુરુ પ્રત્યક્ષ હોય તે શિષ્ય
નહિ પણ શત્રુ રૂપ બનેલો. ૩૮૬

નિચ્છઈ ય મારણાઈ । સારિજ્જતો અ કુપ્પઈ સ પાવો ॥
ઉવણસંપિ ન અરિહઈ । દૂરે સીસત્તણ તસ્સ ॥ ૪૭ ॥

મારણા, વાગણાદિક જેને પ્રિય નથી અને ગુરુ મહાનાજ
સારણાદિક કરે તો જે તેમના ઉપર દોષે છે તે પાપી ઉપદેશને પણ
યોગ્ય નથી તો પછી શિષ્યપણાનું તો કહેવું જ શું ? મતલબ કે
તે દેવળ કે દેવ તુલ્ય સમજવો. ૩૮૭

છટેણ ગઓ છદે-ણ આગઓ ચિદ્વિત્ત ય છદેણ ॥
 છદેણ વટ્ટમાણો । સીસો છદેણ મુત્તવ્વો ॥ ૪૮ ॥

જે શિષ્ય આપ છ દે જાય, આપજે આવે અને આપ
 છ દે ગ્હે એવા આપછ દે વર્તનાર કુશિષ્યને ગુરુ મહાનાજીએ સ્વા
 ભિપ્રાયથીજ તજ દેનો એટલે તેને ગરજ બહાર કર્યો. નહિ તે
 તે આપછ દી આતુ બીજા સામ્યોને પણ બગાડે ૩/૮

નાણસ્સ હોઈ ભાગી । થિય સ્સો દસણે ચરિત્તે ય ॥
 ધન્ના આવરુહાણ । ગુરુકુલવાસ ન મુચતિ ॥ ૪૯ ॥

જે ભાગ્યવત શિષ્યો યાગ્ય જીવિત ગુરુકુળનાસને ત-
 જતાજ નથી તેમને અભિનવ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે તેમજ સમ્ય-
 જ્ઞાન તથા આગ્રિમા વધારે દેવ થાય છે

પદ્મ ચિય ગુરુવયણ । મુમુક્ષુજલણુવ્વ દહઈ મન્નત ॥
 પરિણામે પુણ ત ચિય । મુણાલ્લલ સીયલ હોઈ ॥૫૦॥

પ્રથમ તો શિષ્યના દિત માટે પ્રયોજાયેલુ ગુરુ વચન
 મુમુક્ષુ-અર્થ સમાન તીષ્ણ લાગે છે, પરંતુ પગિપામે તો તેજ
 વચન મૃણાલ્લલ (કમળદલ) ની જેવું ગિતળ લાગે છે ૩૫૦

તહ સેવતિ સપુત્રા । ગુરુ કુલવાસં જહા ગુરુણપિ ॥
 નિથારકારણ ચિય । પથગસાહુવ્વ જાયતિ ॥ ૫૧ ॥

પદ્યવત શિષ્યો ગરુ પ્રભાવાસને એવી રીતે એને ૩૫૧

તેઓ પ થક મુનિની પેરે ગુરૂ મહારાજને પણ કલ્યાણકારીજ
થાય છે પરમ વિનીત પ થક મુનિનુ પવિત્ર ચરિત્ર ઉપદેશમા-
ળાદિકમા સુપ્રસિદ્ધજ છે. ૩૫૧

સિરિગોઅમાઈળો ગણહરાવિ । નીસેસ-અઈસય-સમગ્ગા
તપ્પવસિદ્ધીઆ વિ હુ । ગુરુકુલવાસ ચિય પવના ૫૨

સમન્ત અતિશય (લબ્ધિ) સ પન્ન અને તદ્દલવ મોક્ષ-
ગામી એના શ્રી ગૌતમસ્વામી પ્રમુખ ગણધરે પણ ગુરુકુળવા-
સમાજ રહેલા છે ૩૫૨

ઉજ્જિય ગુરુકુલવાસો । ઇકો સેવઈ અકજ્જમવિસકો ॥
તો કુલવાલુડ ઇવ । મટ્ટવઓ મમઈ મવગહણે ॥૫૩॥

ગુરુ કુળનાસ તજીને એકલા સાધુ કુલવાલક સાધુની
પેરે નિ શકપણે અકાર્ય સેવે છે અને વ્રતથી બ્રહ્મ થઈ ભવઅટ-
વીમા બને છે ૩૫૩

તો સેવિજ્જ ગુરં ચિય । મુરકચ્ચી મુરકકારણ પદમં ॥
આલોહ્જ્જ સુસમ્મ । પમાયસલિયં ચ તસ્સતે ॥ ૫૪ ॥

તેટલા માટે મુમુક્ષુએ મોક્ષના પ્રથમ કારણ રૂપ સ-
દ્ગુરુનેજ સેવવા, તેમજ તેમની સમીપે પોતાથી જ જ પ્રમાદા-
ચરણ થયુ હોય તે તે સમ્યક્ આલોચવુ ઇતિ ગુરુકુળવાસ-
અધિકાર. ૩૫૪

“ અથ આલોચના અધિકાર ’

કસ્સાલોયણ આલો-અઓ ય આલોઙ્યલ્લય ચેવ ॥
આલોયણવિહિસુવરિં । તદ્દોસ ગુણે અ બુચ્છામિ ॥૫૫॥

કેના ગુડની પાસે આલોચના કરવી ? આલોચના કરનાર
શિષ્ય કેરો જ્યેષ્ઠએ ? કદા બાબત ગુડ પાસે આલોચવી ? તદુપરાંત
આલોચના કરવા મ બધી વિધિ તથા તેના ગુણ હોય આશ્રી (હવે)
હુ કહીશ ૩૫૫

આયસ્વ માહાસ્વ । વવહાસ્વ વીલણ પકુલ્લી અ ॥
અપરિસ્સાવી નિજ્જવ । અવાયદસી ગુરુ મણિઓ ॥૫૬॥

જ્ઞાનાદિ ૫ અવિધ આચારવાન, આલોચિત અપરાધો
અવધારી શકે તેવો, આગળ કહેવાતા આગમ, શ્રુતાદિક ૫ અવિધ
વ્યવહારવાન, આલોચના લેનાર શરમાતો હોય તો યુક્તિથી તેની
શરમ નોડનાર, મન્યક પ્રાયચિત દેવાથી સામાની વિશુદ્ધિ કરવા
સમર્થ, ગભીર, સામાની શક્તિ વિચારી આલોચના દષ્ટિ નિર્નેહી
લેનાર, અને નિશ્ચયપણે આલોચના નહિ કરનારને પગલવને
હર દેખાડનાર એવા ગુડ આલોચના દેનાર હોય ૩૫૬

‘હવે પાત્ર પ્રકારના વ્યવહાર જણાવે છે.’

આગમ સુઅ આણા ધા-રણા ય જીય ચ હોઙ્ગ વવહારો
કેવલ મણો હિ ચઝદસ । દસ નવ પુલ્લાઈ પદ્મત્થા ૫૫૭

આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, 'પારણા' અને જીત એ પાંચ પ્રકારના વ્યવહાર છે, તેમાં દેવજ્ઞાન, મન પર્યાવજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, આદ્યપૂર્વ, દશપૂર્વ અને નવપૂર્વો એ પ્રથમ આગમ વ્યવહાર બન્યો, તેમાં પણ દેવજ્ઞીનો યોગ મળે તો તેમની પાસે આલોચના કવ્વી દેવજ્ઞીનો યોગ ન મળે તો મન પર્યાવજ્ઞાની પાસે મળી મર્યાદાથી આલોચના કવ્વી ૩૫૭

ગ્રહેહિ સર્વ જો વુત્તો । જાણમાણોવિ ગૂહર્હ ॥
તસ્સ દિંતિ પચ્છિત્ત । વિંતિ અન્નથ્થ સોહયા ॥૫૮॥

સર્વ દોષો પ્રકાશી દે (કહી દે) એમ દેવજ્ઞી ભગવાને કહે છે તે જે જાણતા છતાં, પોતાના દોષને ગોપવે તે કપટીને કેવળ પ્રાયશ્ચિત આપે નહિ, પણ એમના કહે કે અન્ય સ્થળે આવોચી શુદ્ધ થશે । જે મગ્ધ ભાવથીજ આલોચના કરે છે તેને દેવજ્ઞાની મહાગજ તેનું હિત થાય તેમ પ્રાયશ્ચિત આપે છે ૩૫૮

ન સમરહ જો દોસે । સખાવા ન ચ માયઓ ॥
પચ્ચરકી સાહણ તેઝ । માર્દિણો ડ ન સાહર્હ ॥ ૫૯ ॥

જેને સ્વભાવેજ દોષ સાક્ષરતા નથી તેથી કપટ ગ્રહિત જેટલા દોષ સાક્ષર છે તેટલા આવોચે છે, તેને કેવળી ભગવાન તે દોષ પોતેજ જણાવે છે, પરંતુ જે કપટ વૃત્તિ ઠેકાવે છે તેને તેના શુષ્ક દોષો જણાવતા નથી. ૩૫૯

આચારપકપ્પાઈ । સેસ સવ્વ સુય વિણિદિદ્ધ ॥
 દેસતરઠ્ઠિયાણ । મૂઢપયાલોઅણા આણા ॥૬૦॥

આચાર પ્રકરણ (નિશીથ સૂત્ર) તેમજ કંપ વ્યવહાર,
 દશાશ્રુતરેક ધ પ્રમુખ શ્રુત તે શ્રુત વ્યવહાર બાણવો, ગુરુ મહારાજ
 સમીપે આનવા અસમર્થ એવા દેશાત્મ ગ્રહેલા શિષ્ય ગૂઢ સમસ્યા
 વડે પોતાના અપરાધ પદો લખીને મોકલે તેના પ્રત્યુત્તર તરીકે
 ગૂઢ પદોવડેજ ગુરુ પ્રાયશ્ચિત લખી મોકલે તે આજ્ઞા વ્યવહાર
 છે ૩૬૦

ગીયથ્થેણ દિન્ન । સુદ્ધિ અવધારિજ્ઞ તહ ચેવ ॥
 દિતસ્સ ધારણા સા । ઉદ્ધિઅ પય વરણ-રુવા વા ॥૬૧॥

સ વિજ્ઞા ગીતાર્યે દીધેલી શુદ્ધિ અવધારીને તેજ પ્રમાણે તથા
 પ્રકારના અપરાધ પ્રસંગે અન્યત્ર દેતા તે ધારણા વ્યવહાર કહે
 વાય છે અથવા કાઠક છેદ સૂત્ર યોગ્ય શિષ્યને ગુરુ મહારાજ પ્રસ
 ન્ન ધમ્મ કેટલાક પ્રાયશ્ચિત પદો ઉદ્ધરી બતાવે તે શિષ્ય ધારી રાખે
 એ પણ ધારણા વ્યવહાર બાણવો ૩૬૧

દબ્બાઈ ચિંતિજ્ઞ । સઘયણાઈણ હાણિમાસજ્ઞા ॥
 પાયચ્છિત્ત જીય । રુદ્ધં વા જ જહિ ગચ્છે ॥ ૬૨ ॥

સાપ્રતકાળે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવનો નિચાર કરી અને

અથવા બળ પ્રમુખની હાનિ (નિર્બળતા) સમજાયાથી આવા
અયોગેને અનુસરી જે પ્રાયશ્ચિત દેવામાં આવે તે, અથવા જે ગ-
૨૭માં મુત્તાતિરિક્ત પ્રાયશ્ચિત કારણથી પ્રવર્તાવ્યું હોય તે શાસ્ત્ર
આપાથી છત વ્યવહારના નામથી ઓળખાય છે ૩૬૨

અગ્નીઓ ન વિયાણઈ । સોર્હિં ચરણસ્સ ઢેઙ્ઁ ઝળહિયં ॥
તો અપ્પાણ આલોચનં ચ પાહેઙ્ઁ સમારે ॥ ૬૩ ॥

મુનાય ઉભયના અજણ અગ્નીતાર્થ ચારિત્રની શુદ્ધિ સમ્ય-
ગ્જ્ઞાણતા નથી તેથી તે પ્રાયશ્ચિત ન્યૂનાપિક્ષ આપે છે અને એવી
રીતે ન્યૂનાપિક્ષ પ્રાયશ્ચિત આપવાથી તે પોતાને અને આલોચના
કરનારને મસાગ્માં પાડે છે ૩૬૩

તમ્હા ઉકોસેણ । ચિત્તંમિ ઉ સત્તજોયણસયાઈ ॥
કાલે વારસવરિસા । ગીઅથ્થ ગવેસણ કુજ્ઞા ॥ ૬૪ ॥

તેટલા માટે ઉત્કૃષ્ટપણે ક્ષેત્રથી ૭૦૦ બેઝન સુધી અને
જાળથી બાગ વર્ષ પર્વત ગીતાર્થ ગુરૂની ગવેપણા કરી તેમની પામે
આલોચણા લેવી ૩૬૪

આલોચણા પરિણઓ । સમ્મ સપટ્ટિઓ ગુમ્મસગાસે ॥
જઈ અતરાવિ કાલ । કરિજ્ઞ આગહઓ તહવિ ॥ ૬૫ ॥

આલોચના કરવા નિશ્ચયવાળો થઈ, આલોચના માટેજ

ગુરુ સમીપે જવા નીકળેવો (ભવ્યાત્મા) કદાચ માર્ગમાજ કાળ
કરી જાય, તોપણ તે આવનાનો પાળકજ મનજવો ૩૬૫

જાડકુલવિણયઝવસમ—ઇદિયજયનાણદસણસમગ્ગા
અણણતાવિ અમાઈ । ચરણજુયાલોયગા મળિયા ॥૬૬॥

ઉત્તમ જાતિ, કુળ, વિનય, ઉપરામ, ઽ દ્રિય જાય, જ્ઞાન
અને દર્શન સંપન્ન, કોઈને પણ પીડા નહિ કરનાર, નિર્માયી અને
ચારિત્રયુક્ત આલોચક કદા છે, મતવળ કે આલોચક એવા ગુણ-
વાળો હોવો જોઈએ ૩૬૬

મૂલ્હત્તરગુણવિસય । નિસેવિય જમિહ રાગદોસેહિં ॥
દષ્પેણ પમાણ વ । વિહિણા લોહજ્જ ત સવ્વ ॥ ૬૭ ॥

મૂળગુણમા કે ઉત્તરગુણમા રાગદ્વેષવડે, દર્પ, પ્રમાદ કે
અનાભોગથી જે જે દોષ સેવ્યા હોય, તે તે સર્વે દોષ વિધિવત્ આ-
લોચવા ૩૬૭

ચાઝમ્માસિય વરિસય । દાયવ્વા-લોયણા ચઝ્ઝકના ॥
સંવિગ્ગમવિણં । સવ્વ વિહિણા કહેઅવ્વ ॥ ૬૮ ॥

તણ ચામાસી અને સવત્સરી સમયે જરૂર સ્ત્રી પુરુષોએ
ગુરુ, મહારાજ સમીપે આવોચના કરવી । તેમા પુરુષ વર્ગે ચાર કાને
સાબળે તેમ અને સ્ત્રી વર્ગે છ કાને સાબળે તેમ, વધતા વૈરાગ્યથી
ગોતાના સકળ દોષો વિધિવત્ જહેર કરવા । ૩૬૮

જહ વાલો જંપંતો । કજ્જમકજ્જં ચ ઉજ્જુઅં મળઈ ॥
ત તહ આલોહજ્ઞા । માયામયવિષ્ણુકો અ ॥ ૬૯ ॥

તેમ માખાપ સમીપે બોલતુ બાળક કાર્યા કાર્ય સરળ-
પણે જહી દે છે, તેમ માયા મદનો મર્વયા ત્યાગ કરીને ગુડ સમીપે
આવોયના કરવી જોઈએ ૩૬૯

છત્તીસગુણસમન્ના-ગણ તેણવિ અવસ્સ કાયબ્બા ॥
પરસરિકયા વિસોહી । સુદ્ધવિ વવહારકુસલેણ ॥૭૦॥

છત્તીસ ગુણે કરી સયુક્ત એના ગુડએ પણ પૂર્વોક્ત આ-
ગમાદિજ વ્યવહારમા ઘણા કુશળ હોય તોપણ અન્ય ગીતાર્થની
સમીપે અવશ્ય આવોયના કરવી ' ૩૭૦

જહ સુકુસલો વિ વિજ્ઞો । અન્નસ્સ કહેઈ અપ્પણો વાહિ
એવ જાણંતસ્સવિ । સલ્લુદ્ધરણ ગુરુસગાસે ॥ ૭૧ ॥

સુકુશળ વૈદ્ય પણ પોનાનો વ્યાપિ અન્ય વૈદ્યને જણાવી
તેનો ઉપચાર કરે છે તેમ જાણકાર પણ ગુડ સમીપે સ્વશસ્ત્ર ઉદ્ધ-
રણુ, એટલે ગમે તેવા ગીતાર્થે પણ સ્વદોષ અન્ય ગીતાર્થ
પાસે આવોયી શુદ્ધ થવુ તો બીજાનુ તો કહેવુ જાય ૩૭૧

અપ્પપિ ભાવસલ્લ । અણુદ્ધરિયં રાયવણિઅત્તણણહિ ॥
જાય કહુયવિવાગ । કિં પુણ વહુયાઈં પાવાઈં ॥૭૨॥

થોડું જ પણ ભાવશસ્ત્ર નહિ ઉદ્ધરવાથી રાજપુત્ર-આર્દ્ર-

કુમાર અને વણિક પુત્ર ઈલાચી પુત્રને કટુક વિપાક (કળ) રૂપ થયું, તો પછી બહુ પાપનું તો કહેવુંજ શું ? મતલબ કે પ્રચ્છન્ન પણે કે જાહેરપણે સેનેહુ ગ્રાસુ કે થોડું પાપ પશ્ચાતાપપૂર્વક શુર મહારાજ સમીપે સમ્યગ્ આતોચીને નિ શત્ય થવું જોઈએ, નહિ તો તે ભવિષ્યમાં મહા અનર્થ રૂપ થાય છે ૩૭૨

આર્દ્રકુમારનો જીવ પોતાના પૂર્વ ભવમાં વૈરાગ્યથી દીક્ષા ગ્રહણ કર્યા બાદ પોતે ગીતાર્થ છતાંએકદા પોતાની બધુમતી સ્ત્રી કે જણીએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી હતી તેણીને દેખી કામાતુર થયો, તે વાત પોતે ઠાઠ માધુ દ્વારા જણાવી, તેથી તેણીએ ઉભયતુ હિત વિચારી અનશન ગ્રહણ કર્યું તે વાત સાક્ષી પોતે પણ ખિન્ન થઈ અનશન ગ્રહણ કરી સ્વર્ગે ગયો પરંતુ ત્યાંથી અત્રી અનાર્થ દેશમાં ઉત્પન્ન થયો બાકીની હકીકત ઉપદેશમાળા દિક્ષા સુપ્રસિદ્ધ છે

વસ તપુગ્મા વસતો અગ્નિશર્મા નામનો વિપ્ર એકદા વૈરાગ્યથી ભાર્યો સહિત પ્રવ્રજિત થયો તે બન્ને આરિત્રમાં એક નિષ્ઠાવાળા છતાં સાધુ પૂર્વ અભ્યાસથી ભાર્યો ઉપર રાગ રાખે છે અને સાર્ની જાતિ મદ કરે છે, એવટ તે બન્ને સ્વ પાપને આલોચ્યા નિ ઘા વગર કાળ કરીને સ્વર્ગે ગયા સાધુનો જીવ ઇન્દ્રિય પુત્ર ઈલા સુત થયો અને સાર્નીનો જીવ અદ્ભૂત રૂપવાળી નટપુત્રી થઈ એકદા તે નટકીને દેખી પૂર્વ સ્નેહવશથી કામપરતત્ર બની સ્વકુળનો ત્યાગ કરી પોતે પણ નટ થયો બાકીની હકીકત સુપ્રસિદ્ધ છે, એમ સમજી સૂઝ જનોએ નિ શત્ય થવું !

લજ્ઞાઈ ગારવેણ ચ । વહુસ્સુઅમણ વા વિ દુચ્ચરિયં ॥
જે ન કહતિ ગુરુણ । ન હુ તે આરાહગા હુતિ ॥૭૩॥

લજ્જાથી, ગારવથી, કે બહુદુત (જ્ઞાન) ના મદથી પણ
જે પોતે કરેલા પાપ ગુરુ મહારાજ પાસે પ્રકાશતા નથી તે આ-
ગમક થતા નથી પણ વિરાધક બને છે ૩૭૩

નવિ ત સથ્યં વ વિસ । વ દુષ્પરુષુ કુણઈ વેયાલો ॥
જં કુણઈ માવસરુ । અણુદ્ધિયં સર્વદુહમૂલં ॥૭૪॥

દુષ્પ્રયુક્ત વિષ કે શસ્ત્ર તેમજ પ્રદુષિત થયેલો વેતાળ એ
વેા અનર્થ ઉપજાવી શકતા નથી જેવો અનર્થ સર્વ દુષ્પણ મૂળ
રૂપ આણુ ઉદ્ભવેલુ ભાવ રાહ્ય (આણુ પ્રકારેલુ નિજ પાપ-દુષ્ટ-
તા) ઉપજાવે છે ૩૭૪

આકપઈત્તા અણુમાણઈત્તા । જ દિટ્ઠ વાયર ચ સુહમ વા ॥
છન્ન સદ્દાઉલય । વહુજણ અવ્વત્ત તસ્સેવી ॥ ૭૫ ॥

સ્વદોષ આલોચનાએ આલોચના વખતે નીચેની વાત લ
ક્ષ્યમા ગમવાની છે ભક્તિ કે વિનયથી ગુરુને વશ કરવાથી ગુરુ
શોકુ પ્રાયશ્ચિત આપશે એમ સમજી ગુરુને વિનયથી વશ કરી
વેવા, આ ગુરુ ઠીક પ્રાયશ્ચિત આપે છે તેથી તેમની પાસેજ વેતુ,
ગુરુ મહારાજએ જે નાનો કે મોટો દોષ એવતા દેખ્યો હોય તેજ
આલોચવો, લજ્જાદિક કારણથી કે છાનો માનો અવ્યક્ત શબ્દથી
સ્વદોષ આલોચવો અથવા ગમ્મદાદુષ્પણે વોધાટ કરીને આલોચવો,

એકજ વાત બહુની પાસે જણાવી આવોયવી, અન્યક્ત-અગીતા-
ર્યની પાસે આવોયવી (તે પણ અન્યક્તપણે) અથવા તે જ દોષ
પોતાને આવોયવો છે તેજ દોષ સેવનાર ગુરૂ પાસે આવોયના
જરૂરી એ બધા દોષ આવોયના કરવા છાછનારે અનન્ય પરિહ-
રવા યોગ્ય છે ૩૭૫

एअ-होस-विमुक्क । पइ-समय-वहमाण-सवेगो ॥
आलोइज्ज अकज्ज । न पुणो काहति निच्छयओ॥७६॥

ઉપર જણાવેલા મકળ દોષોને ત્યજી, પ્રતિ મમય વનતા
વૈરાગ્ય યુક્ત પોતે કરેલા અઞાર્યને સદ્ગુરૂ સમીપે આવોયવા,
નહિ તો તે આવોયના નિર્દુશ થાય છે ૩૭૬

जो भणइ नय्थि इन्हि । पच्छित्त तस्स दायगा वा वि॥
सो कुव्वइ ससार । जम्हा सुत्ते विणिद्धि ॥ ७७ ॥
सव्वपि य पच्छित्त । नवमे पुव्वमि तइअ वय्थुमि ॥
तत्तु चिय निज्जूढा । कप्पपक्कणोय ववहारो ॥७८ ॥

જ (મુગ્ધ-અજ્ઞબનો) એમ બોલે કે વર્તમાન કાળે પ્રાય
શ્રિત નથી, તેમજ પ્રાયશ્રિત દેનારા ગુરૂ પણ નથી, તે સસાર વૃ-
દ્ધિ કરે છે કેમકે સૂત્રમા કહ્યું છે કે સર્વ પ્રકારનું પ્રાયશ્રિત નવ
મા પૂર્વની ત્રીજી વસ્તુમા ગણધરોએ નિરૂપિત કરેલું તેમાથીજ
ઉદ્ધરીને પૂજ્ય વરોએ કર્પ, નિશીય અને વ્યહાર સૂત્રની રચ-
ના કરેલી છે ૩૭૭-૩૭૮

તે વિ અ ધરંતિ અજ્ઞવિ । તેસુ ધરતેસુ કહ તુમં મળસિ ॥
 બુચ્છિન્નં પચ્છિત્તં । તદ્દાયારો ય જા તિથ્થ ॥ ૭૯ ॥

તે કુદ્ધપાદિક મત્રો અઘાપિ વિઘમાન છે અને તે વિઘ-
 માન ૧૭તા પ્રાયશ્ચિત વ્યુગ્ધિન્ન થયેલુ તુ કેમ કહે છે : વળી તે
 પ્રાયશ્ચિતદાતા ગુરુઓ પણ પ્રભુના શાસનના અત સુધી એટ
 લે દુરુપસહ આચાર્ય પર્યંત વર્તે, એમ આગમમા અનેકશ
 કથુ છે ૩૭૬

કયપાવોવિ મણુસ્સો । આલોહય નિદિય ગુરુસગાસે ॥
 હોઈ અરેગ લહુઓ । ઓહરિય મરુવ મારવહો ॥ ૮૦ ॥

પાપકારી પણ મનુષ્ય સદ્ગુરુ સમીપે સમ્યગ્ આલોચ
 ના નિદા કર્યે છતે જેમ ભારવહ (મજૂર) ભાગ ઉતાર્યા બાદ હ-
 ળવો થાય છે તેમ અત્યંત હળવો (નિષ્પાપ) થાય છે ૩૮૦

નિઠ્ઠવિય-પાવપંકા । સમ આલોહય ગુરુસગાસે ॥
 પત્તા અણતસત્તા । સાસયસુલ્લ અણાવાહ ॥ ૮૧ ॥

ગુરુ મહારાજ સમીપે સમ્યગ્ આલોચના કરી પાપ પ કથી
 રહિત થયેલા અનેતા આત્માઓ શાશ્વત અનાબાધ સુખને પ્રાપ્ત
 થયેલા છે. ૩૮૧

એવ વિસુદ્ધચરણો । સમ્મ વિરમિજ્ઞ મવસરુવાઓ ॥
 નરગાદ-ભેય-મિત્તે । નથ્થિ સુદ જેણ સંસારે ॥ ૮૨ ॥

“ પ્રેમ સ્વરૂપ ”

હોઝુણ વિ કહવિ નિર-તરાઈ દૂરંતરાઈ જાયતિ ॥

ઉમ્મોડય-રસણતો-વમાઈ પિમ્માઈ લોયસસ ॥ ૮૯ ॥

ઉન્મોચિત (છોડેલા) કટિબંધન (ક દોરા)ના છોડાની
પેરે લોઢાના પ્રેમ કવચિત પ્રયોજન વશાનું નિરતર ગાઢ બન્યા
છતા પુનઃ કંઈ નિમિત્તને પામીને ફરતર-મૂઠી બળ્ય છે ૩૮૯

માય-પિય-વધુ-ભજ્જા-સુણસુ પિમ્મ જણમિ સવિસેસ ॥

ચુલળી કહાઈ ત પુણ । કળગરહ-વિચિટ્ટિણ ચ ॥૯૦॥

તહ ભરહનિવડ્ ભજ્જા । અસોગ ચદાઈ ચરિઅસવણેણ ॥

અઈ વિરસ ચિય નજ્જઈ । વિચિટ્ટિય મૂઢ હિયઆણા ॥૯૧॥

માતા, પિતા, બધું, ભાર્યા અને પુત્ર વિષે પ્રેમ લોઢામા
અધિક જણાય છે પણ બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તીની માતા ૧ ચુલણીની
કથાથી માતાનો પ્રેમ, ૨ કથકરથ રાજના વર્તનથી પિતાનો
પ્રેમ, ૩ ભરત નૃપતિના ચરિત્રથી બહુનો પ્રેમ, ૪ પ્રદેશી રાજ-
ની ભાર્યા (સ્ત્રિકતા)નું ચરિત્ર સાક્ષ્યનાથી ભાર્યાનો પ્રેમ, ૫ અ-
શોક ચદ્ર (કલિક) ગજના ચરિત્રથી પુત્રનો પ્રેમ, તેમજ તે-
વાજ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અન્ય ચરિત્રોથી મૂઢ હૃદયવાળા જીવોનું
વર્તન અતિ વિરમ વાગે છે, મતલબ તેમનો પ્રેમ પ્રાપ્ત કૃત્રિમજ
જણાય છે ૩૯૦-૩૯૧

“ ૧ ચુલણી સ ક્ષિપ્ત ચરિત્ર ”

ચુલણીએ પોતાના સ્વાર્થની ખાતર અપુત્ર બ્રહ્મદત્તને સાક્ષાગ્રહમાં બાળી નાખવા પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરંતુ તે વાત વરદત્ત મંત્રીદ્વારા જાણી તે સુરગ દ્વારા અહિંસાસામત નીકળી ગયો હતો.

“ ૨ કનકરથ સ ક્ષિપ્ત ચરિત્ર. ”

કનકરથ રાજા રાજ્યના લોભથી પોતાના પુત્રને જન્મનાંજ અગ હીન કરી નાખતો હતો તેથી છેવટ રાણીએ એક પુત્રને જન્મ આપી મંત્રીના જે જે જુપો ગળ્યો હતો.

“ ૩ ભરત ચક્રીનુ સ ક્ષિપ્ત ઉદાહરણ ”

ભરત ચક્રવર્તીએ પોતાના બ'ટુ બાહુબલી ઉપર તેને મારવા અઠરત્ન મુક્યુ હતું પણ અ ગોત્રી હોવાથી તેને પ્રદક્ષિણા દઈ અઠ પુન સ્વ આને આપ્યું હતું.

“ ૪ સૂરિક તાનુ સ ક્ષિપ્ત દષ્ટાત ”

સૂરિક તાએ સ્વાર્થથી સ્વ ભગતાગ્ને મારવા જે આપ્યું હતું.

“ ૫ કૂણિકનુ ઢંકું 'ચરિત્ર' ”

કૂણિક રાજાએ પોતાના પિતા એણિક રાજાને ઠેઠમાં નાખી ભારે કદર્થના કરી હતી ઉપદેશમાળામાં ઉક્ત સર્વ ચરિત્રો સુ પ્રસિદ્ધ છે એ બધા દષ્ટાંતો દુનીયામાં દેખાતા સ્નેહની કૃત્રિમતા સિદ્ધ કરે છે, તે જાણી સજોએ પરમાર્થ પરાયણ થવું વટે છે.

“ વિપય સ્વરૂપ ”

હુતિ મુહુ ચિય મહુરા । વિસયા કિપાગ-મૂરુદ-ફલ વ ॥
પરિણામે પુણ તિચિય । નાસ્યજલણિધણ મુણસુ ॥૧૨॥

વિપય (સુખ) શરૂઆતમાં કિ પાક વૃક્ષના ફળની પેરે મ
ધુર (મીઠા) લાગે છે, પણ પરિણામે તો તે નારકીઆ ને બાળવા
ઈંધન રૂપ બપુવા, મતલબઘે તે કદા શત્રુની પેરે મુખે મીઠા પણ
દીવમાં જૂઠા, પ્રાણીઆને પ્રાણ લેનારા છે ૩૬૨

વિસયાવિરકો નિવહ્ન । નિરવિરકો તસ્ય દુત્તરમવોદ્ધ ॥
જિણ-વીર-વિણિદ્વિદ્ધો । દિદ્વિતો વધુ-જુઅલેણ ॥ ૧૩ ॥

વિપય સુખની વાછા કગનાર નર્કાદિકમાં જઈ પડે છે,
અને વિપયને પૃથ દેનાર દુસ્તર ભવ સમુદ્રને તરી જાય છે તે
ઉપર શ્રીધીર પ્રભુએ બતાવેલું બધું યુગળતું દૃષ્ટાન્ત સમજવું !
૩૬૩

“ બધું યુગળતું દૃષ્ટાન્ત ”

કોઈ એક સાર્થવાહના બે પુત્રો વ્યાપારાર્થે જળ માર્ગે
જતા ઝાઝ ભાગી જવાથી ફેલક વડે રત્નદ્વીપમાં જઈ ચડ્યા,
ત્યા તે દ્વીપની સ્વામિની એવી કોઈ દેવીનું રત્નમય જીવન
દેખી તેઓ ત્યા જોવા માટે ગયા તે બન્ને બધુને જોઈ કામ પ-
રવશ થયેલી દેવીએ તેમનો સત્કાર કર્યો, કવચિત્ કાર્યાતરે દેવી
અન્યત્ર ગઈ ત્યારે તે દેવીની કપટ રચના તેમના બલવામાં આ

વી તે દેવી પ્રાતે સહુ ઠાઠ ભક્ત ભોગીની ભારે વિડખના કગ-
તી હતી આ વાત બહુી તેમને પણ બહુ ત્રાસ થવાથી કાઈ ઉ-
ત્તમ યક્ષની સહાયથી તે સમુદ્રની પાર જવા નીકળ્યા પાછળથી
તે દેવીએ આવી તેમને બહુજ આજીજી કરી તેથી એક ભાઈ
ચલાયમાન થઈ ગયો, તેના તો બહુજ ખુરા હાલ થયા અને
ખીજે સુદૃઢ રહ્યો, તે ક્ષેત્ર કુરાળ સમુદ્ર પાર પહોચી શક્યો ઉ-
ક્ત કથાનો ઉપનય એવો છે કે આ મનુષ્ય અવતાર રત્નદ્રીપ
તુલ્ય છે, તેમા ભાગ્ય ચોગે જીવનુ પ્રયાણ થાય છે, તેમા વિ-
પય તૃષ્ણારૂપ રત્નાદેવી છે, જે જીવોને વિવિધ રીતે લોભાવે છે,
જે લોભાઈ વિપયમા લુપ્થ બને છે, તેના બહુ ખૂરા હાલ થાય છે.
સદ્ગુરૂરૂપ યક્ષ સમજવો, તેમની સહાયથી જે વિપયથી વિમુખ
રહી શીલાદિકમા સુદૃઢ રહે છે તે સસાર મસુદ્રમા નહિ દૂખતા
સુખે તેનો પાર પામી શકે છે

“હવે દેહની અસારતા બતાવે છે.”

આહાર-ગંધ-મલા-इएहिं सुयलंकिओ सुपुष्टोवि ॥

देहो न सूई न थिरो । विहङ्गइ सहसा कुमिचुव्व ॥१४॥

ભોજન, ગંધ, (સુગંધ) અને પુષ્પમાલાદિક વડે દેહને
સુ અલકૃત અને સુસેવિત કર્યો હતો તે શુચિ (પવિત્ર) થતો
નથી અને સ્થિર ટકતો નથી પરંતુ કુમિત્રની પેરે એકાએક વિ-
છડી જાય છે ૩૯૪

તમ્હા દારિદ્ર-જરા-પરપરિભવ-રોઅ-સોઅ-તત્તવિઆણ ॥
મણુઆણવિ નથિ સુહ । દવિણ પિવાસાઈ નહિયાણ ॥૧૫॥

તે માટે દારિદ્ર, ધડપણ, તેમજ પરપરાભવ, રોગ અને શોકથી દુઃખિત અને ધનની તૃષ્ણાથી પીડિત એવા મનુષ્યોને પણ સુખ નથી ૩૬૫

સવ્વ સુરાણ વિભવો । અણુત્તરો રયણ-રૂઢય-ભવણેસુ ॥
દિવ્વામરણ-વિલેવણ-વર-કામિણિ-નાહય-રયાણ ॥૧૬॥
કિતુ મય-માણ-મચ્છર-વિસાય-ઈસા-નલેણ સંતત્તા ॥
તે વિ ચવિઝ્ઞણ તત્તો । મમતિં કેઈ ભવમણત ॥ ૧૭ ॥

રત્ન રચિત સુવનોમા વસતા, દિવ્ય આભરણ, વિલેપન તેમજ દેવાગનાઓના નાટકમા રક્ત યથેલા દેવતાઓને સર્વ વિભવ અનુત્તર (પ્રધાન) છે, મનુષ્યોની અપેક્ષાએ તેમની સાહેબી અતુલ છે, તોપણ મદ, માન, મચ્છર, વિષાદ, (ખેદ-શોક) અને ઇર્ષ્યા રૂપ અગ્નિથી સતત યથેલા તે પણ કેટલાક ત્યાથી અધીને અનત-અપાર સંસારમા ભ્રમણ કરે છે ૩૬૬-૩૬૭

તમ્હા સુહ સુરાણવિ । ન કિ પિ અહવા ઇમાઈ સુરકાઈ ॥
અવસાણ દારુણાઈ । અણતસો પત્ત-પુવ્વાઈ ॥ ૧૮ ॥

તેથી દેવતાઓને પણ પરમાર્થથી જોતા કંઈ સુખ નથી અથવા તો એ બધા સુખ પરિણામે દુઃખદાયી છે અને તે પૂર્વે અનતિવાર પ્રાપ્ત થયેલા છે ૩૬૮

ત નયિય કિં પિ ઠણં । લોણ વાલગ્ગ-કોઢિમિત્તંપિ ॥
જથ્થ ન જીવા વહુસો । સુહદુરકપરપરં પત્તા ॥૧૯॥

લોકમા વાળના અથ લાગ માત્ર એવું સ્થાન નથી કે
જ્યાં જીવો બહુવાર સુખ અને દુઃખની પરપરા પામ્યા ન
હોય મતલબ સર્વત્ર-લોક માત્રમા જીવો બહુ વખત સુખ દુઃખને
અનુભવ કરી ચૂક્યા છે, અત્યાગે પ્રાપ્ત થતા સુખ દુઃખ કંઈ નવાં
નથી ૩૯૯

સન્વાઓ રિદ્ધીઓ । પત્તા સન્નેવિ સયણસવધા ॥
સસારે તો વિરમસુ । તત્તો જઈ મુણસિ અપ્પાણ ॥૪૦૦॥

સર્વ રિદ્ધિ સિદ્ધિઓ અને સર્વે સ્વજન સખ ધો પૂર્વે પ્રાપ્ત
થઈ ચૂકેલા છે એમ સમજીને હવે જો આત્માને તેમનાથી લિન-
આળખી શકે તો તેવા અનિત્ય-અસાગ-ખોટા કલ્પિત સખ ધથી
તુ વિરમ । ૪૦૦

વિનયદાર.

इय भव-विरक्त-चित्तो वि । सुद्ध-चरणाइ-गुण-जुओ निचं
विणए रमिज्ज सन्ने । जेण गुणा निम्मला हूति ॥१॥

એવી રીતે સસારથી વિરક્ત ચિત્ત ઇચ્છા ઇદ્ધ સયમાદિક
ગુણ યુક્ત બની નિરતર વિનયમાં પ્રવૃત્તિ કરવી જેથી નિજગુણો
નિર્મળ થશે ૪૦૧

જમ્હા વિણયઈ કમ્મ । અઘ્ઘવિહ ચાઝરત-મુરકાણ ॥
તમ્હા ઉ વયંતિ વિઝ । વિણઝત્તિ વિલીણ-સસારા ॥૨૦॥

જમણે સસાર સતતિનો મર્વયા અત કર્યો છે, એવા
તીર્યંકર ગણુધરે એમ કહે છે કે જથી ચઉ ગતિના બધનથકી
મુક્ત થવા આઠ પ્રકારના કર્મનો અત કરી શકાય છે તેથી તે
વિનય કહેવાય છે ૪૦૨

લોગોવયાર-વિણઓ । અથ્થે કામે મયમિ મુરકે અ ॥
વિણઓ પચ વિગણ્ણો । અહિગારો મુરક-વિણણ ॥૨૧॥

તે વિનય પાચ પ્રકારનો છે (૧) લોકોપચાર વિનય
(વ્યવહારમા રૂઢ-રૂઢિ મુજબ) (૨) અર્થ વિનય (દ્રવ્ય ઉપા
ર્જન માટે રાજ પ્રમુખના છંદે ચાલવા રૂપ) (૩) કામ વિનય,
(વેશ્યાદિકને આશ્રી) (૪) ભય વિનય, (ભયથકી સેવકો સ્વામી
પ્રતિ વર્તન રાખે તે) અને પાચમો ભોક્ષ વિનય (કેવળ આત્મ
કલ્યાણાર્થે) તેમા અત્ર ભોક્ષ અર્થેજ પ્રયુજતા વિનયનો અધિકાર
કહેવામા આવશે ૪૦૩

દસણ-નાણ-ચરિત્તે । તવે ય તહ ઓવયારિણ ચેવ ॥
મુરક-વિણઓ વિ एसो । પચવિંદો હોઈ નાયવ્વો ॥૨૨॥

દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, તપ સબ ધે અને ઔપચારિક એ-
વી રીતે ભોક્ષ વિનય પણ પાચ પ્રકારનો સમજવો ૪૦૪

દબ્બાઈ સદ્દહતે । નાળેણ કુળંતયમિ કિચાઈ ॥

ચરણ તવ ચ સમ્મ । કુળમાળે હોઈ તલ્લિવણઓ ॥૫॥

દ્રવ્ય તથા તેના ગુણ પર્યાયની (૫૨ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાયની) શ્રદ્ધા કરતા દર્શન વિનય, જ્ઞાનવડે સમજા પૂર્વક સયમ આચરણ કરતા જ્ઞાન વિનય, તેવીજ રીતે સમતા સહીત આરિત્ર પાળતા આરિત્ર વિનય, અને પ્રભુ આજ્ઞા પ્રમાણે તપ કરતા થકાં તપ વિનય કહેવાય છે ૪૦૫

અહ ઓવયારિઓ પુણ । દુવિહો વિણઓ સમાસઓ હોઈ ॥

પઢિરૂવ-જોગ-જુજણ । તહ ય અણાસાયણા વિણઓ ૬

ઔપચારિક વિનય પણ સક્ષેપથી બે પ્રકારનો છે, પ્રથમ પ્રતિરૂપ એટલે ઉચિત રીતે મન, વચન કાયાને પ્રવર્તાવવા રૂપ તેમજ બીજો અનાશાતના એટલે આશાતના-વિરાધના પરિહારવા રૂપ વિનય બણવો ૪૦૬

પઢિરૂવો સલ્લ વિણઓ । કાઠ્ય જોગે ય વાય માણસિઓ

અઠ્ઠ ચરત્તિહ દુવિહો । પરૂવણા તસ્મિમા હોઈ ॥ ૭ ॥

પ્રતિરૂપ વિનય ખરેખર મન, વચન અને કાયા સખધી ત્રણ પ્રકારનો છે તેનો અનુક્રમે આઠ, આઠ અને બે પ્રકાર કહ્યા છે. તેનું સ્વરૂપ આવી રીતનું છે ૪૦૭

અખુટ્ટાણ અજલિ । આસણદાણ અભિગ્ગહ કિર્ય ॥

સુસ્સૂસણ અણુગચ્છણ । સંસાહણ કાય અઠ્ઠવિહો ॥૮॥

અભ્યુત્થાન (ઉભા થવું) અજલિ (હાય જોડવા), આ-
મન દેવું, ગુરૂ મહારાજનો આદેશ પાળવાનો નિશ્ચય અને તેમજ
વર્તન, કૃતિકર્મ (દ્વાદશાવર્ત વદન), ગુરૂ સેવા, ગુરૂ આનતા દેખી
સન્મુખ જવું, તેમજ જતા હોય તો વળાવવા જવું એમ કાય સ-
બ ધી વિનય આઠ પ્રકારનો છે ૪૦૮

હિઅમિઅ અફુરસ વાઈ । અણુવાઈ માસિ વાઈઓ વિણઓ
અકુસલમણો નિરોહો । કુસલમણો-દીરણ ચેવ ॥ ૯ ॥

હિતકારિ વચન, મિત-પરિમિત વચન, અપરિપક્વ અકઠો-
ર મધુર વચન તથા પ્રથમ વિચાર કરી વચન વદવું એવી રીતે
વચન સબ ધી વિનય ત્રણ પ્રકારનો સમજવો. અકુશળ (મક્કીન)
(અશુભ) મનનો નિરોધ તથા દુષ્ટ મનનું ઉદ્ધરણ એમ મન
સબ ધી વિનય બે પ્રકારનો કહેા છે ૪૦૯

પઢિરૂવો સ્વલ્લ વિણઓ । પરાણવિત્તિ-મઢઓ મુણેયવ્વો
અપ્પઢિરૂવો વિણઓ । નાયવ્વો કેવલીણ તુ ॥ ૧૦ ॥

પ્રતિરૂપ ઉચિત વિનય ખરેખર પરાનુવૃત્તિ સામાના ચિ-
ત્તવૃત્તિને અનુસરવા રૂપ સમજવો, અને અપ્રતિરૂપ વિનય તો
ક્રૂર દેવળજ્ઞાનીનેજ હોય છે ૪૧૦

एसो मे परिकहिओ । विणओ पडिरूवलखणो तिविहो
वावन्न-विहि-विहाण । विंति अणासायणा विणय ॥ ११ ॥

એ પ્રમાણે ત્રિવિધ પ્રતિરૂપ વિનય તમને કહ્યો અને
અનાશાતના વિનય તો શાસ્ત્રમા ૫૦ (ખાવન) પ્રકારનો કહ્યો
છે ૪૧૧.

તિથ્યયર-સિદ્ધ-કુલ-ગણ-સઘ-કિરિય-ધમ્મ-નાણ-નાણીણ
આયરિય-થેરુ-વજ્ઞાય । ગણીણ તેરસપયાણિ ॥ ૧૨ ॥
અણાસાયણા ય ભત્તી । વહુમાણો તહ ય વન્નસંજણના ॥
તિથ્યયરાર્હ તેરસ । ચત્તગુણા હુતિ વાવન્ના ॥ ૧૩ ॥

તીર્થંકર, સિદ્ધ, કુળ (નાગેન્દ્રાદિ) ગણુ, (કોટિકાદિ)
સ ધ, ક્રિયા (અસ્તિવાદ ઉપ), ધર્મ (યતિધર્માદિ), જ્ઞાન, (મતિ
શ્રુતાદિ) જ્ઞાની, આચાર્ય, સ્થવીર (શિષ્યોને ધર્મમા મિથર કરનાર
વૃદ્ધ સાધુ) ઉપાધ્યાય (પાઠક) અને ગણી (ગીતાર્ય) એ તેર
પદ થયા, તે દરેકની ૧ આશાતનાથી દૂર રહેવું, ૨ ભક્તિ કરવી,
૩ બહુમાન સાચવવું, તથા ૪ તેમનો ગુણાનુવાદ કરવો, એવી
રીતે તેરને ચાર ગુણ કરતા (૫૦) ખાવન ભેદો થાય એવી રીતે
અનાશાતના વિનય કંવા ૪૧૨ ૪૧૩

અમય સમો નથિ રસો । ન તરુ કણ્ઠદુમેણ પરિતુલ્લો ॥
વિણય સમો નથિ ગુણો । ન મણી ચિતામણિ સરિચ્છો

જેમ અમૃત સમાન કોઈ રસ નથી, કંઠ્ય વૃક્ષ સમાન
કોઈ વૃક્ષ નથી, અને ચિંતામણિ સદૃશ કોઈ મણિ નથી તેમ
વિનય સમાન કોઈ ગુણ નથી

ચદણ તરૂણ ગધો । જુળ્હા સસિણો સિઅત્તણં સલ્લે ॥
સહ-નિમ્મિયાઇ વિહિણા । વિણઓ અ કુલ્લપ્પસૂયાણં ૧૫

જેમ ચદનના વૃક્ષનો ગધ, ચદ્રની ચાદણી અને શખમા
શ્વેતતા એ સર્વે વિવિધે સાયેજ સર્જેલા છે, તેમજ કુળ પ્રમૂલ
(કુલીન) જનોમા પણ વિનયશુભ જન્મથી માડીને સાયેજ પેદા
થાય છે ૪૧૫

હુજ્જ અસજ્જ મન્ને । મણિમતોસહિ સુરાણવિ જયમિ ॥
નથિ અસજ્જ કજ્જ । કિંપિ વિણીઆણ પુરિસાણ ૧૬

હું માનું છું કે કદાચ જગતમા મણિ, મત્ર, ઔષધિ
અને દેવતા વડે પણ કોઇ વસ્તુ અસાધ્ય હોય, પરંતુ વિનીત પુ-
રોને કંઈ પણ વસ્તુ અસાધ્ય નથી ૪૧૬

इहलोय चिय विणओ । कुणइ विणीयाण इच्छिअ लच्छि
जह सीहरहार्इण । सुगइनिमित्त च परलोए ॥ १७ ॥

આ લોકમાજ વિનય વડે વિનીત જનોને ઇચ્છીત લક્ષ્મી
મળે છે અને સિ હરથાદિકની પેઠે પરલોકમા પણ સદ્ગતિ
નીપજ છે ૪૧૭, ૧

“ સિ હરથ સક્ષિત્ત ચરિત્ર ”

પુડગીક રાજનો પુત્ર સિ હરથ નામે હતો તે દુર્વિનીત
હોવાથી સહુ કોઇને અનિષ્ટ થઇ પડ્યો, રાજ્યે તેનો ત્યાગ કર્યો

એકદા ભમતો ભમતો માર્ગમા એક ઘોડાને પૂજતો તથા બીજા
 ઘોડાને કુટાતો દેખી કુમારે તેનું કારણ જાણને પૂછવાથી તેને જ-
 નાયા કે આ ઘોડો અતિ વિનીત સ્વામીના આશય અનુસારે
 આલનાર હોવાથી પૂજાય છે અને બીજો દુર્વિનીત-ઉદ્ધત હોવાથી
 કુટાય છે તે દુર્વિનયનું કૃણ સાંભળી કુમાર ચમક્યો અને એવો
 તો વિનીત બની ગયો કે તેણે થોડા વખતમા રાજ પ્રમુખ સર્વ દે-
 યને રજિત કરી દીધા, તેથી સિદ્ધરથને રાજ સોંપી પુડરીક નૃપે
 દીક્ષા લીધી સિદ્ધરથ પણ વિનય ગુણથી પ્રાઠ પ્રતિષ્ઠા પામી
 અતે દીક્ષા મહી સર્વાર્થ સિદ્ધિ વિમાનમા દેવ થયો ત્યાથી
 ગયવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા અવતરી મોક્ષે જશે

किं बहुणा विणओ चिय । अमूल्यमतं जए वसीकरणं ॥

इहलोय परलोइ य । सुहाण मणवच्छिय-फलाण ॥१८॥

કિ બહુના । વિનયજ જગતમા આ લોક સખધી તથા પ-
 રલોક મખધી મન વાછિત કૃણદાયી સર્વ સુખનુ મત્ર તથા
 સુખિકા વગરનું કોઈક અપૂર્વ વશીકરણ છે ૪૧૮

वेयावच्चदार

विणय विसेसो य तहा । आयरिअ गिलाण सेहमाईणं॥

दसविह वेयावच्च । करिज्ज समए जओ भणियं ॥१९॥

મરહે-સ્વય-વિદેહે । પત્રસવિ કમ્મમૃમિયા સાહુ ॥

इकामि पूईयमी । सव्वे ते पूईया हुंति ॥ २० ॥

જેમ વિનય કરવો તેમ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવીર, તપસ્વી, ગ્જાન, નવદીક્ષિત શિષ્ય, સાધર્મિક, કુળ, ગણ અને સઘ એ દશાનુ વેચાવચ્ચ કરવું કેમકે શાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે, ભરત, ઐરવત અને મહાવિદેહ મધ્યે પત્તર કર્મ ભૂમિમા વિચરનાર નેટલા સાધુઓ છે તેમા એક પણ સાધુની પૂજા સેવા કર્યે છતે તે સર્વે સાધુઓની પૂજા સેવા કરી જાણવી, એમ બહુ લાભ સમજી ચારિત્રપાત્ર સાધુનું ભક્ત પાનાદિક વડે વેચાવચ્ચ કરવા ચૂકવું નહિ ૪૧૬-૧૦

इकमि हीलयमी । सव्वे ते हीलिया मुणेअव्वा ॥

नाणार्हण गुणाण । सव्वथ्य वि तुल्लभावाओ ॥ २१॥

તેવીજ રીતે એક પણ ચારિત્રવત-મુનિની હીલના કરવાથી તે સર્વે સાધુઓની હીલના કરી સમજવી કેમકે જ્ઞાનાદિક ગુણોનું સર્વત્ર તુલ્યપણું હોય છે ૪૨૧

तम्हा जइ एस गुणो । साहूण भत्तपाणगार्हहि ॥

कुज्जा वेयावच्च । धणयसुओ रायतणउव्व ॥ २२ ॥

જ્યારે ગુરૂ ભક્તિમા આટલો બધો લાભ અને અભક્તિ-આશાતનામા આટલું બધું નુકશાન છે ત્યારે સજ્જનનોએ ધન-દરાજાપુત્રની પેઠે આહાર પાણી વિગેગે વડે સાધુ જનોનું વેચાવચ્ચ (અવશ્ય) કરવું ૪૨૨

“ ધનદરાજપુત્ર દર્શાંત ”

ધનદ નૃપતિની રાણી પદ્માવતીથી ઉત્પન્ન થયેલ ભુ-
વનતિલક નામનો પુત્ર મહા સૌભાગ્યશાળી હતો. યશોમતિ
નામની રાજ્યકન્યાને પરણવા જતા માર્ગમા રોગાક્રાન્ત થવાથી
અનેક ઉપચાર કરતાં છતાં તે સજ્જ નહિ થયો. એટલામા ત્યા
કેવળજ્ઞાની પદાર્થી, વિનયપૂર્વક તેમની પાસે રોગનુ કારણ સા-
બળતા ભતિસ્મરણ જ્ઞાન પામી વૈગવ્યથી તે દીક્ષિત થયો. પછી
પૂર્વે પોતે કરેલી સાધુ વિગંધના સભારી સભારી માધુઓની દશ
વિધ ભક્તિ કરતો હતો, દેવતાએ અનેક ગીતે ચળાવવા પ્રયત્ન
કર્યા છતાં, સ્વપ્રતિજ્ઞામા દૃઢ રહી, વિશુદ્ધ અધ્યવસાયથી કેવળ
જ્ઞાન પામી મોક્ષગતિ પામ્યો.

વેયાવચ્ચ નિયય । કરેહ ઉત્તમ ગુણે ધરતાણ ॥

સવ્વ કિર પહિવાઈ । વેયાવચ્ચ અપહિવાઈ ॥ ૨૩ ॥

ઉત્તમ ગુણુવત સાધુઓનુ જરૂર વેયાવચ્ચ કરવુ કેમકે
બીજા શ્રુત આગ્રિદિગ્ ગુણો પ્રતિપાતી છે પણ વેયાવચ્ચ અ-
પ્રતિપાતી ગુણુ છે ૪૨૩

પહિમગ્ગસ્સ મયસ્સ વ । નાસઈ ચરણં સુઅ અગુણણાણ
ન હુ વેયાવચ્ચ કય । સુહોદય નાસણ કમ્મં ॥ ૨૪ ॥

ભક્ષ પરિણામી થઇને મરણ પામેલા યા વ્રતહીન થયેલાનુ
ચારિત્ર નષ્ટ થાય છે અને ભણેલુ નહિ સભાગનારુ (ગણનારુ)

તું જ્ઞાન નદ્ર થઈ બચ છે પરંતુ વેચાવગ્યથી પ્રાપ્ત થયેલું શુભ
વિપાકવાળું પુન્ય નદ્ર થતું નથી ૪૨૪

ગિહિણો વેઆવડિયે । સાહુણ વનિયા વહૂદોસા ॥

જહ સાહુણી સુમદા । ઇ તેણ ય વિસણ તય કુજ્જા ॥૨૫॥

સુભદ્રા સાંવીની પેરે ગૃહસ્થ (સસારી લોકો) તું વે
ચાવગ્ય કરવામાં સાધુઓને બહુ દોષો શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે, તેથી
વેચાવગ્ય શાસ્ત્ર નીતિથી કરતું પણ સ્વછંદપણે નહિ ૪૨૫

“ સુભદ્રા દષ્ટાત. ”

એક સાર્થવાહની સુભદ્રા નામે બાર્યા સત્તાન વગરની
હોવાથી તેવા દુ બથી દીક્ષિત થઈ, ત્યાર બાદ મહા આકરે તપ
કરવા લાગી, પરંતુ ગૃહસ્થના બાળકો ઉપાશ્રયે આવે છે તેને અ
નેક રીતે ઉત્સર્ગ (ખોળા) આદિકમાં સ્થાપી લાડ લડાવે છે,
સાધ્વીઓએ વાર્યા છતાં તેથી નિવર્તતી નથી, એવટ બૂદા ઉપા
શ્રયમાં રહી તેવીજ પ્રવૃત્તિથી કાળ વિર્ગમન કરી એવટ તે પાપને
આવોગ્યા નિંદ્રા વગર અનશન કરી દેવાગના થઈ એ તે કાર્યથી
ઓસરી દેવળ શાસ્ત્ર નીતિથીજ વર્તી હોત તો તે સાધ્વી મોક્ષ
જઈ શકત આ વાત સાંધુ જનોને ગૃહસ્થ પગિયથથી ફર રહેવા
ખાસ સૂચવે ॥

इच्छिञ्ज न इच्छिञ्ज व । तहवि य पयओ निमतए साहू ॥
परिणामविसुद्धीए । निजरा होइ अगहिए वि ॥२६॥

વેયાવચ્ચકારી માધુએ સાધુએને સાવધાનપણે નિ-
મત્રણા કરવી ! પછી તે સ્વીકાર કરે અથવા ન કરે પણ પોતા-
ના પરિણામની વિશુદ્ધિથી તો તે ભક્ત, પાનાદિક સાધુને ન
સ્વીકારે તો પણ પોતાને નિર્ભય (કર્મક્ષય) જ થાય છે ૪૨૬-

“ સ્વાધ્યાય દ્વાર ”

વેયાવચ્ચે અપ્મુજ્જ-ણ તો વાયણાઈ પંચવિહો ॥

વિન્નમિ ય સજ્ઞાઓ । કાયવ્વો પરમ-પય-હેઝ ॥૨૭॥

વેયાવચ્ચ કરવાને અભ્યુદય-ઉજ્જમાળ સાધુએ વિચારો
વિચારા વાચના, પૃચ્છના, પરિવર્તના, અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મ કથા
રૂપ પચવિધ સ્વાધ્યાય પરમ પદ-ભોક્ષ પ્રાપ્તિને માટે કરવો !

૪૨૭

ઇત્તો સવ્વન્નૂત્તં । તિથ્થયરત્ત ચ જાયઙ્ગ કમેણ ॥

ઇય પરમ મુરકંઙ । સજ્ઞાઓ તેણ વિન્નેઓ ॥ ૨૮ ॥

સ્વાધ્યાયથી અનુક્રમે સર્વજ્ઞપણુ અને તીર્થ કરપણુ
પણુ પ્રાપ્ત થાય છે, એવી રીતે તે ભોક્ષનુ પરમ અંગ છે એમ
સમજી તેનો અવશ્ય અપ કરવો ! ૪૨૮

તં નથ્થિ જ ન પાસઙ્ગ । સજ્ઞાય-વિઝ પયથ્થ-પરમથ્થં ॥

ગચ્છઙ્ગ ય સુગઙ્ગમૂલ । સ્વણે સ્વણે પરમસવેગં ॥ ૨૯ ॥

સ્વાધ્યાયવિદ્ (પચવિધસ્વાધ્યાયમા કુશળ) સાધુ આગ-

મના સમસ્ત ભાવને જાણી શકે છે, તેનાથી કશું અજાણ્યું રહેતું નથી, અને સર્ગતિ દાયક પરમ વૈગમ્યને તે ક્ષણે ક્ષણે પ્રાપ્ત થાય છે ૪૨૯

ક્રમ્મમસલિજ્જભવ । સ્વેદ અણુસમયમેવ આત્તો ॥

અનયરંમિ વિ જોગે । સજ્ઞાયતિ વિસેસેણ ॥૩૦॥

ગમે તે સયમયોગમા સાવધાનપણે પ્રવૃત્તિ કરનાર સાધુ સમયે સમયે અસખ્ય ભવથી સચિત કારણા કર્મને અપાવે છે, પરંતુ સ્વાધ્યાય ધ્યાનમા ઉપયોગ સહિત વર્તેલા સાધુ વિરોધે કર્મ નિર્ગત કરી શકે છે ૪૩૦

ઉક્કોસો સજ્ઞાઓ । ચડદસપુલ્લીણ વારસગાઈ ॥

તત્તો પરિહાણીણ । જાવ તયથ્યો નમુકારો ॥ ૩૧ ॥

ચૈદ પૂર્વવર સાધુને ઉલ્લૃષ્ટ સ્વાધ્યાય દ્વાદશાગરૂપ હોય છે, (મહા પ્રશિધાનાદિક સામર્થ્યથી તે અતર્બુદ્ધર્તમા ચૈદે પૂર્વેનુ પરાવર્તન કરી શકે છે) પછી ઉત્તરોત્તર ન્યૂનતાએ છેવટ દ્વાદશાગના સામ્બૂત નવકાર મન રૂપ સમજવો ૪૩૧

જલણાઈ મળે સેસ । મુત્તુ ઇકપિ જહ મહારયણ ॥

ધિપ્પઈ સગામે વા । અમોહ-સથ્થ જહ તહેહ ॥૩૨॥

મુત્તુપિ વારસગ । સ એવ મરણમિ કીરણ જમ્હા ॥

અરહત-નમુકારો । તમ્હા સો વારસગથ્યો ॥ ૩૩ ॥

જેમ અગ્નિ પ્રમુખનો ભય પ્રાપ્ત થયે છતે શેષ સર્વ વસ્તુ-
ને ત્યજી દર્શ સાગ્રભૂત એક મહાગ્ન અહણુ કરી લેવામા આવે છે,
અથવા તેા જેમ સત્રામ સમયે અમોઘ શસ્ત્ર અગ્નિકાગ કરી લેવામા
આવે છે, તેમ મરણ સમયે (અવસાન વખતે) પ્રાપ્ત થયે છતે
દ્વાદશાગને પણ ત્યજી (કેમકે તે વખતે દ્વાદશાગનુ પગવર્તન ક-
રવુ અશક્ય થઈ પડે છે) નવકાર મહામત્રનુજ શરણુ—સ્ત્ર-
ગણુ કરવામા આવે છે તેથી તે દ્વાદશાગના સાર—નિચોળ રૂપ છે
૪૩૨ ૪૩૩

સત્ત્વપિ વારસગ । પરિણામ-વિશુદ્ધિ-હેતુ-મિત્તાગં ॥
તત્કારણ-મિત્તાઓ । કિહ ન તયથ્યો નમુક્કારો ॥૩૪॥

સમગ્ર દ્વાદશાગ પરિણામ વિશુદ્ધિને માર્ગ છે, એવીજ
રીતે પરિણામ વિશુદ્ધિના કારણુ રૂપ હોવાથી નવકાર મત્ર તે દ્વાદ-
શાગના અર્થ રૂપ કેમ ન કહેવાય ? મતલબ કે પરિણામ વિશુ-
દ્ધિકાગક હોવાથી નવકાર મત્ર દ્વાદશાગના સાર રૂપજ છે
૪૩૪

ન હુ તમિ દેસકાલે । સક્કા વારસવિહો સુઅસ્ત્વંધો ॥
સત્ત્વો અણુચિતેઉં । ધતપિ સમય્યચિત્તેણ ॥ ૩૫ ॥

તથાપ્રકારના દેશ કાળમા સમગ્ર દ્વાદશવિધ શ્રુતસ્કંધ-
નુ અનુચિતન ગમે તેવા સંમર્થ ચિત્તવાળા સાધુ પણ કરી શ-

કતા નથી, તેથી તેને પ્રસંગે દ્વાદશાગના સાર ૩૫ નવકારમંત્ર
નું જ સ્મરણ કરવું યુક્ત છે ૪૩૫,

“ નવકાર મંત્ર માહાત્મ્ય ”

નામાઈ મગલાણ । પદમ ચિય મગલ નમુકારો ॥

અવણેઈ વાહિ-તકર-જલણાઈ મયાઈ સલ્વાઈ ॥ ૩૬ ॥

નામ, સ્થાપનાદિક મંગળોમા નવકારમંત્ર પ્રથમ-પ્રધાન
મંગલ રૂપ છે, તે વ્યાધિ, તરકર, (ચીર) અને અગ્નિ પ્રમુખ
સર્વ ભયનો વિનાશ કરે છે ૪૩૬

હરઈ દુહ કુળઈ સુહ । જળઈ જસ સોસણ ભવસમુદ્ધ ॥

ફહલોય પારલોઈઅ । સુહાણ મૂલ નમુકારો ॥ ૩૭ ॥

દુષ્ટ માત્રને હરે છે, સમસ્ત સુખ કરે છે, યશ આપે
છે (વધારે છે) સસાર સમુદ્રને શોષવી નાપે છે, જન્મમરણનો
અંત કરે છે વધારે શુ કહીયે : એ નવકાર મંત્ર આલોક
સખધી અને પરલોક સખધી સમસ્ત સુખનું મૂળ છે ૪૩૭

ફહ લોગમિ તિદહી । સાદિલ્લ માઝલિંગ વળમેવ ॥

પરલોઈ ચઢ પિગલ । હુદિય જરકો અ દિહ્નતા ॥૩૮॥

આ લોક સખધી સુખ સખધે ત્રિદહીનો ઉત્તર સાધક
થયેલા શિવકુમારનું દશાત, જેમા નવકાર મંત્રના પ્રભાવથી
પોતાનો ખયાવ કરી સુવર્ણ પુરૂષ પોતાને પ્રાપ્ત થયે

ખીજી શ્રીમતીનું દૃષ્ટાન્ત—જેને મારવા પતિએ પ્રપચ કર્યો છતાં નવકારના પ્રભાવથી દેવતાએ સાનિધ્ય કરી, સર્પને બલે ફૂલની માળ યઇ ગઇ તેવા ચમત્કારથી પછી પતિ પથુ નેન ધર્મમા ગત બની ગયો.

ત્રીજી દૃષ્ટાન્ત બીજેરાના વનનું છે, એકદા કોઇ એક પુરૂષે રાત્ર પ્રત્યે એક અતિ અદ્ભૂત બીજેર ભેટ કર્યું તેથી પ્રમત્ત થઈ તેને બક્ષીસ આપી ગાજ્યે તેના મૂળ સ્થળનો પતો મેળવ્યો તો માલુમ પડી કે તે બીજેરાનું વન દેવતા અધિષ્ઠિત છે, જે કોઇ તેમથી બીજેર તોડી લે છે તે મરી જાય છે, તેમ છતાં તેના ફળના લોભથી રાત્રએ લોકોના વાગ બાધ્યા, એકદા એક શ્રાવકનો વાગે આવ્યો, તેણે પ્રસન્નતા પૂર્વક નવકાર મનનું સ્મરણ કરી નિસ્સીદ્ધી કહી તેમા વિવેકથી પ્રવેશ કર્યો, તેથી અનિદ્રાયક યક્ષ પ્રમન્ન થઇ પ્રતિબોધ પામી તેની પ્રશસા કરવા લાગ્યો શ્રાવકને વર માગવાનું કહેતા તેણે કોઇ જીવનો વધ ન થાય તેમ કરવા જણાવ્યું, તેથી તેણે તેમજ વર્તવા કબૂલ કર્યું ઘેર બેઠા બીજેર મળવા લાગ્યું એ સર્વ નવકાર મહામત્રનો પ્રભાવ સમજવો હવે પરલોક સંબંધી દૃષ્ટાન્ત બતાવે છે. પરલોક સંબંધી સુખ ઉપર—

“અહિ પિ ગળ નામના ચોરનું દૃષ્ટાન્ત.”

અહિ પિ ગળ નામનો ચોર એક વેશ્યાના ઘરે રહે છે, એકદા રાત્રનો મહા મૂઠ્યવાળો મોતીનો હાર ચોરી તેણે પ્રયત્નથી વેશ્યાના ઘરે ગળ્યો કાઢક મહોત્સવ સમયે તે હાર પેઢરી

વેશ્યા બહાર ગઇ તે જોઈ ગણીની દાસીએ ઝાળખી લઇ, તે વાત રાણીને જણાવી તપાસ કરી ચોરને પકડી તેને શૂણિએ ચડાવ્યો. વેશ્યાને બહુ પશ્ચાત્તાપ થયો. તેથી શૂણિ સમીપે જઈ ચોરને નવ કારમત્ર સંભળાવ્યો. તે ત્યાંથી શુભધ્યાને મરીને ગતનોજ પુત્ર થયો. તે નવકારના મહાત્મ્યથી અનુક્રમે ગન્ય રૂદ્ધિ પામી દીક્ષા લઇ બહુ સુખી થયો.

“બીજી દૃષ્ટાંત હું દિક યક્ષનું છે.”

તે હું દિક પ્રથમ (ચોર) ચોરી કરી મથુરામાં રહેતો હતો, એકદા ડોકાવાળે પકડી રાજના હુકમથી તેને શૂણિએ દીધો. તે વખતે બહુ તૃપાથી ખીડિત થયેલા તેણે નજદીકમાં જતા જિન દત્ત આવકને કહ્યું કે તમે બહુ દયાળુ છો, તેથી મને જળ આપો. ત્યારે આવકે કહ્યું કે હું જળ વાની આપું, ત્યાં સુધી તું નવકાર મત્ર ગણ્યા કર. ચોરે પણ તેમજ કર્યું એટલામાં જિનદત્ત પાણી લઇને આવ્યો. ચોરને મહાય દેનાર બાણી તેને પકડી રાજ્યે તેને પણ શૂણિએ દેવાનો હુકમ દીધો. તેવામાં પેલો ચોર પણ નુભ મ્યાને મરી યક્ષપણે ઉત્પન્ન થયો, અવધિ જ્ઞાનથી પોતાના ઉપકારીને સહાય કરવા જલદી આવી મહુને ત્રામ પમાડી કહ્યું કે તમે આ મહા પુરૂષને ઝાળખતા નથી. તેને તમે જલદી છોડી દો, નહિ સો સઉને ચૂગી નાખીશ. આમ થવાથી તત્કાળ તે યક્ષને પ્રસન્ન કરવા જિનદત્તને ખમાવી રાજ્યે વિસર્જન કર્યો. યક્ષે પણ જિનદત્તની ભારે સ્તુતિ કરી એ સર્વ પ્રભાવ નવકાર મત્રનો બાણો. નવકાર મત્રના પ્રભાવથી સર્વત્ર કલ્યાણ થાય છે.

અનાયતન ત્યાગદ્વાર

સજ્ઞાયપિ કરિજ્ઞા । વજ્જતો જત્તઓ અણાયયણં ॥
ત ઇત્થિમાઇયં પુણ । જઈણ સમણ જઓ મળિયાં ॥૩૯॥

જ્યાં માંડુ જનો મોક્ષને માટે યત્ન કરે તે ‘આયતન’ કહેવાય, તેથી પ્રતિકૂલ તે અનાયતન બાણુ, મતલબ કે મુનિ જનોએ કાળજીથી અનાયતનનો ત્યાગ કરી સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરવું । સાધુઓને, સ્ત્રી, પશુ, પડગ પ્રમુખ અનાયતન કહેતું છે કેમકે તે આશ્રી શાસ્ત્રમા એમ કહ્યું છે કે ૪૩૯

વિભૂમા ઇથિ સામગ્ગિ । પળીય રસમોજ્જણં ॥
નરસ્સત્તગવેસિસ્મ । વિસં તાલુહં જહા ॥ ૪૦ ॥

વિભ્રષા, (વસ્ત્રાદિક વડે શરીર મલકાવ) સ્ત્રી સસર્ગ-પગિય અને પ્રણીત (સ્ત્રિગૃહ) ખાનપાન, એ બધાં સ્વાત્મ-હિતેજી માંડુને તાલ પૂદ એ જવા છે

સિદ્ધત-જલહિ-પાર-ગઓવિ વિજિહંદિઓવિ સૂરોવિ ॥
થિરચિત્તોવિ છલિજ્જહ । જુવહ-પિસાઈહિં ખુહાહિં ॥૪૧॥

(સાધુ કદાચ) સિદ્ધાન્ત સમુદ્રનો પાર પામેવ પણ દોષ, નિતેન્દ્રિય દોષ, શૂંચીર દોષ અને સ્થિર ચિત્તવાળો દોષ તો પણ કુદ્ર એવી સ્ત્રી પિશાચણિઓ વડે તે છળાઈ જાય છે.
૪૪૧

મયણ-નવણીય-વિલઓ । જહ જાઈ જલણસનિહાણમિ
તહ રમણિસનિહાણે । વિદ્વદ મણો મુણીણપિ ॥૪૨॥

જેમ મીણુ અને માખણુ, અગ્નિ આગળ દ્રવી-પાણી
થઈ જાય છે, તેમ સ્ત્રીની સમીપે તેમનો સ સર્ગ કરનાથી મુનિઓનું
મન પણ દ્રવી જાય છે ૪૪૨

નીયગમાહિ સુપઓ-હરાહિં ઉપિથ્ય-મથરગઈહિ ॥
મહિલાહિ નિન્નયાહિ ય । ગિરિવરગરુયા વિ ભિજ્જતિ૪૩

નીયગામી, સારા પયોધર (સ્તન-જળાશય) ને ધારણુ
હરનારી, મનહર મદ (ધીમી) ગતિથી ચાલનારી નદીઓની
જેવી નારીયો ગિરિવર (ડુંગર) જેવા ગજબર લોકોને પણ ભેટી
નાખે છે મતલબ કે પૂર્વોક્ત વિશેષણો વાળી નારીઓ પાસે ગમે
તેવા મોટા માણસો પણ ટકી શકતા નથી ૪૪૩

ઘણમાલાડ વ દૂનમત સુપઓહરાડ વદ્ધતિ ॥
મોહવિસ મહિલાઓ । દુનિરુદ્ધ વિસ વ પુરિસસ્સ ૪૪

અતિ ઉન્નતિને પામેલા પયોધર (સ્તન-જળધર) વાળી
મહિલા-સ્ત્રીઓ મેઘ ઘટાની જેમ પુરૂષના અનિવાર્ય વિપત્તિ પેરે
મોહ વિષયને વધારે છે મતલબકે જેમ મેઘ ઘટા દેખવાથી દાઈક
તેવું ઝેર અભિવૃદ્ધિ પામે છે, તેમ સ્ત્રીઓને જેવાથી પણ મોહ
વિષ વૃદ્ધિ પામે છે ૪૪૪

સિંગાર-તરંગાણ । વિલાસ-વેલાઈ જુલ્વણ-જલાણ ॥

કે કે જયમિ પુરિસા । નારિ-નર્દાણ ન વુઢંતિ ॥ ૪૫ ॥

શૃંગાર રૂપી તરંગવાળી, વિલાસ (હાવભાન) રૂપી વેલા (ભરતી) નાળી અને યૌવન રૂપી જલ્લવાળી નારી રૂપી નદીઓવડે જગતમા ઢોણ ઢોણ પુરુષો રૂબતા નથી મતલબકે શૃંગાર, વિલાસ અને યૌવન વાળી વનિતા વડે કંઈ કંઈ લોકો તણાઈ ગયા છે તેમનો પતો પણ કયાય મળતો નથી ૪૪૫

જુલ્વઈર્હિં સહ કુળતો । સંસગિ કુળઈ સયલદુરેકોહ ॥

ન હિ મૂસગાણ સંગો । હોઈ સુહો સહ વિઢાલીહિ ૪૬

શ્રીઓ સાથે સોખત કરનાર સમસ્ત દુષ્ટો સાથે સોખત કરનાર જાણવો મતલબકે શ્રી લુખ્ય માણસ સમસ્ત આપદાને પામે છે શુ બિલાડીની સાથે સોખત કરનાર મૂષક (ઉદર) ને કદાપી ક્ષેમ હોય ન જ હોય ૪૪૬

રોયતિ રુઆવતિ અ । અલિય જંપતિ પત્તિયાવંતિ ॥

કવડેણ ય સતિ વિસ । મહિલાઓ ન જતિ સખાવં ૪૭

વળી શ્રીઓ પોતે રૂદન કરે છે તેમજ ખીજને રૂદન કરાવે છે, અમત્ય બોલે છે, છતાં પોતે સાચી છે એમ પ્રતીતિ કરાવે છે વળી કપટથી વિષ ખાય છે એવી રીતે નારીઓ સર-લતાને આદરતી નથી, પણ વક્તાનેજ પ્રાય ધારે છે ૪૪૭

પરિહરસુ તઓ તાસિ । દિદ્ધિ દિદ્ધિવિસસ્સ વ અહિસ્સા ॥
જ રમણિનયણગ્ગા ॥ ચરિત્તપાણે વિણાસતિ ॥ ૪૮ ॥

તેટલા માટે દૃષ્ટિ વિષ સર્પની દૃષ્ટિ જેવી સ્ત્રીઓની દૃષ્ટિ-
નો તુ ત્યાગ કર । મતક્ષબ્ધે સ્ત્રીઓની દૃષ્ટિ સાથે તારી દૃષ્ટિ જે
ડીશ નહિ કેમકે સ્ત્રીઓના કટાક્ષ બાણ આગ્નિ રૂપ લાન પ્રાણ
ને વિનાશ કરી નાખે છે ૪૪૮

જઈ વિ પરિચત્તસગો । તવતણઅંગો તહાવિ પરિવહઈ ॥
મહિલા સસર્ગીણ । પવસિઅ-ભવણસિય-સુણિવ્વ ॥૪૯॥

કામરાગ (વિપયરાગ) જણે તજ દીધો હોય અને તપ
થી શરીર કૃશ કરી નાખ્યું હોય એનો સાધુ પણ સ્ત્રીના સ સર્ગ-
થી, વિદેરા ગયેલા વણિકના ગૃહ સમીપે વિશ્રાન્તિને માટે લા
રહેલા સાધુની પેરે મથમથી બ્રહ્મ વધ બધ છે ૪૪૯

ઉપર જણાવેલા અરણિક મુનિનું ચરિત્ર સુ પ્રસિદ્ધ
છે, જે પ્રવચન વરાગ્યથી દીક્ષા મહણ કર્યા છતાં સ્ત્રી
સ સર્ગના દ્રશ્ય પડ્યા હતા, પરંતુ માતાને દેખી પુનઃ પ્રતિ-
ગોષિત થઈ તત્તે શિવાતત્ત ઉપર અનશન કરી શુભ ધ્યાનથી સ
દ્વર્ગતિ પામ્યા

इयस्थीणावि संगो । अग्गी सथ्य विसं विसेसेइ ॥
जा सजईहि सगो । सो पुण अइदारुणो भणिओ ५०

અન્ય ગૃહસ્થ ઝીઝોનો સગ પણ સાધુઓને અગ્નિ, શસ્ત્ર
મને વિખથી પણ અધિક દુ ખદાયી છે, તો પછી સજ્જતી-સા
વીનો સગ તો વળી અતિદાણુ (લય કર) પરિણામ વાળો થાય
કે તેથી તે વિશેષે કૃતિને પરિહરવો । ૪૫૦

વૃદ્ધ્ય-દલ્વ-વિનાસે । સિસિઘાણ પવયણસ્સ ઉડ્ડાહે ॥
મજ્ઞ-ચરિત્થ-ભગે । મૂલગ્ગી ચોહિલામસ્સ ॥ ૫૧ ॥

દેવ દ્રવ્યનો વિનાશ કરવાથી, મુનિનો ધાત કરવાથી,
શામનનો ઉડાડ કરવાથી અને સાધુનું બ્રહ્મચર્ય ખડવાથી બો-
નિવાળના મૃગમા અગ્નિ મૂક્યો જાયવો । મતલબકે એવું અનાથ
ગણ કરનાર અનત સમાન પશ્ચિમણ કરતા પણ પુન મમ્ય
જલની પ્રાપ્તિ કરી શકતો નથી ૪૫૧

વૃદ્ધ્ય-દલ્વ સાહારણં ચ । જો મુસદ્દ જાણમાણોવિ ॥
ધમ્મપિ મો ન યાણદ્ધ । અહવા વહ્ધાઉઓ નરણ ॥ ૫૨ ॥

જે આશુ નેકને દેવદ્રવ્ય કે માંસારણ દ્રવ્યની ચોરી
કરે છે તે મુદ્ધ ધર્મના મર્મનેજ જાણતો નથી અથવા તો તેણે
પૂર્વ નગકનુ આગુધ્ય ખાંચુ દોનુ જોઇએ તે વિના તેનું દુર્ધટ
કામ કરાવજ કેમ ૪૫૨

જમુવેહતો પાવદ્ધ । સાહુવિ ભવ દુહ ચ સોઝ્ઞ ॥
સકાસમાદયાણ । કો વૃદ્ધ્ય-દલ્વમવહરદ્ધ ॥ ૫૩ ॥

ઉક્ત દ્રવ્યની ઉપેક્ષા કરતો—છતી શક્તિએ તે બાબત અનાદર કરતો સાંતુ પણ અનત લાન શ્રમણ કરે તે તથા તેથી સ કાસ પ્રમુખ આવકને જે અનત દુષ્ણ અનુભવવું પડ્યું છે તે સાબળી ચૈત્ય (દેવ) દ્રવ્ય કોણ અપહરે ? (ચોરે ?) ઉક્ત સ કાસ શ્રેષ્ઠી પ્રમુખના ચરિત્ર દ્રવ્યસિત્તાગી પ્રમુખ અયોમા સુપ્રસિદ્ધ છે તે ત્યાથી તપાસી, દેવદ્રવ્ય, સાધાગણુદ્રવ્ય તેમજ જ્ઞાન દ્રવ્યાદિકની બનતી રક્ષાકરવી' તેનો સદ્વ્યય કરવો' તેને સ્વદ્રવ્યથી અધિક લેખવું, પરાયુ બણી તેની ઠાઠરીતે ઉપેક્ષા ન કરવી' ઉપેક્ષા કરનાર તે દેવદ્રવ્ય વિગેરેના વિનાશથી બહુ દુઃખી થાય છે ૪૫૩

જો લિગિણિ નિસેવઙ્ગ । છુદ્ધો નિદ્ધધસો મહાપાવો ॥
સવ્વ જિણાણ જ્ઞેઓ । સઘો આસાઙ્ગો તેણ ॥ ૫૪ ॥

જે સાધ્વીની સાથે વિષય ભોગ કરે છે તે છુદ્ધ, નિદ્ધધસ,
અને મહાપાપી છે, તેણે સર્વ જીનોને ધ્યેય—આગધના યોગ્ય
શ્રીસધની આશાતના કીધી બણવી ૪૫૪

પાવાણ પાવયરો । દિઠ્ઠિભાસે વિ સો ન કાયવ્વો ॥
જો જિણમુદ્દે સમણિ । નમિત્ત ત ચેવ ધસેઙ્ગ ॥ ૫૫ ॥

જ્ઞાનાદિક ગુણના આનાર રૂપ હોવાથી શ્રમણી શ્રમણ
ભૂત શ્રી જિનમુદ્રાને નમીને જે તેનોજ વ્વસ—વિનાશ કરે છે તે
મહાપાપી છે, તેવા મહાપાપીનું મુખ પણ કદાપિ જોવું ન જોઈ-
એ ૪૫૫

સંસારમળવયર્ગં । જાઈ-જરા-મરણ-વેઅણા-પવરં ॥

પાવ-મલ-પહલ-છન્ના । મમંતિ મુદ્દા-ધરિસણેણ ॥૫૬॥

જિનમુદ્રાનો લોપ કગ્વાથી પાપના પુજથી ભાગે થયેલા
દુર્લભ્યો જન્મ જરા મરણની વેદનાથી ભગેલા અનત અપાર
સંસારમાં પશ્ચિમભણ કરે છે ૪૫૬

અન્નેપિ અણાયયણ । પરં તિથ્યયમાઈયં વિવજ્જિજ્ઞા ॥

આયણણં સેવિજ્જસુ । બુદ્ધિકરં નાણમાઈણ ॥ ૫૭ ॥

ખીજ પણ પરતીર્થિક મળધી અનાયતનનો પરિહાર
કરવો અને જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણની વૃદ્ધી કરે એવાં આયતનો—
સુસ્થાનકો સેવવા ૪૫૭

માબુગ-દબ્બ જીવો । સસર્ગીણ ગુણ ચ દોસં ચ ॥

પાવઈ રૂપાહરણ । સોમા તહ દિયવરો ચેવ ॥ ૫૮ ॥

જીવ દ્રવ્ય ભાવુક (પરિણામી) છે તેથી સસર્ગવશાત્
તેને ગુણ યાદોપ પ્રાપ્ત થાય છે, અતલખખકે જીવો સસર્ગ તેવો
તેને ગુણ, દોષ થાય છે, તે ઉપર મોખા તથા દિવવરનું
ઉદાહરણ મમજનુ ૪૪૮

એક વિપ્રની ભાર્યાને પુત્ર અને પુત્રીરૂપ યુગલ જનમ્યુ
પુત્રનું નામ ચિત્રલાનુ, અને પુત્રીનું નામ સોમા રાખવામા આ
વ્યુ, અનુક્રમે યૌવન વય પામ્યા ત્યાં તેમને પિતાએ ઉત્તમ કુળમા

પરણાવી એમ શિખામણુ આપી કે તમારે કદાપિ પણ માઠી
સોખત ન કરવી તેમા સોમા સુસર્ગથી અનુક્રમે દીક્ષા લઇ
મોક્ષે ગઇ અને ચિત્રલાનુ કુસર્ગથી દુ ખી વયો પણ પછીથી
ચેતી ગયો, અને સુસર્ગ વડે અતે પ્રવ્રજ્યા અગીકાર કરી
પરમ પદને પ્રાપ્ત થયો, એમ સમજ સહુ સજ જનોએ સત્મ -
ગતિજ સેવવી

પરપરિવાદનિવૃત્તિ દ્વાર

સુદ્રુવિ ગુણે ધરતો । પાવદ્ લદ્દુઅત્તણ અકિત્તિ ચ ॥
પરદોસ-કહા-નિરઓ । ઉક્કરિસપરો અ સગુણેસુ ॥૫૧॥

ગમે તેવા ગુણ ને વારણ કરતો છતો પારકા દોષ કહેવા
મા રસિક અને પોતાના ગુણનો ગર્વ કરનાર લલુતા અને અપજ
શને પામે છે ૮૫૬

આયરદ્ જદ્ અક્કજ્ । અન્નો કિ તુજ્જ તથ્થ ચિતાણ ॥
અપ્પાણ ચિઅ ચિતસુ । અજ્જવિ, વસગ ભવદુહાણ ૬૦

પરદોસં જંપતો । ન લહઈ અથ્થં જસં ન પાવેઈ ॥

પુણંપિં કુણઈ સત્તું । વધઈ કમ્મં મહાધોર ॥૬૧॥

પારકા દોષને કહેતો તુ નથી તો પામતો દ્રવ્ય કે નથી
પામતો યશ, ઉલટા તેમ કગ્વાથી પોતાના સ્વજન-સખીને પણ
તુ શત્રુ બનાવે છે અને મહાપોગ-દુ ખદાથી કર્મ બાવે છે માટે
પરદોષ કથવાથી પાછો નિવર્તે । ૪૬૧

સમયમિ નિગુણેસુવિ । મણિયા મજ્જથ્થ ભાવણા ચેવા ॥

પરદોસ-ગહણ પુણ । મણિય અન્નેર્હિ વિ વિરુદ્ધં ॥૬૨॥

શાસ્ત્રમા નિર્ગુણી જનો ઉપર મધ્યસ્થ ભાવના રાખવી
કહી છે, અને પરદોષ અહણ કગ્વાતુ તો અન્ય દર્શનીઓએ પણ
નિષેધ્ય છે, તો પછી યગ્મપવિત્ર સર્વત્ર વીતગગ પ્રણીત દર્શન-
નમા તો કહેવું જ શુ । ૪૬૨

લોઓ પરસ્સ દોસે । હથ્થાહથ્થિ ગુણે ય ગિન્હતો ॥

અપ્પાણમપ્પણો ચિય । કુણઈ સદોસં ચ સગુણં ચા ॥૬૩॥

પારકા દોષને અને ગુણને સ્વયં સાક્ષાત્ અહણ કરતાં
લોક પોતાના આત્માનેજ અનુક્રમે દોષવાન્ અને ગુણવાન્ બનાવે
છે, એમ સમગ્ર સદ્ગુણી બનવા ઇચ્છતા જનોએ યગ્ના મદ્ગુણોજ
અહવા ઉચિત છે ૪૬૩

મૂરિગુણા વિરલચિય । ઇકગુણો વિ હુ જ્ઞણો ન સવ્વથ્થા ॥

નિદોસાણ વિ મદ્દં । પસસિમો ચોવદોસેવિ ॥ ૬૪ ॥

જેનામા અનેક સદ્ગુણો હોય એવા તો જગતમા બહુ નિરવાજ જણાય છે, પરંતુ એક જ્ઞાનાદિક પુષ્ટ ગુણવાળા લોકો પણ ભવંત્ર જણાતા નથી, તેવા એકાદ પુષ્ટ ગુણવાળા પણ ઠાઠક સ્થળેજ લાભે છે ગુણ રહિત છતાં પણ જેનામા (ગગદ્વેપાદિ પ્રબળ) દોષો નથી તેમનું પણ કલ્યાણ સભર છે, તેમજ જેનામા અતિ અદ્ય (મદ) દોષો છે તેમની પણ અભે પ્રશસા—અનુભોદના કંગીયે છીએ, મતવળ કે તેઓ પણ ઉત્પત્તિના માર્ગ ઉપર હોવાથી અનુક્રમે આત્મઉન્નતિ કરશેજ, તેથી તે સર્વ અનુભોદન કરવા યોગ્ય જણાય છે ૪૬૪

**પરદોસકહા ન ભવડ । વિળા પઝોસેળ સો ય ભવહેઝા ।
સ્વમઝો કુતલદેવી । સૂરી ય ડહ ઉદાહરણા ॥ ૬૫ ॥**

પ્રદેશ—ધર્મ્યા—અદેખ્યાધ વગર પારકા દોષ કહેવાતા નથી અને તે પ્રદેષ ભવ વૃદ્ધિનું કારણ છે એમ સમજીને પર અપનાદ પરિહરવા યોગ્ય છે “ અત્ર વિષયે ક્ષપક, કુતલદેવી, અને સૂરિના ઉદાહરણો કહેલાં છે ૪૬૫

કુસુમધુરમા અગ્નિશિખા નામનો ક્ષપક—સાધુ ચતુર્ભાસ માટે કોડ એક ગૃહસ્થના ઘરે નીચવા ભાગમા રહ્યો હતો એવામા ત્યાં અન્ય સાધુ અરૂણ નામનો આવી ઉપના ભાગમા રહ્યો તે સમય આચરણમા શિથિજ હતો અને ક્ષપક સાધુ અનેક આકરા તપ કરતો હતો પણ સ્વોત્કર્ષવડે શિથિય આચારી માણુની નિંદા કરતો હતો તેથી તેણે ઘણા ભવ વર્ગ્યા, અને શિથિલ સાધુ

તો કાપક સાધુની તપ કરણી ત્રિગેઝે જોઈ પ્રમુદ્ધિત થઈ તેની સ્તુતિ કર્યા કરતો હતો તેથી તેને ભવબ્રમણ જોણું થયું એમ સમજી ગુણાનુગામીજ થવું

કોઈ એક નગરમાં જિતશત્રુ રાજાની અનેક રાણીઓ જિનપ્રાસાદ કરાવી તેમાં મહોત્સવ કરતી હતી તે દેખી રાજાની પદરાણી કુંતલાદેવી દ્વેષ વહેતી મરીને કુતંગી થઈ, પ્રાસાદ દ્વારે રહે છે, કોઈક જ્ઞાનીએ તેના પૂર્વ ભવનું સ્વરૂપ કહેવાથી જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન પામી તે અનશન આદરી સ્વર્ગે ગઈ, એવી રીતે દેવના માઠા કૃપ જાણી સૂઝ જનોએ તે પરિહરવો !

કોઈ એક ગરુડમાં આચાર્ય સર્વ આગમના જાણુ છતાં દેવયોગે સયમમાં શિથિલ થઈ ગયા, અને તેમનો એક શિષ્ય સર્વ શાસ્ત્રમાં પાગ્ગામી થઈ ક્રિયા કાંડમાં બહુ ઉજમાલ રહેતો, તેથી શ્રાવકો તથા શિષ્યો તે શિષ્યની પાસે ગુણના બહુમાન પૂર્વક ધર્મ શ્રવણ કરવા લાગ્યા, તેથી આચાર્ય મનમાં પ્રદ્વેષ વહેવા લાગ્યા, તો પણ તે ગુણવાનું શિષ્ય સ્વહચિત સેવા સદા સાચવતો ! એમ ડગતા આચાર્ય કલુષિત પરિણામથી કાળ કંગી ઉઘાનમાં વિપધર થયો, અને શિષ્ય સાલુ આચાર્ય થયા સ્થડિલ ભૂમિ જતા સાધુઓને મૂઢી નવા થયેલા આચાર્ય પ્રત્યે પ્રદ્વેષથી પેલો વિપધર દોડવા લાગ્યો એવામાં કોઈ કેવળી પધાર્યા તેમને તેનું સ્વરૂપ પૂછતાં તેમણે તેનું ચતુર્થ સ્વરૂપ કહેવાથી શિષ્યો બહુજ વેગાચ પામ્યા પછી તે સર્પને પ્રતિબોધવા માટે તેના પૂર્વભવનું સ્વરૂપજ ઉપાયરૂપ જાણી, તે સર્પને સંભળાવવાથી તે સર્પ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન

પાત્રી, અનશન આદરી દેવગતિ પામ્યો પ્રદ્રેષ કરવાના કટુક
વિપાક મમજી સુજ્ઞનોએ કાઢના ઉપર પ્રદ્રેષ નજ કરવો ।

ધર્મસ્થિરતા દ્વાર

પુલ્લુત્તગુણસમગ્ગ । ધરિં જઈ તરસિ નેય ચારિત્તિ ॥
સાવયધમ્મમિ દદ્ધો । હવિજ્જ જિણ પૂયણ્ણુત્તો ॥૬૬॥

કપાયજય, ઈદ્રિયજય, પ્રમુખ ગુણવડે સપૂર્ણ આગ્નિને
ધારવા તુ મમર્થ ન હો તો તારે જિનેશ્વર પ્રભુની પૂજામાં ઉજમાળ
ખની આવક વર્ષમાં દૃઢ થયું । ૪૬૬

ચર-પુષ્પ-ગધ-અરકય-પર્ફવ-ફલ-ધૂવ-નીર-પત્તેહિ ॥
નેવજ્જવિહાણેહિ ય । જિણપૂયા અટ્ટહા મણિયા ॥૬૭॥

ઉત્તમ પુષ્પ, ગધ, (અદન પ્રમુખ), અક્ષત, પ્રદીપ,
ફળ, દૂધ, જળપાત્ર (કળશ) અને નૈરેય ટોકવા વડે જિનપૂજા
આદ્ય પ્રકારની કહી છે ૪૬૭

ઉવસમઈ દુરિયવગ્ગ । હરઈ દુહ જણઈ સયલસુરકાઈ
ચિંતાઈઅપિ ફલ । સાહઈ પૂઆ જિણદાણ ॥ ૬૮ ॥

જિનપૂજા દુરિત (પાપ) સમૂહને શમાવે છે, દુ ખતે હરે
છે, મમસ્ત સુખ આપે છે, તેમજ સ્વર્ગ મોક્ષ સખધી અચિત્ય
ફળ સમર્પે છે ૪૬૮

પુષ્પેસુ કીર જુયલ । ગધાઈસુ વિમલ-સલ્લ-ચરસેણા ॥
સિવ-ચરુણ-સુજસ-સુન્વય । કમેણ પૂયાઈ આહરણા ૬૯

પ્રભુની પુષ્પ પૂજા કરવામા કીરયુગળ (બે પોપટ) તુ
દૃશાન્ત, સુગંધી ખાવના ચદન પ્રમુખ વડે પૂજાકરવામા વિમળ,
શંખ, વરસેન, શિવ, વરુણ, સુયશ અને મુન્નત અનુક્રમે ઉદા-
હરણ રૂપે સમજવા । ૪૬૯

કા/એક વિવાધરે કગવેલા જિનમદિગ્ના દ્વાર ભાગે
રહેલું કીરયુગળ આવડાને પ્રભુ પૂજા કરતા દેખી પોતે પણ પુષ્પો
વડે પ્રભુની પૂજા કરવા વડે સુલભ ભાવની વૃદ્ધિથી બોલિ બીજા પા-
મી અનુક્રમે બહુ સુખભાગી થયું, તો અન્ય ભાવિક ભવ્ય જ-
નોતું તો જહેનુજ સુ : સુગંધી, તાજ, અખડ, પરિપક્વ,
વિવિધ પુષ્પોવડેના પ્રભુની પૂજા કરવી યુક્ત છે

વિમળ, શંખ પ્રમુખ ચલે એક મહા શ્રેષ્ઠીના પુત્રો
તીર્થંકર મહાગજ પાસે અષ્ટ પ્રકારની પૂજાનું કૃણ સામળી
તે પ્રમાણે પ્રતિદિન અષ્ટ પ્રકારની પૂજા કરવાથી તેમજ શ્રાદ્ધ
વ્રતમા દૃઢ રહેવાથી માતમા દેવલોભમા ૧૭ સત્તર સાગરોપ-
મનાઆવળે સર્વે દેવપણે ઉત્પન્ન થમા ત્યાથી અધી મહાવિ-
દેહ ક્ષેત્રમા અવતરી મોક્ષે જરો વિવેક ન્હિત કીરયુગળ
પપ્પ પુ'પ પૂજાથી સદ્ગતિ પામ્યું તો જે પ્રતિદિન અધિક
પ્રેમપૂર્વક પ્રભુની અષ્ટ પ્રકારી પૂજા વિગ્થી ગુણગ્રામ કરી આત્માને
નિર્મળ કરે છે, તેમનું તો કહેવું જ સુ : એમ સમજી આવી
ગીતે જિતદીક્ષા ગ્રહણ કરવા અસમર્થ આવેક જનોએ પ્રભુ પૂજામાં
પ્રેમપૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરવી યદ્ય છે. જે મૂઢ જનો ગ્રેહમ્પ્રછતા પાપુ,

પ્રભુ પૂજના પ્રવૃત્તિ કરતા નથી તેમનો જન્મ નિર્વ્યક છે એમ
શાસ્ત્રકર કહે છે

અન્નો સુખમિ જઓ । નયિય ઉવાઓ જિણેહિ નિદિદ્ધો ॥
તમ્હા દુહઓ ચુક્કા । ચુક્કા સલ્વાણવિ ગઈણ ॥૭૦॥

જિનેશ્વર લગવાને અક્ષય મુખ—મોક્ષ પામવાનો અન્ય કો
ઈ ઉપાય બતાવેલો નથી તેથી જે મુનિમાર્ગ (સર્વ સયમ) અને
ગૃહસ્થ શ્રાવક ધર્મ (દેશ સયમ) એ ઉભયથી ચૂક્યા તે મર્વ પ્રકા
રના મુખ વડી ચૂક્યા સમજવા મતતબંકે કદાચ કમ યોગે
મુનિ ધર્મ વારણ કરી ન શકાય તો પણ શ્રાવક ધર્મ અગી
કાર કરી ત્રિકાળ પ્રભુપૂજા, ચૈત્યવદન, ગુરૂવદન, પચ્ચખ્યા
ણ પ્રમુખ કરણી અવશ્ય કાઢવી । શ્રાવકના દ્વાદશ વ્રત પણ
અગીકાર કરી અતિ આદરથી પાળવા । ૪૭૦

તો અવગય પરમધ્યો । દુવિદ્ધે ધમ્મમિ હુજ્જ દદ્ધવિત્તો ॥
સમયમિ જઓ મણિયા । દુલહા મણુયાઈસામગ્ગી ૭૧

તેથી પરમાર્થ સમજી વીતરાગ પ્રણીત ઉક્ત દ્વિવિધ વ
ર્મમા સુદૃઢ થવું રહેવું કેમકે આ મનુષ્યાદિક શુભ સામગ્રી
પુન પુન પામવી શાસ્ત્રમા દુર્લભ કહી છે ૪૭૧

અઈદુલ્લહપિ લધ્ધુ । કહમવિ મણુયત્તણ પમાયપરો ॥
જો ન કુણ્ઠ જિણ ધમ્મ । સો ઝૂરૂ મરણકાલામે ૭૨

પ્રભુ પૂજના પ્રવૃત્તિ કરતા નથી તેમનો જન્મ નિર્ઘરક છે એમ
શાસ્ત્રકાર કહે છે

અન્નો સુખમિ જઓ । નથિ ઉવાઓ જિણેહિ નિદિદ્ધો ॥
તમ્હા દુદ્ધઓ ચુકા । ચુકા સલ્વાણવિ ગર્હણ ॥૭૦॥

જિનેશ્વર ભગવાને અક્ષય સુખ—મોક્ષ પામવાનો અન્ય કો
ઈ ઉપાય બતાવેલો નથી તેથી જે મુનિમાર્ગ (સર્વ સયમ) અને
ગૃહસ્થ શ્રાવક ધર્મ (દેશ મયમ) એ ઉભયથી ચૂક્યા તે મર્મ પ્રકા
રના સુખ વડી ચૂક્યા સમજવા મતવળેકે કદાચ કમ યોગે
મુનિ ધર્મ વારણ કરી ન શકાય તો પણ શ્રાવક ધર્મ અગી
કાર કરી ત્રિકાળ પ્રભુપૂજા, ચૈત્યનદન, ગુરૂવદન, પરચ્છા
ણુ પ્રમુખ કરણી અવશ્ય કરવી । શ્રાવકના દ્વાદશ વ્રત પણ
અગીકાર કરી અતિ આદરથી પાળવા । ૪૭૦

તો અવગય પરમથ્યો । દુવિદ્ધે ધમ્મમિ હુજ્જ દદ્ધચિત્તો ॥
સમયમિ જઓ મણિયા । દુલ્હા મણુયાઈસામગ્ગી ૭૧

તેથી પરમાર્થ સમજી વીતરાગ પ્રણીત હક્ત દ્વિવિધ ધ
ર્મમા સુદૃઢ થવું રહેવું કેમકે આ મનુષ્યાદિક શુભ સામગ્રી
પુન પુન પામવી શાસ્ત્રમા દુર્વલ કહી છે ૪૭૧

અદ્દુલ્લહપિ લબ્ધુ । કહમવિ મણુયત્તણ પમાયપરો ॥
જો ન કુણ્ઠ જિણ ધમ્મ । સો ઝૂરૂ મરણકાલમિ ૭૨

ઠાઠી રીતે પૂર્વ યુગ્ય યોગે અંતિ દુર્લભ એવો પશુ
મનુષ્યપદ પામીને જે પ્રમાદથી જિનધર્મને સેવતો નથી તેને
પાછળથી અવમાન વખતે બહુ ઝુલુ પડે છે ૪૭૨

જહ વાસિમજ્જહુલુ વ્વ । ગયવરો મચ્છુલુ વ્વ ગલગહિઓ ॥
વગુરપહિઓ વ્વ મઓ । સંવટ્ટુ ઉ જહ વ પરકી ॥૭૩॥

જેમ કાદવમા ખૂંચેનો મયેગળ-હાથી, ગવચ્છિત (લોહ
મથ ખીનાવડે પકડાયેલો) મગ્ધ, પાછળની બળમા મપડાયેલો
મુગવો, અને પાશમા પડેલુ પખી જેમ ગોચે ઢે-ઝૂંદે છે તેમ
મરણ કાળે સુકત વમાખી વગરના શ્વને ઝૂંલુ પડે છે ૪૭૩
જલલવલમિ વિહવે । વિજ્જુલયાવંચલમિ મણુયત્તે ॥

ધમ્મમિ જો વિસીયડ । સો કા પુરિસો ન સપ્પુરિસો ૭૪

કુશાગ્ર સ્થિત જળખિદુ સદૃશ સમ્મી ચચળ દોવાથી તેમનાં
વિદુત્વના (વીજળી) જેવુ ચૌવન, આયુષ્ય વિગેરે અનિશ્ચિત દો-
વાથી નર્મ સેવનમા જે પ્રમાદ કરે છે-દેખેલા કે જે તે કાપુડય છે,
સાપુડય નથી જે માલમ નર્મ આધન કરવામા વાપદા કે જે અને
આ દૃશ્ય વસ્તુઓમા આમકા બની અથ તે તેના તેમની દુર્ભવના
દર્શાવે છે ભવબીડ મજાનો તો જાવતું અદ્ય વિચારી ધર્મસંવનમાં
શીવ સમગ્ર યત્ન અથ તે તે વિવક્ષુ પ્રમાદ કરના નથી. ૮૮૮.

વરવિસયસુહ સોહગ્ગ-મંપયં વગ્ગવજ્જમકિન્નિ ॥

જહ મહસિ જીવ નિચ્ચ । તા ધમ્મે આયં કુળમ્ ॥૭૫॥

જે તુ હિતમ વિચ્ચ-બોલ, મુખ, ને નાચ, મંચળ, ને

સુદ્ધ ૩૫, યશસ્વીર્તિને ઈચ્છતો હોય તો હે આત્મન ! તુ માર્મ
કાર્યમા સદાય આદર કર ! ધર્મ સાધન કરવામા લગારે પણ
પ્રમાદ-ઉપેક્ષા ન કર ! ૪૭૫

ધમ્મેણ વિણા પરિચિ-તિયાઈ જઈ હુતિ કહવિ એમેવ ॥
તા તિહુયણમિ સયલે । ન હુજ્જ ઇહ દુરિકઓ કોઈ ॥૭૬॥

જો ધર્મ સેવન વગર એમના એમજ મનવાહિત સુખ
મળતા હોય તો સકળ ત્રિશુવનમા ક્યાય કોઈ પણ દુઃખી-દુઃખ
ભાગી નહોત ૪૭૬

તુલ્લેવિ માણસત્તે । કેવિ સુહી દુરિકયા ય જ અન્ને ॥
ત નિરુણ પરિચિતસુ । વમ્માધમ્મફલ ચેવ ॥ ૭૭ ॥

મનુષ્યપણુ સહુમા સાધારણ હોવા છતા ઠેટલાક સુખી
તો ઠેટલાક દુઃખી દેખાય છે તે ઉપરથી વિવેક પૂર્વક વિચાર
કરી જોઈશ તો જણાશે કે તે પ્રત્યક્ષ પ્રણય અને પાપ (ધર્મ અને
અધર્મ) નુ જ પરિણામ છે ૪૭૭

તા જઈ મળોરહાણવિ । અગોયર ઉત્તમ ફલ મહસિ ॥
તા ધણમિત્તુવ્વ દદ્ધ । ધમ્મેચ્ચિય આયર કુણસુ ॥૭૮॥

તેથી જોતુ મનોરથને પણ અગોયર એવા ઉત્તમ ફળની ઇચ્છા
કરતો હોય તો ધનભિત્રની જેમ ધર્મ વિષે દૃઢ આદર કર ! ૪૭૮

ધનભિત્ર એક શ્રેષ્ઠીના કુળમા જન્મ્યો કે તરત યોડા
દિવસમા દ્રવ્ય અને કુટુંબ ક્ષય પામ્યું કથયિત્ મ્હેટો થઈ યૌ
વન વય પામ્યો દ્રવ્ય અર્થે ઉપાય કરવા લાગ્યો પણ તે બધા

નિષ્કળ થવા લાગ્યા દૈવયોગે દાઈક ઠેવળ જ્ઞાનીને પૂર્વ ભવનું સ્વ-
રૂપ પૂછતા પૂર્વ ભવે કરેલી ધર્મની વિરાધના માલગી પોતે સાવ
ધાન થયો. પ્રથમ ગૃહસ્થ ધર્મને આરાધી અ તે પ્રવ્રજ્યા અ ગી
કાગ કરી મોક્ષે ગયો, તેવી રીતે અન્ય આત્માર્થી જનોએ પણ પ્ર-
માદ તજી ધર્મ સાધન કરવા જગૃત થવું !

પરિજ્ઞા દ્વાર

પરિજ્ઞા એટલે પરિજ્ઞાન તે બે પ્રકારનું છે એક જ્ઞાનથી
અને બીજું કળથી, પ્રથમ હેય હિપાદેયના જ્ઞાનરૂપ અને બીજું
તેના કળભૂત વિગતી રૂપ છે

इय सच्चगुणविसुद्धं । दीह परिपालिऊण परियाय ॥

तत्तो कुणति धीरा । अंते आराहण जम्हा ॥ ७९ ॥

અનતગ કહેલા સમસ્ત ગુણવડે વિશુદ્ધ એવું ચારિત્ર દી-
ર્ઘ કાળ પર્યાંત સમ્યગ્ સેવી અ તે—અવસાન વખતે મહાસર્વ-
વત પુરૂષો (તીર્થંકર ગણધર પ્રમુખ માધુ જનો) પાદપોષગમન
અનશન વડે આરાધના કરે છે કેમકે ૪૭૯

सुचिरपि तवं तवियं । चित्र चरण सुय च बहुपदियं ॥

अते विराहइत्ता । अणंतससारिणो भणिया ॥ ८० ॥

બહુ લાભો વખત તપ આચરપુ કર્યું હોય, ચારિત્ર પા-
ત્યુ હોય, અને બહુશ્રુત અભ્યાસ કર્યો હોય તોપણ અ તે જો તેની
વિરાધના કરે તો તે અનત સસારમા પરિશ્રમણ કરે છે એમ
શાસ્ત્ર સિદ્ધાન્તમા કહેલું છે ૪૮૦

કાલે સુપત્તદાણ । ચરણે સુગુરુણ બોહિલામ્મ વ ॥
અતે સમાહિમરણ । અમ્મજીવા ન પાવતિ ॥ ૮૧ ॥

તથાવિધ અવસરે સુપાત્રદાન, મદ્ગુરુના ચગ્ગ સમીપે
બોધિલામ્મ અને અતે મગ્ગ અમ્યે સમાધિ (આગધના) એટલા
વાના અભવ્યને તેમજ દુર્લભ્યને પ્રાપ્ત થતાજ નથી તેમા સમાધિ
મરણ આશ્રી શાસ્ત્રકાર ખુલાસો કરે છે ૪૮૧

સપરક્કમેયર પુણ । મરણ દુવિહ જિણેહિં નિદિદ્ધ ॥
ઙ્કિક્કપિ ય દુવિહ । નિવ્વાઘાય ચ વાઘાય ॥ ૮૨ ॥
સપરક્કમ તુ,તહિય । નિવ્વાઘાય તહેવ વાઘાય ॥
જીયકપમિ,મણિય । હમેહિં દારેહિં નાયવ્વં ॥ ૮૩ ॥

તે મરણ બિનોએ બે પ્રકારતુ કહ્યું છે એક સપરાકમ્મ
અને બીજુ અપરાકમ્મ તે પણ પ્રત્યેક નિર્વ્યાપ્તાત અને સંવ્યા-
વાતના ભેદથી બે બે પ્રકારતુ છે તેમા જ રોગ, પીડા, સર્પદશ,
અગ્નિદાહ, અને શસ્ત્રઘાતાદિક વગર સ્વસ્થ દશામા મરણ થાય તે
નિર્વ્યાપ્તાત અને તેથી વિપરીત સંવ્યાપ્તાત બાણુ- તેમા અને
પ્રકારના સપરાકમ્મ મરણ સંબંધે છતકદ્વય લાખ્યમા આ
આગળ કહેવાતા દ્વારો વડે વ્યાખ્યા કરેલી છે ૪૮૨-૪૮૩

ગણનિસરણા પરગણે । સિતિ સલેહે અગીય-સવિગ્ગે ॥
एगाऽभोगाणमन्ने । अणपुच्छ परिच्छया-लोए ॥ ૮૪ ॥

ઘણ વસહી-પસથે । નિજવગા દબ્બદાઈણા ચરિમે ॥

હાણિ પરિતંત 'નિજર । સંથારૂવત્તણાઈણિ ॥ ૮૫ ॥

સારેઝણ ય કવય । નિવ્વાઘાણ 'વિંધકરણં ચ ॥

ચાઘાણ જાયણયા । મત્તપરિન્ના ય કાયવ્વા ॥ ૮૬ ॥

અગણ થકી નિર્ગમ શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પૂર્વક નિ સરવુ, પગણમા વિધિ વડે સકમણ કવુ, પ્રશસ્ત અધ્યવસાય પર પગ રૂપ ભાવ શ્રેણિ આદરવી, શરીર કપાયાદિક કૃશ કરવા રૂપ સલેખના કવની (છ મામથી માઠી ૧૨ વર્ષ પર્યંત) અગીતાર્યને તથા રૂપ ગીતાર્ય પાસેજ અનશન આદરવુ તે પણ સવિજ્ઞ (ભવભીર) ગીતાર્ય પાસે મત્તપરિન્ના કરવુ ગીતાર્ય સવિજ્ઞ પણ એકજ નિર્ધાયક કવો, નિર્વિઘ્નપણે અનશન આરામનાર્યે અતિશય (અતી દ્રિય) જ્ઞાનાદિજમા ઉપયોગ મૂકવો, સમકાળે અનેરો સાધુ અનશન નિમિત્તે આવ્યે છતે એક સાધુ સલેખના કરે અને એક અનશન કરે એવી રીતે યથાયોગ્ય કરવુ, રવગણની આજ્ઞા વગર અનશન કરવા ઉજમાળ થનારને આચાર્યે સહસા અગીકાર કરવો નહિ, અનશન નિમિત્તે આવેલા સાધુની આચાર્યે તેમ આવુજોએ ભલી રીતે પરીક્ષા કરવી, તેમજ આવનારે પણ તેમની પરીક્ષા કરવી અનગન ગ્રહણ કરનાર સાધુને દીક્ષા દિવસથી માઠી આલોચના આપવી ઉપદ્રવ ગહિન પ્રશસ્ત સ્થાનમા અનશન અગીકાર કરવુ, પ્રશસ્ત વગતીમા માધુજોએ અન્યત્ર અને અનશન કરનારે અન્યત્ર રહેવુ (મતલબ ખીજ સાધુઓ આન-

હારાદિ અન્યત્ર કં) એક અનશનકાર આશ્રી પણ અનેક
 કાર્ય નિમિત્તે અનેક નિર્વાપક કરવા અતસમયે અનશન કરના
 રની ઇચ્છાને અનુસરી તેને સમાધિ ઉપજાવવા ઇચ્છિ
 ત દ્રવ્ય ખતાવવા, ખેદ રહિત કેવળ નિર્જરા માટેજ ખપી સાધુ
 ઓએ તેનું વૈયાવચ્ચ જગુ અનશન કરનાર સમીપે શુદ્ધ મહા
 રાજ તેનો વૈગમ્ય-ઉપયોગ મને જ રહે તેવી કર્મ નિર્જરા આશ્રી
 પ્રરૂપણા કરવી, અનશન કરનારને શરીર ફેરવવાની જરૂર પડે
 તેમજ તેવું જ ખીજું કામ પડે તો તે મર્મ, સ્થિતિ, ગતિ, અને
 સુકોમળ હાથવાળા પામે કરાવતું, કદાચ અનશનકાર અનશન
 લીધા છતાં આહાર માગે તો તેની બહી રીતે પરીક્ષા કરી પછી તેને
 સમાધિ ઉપજે તેમ ઉચિત આહાર આપવો, આની ગતિ નિર્વિધે
 અનશન પામી કાળગત થયેલા સાધુને ચિન્હ કરવું (પ્રથમ કેશ
 લોચ જરેયો હોય તોપણ વણા દિવસ થઈ ગયા હોય તો ડેવટ
 પણ ફરી લોચ કરવો તેમજ જોહરણાદિક ઉપગરણ તેની સમીપે
 મૂકી રાખવા) જો તે અનશન આરામના નિષ્ફળ થઈ હોય એટલે
 જો તેની વિરાધના થઈ હોય તો અન્ય અનશન કરના ઇચ્છનાર
 તે સ્થાને પ્રવેશ કરી શકે (એટલે જ સલેખના કરવામા પ્રવૃત્ત
 થયેલા હોય તે અનશન અગીકાર કરે) એવી રીતે બન્ને પ્રકાર
 રે સપરાક્રમ અનશન સ્વરૂપ સમજાવી હવે અપરાક્રમ અનશન
 સ્વરૂપ શાસ્ત્રકાર જણાવે છે ૪૮૪-૪૮૫-૪૮૬

અપરક્રમો વલ્લીણો । નિલ્વાઘાણ કુણ્ડ ગચ્છમિ ॥
 વાઘાઓ રોગ-વિસાદાદિ । તહ વિજ્ઞુમાર્દિહિ ॥૮૭॥

જે પરગચ્છમાં જઈ અનશન અ ગીકાર કરી શકે એવો સમર્થ ન
 હોય તો તે રોગાદિક ઉપદ્રવ રહિતપણે સમાધિથી સ્વગચ્છમાં પણ
 અનશન આદરી કાળક્રમ કરે તો નિર્વ્યાયાત અનશન સમજવું
 અને રોગ, વિષ તેમજ વિજળી પ્રમુખ વ્યાધાત પ્રાપ્ત થયે તત્કાળ
 અનશન આદરી કાળ કરે તે મવ્યાધાત અનશન સમજવું ૪૮૭
 ઇક્ષ પહિયમરણ । છિદ્ર જાઈ સયાઈં વહુઆઈં ॥

ઈક્ષાપિ ગાલમરણ । કુળદ્ર અણતાઈં દુરકાઈં ॥ ૮૮ ॥

એક જે પહિત મરણ (સર્વ વિગતીય ત સમાપ્તિ પૂર્વક
 અનશન આરાધી કાળ કરે) તે અનેક સે કડો ગમે ભવનો અ ત
 કરે છે અને બીજી જે બાહ્ય મરણ (અવિરતિપણે આગધના
 રહિત કાળ કરે) તે અન ત જન્મ મરણના દુ ખો આપે છે ૪૮૮
 ધીરેણવિ મરિયવ્વં । કાઝરિમેણ વિ અવસ્સ મરિયવ્વ ॥
 તા નિચ્છિયમિ મરણે । વર ચ્ચુ ધીરત્તણે મરિઝ ॥ ૮૯ ॥

ધીર, મહાસત્ત્વને પણ મરણ છે, અને કાયરને પણ અવ
 સ્ય મરવાતું છે, જ્યારે મરણ નિશ્ચિતજ થવાતું છે ત્યારે ધીર-
 પણેજ મરણ સાહે છે. ૪૮૯

પાઝવગમણ-દગિણિ । મત્તપરિજાઈ વિચ્છુહમરણે ॥

જતિ મહાકપ્પેસુ । અહવા પાવતિ સિદ્ધિસુહ ॥ ૯૦ ॥

પાદપોપગમન, ઇગીણી અને ભક્તપરિજાદિક
 પહિત મરણથી મુનિઓ મહાકલ્પ (અનુત્તર વિમાન) મા ઉ
 ત્પન્ન થાય છે અથવા તો મોક્ષ સ્ત્રાળ પામે છે ૪૯૦.

સુરગણ સુહ સમગ્ગ । સવ્વઙ્ગા પિઙ્ગિય જઈ હવિજ્ઞા ॥

ન વિ પાવડ સુત્તિ-સુહ । ણતાહિં વિ વગ્ગવગ્ગૂહિ ૯૧

સર્વ કાળના સુરગણના સમગ્ર સુખ બે એકઠા કરી તેમને
અનતીવાર વર્ગ વર્ગીત કર્યા હોય તોપણ તે ભોક્ષના સુખની હોડે
આવી ન શકે ૪૯૧

દુસ્સવ્વ જરા વિઓગો । દારિદ્ધિ રોય-સોય-રાગાઈ ॥

ત ચ ન સિદ્ધાણ તઓ । તે ચ્ચિય સુહિણો ન રાગધા ૯૨

દુઃખ, જરા, વિયોગ, દારિદ્ર, રોગ, શોક અને ગાગાદિક
વિકારો સિદ્ધ ભગવાનને નથી તેથી તેઓજ સુખી છે પણ રાગથી
અધ અનેવા દેવાદિક સુખી નથી ૪૯૨

નિચ્છિન્ન-સવ્વ-દુરકા । જાઈ-જરા-મરણ-વધ્ધણ-વિમુક્કા ॥

અવ્વાવાહ સુરક । અણુહતી સાસય સિદ્ધા ॥ ૯૩ ॥

સર્વ દુઃખથી સર્વથા મુક્ત થયેલા, તેમજ જન્મ, જરા
અને મરણના બંધનથી સર્વથા મુક્તિએવા સિદ્ધ ભગવાન શાશ્વત
અવ્યાપ્તાધ સુખને અનુભવે છે ૪૯૩

સતે વિ સિદ્ધિસુસ્સવે । પુવ્વુત્તે દસિઅમિ વિ ઉવાણ ॥

લહેવિ માણસત્તે । પત્તેવિ જિણિદ-ચર-ધમ્મે ॥ ૯૪ ॥

જ અજ્ઞવિ જીવાણ । વિસણ્ણુ દુદ્ધાસવેણુ પઙ્કિવધો ॥

ત નજ્ઞઈ ગલ્લ્યાણવિ । અલઘ્ઘણિજ્ઞો મહામોહો ॥ ૯૫ ॥

એવા પ્રકારનું મોક્ષ સુખ વિધમાન છતાં તેમજ તેવું
સુખ પ્રાપ્ત કરવા પૂર્વોક્ત અભયદાનાદિક ઉપાય બતાવ્યા છતાં
અને મનુષ્યપણુ તથા જિનેશ્વર પ્રાપ્તિત ધર્મ પ્રાપ્ત થયે છતાં અ-
ઘાપિ પૂર્યત યજ્ઞો ને કુ અદાથી વિષયોમા જે પ્રતિબંધ આસક્તિ
દેખાય છે તેથી એમ સમજાય છે કે મોક્ષાટા પુરુષોને પણ પ્રાપ્ત.
મહા મોહ દુર્લભ છે ૪૯૪-૪૯૫

નાઝળ સુઅવલેણ । કમ્પલમુત્તાહલ વ મુવળયલ ॥
કેવિ નિવડતિ ત્રહ વિદુ । પિચ્છમુ કમ્માણ વલિઅત્તં ૧૬
હુત જ્ઞાનના બળથી હસ્તગત મુક્તાકળની પેરે જગતને
જાણીને પણ આરિનાદિક ગુણથી કેટલાક બ્રહ્મ થાય છે તેથી જુઓ
કે કર્મનું કેટલું પ્રબળપણુ છે ૪૯૬

इकपि पयं सोड । अन्ने सिज्झति समर-निवड व्व ॥
સંજાય-કંમ-વિવરા । જીવાણ ગઈ અહો વિસમા ॥૧૭॥
અન્ય કંઈક હજીકર્મી જુઓ સમરનૃપતિની પેરે કર્મ
વિવર પામીને એક પણ (પવિત્ર) પદ માબળી મોક્ષ સુખ પામે
છે, અહો જીવોની ગતિ વિચિત્ર છે ૪૯૭

“ સમરનૃપતિનુ દષ્ટાત ”

સમરનૃપતિ એકદા પ્રબળ દાહ પીડા અસ્ત થયા છતાં
પુણ્યના પ્રભાવથી ધર્મ રચીવત બની દ્રીક્ષા લેવા હજમાળ થયા.
તેવામા મોહથી પુન પુનાદિકની ચિતાદિક કાગણે વિવળ

વિચાર થયો, પણ પુનઃ ભાગ્યોદયે જ્ઞાની ગુરુ સમીપે 'ત્રેયઃકા-
મભા બહુ વિધનો આવી પડે છે. ઇત્યાદિક સક્ષિપ્ત સદ્-
બોધ સાક્ષી વૈરાગ્યથી તરત દીક્ષા લઈ તેને યથાર્થ આગધી
કેવળજ્ઞાન પામી સમરરાજર્ષિ મોક્ષ સુખના ભાગી થયા ।
એમ વિચારી આત્માર્થી જનોએ ધર્મ આરાધન કરવા ઉજમાળ
થયુ તેમા કદાપિ પ્રમાદ નહિ કરવો ।

તમ્હા સકમ્મ-વિવેરે । કજ્જ સાહતિ પાણિણો મલ્લે ॥
તો તહ જહ્જ સમ । જહ કમ્મ સિજ્જહ્ અસેસ ॥૧૮॥

ઉપગલી હકીકતથી એમ મિદ્ધ થાય છે કે પોતાના મ
મરત કર્મનો કાય થયે છતેજ સર્વે ભવ્ય જીવો મોક્ષ સુખ પામી
શકે છે તેથી સુજ્ઞ જનોએ બરાબર કાળજીથી એવો પુરુષાર્થ
કરવો જોઈએ કે જેથી સમસ્ત કર્મનો કાય થઈ જાય । ૬૮

કમ્મરત્થે ઉવાઓ । સુઆણસારેણ પગરણે રૂથ ॥
લેમેણ મણ મણિઓ । અણ્ઠિઅલ્લો સુવુદ્ધીહિ ॥૧૯॥

કર્મ કાયાર્થે જે ઉપાય યોગવા ધટે છે તે અત્ર પ્રકરણમા
શાસ્ત્ર અનુસાર લેશ માત્ર સંક્ષેપથી અમે દર્શાવ્યા છે સુશુદ્ધિવતે
તે પ્રમાણે વર્તવું । ૪૯

પાય વમ્મથ્થીણ । મજ્જાથાણ સુનિઉણ-દિટ્ઠીણ ॥
પરિણમહ્ પગરણમિણ । ન સકિલિદ્ધાણ જત્તુણ ॥૫૦॥

પ્રાય ધર્મીયી (ધર્મની રૂચીવાળા) મધ્યસ્થ, (પક્ષપાત વર્જીત દેવળ સત્યચાહી) અને સુનિપુણ બુદ્ધિવાળા ભવ્યજનોને આ પ્રકરણ ઉપકારક થશે, પરંતુ રાગદ્વેષ કદાચક્ષાદિકથી સંકલિત ધર્મિતવાળાને ઉપકારક થશે નહીં ૫૦૦

હેમ-મણિ-ચંદ-દર્પણ-સૂર-રિસિ-પદ્મવન્ન-નામેહિ ॥

સિરિ અભયસૂરિસીસેહિ । વિરઙ્ગયં પગરણં ઇણમો ॥૧॥

હેમ, મણિ, ચંદ્ર, દર્પણ, સૂર, રિસિ, એટલા શબ્દોના પ્રથમઅર્ણથી નિષ્પન્ન થતા નામવાળા શ્રીઅભયસૂરિના શિષ્ય શ્રી હેમચંદ્રસૂરિએ આ પ્રકરણની વિવેકથી ગ્યના કીધી છે ૫૦૧

ઉવણસમાલ નામ । પૂરિઅ-કામં સયા પદંતાણં ॥

કલ્પાણ-રિદ્ધિ-સસિદ્ધિ-કારણ સુદ્ધ-હિયયાણ ॥ ૨ ॥

આ ઉપદેશમાળા (અપરનામ પુષ્પમાળા) પ્રકરણ સદાકાળ પઠન પાઠન કરનારના મનોરથ પૂર્ણ કરનાર તથા શુદ્ધ દૃઢ વાળા ભવ્યજનોને કલ્યાણ સપ્તા સમૂહ પ્રાપ્ત કરાવનાર છે ૫૦૨

ઇથ વીસહિગારા । જીવદયાઈહિ વિવિહ-અશ્થેહિ ॥

ગાદાણ પચસયા । પણુત્તરા હુતિ સક્ષાણ ॥ ૩ ॥

આ પ્રકરણમાં વિવિધ અર્થવાળા જીવદયાદિક વીસ અનિકાર કલ્પા છે, અને ગાદાઓ સર્વે મળીને પાંચમેને પાંચ (૫૦૫) છે ૫૦૩

સ્વપ્નસમાલ-કરણે । જં પુત્ર અજિય મણ તેણ ॥
 જીવાણ હુજ્જ સયા । જિણોવણસમિ પઢિવત્તી ॥ ૪ ॥

આ ઉપદેશમાળા પ્રકરણ નિર્માણ કરતા એ જે સુકૃત (પુણ્ય)
 ઉપાર્જ્યું છે તે વડે ભવ્ય જીવોનો જિનોપદેશમા સદા આદર
 થાઓ ! મતલબ કે એકાંત હિતકારી શ્રી જિનવચનામૃતનું પાન
 કરવાને ભવ્યજનો સદાય આદરવત થાઓ ! ૫૦૪

જાવ જિણસાસણ-મિણ । જાવઈ ધમ્મો જયમિ વિષ્ણુરૂ
 તાવ પઢિજ્જહાં એસા । ભવ્વેહિં સયા સુહર્થીહિ ॥ ૫ ॥

જ્યા સુધી આ જિનશાસન જગતમા (જયવતુ વર્તે છે
 અને જ્યા સુધી જગતમા ધર્મનો મહિમા જગતો રહે ત્યાં સુધી
 આ ઉપદેશમાળા (પુષ્પમાળા) સુખના અર્થી સન્નજનો સદા પઢે !
 તથાસ્તુ ૫૦૫

ઉપસ હાટ.

એવી રીતે શ્રીમાન અભયસૂરિના શિષ્ય રત્ન શ્રી
 દેવમયદ્ર સૂરિએ રચેલી ઉપદેશમાળા (અપરનામ પુષ્પમા-
 ળા) ઉપર યથામતિ શ્રી જિનભદ્રસૂરિ શિષ્ય શ્રી સિદ્ધાન્તરૂચિ
 મહોપાધ્યાય શ્રીમાન સોમગણિ વિરચિત વૃત્તિ અનુસારે સ્વપર
 ઉપકારાર્થે સરળ વ્યાખ્યા લખી છે તેમા મતિમદતાદિ દોષથી
 કે અનાભોગથી જે કંઈ મૂળ અથકાટ કે વૃત્તિકારના પવિત્ર આ-

શયથી વિપરીત વ્યાખ્યા થઇ હોય તે સખધી। કુબ્ધત મિથ્યા
યાઓ, અને હ સવત વિવેકી-ગુણુગ્રાહી સન્નનો તેનો' પરમાર્થ
ત્રદી મને ઉપદ્રવ કરે। તથાસ્તુ

॥ इति पुष्पमालाप्रकरणं समाप्तम् ॥

अथ श्रीचतुर्गति-जीव-क्षपणकानि

ધન્નોઠ જેણ મણ, અળોરપારમિ ભવસમુદમિ,
પત્તો જિણદ-ધમ્મો, અચિત-ચિંતામણી-કણ્ણો ॥ ૧ ॥
જો કોવિ મણ જીવો, ચણગડ-ભવ-ચવમજ્જયારમિ,
દૂઠવિઓ મોહેણ, તમહ સ્વામેમિ તિવિહેણ ॥ ૨ ॥
નરપમ્મ અઁઠવવન્નો, સત્તમ્મ પુદ્ધવીમ્મ નારગો હોઠ,
જો કોવિ તથ્થ જીવો, દૂઠવિઓ તપિ સ્વામેમિ ॥ ૩ ॥
ધોલ્લણ-ચુલ્લણમાઠ, પરપ્પર જ કયાઠ દુરકાઠ,
કમ્મવસેણ ચ મણ, તપિ અ તિવિહેણ સ્વામેમિ ॥ ૪ ॥
નિદ્દય-પરમાહમ્મિય-રૂવેણ જ કયાઠ દુરકાઠ,
જીવેણ જણિયાઠ, મૂઢેણ ત પિ સ્વામેમિ ॥ ૫ ॥
હા હા તદ્દા મૂઢો, ન યાણિમો જ પરસ્સ દુરકાઠ,
કરવત્તવ હેઅણમે-અણાદિં કેલીણ જણિઆઠ ॥ ૬ ॥
જ કિંપિ મણ તદ્દા, કલ્લકલ્લાભાવ-મુવગણ્ણ કયં,
દુરક નેમ્મિઆણં, તપિ અ તિવિહેણ સ્વામેમિ ॥ ૭ ॥

तिरिआण चिअ मज्जे, पुढवीमाईसु खारभेणसु,
 अवरपरुप्परसथ्येण, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ ८ ॥

वेइदिअ-तेइदिय-चउरिंदिय-माइ णेगभेणसु,
 ज भरिकअ दुरकविआ, तेविअ तिविहेण खामेमि ॥ ९ ॥

जलयर-मज्झगण, अणेगमन्नाइस्वधारेण,
 आहारहार्जीवा, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १० ॥

च्छिन्नाभिआ य मण, बहुसो दूट्ठण उट्ठविहा जीवा,
 जलयरमज्झगण, तेवि य तिविहेण खामेमि ॥ ११ ॥

सप्पसरीसवमज्जे, वन्नर-मजार-मुणढभेण;
 जे जीआ बेलविआ, दुरकत्ता तेवि खामेमि ॥ १२ ॥

सहूल-सीह-सडय-जाइ सर्जीव-धाय-जणिणसु,
 जे उववत्तिण मण, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १३ ॥

होलाह-गिद्ध-कुवड, हस-वगाइ-ससउण-जाईसु,
 ज खुट्ठवसेण खद्धा, किमिमाई तेवि खामेमि ॥ १४ ॥

मणुणसुवि जे जीवा, जिङ्घिअमोहिण मूढेण,
 पारादिरमतेण, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १५ ॥

जे मज्झ-मसमज्जे, मधुमरखणमाईणसु जे जीवा,
 खद्धा रसलोभेण, विणासिआ तेवि खामेमि ॥ १६ ॥

फासगिद्धेण ज चिअ, परदाराईसु गच्छमाणेण,
 जे दुमिअ दूट्ठविआ, तिविहेण तेवि खामेमि ॥ १७ ॥

ચરકુદિઅ-ઘાણદિઅ-સોટંદિઅ-વસગણ જે જીવા,
 દુરકમિ મણ ઠવિઆ, તે વિહુ તિવિદેણ સ્વામેમિ ॥ ૧૮ ॥
 અકમિઝણ આણા, કરાવિઆ જે હ માણમણેણ,
 તામસભાવગણ, તેવિ અ તિવિદેણ સ્વામેમિ ॥ ૧૯ ॥
 સામિત્ત લહીઝણ, જે વદ્દા ઘાડિઆ ય મે જીવા;
 સવરાહ-નિરવરાહા, તેવિ અ તિવિદેણ સ્વામેમિ ॥ ૨૦ ॥
 અભ્મરકાણ દિન્ન, દુદેણ મણ કસ્સ વ નરમ્સ,
 કોદેણ વ તોદેણ વ, તપિ ય તિવિદેણ સ્વામેમિ ॥ ૨૧ ॥
 પર્યાવયાટ ફરિસો, પેસુઅ ત્ર કય મણ ડિન્દિ,
 મચ્છર-ભાગણ, તપિ અ તિવિદેણ સ્વામેમિ ॥ ૨૨ ॥
 રહો સ્વદસહાયો, જાઓ જેગાદ મિચ્છજાઈસુ,
 ધમ્મુત્તિ ડમો સહો, રુત્તેવિ વિ જથ્થ મે ન સુઓ ॥ ૨૩ ॥
 પરણેગમિ પિવાસો, જીવ સયા જેગયાયણ સપત્તો,
 જ જાઓ દુદ્દેહ, જીયાણ તપિ સ્વામેમિ ॥ ૨૪ ॥
 આરિઅસ્થિતેવિ મણ, સ્વદિઅયાગુરિય-હુવ-જાઈસુ,
 જે વદિઆ મે જીવા, તેવિ અ તિવિદેણ સ્વામેમિ ॥ ૨૫ ॥
 મિચ્છત્ત-મોહણ, જે વદિઆ કેપિ ધમ્મચુદ્ધીણ,
 અદિગરણ-કારણેણ, વહાવિઆ તેવિ સ્વામેમિ ॥ ૨૬ ॥
 દવદાણ-વહિવણ્ય, કાઝણ જે જીયા મણ દટ્ટા,
 સરદહત્તન્નાડસોસ, જે વદિઆ તેવિ સ્વામેમિ ॥ ૨૭ ॥
 સુદ્દુલ્લિણ જે, જીવા કેવિ કમ્મભૂષીસુ,
 અનરદીવાદસુ યા, વિણાસિઆ તેવિ સ્વામેમિ ॥ ૨૮ ॥

देवत्ते बिहु पत्ते, केलिपओगेण लोहबुद्धीए,
 जे दूहविआ सत्ता, ते यिय तिविहेण खामेमि ॥ २९ ॥
 भवणवईण मज्जे, आसुरभावमि वट्टमाणेण,
 निदय-हणमाणेण, जे दुमिआ तेवि खामेमि ॥ ३० ॥
 वतरभावमि मए, केलीकालभावओ अ ज दुरक,
 जीवाण सज्जिअ, तपि य तिविहेण खामेमि ॥ ३१ ॥
 जोइसिएसु गएण, विसयाविसमोहिण मूढेण,
 जो कोवि कओ दुहिओ, पाणी मे तपि खामेमि ॥ ३२ ॥
 पररिद्धि मच्छरेण, लोभनिबुद्धेण मोहवसणेण,
 अभियोगेण व दुरक, जाणकय त पि खामेमि ॥ ३३ ॥
 इय चउगदमावन्ना, जे केवि अ पाणिणो मए वहिया,
 दुरके वा सठविआ, ते खामेमि अह सव्वे ॥ ३४ ॥
 सव्व खमतु मज्जे, अहपि तेसि खमामि सव्वेसि,
 ज ज कयमरारह, बेर चइऊण मज्झथ्यो ॥ ३५ ॥
 न य मज्झ कोइ दोसो, सयले वा इत्थ जीवलोगमि,
 दसणनाणसट्ठावो, इकोह निम्ममो निच्च ॥ ३६ ॥
 जिणसिद्धा सरण मे, साहधम्मो अ
 जिणनवकासो सरण, कम्मरकयकारण
 इअ खामणा य एसा, चउगद
 भाव-निमुद्धीद महा

